بۆ ئازادی

کۆبەرهەم

ی

مصلح ڕێبوار

2019

بۆ ئازادی

ناوی نوسەر : موصڵح ڕێبوار

بابەت : شیعر

دیزاینی بەرگ و ناوەوە : ئومێد محەمەد

چاپی یەکەم: 2011

چاپی دووەم :2019

چاپ : چاپخانەی حەمدی

لەبەڕێوەبەرێتی گشتیی کتێبخانەکان
ژمارەی سپاردنی (   ) پێدراوە

شیعر

بۆ ئازادی

کۆبەرهەم
ی
مصلح ڕێبوار

2019

پێڕست

بۆ ئازادی 5

پێشەکی بۆ چاپی یەکەم :-
بۆ ئازادی هەوڵێکی تر بۆ گەنجینەی شیعر

شیعر، وەک یەکێک لە ژانرە گرنگەکانی ئەدەب، پێ بەپێی ژانرەکانی تر، هەنگاوی گەورەی ناوە. لەو نێوەشدا شیعری کوردی، پشکی خۆی هەیە توانیویەتی لەپاڵ سەدان دەقی ناوازەی دونیادا، شوێن و جێگەو پێگەیەک بۆ خۆی بگرێت و شاعیرەکانی، لەسەر تاسەری دونیادا بناسرێن.

ئەوەش شاراوە نییە، زۆر هەل و رێ وشوێن و بوونی دەوڵەت، بۆ شاعیری دونیا، فاکتەرو یارمەتیدەر بوون، تابەزوویی بناسرێن و شیعرو دیواکانیان بەدونیادا بڵاوبکرێنەوەو بەسەدان رەخنە و لێکۆڵینەوە لەمیدیاکانانداا لەسەریان بنوسرێت، کە بەداخەوە ئەمە تاسەردەمێک بۆ شاعیرو نووسەرو هونەر مەندانی کورد زەحمەت بوو، ئەگەر چی هێشتاش ئەو فاکتەرانە، بێ-رێگر نین!

بەڵام سەرباری ئەو هەموو رێگریانە، شاعیری کورد دەق و قەسیدەی وای بەرهەمهێناوە کەهیچ کەسێکی ئاشنا بەشیعرو ویژدانی مرۆڤایەتی ناتوانێت سەرنجی نەداتێ و دان بەو هەقیقەتەدا نەنێت کە داهێنانن!

بێگومان لە خۆرهەڵاتی کوردستانیشدا، دەیان شاعیری گەورەو باش هەڵکەوتوون، کەخاوەنی قەسیدەی جوان و شیعری هاوچارخ و گەورەن، بەڵام وەکو باسمکرد، رەنگە زۆر فاکتەر هەبن، رێگایان نەداوە، ئەو هەقیقەتە وەکو خۆی بناسرێت، ئەگەرچی شیعر وەکو دڵۆپی ئاو وایە، بەتەنها درزێکی بەسە بۆ

شکاندنی تینویەتی خاک، بێگومان رۆژێکیش دێ تینویەتی ئەو شیعرانە بشکێ کە بێ هەناسە جێماون

ئەم هەوڵەی ئێمەش دەیەوێت دەربیجەیەکی بچووک بێت بۆ ناساندنی بەشێک لەشیعری شاعیرانو هەوڵەکانیان لەکوردستانی ئێران، کەسەدان دەنگی جدیو شیعریی پڕ بەگەروو هاوارن

بۆیە ئەم دیوانە بەشێکی پەیوەستە بەدەرخستنی هەوڵ و کۆششەکانی ئەوان، بەشێکی پەیوەستە بەدەرخستنی تواناو قودرەتی ئەوان بەسەر شیعردا، کە رەنگە مێژوو غەدری لێکردبن

ئێمە دەمانەوێت بەم کتێبە ئێوە ئاشنابکەین بەبەشێک لەهەناسە و شیعرو رەنج و ماندووبونی ئەم شاعیرە، کە پڕن لەدەردو رەنج و ئازاری ئینسانو بەش-مەینەتانو سروشتی کوردستان و قسەکردن لەسەر چەوساندنەوەی ئینسان و گەڕانەوەی بەهارو جوانیەکان بۆی

ژن و ستەم و بێ مافەییەکانی منداڵان و دەردو ئازاری کرێکاران و ئینسانی زەحمەتکێش و بەشمەینەت و بەدبەختی ئینسانی کورد، وەسفکردنی سروشتی جوانی کوردستان، پانتایی شیعرەکانی ئەم شاعیرەی داگیرکردووە، ئەو قسەی دڵی سەدان لەکچانو ژنانو منداڵانی کوردستان و رەنجدەران و زەحمەتکێشانی کردووە

بۆیە، گەر بمانەوێت لەو رەنج و ئازارنەی تێبگەین دەبێ گوێ لەم شاعیرە بگرین و بەشیعرەکانی ئاشنابین

رێبوار (مصلح شێخولئیسلامی) رەنگە بۆ زۆر کەس ئاشنا نەبێ یان خوێنەرانی کورد هەمووی ئاشنا نەبێت، بەڵام کەمن ئەوانەی کە کاتێ ئەم شیعرانەی دەخوێننەوە، نەزانن رێبوار کێ یە.

ڕێبوار (مصلح شێخولئیسلامی) دەکرێت وەکو دەنگ و ڕەنگی چەوساوەکان سەیری بکرێت؛ وەکو دەنگی کرێکاران و زەحمەتکێشان بناسرێت و تا ئێستاش بەوەفا ماوە لەسەر ئەو هەنگاو و ڕێبازانەی کەلەشیعرەکانیدا پیادەی کردون

ڕێبوار، سەرەڕای هەر پێنج کتێبی شیعری (گەشتی کوردستان) (بۆ ئازادی) (دەنگ هەڵبڕە) (چەند لاپەڕە...) (گۆرانیەکانی ترەیسی چاپمەن) کە هەرکامیان لەکات و ساتی جیاوازدا نوسراون؛ بەتیراژێکی کەم و خراپەوەو خراونەتەڕوو، و ڕەنگە بەدەستی خەڵکانێکی کەم گەیشتبێت؛ یان هەر نەیاندیبێت، بەهۆی بارودۆخی سیاسی لەزەمەنی بەعس وسانسۆری ئێراندا؛

بەڵام جیاواز لەوانە، دەیان شیعری تری لەرادیۆو گۆڤارەکاندا بڵاوکراونەتەوە، کەهەوڵمانداوە هەندێکیان لیرەدا چاپ بکەین و ئەوانەشی کەدەمێنێتەوە لەچاپەکانی دواییدا بەدەستتان بگات.

جیا لەوانە، ڕێبوار چەند بەرهەمی منالانی هەیە کە ئەوانیش لەدەرفەتێکی تردا دەخەینە بەردەست.

بەڵام لەئێستادا، پاش ساڵێک کارکردن بۆ کۆکردنەوەو سەر لەنوێ دارشتنەوەو چاپکردنەوەی لەگەل هاوکارەکانم، توانیمان زۆربەی شیعرەکانی کۆبکەینەوە لەدوو توێی دیوانی شیعری ڕێبوار (بۆ ئازادی) کۆیان بکەینەوەو چاپیان بکەین

ڕێبوار و شیعرەکانی، خوێنەرانی شیعرو مێژوو شاهیدی بۆ دەدەن کەپاراستن و مانەوەیان گرنگی شیعری و سیاسی... تایبەتی هەیە

بەم دیوانەی ڕێبوار، دەکریت خزمەتیکی گەورە بەشیعرو ڕێبوار، ئەدەبیاتی کارگەری و کرێکاران زەحمەتکێشان بکەین

چونکە لەئێستادا دەتوانین ئەو رەنج و ماندوبووونەی ساڵانی رابردووی رێبوار لەفەوتان رزگاربکەین تا (بۆ ئازادی) ببێتە دیوانێکی دەگمەن لەناو سەدان هەزار لەشیعرو دیوانی شیعری کتێبخای کوردی و ئەدەبیاتی کرێکاری

دیوانی (بۆ ئازادی) هەوڵێکی تری ئێمەیە بۆ بەدەستهێنانی گەنجینەیەکی گەورەی ون و کۆکردنەوەیان.

ئەنوەر حسێن
سەرەتای 2013

ڕێبازی ئەم ڕێبوارە:

هونەر، هەتا بووە، بەرهەمی هەستی ئینسان بووە. ئینسان و سروشت، بووە تا بووە، دووبەری کێشەیەکی هەمیشەیی بوون. لەسەرەتای ژین و بوونماوە، لێک ئالانی ئێمەو سروشت کاردانەوەی هەردوولای پێوەدیارە، ئە گەر سروشت، لەم کاردانەوەیەدا، زاڵ بووە، لێک–ئالانەکە باسی زانستە؛ ئەگەر هەست، دەورێکی زاڵی هەبووە، لێک–ئالانەکە چالاکی هونەرییە!

بەڵام، سروشتیترین زانست و تەکنیک، بێبەش نیە لە هەستی ئینسانی و هونەریترین بەرهەم و هەست نواندن، سەربەخۆ نیە لە سروشت؛ لەوەی پێی ئەڵێین زانست!

کەلتوور، فەلسەفەو ئایدیولۆجیا، لێک–هەڵپێکرانی چەندین چالاکی جۆراوجۆر بوون کە لێرەدا مەودا نیە لە هەمووی وردبینەوە. مە بە ست لێرەدا، کەلتوور، هونەرەو شیعر؛ مەبەست بەرچاوخستنی ڕێبازێکی ئالترناتیوە کە من خۆم و چالاکی هونەری من، بە ڕێبواری ئەو ڕێبازە دەزانم.

لە نێو کۆنترین بەرهەمی هونەری ناسراودا، ئاماژە بە وێنەکێشانی نێو ئەشکەوتەکان دەکەین. دەیان هەزار ساڵ لەمەو پێش، ئینسانی ڕاوچی، وێنەی نێچیرەکانی کێشاوەتەوە، بە نیزەیەکەوە لەتەمووداً، بەو خەیاڵەوە کە بتوانێ ئاسانتر ڕاویان بکا. شیعرو گۆرانی و هەڵپەرکێی ئەو ئینسانانە نەماونەتەوە بەڵام، ئەگەر ئەو ژانرە هونەرییانە، لەنێو کۆمەڵانی ساکاری ئینسانی هاوچەرخدا ببینین، هونەری ئەوانیش، بەشێکە لە خەباتیان بۆ ژیانێکی ئاسانترو پڕدەسکەوتتر. دانس و ئاواز و وێنەگەری و خۆ–ڕازاندنەوە یان، بەشێکە لە تێگەیشتن و

تەقەللایان بۆئەوەی باشتر راو بکەن، یارگیری بکەن، منداڵ بەبار بێنن، یان بچنە شەڕی نەیارانیان.

لەو کاتەوەش کە کۆمەڵگەی ئینسانی، چینایەتی بووەتەوە، واتە لەم دەهەزار ساڵەی دواییدا، ئەم چالاکییانە، کەوتوونە بەر کاردانەوەی کارەساتی کێشەی چینایەتی! لە دووبەرەکی ئینسان وسروشتدا، بەری ئینسانی، خۆی، بووە بە دوو بەشە وە: دووچینی دژبەیەکی ئینسانی، لە بەرێکەوەو سروشت لە بەرێکی ترەوە، مە یدانی چالاکی زانستی، هونەری، کەلتوور، فەلسەفەو ئایدیولۆجیایان ئاڵۆزکردوە. مەبەست سەردەرهێنانە لەم ئاڵۆزییە؛ ئاڵۆزییەک کە لە مەیدانی هونەریشدا، هەمیشە، جێگای کێشەبووە.

ئایا هونەر چینایەتییە؟

هونەر، بەشێکە لە کەلتوور. کەلتوور، کە مانای ژینگەی دەستکردی ئینسانە، بەشێکی ماددی هەیە کە لەوانە: چلۆنایەتی کشتوکاڵ و بژێوی سەنعەتی و تەکنیکی و هەروەها رێگاوبان و شارستانیەتی، دەگرێتەوە؛ بەشێکی مەعنەویشی هەیە، کە تێگەیشتن و هەست و هەڵس وکەوتی ئینسانە لە پێوەندی خۆی و سروشت و لە چۆنیەتی ئەم ژینگە دەستکردەی خۆی. زانست و هونەرو فەلسەفەو ئایدۆلۆجیا، لە بەشی مەعنەوی کەلتووردا دەگونجێ. کەلتوور، بە گشتی لەژێر کاردانەوەی دوو-لایەنەی چینی دەسەڵاتدارو چینی ژێردەسەڵاتی کۆمەڵدایە. بەشی مەعنەوی کەلتوور بە ئاشکراتریش هونەر، کە زیاتر مۆری هەست و هۆشی ئینسانی پێوەیە، تەنات بەشێوەیەکی روونتریش، دووبەرەکی چینایەتی کۆمەڵگە، دەنوێنێتەوە.

کەلتووری زاڵ لەکۆمەڵدا، کەلتووری چینی دەسەڵاتدارە. هەرچەند هەمیشەش هەستێکی ئینسانی بەرهەڵست، لە بەرهەم و لە چالاکی کۆمەڵانی خەڵکدا، ڕەنگی داوەتەوە. ئەمە، دایمە لە کێشەدا بووە لەگەل کەلتووری زاڵ و هونەری زاڵ. بۆ نموونە: هەڵپەڕکیی ڕەشبەڵەک، هەمیشە بەرانبەر تەوس و توانج و هەڕەشەی دەزگای ئایینی زاڵ، ڕاوەستاوە. مۆسیقاو شیعرو هونەری خەڵکی کە بە فۆلکلۆر ناسراوە، گەلێک هەست نواندنی جوان و ئنسانی لێدەردەکەوێ کە دەشکەوێتە دژایەتی فەرهەنگی دەسەڵات.

لە هونەری کوردیدا، قانع، وەک شاعیرێکی ئاوارەو زۆر–لێکراو ناسراوە. لە نێو فارسی– بێژاندا، ناصر خسرو، ڕوودەکی، زاکانی و گەلێکی تر؛ لە ئەدەبی عەرەبیشدا، ئەبولعەلای موعەرری و مڤفر نواب و کەسانیتر... بەهەر زمانێکیتریش، ژمارەیەکی زۆر شاعیری بەرهەڵست و زۆرلێکراو ناسراون.

ئەو چینەش کە ئەمڕۆ دەسەڵاتدارە، لە سەدەکانی ١٦ و١٧و ١٨دا، پێشڕەو بووەو دژی چینی دەسەڵاتداری سەردەم، خەباتی کردووە. ئەم خەباتە، مەیدانی هونەریشی گرتوەتەوە. بۆ نموونە «بتهۆڤێن» کە شەیدای ئازادی بوو، بە مۆسیقا شۆڕشگێڕانەکەی، کومەڵگەی بەرەو ئازادی ئاژواندووە. سەمفۆنیای نۆهەمیشی ناوناوە «ئازادی» و پێشکەشی کردووە بە ناپۆلیون کە ئەوکات بە ئازادیخواز و بە ئاڵاهەڵگری شۆڕشی گەورەی فەرەنسا دەناسرا! شەکسپیر، کاتی خۆی، گەلێک شاکاری هونەری خوڵقاند کە هەست و بۆچوونی کۆمەڵانی خەڵکی پێشڕەو دەنوێنێتەوەو گەشەی پێدەدا. ئەمانە، گەلێک شوێنەواری بێهاوتای لە هونەرو کەلتووری ئینساندا، هێشتووەتەوە.

بە گوێرەی تێگەیشتنی من لە ماتریالیسمی مێژوویی، بەرهەم و چالاکی هونەری بەشەر، لە هەر شوێنێکی جیهاندا بووبێ، بە گوێرەی کەلتوورە مادديیەکەی، ئاڵوگۆڕی کردووە. ئەگەر هونەری دوو کۆمەڵگە، کە کەلتووری ماددییان وێکدەچێ، لەگەل یەک بەراوردکەین، گەلێک وێچوون وهاوبەشبوونی تیدا دەبینین کە نیشان دەدا، هونەر، هەروەها هەموو کەلتووری مەعنەوی، بە گوێرەی کەلتووری ماددی دادەڕژێ! هونەری پێش-سەرمایەداری بۆ نموونە، هەڵپەرکێی کوردی، گەلێک وێچوون و هاوبەشی هەیە لەگەل هەڵپەڕکێی، نەک هەر سریانی و ئەرمەنی و بەلووچی بە ڵکو عەرەبی و رومانیاییش! بەیت وباو (داستان گێڕانەوە بە شیعری ریتم دار) لە نێو هەموو کۆمەڵگە پێش-سەرمایەدارییەکاندا وێک دەچن. هونەری سەردەمی سەرمایەداریش، لە هەموو جیهاندا لەشێوەی شیعر و نووسینەوە هەتا داستان و هەتا وێنەگەری و مۆسیقا و فیلم و پەیکەرتاشی، هەتا دانس و ئەو ژانرانەی هونەری پلاستیک دەگرێتەوە، گەلێک وێک دەچن. ئەوانە زیاتر وێک دەچن هەتا هونەری پێش سەرمایەداری و هونەری پاش سەرمایەداری هەمان کۆمەڵگە! بۆ نموونە لە کۆمەڵگەی کوردەواری بەیت و باوی کوردی زیاتر لە باڵادی ئینگلیزی پێش سەرمایەداری نزیکە تا لە شیعری قانع و گۆران! گۆران، بە دیوانە ئینگلیزییەکەی «برۆنس»دا هەلدەڵێ و خۆی پێشڕەوی شیعری نوێی کوردی و نوێکەرەوەی گوڕەپانی شیعری کوردیە با نەکەوینە داوی ماتریالیزمی میکانیکی چونکە دەزانین کە هونەرو مەعنەوییاتی کۆمەڵ، دەستبەجێ، بە شوێن ئاڵوگۆڕی کەلتووری ماددی کومەڵدا، وەرنەچەرخاوە و گەشەی کومەڵایەتی، گەلێک لەوە ئاڵۆزترە. لەولاشەوە، چینی دەسەڵاتداری کومەڵیش، بە

یەکجاری نەیتوانیوە هەموو هونەرو زانست و کەلتووری مەعنەوی و ماددی کومەل کۆنترولْ بکاو ژەهری پاشکەوتووی بکاتە هەموو سیللولێکی لەشی کۆمەڵگاوە. بەبۆنەی بەرهەڵستبوونی هێزی پێشڕەوی سەربەچینی کرێکارو سەربە ئازادی و بەرابەری و بە هەزار بۆنەی دیکەشەوە، گەلێک چالاکی زانستی و هونەری وفەلسەفی و شتی وا، دێنە بەرهەم کە کۆنترولی بورژوازی کۆپەرست، دەپووچێنێتەوە. بۆیە، ئەم باسەی ئێمە، بە مەعنای «ڕەش و سپی کردنەوە»ی هەموو شتێک نیەو گەلێک سەرنجی وردتری پێویستە.

باسی فۆرم و ناوەرۆک و جوانیناسی، کاردانەوەی ئەوانە لەئاستی یەکتر کە بەگوێرەی ڕوانگەی چینایەتی جۆراوجۆر، نوێ دەبێتەوە؛ خۆی هەورازێکی ترە کە بابەتەکە دەوڵەمەندتر دەکاتەوە بەڵام مەجالی گەورەتری پێویستە کە هەمووی داپوشێ. با وردبوونەوەی زیاتر، بهێڵینەوە بۆ مەجال و مەودای بەرینتر.

بەڵام لە بەرژەوەندی بورژوازیدا، حاشا دەکرێ لە چینایەتی بوونی هونەر! ئەو، کە هەتا بۆیکراوە، چینایەتی بوونی کۆمەڵگایشی پشتگوێ خستوە، تیدەکۆشێ بێدەنگە بکا لەهەر ڕاستییەک کە کێشەی چینایەتی بخاتە بەرچاو. دوازدە مانگەش، بە مێدیا، بە سینەما، بە ئایین، بە کەلتووری دەسەڵات–پارێزو دواکەوتوانە و چینایەتی خۆی، بڵاودەکاتەوە بەڵام کاتێک ئێمە دەنگی خۆمان هەڵدەبڕین و هەستی خۆمان دەنوێنین، هاواریان بەرزدەبێتەوە کە: «ئەوە هونەر نیە»؛ «ئەوە پروپاگاندای ئایدیولۆژیکە» و لەم قسانە! چما خۆیان، لە «هالیوود»ەوە هەتا «بالیوود»...، خەریکی پرۆپاگاندا نین و بۆ هێشتنەوەی دواکەوترین ڕەسم و یاسا و ئایین و قانون و شەریعەتی خۆیان، پرۆپاگاندا ناکەن!

بەڵێ؛ سەرەڕای هەر تێبینی و هەر وردبوونەوەیەک کە ئەم بابەتە چڕوپڕەدەکاتەوە، هونەر و هەموو کەلتوور، بە ماددی و بە مەعنەوییەوە، چینایەتییە! ڕوژی ئەمڕۆش کە کارگەر و سەرمایەدار، وەک دوو چینی سەرەکی کۆمەڵ، لە سەراسەری دنیادا، بەرانبەریەکتر ڕاوەستاون، لەم مەیدانەی کەلتووریشدا دژی یەکتر کار دەکەن و هونەر و کەلتووری بورژوایی و کارگەریش، سەرەرای هەر ئاڵۆزکاوییەک، زیاتر لە هەمیشە، چینایەتین و لە کێشەیەکی بەردەوامدان.

هونەری کارگەری؟

لەسەر ئەوەی ئەم هونەرە، نێوی چ بێ، کێشەم نیە. کەسێک پێی دەڵێ پێشڕەو کەسێک دەڵێ هونەری ئاڵترناتیڤ یا هونەری بەرهەڵست یا هەرچی... کێشەکە، لەسەر هونەرێکە و لەسەر کەلتوورێکە کە ڕێگا-خۆشکەری رزگاری ئینسانەو ژیانی گەش و ئازادو شاد بۆ هەموانی، لە ئاسۆیدایە! ئێمە لایەنگری ئەمەین و بەرهەڵستی هونەرێکی ڕێگرو چەواشە-گەر دەبینەوە کە هەست وهۆش و چالاکی کومەڵانی خەڵک، ژار-خواردوو دەکات. ئێمە، بێ لایەن نین! خەم خۆری ڕێبازیکی تایبەتین و ئەمانەوێ هەست و چالاکیمان ئاوی هەرێز نەدیری! بۆیە، جێی خۆیەتی، ئەم ئامانجە روون بێتەوە تا هەر هەرزە-بێژیک یان هەر ئایین-پەرستێک، نەتوانێ «سینەزەنی» و نیوە-نووزەی عیرفانی، بکاتە بەرهەڵستی رزگاریمان...

بۆئەوەی باشتر بزانین ئەم هونەرە ئاڵترناتیڤە چییە، با لە پێشدا بزانین چی نیە!

هونەرو کەلتووری ئێمە هەر ئەوە نیە کە باسی کارگەر بکات! لەوانەیە بورژوازیش باسی کارگەر بێنێتە ئاراوە؛ بە گوێرەی بەرژەوەندی خۆی و بەکەلتووری پرتووکاوی خۆی، لەوانەیە بیهەوێ کارگەری گوێ-لە-مشت و ژنی کۆیلە، بکاتە ئیدۆلی کۆمەڵ. کەلتوورێک کە باسی دەرد و ژان و رێگای رزگاری بینیتە کایەوە، لەوانەیە، لەروانگەی بورژوازییەوە، رزگارییەکی نیوە و ناتەواو لەمەینەتێکی بچووک، بکاتە ئامانجمان یان هەر بە پێچەوانە، شەوارەمان بخا بۆ دنیایەکی پڕ لە کێشەو ناتەبایی ناسیۆنالیستی یان وەعدەی بە هەشتی پاشمەرگمان پێ بدات و بمانکاتە دەروێشی خۆی! بەشی زۆری گورانی و مۆسیقای میدیای بورژوازی، باسی کڕووزانەوەی ژنە، بەدەست پیاو-سالارییەوە، ئەو هونەرە سەرکۆنەکراوە، رۆشناییەک بۆ رزگاری لە پیاوسالاری، نادا بەدەستەوەو کێشەکە لە مل ناکاتەوە.

کەلتووری ئێمە، بۆیە، بەرهەڵستی هەموو ئەفیونێکی هۆشبەر دەبێتەوە و ژیان، وەک تاقە مەودای خۆشی و شادی دەبینی و خوشەویستییەکی بەرین دەخەملێنی. کەلتووری ئێمە، خۆی نابەستێتەوە بە ناموس-پەرستی و بەند و باری یاسای کۆنەوە. جوابی رەسم و ئایین و یاسای سەرمایەی کۆنەپەرست ناداتەوە و ئاواتی نزم و نەوی ناکاتە ئاسۆی جەماوەر...

هونەری ئێمە، هونەرو کەلتووری تا ئێستای ئینسان، وەک دەسکەوتێکی مێژوویی و چەند هەزار ساڵە، وەک دەسکەوتێکی بەنرخ، هەڵدەسەنگێنێ بەڵام کاتێک کە خۆی، شوێنەوارێکی نوێی هەیە؛ کاتێک ئاسۆی رزگاری یەکجاری ناسیوە، شوێنی کەلتووری کۆن ناکەوێ! گۆران و حافزی شیرازی و شەکسپێرو موزارت، بۆ کەلتووری ئیمە، گەنجینەی گەورە-گەورەن بەڵام

ئێمە بەشێوەی خۆمان و بۆ ئامانجی خۆمان بەکاریان دێنێن! رەخنەگریشمان، هەمیشە بەردەوامە، نەک هەر لەوان، رەخنەی داهێنەرمان لەخۆشمان، بەردەوام دەبێ و هەوڵ دەدین کۆت و زنجیری کۆن و نوی، لە کەلتووری خۆمان و لە هونەری خۆمان داماڵین و رێگا بۆ گەشە–کردنی هونەر خۆشتربکەین.

کەلتووری ئێمە، بەهەردووباڵی زانست و هونەر، دەفڕێ و بەرەو ئاسۆی رزگاری یەکجاری، بەرەو ئاسۆی ئازادی هەمووان، دەمان هەژێنێ. بویە، پێویستیمان بەروانگەیەکی زانستی و کۆمۆنیستی تیرو تەسەل هەیە! مەبەستم لەروانگەی کۆمۆنیستی، دینامیسمیکی پێشرەوە، کارگەری وشیار و ئینسانی داهێنەر کە بەهیچ شتێک کەمتر لەرزگاری یەکجاری لە هەرچی ستەم و چەوساندنەوەیە، رازی نابێ.

ئەم کەلتوورە، لەبارێکەوە، بەقەد مێژوو کۆنە، چونکە میراتگری ئینسانی تێکۆشەری پێشرەوە لە درێژایی مێژوودا؛ میراتگری شادی وهەڵپەڕکێ و هەست نواندنی ئینسانییە، لەسەرەتای ژینیەوە. هەر هونەرێکی پێشڕەو و بەرهەڵست، لە هەر وەرچەرخانێکی مێژووییدا، هەتا هەست–بزوێنترین سیمفۆنیاکان و تەنات شەپۆلی ئەم ئاخرانەی موزیک و هونەر، لە دژی کۆیلەتی و مەینەت و لە ستایشی شادیدا... هەموو، میراتی ئێمەن. گەرچی ئێمە، لەو چوارچێوانەشدا نامێنینەوەو بۆ ستایشی شادیش، هەموو سنوورێکی کۆمەڵگەی چینایەتی دەبەزێنین.

لەبارێکی دیکەوە، ئەم کەلتوورە، تازەیە! واتە چەند سەدەیەک زیاتر نیە کە شێواز و شکڵی دەرکەوتووە! ئەم تەعبیرە لە هونەر، بەعومرتر نیە لە خەباتی وشیارانەی چینی کرێکارو لە زانستی

ماتریالیسمی مێژوویی و لە تێبینی ئێمە لەسەر هونەر؛ بۆیە، من لەگەڵ ئەوانەم کە بەم کەلتووره دەڵێین کارگەری. کەلتوورێک کە بە دووباڵی هەستی بێ سنوورو زانستی کۆمۆنیستی ئەو چینە کۆمەڵایەتیە دەفرێت. واتە، ئەم کەلتووره، لەباری راستەقینەوە، هەر لەسەرەتای مێژووی ئینسانییەوە، خەریکی بنج بەستن بووە بەڵام، لەم دووسەدەی دواییدا وشیارانەتر گەشەی کردووە!

کەسانی وەک «هاینریش هاینە»، «ماکسیم گۆرکی»، «برتولد برشت»، «ئاراگون»، «جەوهیل» و «ناقم حکمت»... چەند ئەستێرەیەکی ئەم ئاسمانەن؛ ئیتر با، شەکسپیەر وحافز و هەزاران دوندی فەرهەنگی بەشەریش، بەمیراتی ئینسانی، پێش هاتنەمەیدانی وشیارانەی چینی کرێکار، دابنین!

ئەم هونەرە، دیارە، رێگریشی هەیە. یەکەم بەرهەڵستمان چینی ستەمگەر بووە کە لەسەراسەری مێژوودا خەڵکی بەشەواره خستووە. ئەم چینە ستەمگەرە، لەم سەدەی دواییدا، لە پەیکەری سەرمایەداریدا خۆی دەنوێنێ و دەیناسین کە دەمێکە، ئیتر، رێگری ئازادی ئینسانە و دەسەڵات و مێدیا و سامانی کۆمەڵگەی بە دەستە و دەتوانێ هونەر ی چەواشە برِازێنێتەوەو بەچەق و لووری دژبە ژن و دژ بە ئازادی و بەرابەری، کۆمەڵانی خەڵک بەشەواره بخا. بۆیە، رێبازی ئێمە پێویستە میلیتانت بێ و بچیتەوە بەگژ نەریت و کەلتووری بورژواییدا؛ کەلتوورێک کە ئێستا خەریکی زیندووکردنەوەی پرتووکاوترین داب ونەریتی چینە کۆنترەکانیشە و هیچ نیشایەک لە ئازادی و ئازادیخوازی سەدەکانی پێشووی پێوە نەماوە، نابی بتوانێ چیدی رێگرو رێ-ون-کەر بێ!

کاتێک ئەڵێین کەلتووری کارگەری، مەبەستمان ئەم کەلتوورە ئالترناتیڤەیە کە بەشیکە لە خەباتی مێژوویی چینی کرێکار بۆ رزگاری هەموان. بۆیە، جێگای خۆیەتی کە هونەر لەم روانگەیەوە سەیربکرێ و بەم پێوانەیە، رەخنەی لێ بگیری.

دیارە، ئە وەی رەخنە دەگرێ، لەوانەیە، لەگەل ئەم بە رژەوەند و بوچوونە نەبێ و هەر بە شێوەی کۆن، تاوانبارمان بکا! ئازادی رادەربرین، دیارە، بۆ هەموانەو بۆ ئەوانەش هەیە. ئێمەش تێدەکۆشین، لە مەجالی خۆیدا، بەرهەڵستی ببینەوە. لێرەدا، بەڵام، رووی ووشە لە هاودەرد و هاوشادی و هاوبوچوونە، کە بەرەخنەی داهێنەر، رێگای بەرەوپیشی کەلتوورو هونەری کارگەری خۆشبکەین.

مصلح ڕێبوار

هاوینی ٢٠١٢

«ئوژێن پۆتیە»ی کورد
بەڵای منەوە، ڕێبواری شاعیر، «ئوژێن پۆتیە»ی کوردە

حسین بەفرین

کاتێک وازم لە (یەکێتی نیشتمانی کودستان)هێنا ، ئیتر ، لە 1981/7/9 دا کە ڕۆژی شەهید بوونی (بورهان مستەفا) ناسراو بە (شەهید فەرهاد) بوو بۆ هەتا هەتایە دەسبەرداری (یەکێتی) بووم و وازم لە پێشمەرگایەتی کردن هێنا و هەر وەک (قیادە واحیدە)یەک تا ڕاپەڕینی 1991 مامەوە و دوای ئەوە گەڕامەوە وڵات.

سەرەتای وازهێنانم ڕووم کردە (بۆکان)ی بووکە نازدارەکەی موکریان و شاری (حەسەن زیرەک)ی نەمرو (سوارەی ئێلخانی) و بۆ ماوەیەک بە ناوی میوانی (کۆمەڵەی زەحمەتکێشان)ەوە، لەوێ مامەوە. لەو کاتەدا (بۆکان) وەک شارێکی ئازاد و دوورە دەستی (کۆماری ئیسلامی) بوو هەرچی ئۆپۆزسیۆنی ئێران هەبوو بە چاک و خراپەوە لەوێدا مۆڵدڕابوون. (بۆکان) لەو کاتەدا وەک شاری (ئەسینای کۆنی یۆنانی)ئەهاتە بەرچاوم پڕ بوو لە قسە و باس و دواندنی جەماوەری بە کۆمەڵ، هەر دوانیوەڕوانی لێ ئەهات سەر جادەکان پڕ ئەبوون لە خەڵک و هەموو بۆ یەکتر ئەدوان، کەس دڵی کەسی ئەیەشان، کەس پۆزی بەسەر کەسدا لێ نەئەدا، هەموو بۆ یەکتر قسە و باسیان ئەکرد، من شتی وەهام هەر لە کتێبدا، لە بارەی (ئەسینای ڕۆژگاری سوقرات و ئەفلاتون و ئەرستۆ و شتی واوە) خوێندبووە وە بەڵام لە (بۆکان) دا، بە چاوی خۆم ئەوەم دی.

لە ڕووی دەسەڵاتەوە، کەس حوکمی (بۆکان)ی نەئەکرد بەڵکو شارێکی سەربەخۆ بوو بە بێ هیچ دەسەڵاتێک ئەڕۆیشت بەڕێوە ، تەنها شێوە دەسەڵاتێک کە تیایدا بێت ئەوە بوو نەخۆشخانەکەی (کۆمەڵە) بەڕێوەی ئەبرد و دایرەی (ئاوو کارەبا) کەشی (حیزبی دیموکرات) سەرپەرشتی ئەکرد، دیارە ئەو دوو شتەش بۆ خەڵکی بە خۆڕایی بوو. ئەوەی لە (بۆکان) دا باو بوو (هات هاتی ئەرتەشی ئێران) بوو بۆ گرتنەوەی ئەو شارە، هەموو شەوێک خەڵکی لە شیرین خەو ئەکرد بە بیانووی ئەوەی (ئەمشە و ئەرتەش) هێرش دێنێ ئاگادار بە.... لەو کاتەدا من زۆر خەڵکی جۆراو جۆری (چەپ) و خەڵکی ترم ناسی و ئاشناییم لەگەڵ بیرو بۆچوونی سەیر سەیردا پەیدا کرد، هەر بیرو بیرکردوەی (چەپا) نزیکەی (سەد) جۆر بیر و بۆچوونی تیا بوو، بەڕاستی لام دنیایەکی سەیر بوو، کە بیرم لە خەڵکانی لای خۆمان ئەکردەوە پێکەنینم بە ئەقڵ و ئەقڵیەتی لای خۆمان ئەهات لە بەرامبەر ئەوەدا چەند نەزان و بێ ئەگا و نەشارەزا بووین و خۆشمان بە شت ئەزانی و وامان ئەزانی لەوسەری شتەکان هاتووینەتەوە و کەس ئەوەندەی ئێمە خوێنەواری نییە، کەچی لەچاو ئەواندا ئێمە سفری پشتی فاریزە بووین وهێشتا لە زۆر شت نەگەیشتبووین و نەمانزانی بوو دنیا ئەوەندە قووڵ و بەرین و بێ بڕانەوەیە. بەهۆی میوانداریەکەم لە لای (کۆمەڵە) یەکێک لەو کەسانەی لای خودی (کۆمەڵە) ناسیاویم لەگەڵدا پەیدا کرد، برای شاعیر (موسڵیح شێخول ئیسلامی) ناسراو بە (ڕێبوار) بوو. ئەوەی بەلامەوە سەیر بوو ئەوە بوو برادەرانی (کۆمەڵە)ش بە گشتی وەک خەڵکانی لای ئێمە وابوون، ئەوانیش لە زانین و شارەزایی لە شتەکاندا ئەوەندە پڕ و تێر نەبوون لە چاو خەڵکانی دەور و پشتی خۆیان ، زۆرتر ئەیان

ویست لە ڕێگەی دەسەڵاتێکەوە کە (خوا پێیدا بوون) سواری ملی شتەکان ببن نەک لە ڕێی زانین و تێگەشتنەوە هەر ئەوەش وای لێکردن لە دواجاردا کەوتنە بن گۆمی (ئیتحادی موبارزین)ەوە و لێی نەهاتنە دەرەوە و تیایدا بخنکێن. (ڕێبوار)یش هەروا بوو دڵسۆزێک بوو بە (کۆمەڵە)، زۆر شارەزایی و ئاگایی لە شیعر و هونەری شیعری هونەری و ڕۆشنبیریی شیعرو نەبوو ... زۆر جار لایەنگر بوونی ئەو بەرامبەر بە سیاسەت و چالاکی پێشمەرگایەتی ڕۆژای (کۆمەڵە) وای لە من ئەکرد پێی ناکۆک بم و دەمەقاڵێ بکەوێتە نێوانماوە و بیکەینە هەرا. من ئێستا دانی پیا ئەنێم کە میوانێکی دڵڕەق و سەیر بووم، شتێکم کردووە و شتێکم وتووە کە جێی خۆی نەبووە و نەئەبووایە وا بوومایە و میوانی بەو جۆرەش شتێکی عەیبەیە. چونکە ئەو وەک شاعیرێکی سەر بە ڕێکخراوێکی سیاسی ناو گۆڕەپانی خەبات و پێشمەرگایەتی بوو، ئەو لەو ڕۆژ و ڕۆژگارەدا لەسەر هەق بوو بەو جۆرە بێت و بەو جۆرەش بیر بکاتەوە، لەبەر ئەوەی (کۆمەڵە) ڕێکخراوێکی سیاسی ساوا و کەم دەرامەت و کەم ئیمکانیات بوو، هەموو سەرچاوەی بژێوی و گوزەرانی ئەو ڕێکخراوەیە جەماوەرێکی ڕەش و رووتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو، تەنات لە ڕووی توانای ڕاگەیاندنیشەوە هیچ شتێکی نەبوو، تەنها (خەبەرنامە)یەکی قەوارە بچووکی چەند پەڕەیی هەبوو کەوا بزانم مانگانە بوو، کاتێک ئەو (خەبەرنامە)یە دەرئەچوو وەک نانی برسی دەستاو دەستی پێ ئەکرا. ئیتر وەک حیزبە بورژوازیەکان (بۆ نمونە دیموکرات و یەکێتی و شتی وا) ئیستگە و گۆڤار و ڕۆژنامە و دامودەزگای بڵاو کردنەوەیان شک نەئەبرد. ئەوان وەک حیزبێکی خاوەن جەماوەر و خاوەن ڕێکخستن و خاوەن پێشمەرگە هەر ئەو (خەبەرنامە)یە ئایە و مایەیان بوو.

(ڕێبوار) لەو کاتەدا بۆ (کۆمەڵە) کەی و بۆ جەماوەرەکەی لە مینبەری شیعرەوە باسی لە شەهیدەکان و لە چالاکییە سیاسی و پێشمەرگایەتییەکان ئەکرد و نەمری ئەکردن.... بەو هۆیەوە (ڕێبوار) بووە خاوەنی کۆمەڵێک شیعری جوان و پڕ بە پێستی واقیعی ژیانی کوردەواری و ئەو شیعرانەش کرانە سروود و بوونە خۆراکی ڕۆحی ڕۆژانەی خەڵکی کورد، من خۆم هەتا ئێستاش زۆریانم بەلاوە جوان و ناسک و خەم ڕەوێنە و هەر کاتێک وەک سروود ئەدەن بە گوێما خۆشحاڵم ئەکەن و ڕۆحم پاراو ئەکەن چەند جوانە کە ئەڵێ.

فوئاد، ڕۆڵەی ئاگر و خوێن
تۆوی شۆڕش لە هەموو شوێن
وەستا شێرانە بەرامبەر
پەلاماردەر چەشنی سەنگەر
گیڤارای کوردەواری بوو
لە هەموو شوێن دیاری بوو

دەمێ یەکیەتی جووتیاران
دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان
دەمێ سەنگەر دەمێ مەزرا
کۆڵ هەڵگرتن لەگەڵ فەلا

هەروەها لە شیعری (کاک شوانی قارەمان) دا ئەڵێ
شەو نەبوو تەقەی تفەنگ
نەسمێ جەرگی شەوە زەنگ

خەڵکی نەڕژێنە کۆڵان
بەرەو پیری کاک شوان
سروودێک لەسەر لێوان
«بەخەیر بیتەو بۆ لامان»
کاک شوانی قارەمان

بەڵام جوانترین شیعر بەلای منەوە شیعری (بڕیاری یەکی ئەیار)ە کە ئەڵێ

کرێکارم
هاتوومە مەیدان
ئەڵێم: هەر کارە ئینسانی خوڵقان
سەد ساڵە ئەڵێم
ئەمە بڕیارە
بڕیاری ڕۆژی یەکی ئەیارە
کرێکارانی جیهان یەکگرن
چەرخی چارەنووس لە دەس خۆ گرن

بەو جۆرە، (ڕێبوار) ئەو ڕۆژگارە سەختانەی بەو شیعرە بەهادارانە پڕ ئەکردەوەو هانی جەماوەری زەحمەتکێش و پێشمەرگەی کوردستانی ئەدا بۆ بەرگری و کۆڵنەدان، لە هەموو کۆڕ و کۆبوونەوەیەک ئەو دەنگی شیعری هەڵ ئەبڕی و جەماوەری دڵخۆش و پڕ ئومێد ئەکرد

لە ڕاستی دا شیعر خۆی، هەر لەسەرەتاوە، بۆ ئەوە لە دایک بووە کە شتێک بڵێ و خەمێک بڕەوێنێتەوە؛ بە بڕوای من ئەمە حەقیقەتی شیعر بووە کاتێک خەڵکی دەروون نەخۆش هاتوون

بۆ ئەوەی پێچەوانەی بکەوە و بە نەخۆشیەکانی خۆیان ناخۆشی بکەن، ئەگینا حەقیقەتی شیعر لە سەرەتاوە بۆ ئەوە بووە شتێک دەربڕێت و خەمێک بەبا بدات و مرۆڤ بە ئاگا بێنێتەوە و گەشاوەیەک بە ڕۆحی بدات.

(ڕێبوار)یش لەو ڕۆژگارەدا کە سەنگەر شایەتی مانەوەی مرۆڤ بوو دژی داگیرکەران هەروەها کاری لەگەڵ شیعردا ئەکرد و بۆ ئەوەش شیعری ئەوت و ئەنووسی، کە بووشن بە سرووود کوردستانیان پڕ کرد لە هەراو، گووڕیان بە تێکۆشانی خەڵکی کورد ئەدا ، ئەمە حەقیقەتی (ڕێبوار) بوو کە من دیم. سرووودەکانی ((کاک فوئاد ، کاک شوانی قارەمان ، مام ڕەحمان ، ئاسۆی سۆسیالیزم ، سڵاو لە پێشمەرگە، پێشمەرگەی کۆمەڵە، زەحمەتکێشان چەکدار بن ، حیزبی خەباتکار ، بڕیاری یەکی ئەیار ، ژنانی تێکۆشەر.... هتد)) بوو بڕبڕەی پشتی شۆڕش و سەنگەری تێکۆشانیان پڕ ئەکرد لە خۆشی و ڕاپەڕین. کاتێک (ڕێبوار) لەو ڕۆژ و مەیدانەدا بوو ، کەسی تر سێبەریشی لەو ناوە نەبوو، هەرچەند دواتر هەندێک (فس فس پاڵەوان) کە جادەکەی تەخت بوو، پەیدا بوون و کەوتنە تەپوتۆز کردن، وا باس لە خۆیان ئەکەن کە (ڕێبوار) لە چاو ئەواندا هەر هیچ نی یە، بەڵام من وەک شایەتحاڵێکی ئەو ڕۆژگارە سەختانە، ئەو خەڵکە سەیرێ بە ئاگا ئەهێنمەوە کە ئەیانەوێ لە بەرزیەتی (ڕێبوار) کەم کەنەوە ، بە دڵنیایی یەوە پێیان ئەڵێم (ڕێبوار) شاعیری بەرگری و شۆڕش و پێشمەرگایەتی بوو بۆ ئەوە نەهاتبووە ناو شۆڕشەوە تا (کۆمەڵە) بکاتە پرد و خۆی پێ بگەیەنێتە ئەوروپا بەڵکو ئەو لەسەرەتاوە زادەی ناو شۆڕش خۆی بوو، کاری بۆ سەرکەوتنی شۆڕش ئەکرد، سەرکەوتنی (کۆمەڵە) ی بەلاوە هەموو شت بوو، تا مرۆڤیش مابێت ناتوانێت لەوە

جوانتر بنووسێت وه ک (ڕێبوار) نووسینی و کردنی به دیاری بۆ مرۆڤایەتی به گشتی و مرۆڤی کورد به تایبەتی. ئەو کاتانەش که من به ڕووی (ڕێبوار)ی شاعیردا هەڵشاخاومەتەوە بۆ ئەوە نەبوو بڵێم تۆ شاعیر نیت و شیعر مەنووسە بەڵکو بۆ ئەوە بووە هانی بدەم شیعری جوانتر و بەهادارتر بنووسێت و هەروەهاشی کرد که من ویستم، بۆیە بەلای منەوە، ئەگەر (ڕێبوار) له (ئۆژین پۆتیه) باڵا دەستی نەبوو بێت ئەوا به دڵنیایی یەوە ئەڵێم ئەو زۆر به ئاسانی ئەتوانێ (ئوژین پۆتیه)ی کورد بێت و تۆوی شۆڕش بێت به درێژایی تەمەنی مرۆڤ و مرۆڤایەتی و دژی چەوسانەوە و داگیرکەر دەنگ هەڵبڕێت. ئەمانەی وتوومن نەستایشە و نەپیا–هەڵدانە و نەبەقەبارە کردنی ئەوە بەڵکو ئەوە هەقێکی ئاسایی شیعر و شاعیری خودی (ڕێبوار)ە و من به شانازیەوە باسی لێوە ئەکەم و پەنجەی لەسەر دا ئەنێم، ئەوەی بەو ڕاستی یە ڕازی نی یه چۆن ئەیەوێ سەری خۆی لەبەرد بدا با غیرەت به خۆی بدات و سەری بەردێک بشکێنێ. له دواجاردا ئەڵێم ئەمە جوانترین پەیڤی شاعیرانەیە که مرۆڤ توانیویەتی بیچڕێت و بڵێت

پونگی خوارد مونجی دەریای کرێکار
دژی سەرمایە ئەوەڵی ئەیار
سوور بوو به خوێنمان شەقامی شاران
شەقی برد قەڵای سەرمایەداران
زنجیری کۆنی هەزاران ساڵە
دەپچڕێ و جادوو حوکمی بەتاڵە
کرێکارم هاتوومە مەیدان
ئەڵیم : هەر کارە ئینسانی خوڵقان

ڕێبوار، شاعیری هەمووان

موسڵیح شێخ ئەلئیسلامی "ڕێبوار"، شاعیری خۆشناو و ناسراوی خۆرهەڵاتی کوردستان و چەوساوەکان، بۆ بەشێکی زۆر لە ڕووناکبیرانی کوردستانی ئێران و کوردستانی عیراقیش ناسراوە، سەردەمانێک لەشاخ، شیعری بۆ ژن و پێشمەرگەو خەباتی هەقخوازانەو هیومانیستی دەنووسی و بەشێکی زۆر لەشیعر و ئەدەبیاتی ئەو ڕەنج و ئازارو مەینەتی ئینسان و ژنی کوردی لەناو شیعرەکانیدا خستوەتەڕوو

ڕێبوار یەکێک بوو لەوانەی زوو دەستیدایە شیعرو توانی لەسەر ئاستی کوردستان ببێتە شاعیرێکی ناسراو و خاوەنی (5) دیوانی شیعریە بەناوەکانی "گەشتێ لە کوردستان" و "دەنگ هەڵبڕە" و "سرودی سلاوی ئازادی" چەند لاپەڕە لە دەفتەری ڕۆژام» «گۆرانیەکانی ترەیسی چاپمەن» لەساڵانی حەفتا و هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا چاپو بلاوکراونتەوە

ئەو خاوەنی شیعرەکانی "ئەنتەرناسیۆنال" یەکی ئەیار "لەسەر ئارێزەوە"، "کاک فوئاد" "کاک شوان"ە.

ڕێبوار ئەگەرچی ماوەی چەند ساڵە لەشیعر دورکەوتووەتەوە، بەڵام هەمیشە شیعرەکانی لەسەر زاری خەڵکی خۆرهەڵاتی کوردستان و بزوتنەوەی حەقخوازانەکانی خەڵکدا لە بەرچاوە

کەس نییە گوێی لەم شیعرە نەبووبێ کە بۆ پێشمەرگە نوسراوەو یەکێکە لە شیعرەکانی ڕێبوار:

سلاوی گەرمی دڵی پڕ هومێدی مەت پێشکەش
پڵنگی هــــەردی وڵات ئـــــەی هەڤاڵی پێشمەرگە

یان شیعری وەڵامی نامەکەی «روناک» کە باس لەڕەنج و ئازاری ژنێکی پێشمەرگە دەکات و دەڵێ:

خۆزگە شنەی بای بەیانی
بۆنێکی تۆی ئەهێنا بۆم

ئەو بەتەنها لەگەل پێشمەرگە و ژن نەوەستاوە، بگرە دەیان شیعری بۆ رەنجی ئینسان نوسیوەو رەنگە شیعری «لەم بازاڕە بێ رەحمەدا» بەناوبانگترین شیعرەکانی ئەو بێ، کە دەڵێ:

من ئەو کەسەم
هەموو رۆژێک
ژیانی ئەمڕۆم دەفرۆشم
بۆ کڕینی نانی سبەی
لێم ناکڕێ خاوەنی نان
لێم ناکڕێ

لەم دیدارەدا رێبوار باس لە رابردووی ژیان و شیعرەکانی و هەڵوێستی مارکسیستانەی ئەو و رەنگدانەوەی لەسەر شیعرەکانی و پێناسی و تێگەیشتنی ئەو لەسەر شیعرو زۆر بابەتی تر دەکات

رێبوار چون ئینسانێکی عەدالەتخوازو یەکسانیخوازو داکۆکیکاری سەرسەرختی هەژارانە، هەر بەمشێوەیەش رەنگداوەی لەسەر شیعرەکانی هەیەو خوێنەر دەتوانێ بەئاسانی هەست بەو کارەبکات ئەم بۆچوونانەی یەکێکە لەو دیدارە تازانەی کە لەگەل شاعیردا سازکراوە کە دەمێکە هیچ بۆچوونێکی وەهای دەرنەبڕیوە بۆیە بە پێویستمان زانی لەگەڵ دیوانە ناوازەکەی کە یەکەم جارە لە ئەدەبیات و کتێبخای کوردیدا هەموو شیعرەکانی کۆدەکرێنەوە و دەخرێنەروو و بڵاوبکرێنەوە

شیعری کوردی ئاوێنەیەکە لەکۆمەڵی کوردی، بالە زمانی خۆتەوە، ناوی خۆت و تەمەن و ژیانی هاوسەری و بارودۆخی خێزانی و خوێندن و شوێنی دانیشتنت بزانم؟

ساڵی ١٩٤٧، (١٣٢٦ی ئێرانی) لە مەریوان، چاوم بەژین پشکووت؛ سەرەتای ١٩٦٠ەکان (بە ئێرانی: ١٣٤٠ەکان)، بۆ درێژەدان بە خوێندن چوومە تاران و ٨ ساڵێک لەوێ بووم تا خوێندەواری باڵای ئابوریم لە زانکۆی تاران تەواوکرد: ١٩٧٠، (١٣٤٩) لەسەردەمی منداڵی و لاویمەوە، هۆگری خوێندنەوەی کۆمەڵایەتی و هونەری، بەتایبەت شیعر و ئەدەب بووم و یەکەم ئەزموونی شیعریم، بەکوردی و بە فارسی، هی سەردەمی تازە–لاویمە. هەر لەو کاتانەوە، ئۆگری شیعروئەدەبی کوردی و فارسی و هەندێکیش عەربی بووم. قانع، هاو–تەمەن و هاوڕێی سەردەمی لاوی بابم بوو. شیعری ئەوم، نەک هەر لەماڵەوە، لە بابم و لەدایکم و براو خوشکم ئەبیست، لە دەرەوەش لەسەر زاران بوو.

بەڵام لە تاران و لە نێو کۆڕ و کۆمەڵی خویندکاران و هاوکات، کۆڕی ئەدەب دۆست و ئێوارە–کۆڕی شیعرییەوە کە ئەوکات لە گەشە بوون و کەسانی وەکو «شاملوو» دەیانبرد بەڕێوە، زیاتر سەودای شیعر کەوتەسەرم؛ بەتایبەت کە برام، کاک چاوە، هەم خۆی شاعیر بوو هەم لەگەڵ کەسانی وەک «سوارە» و «هاوار»یش هاوڕێ بوون. ئەو سەردەمەبوو کە «گۆران»یش بە–پەیکەر، خامۆش بوو! بەوەش زیاتر هەستم بە «گۆران» کرد و شیعری نوێی کوردی، زیاتر، کەوتە پێش چاوم و شانم دایە ژێری و... بەدڵ دەستم دایە شیعر...

لەهەڵسوڕانی سیاسیشدا لەشانی چەپی بزووتنەوەی خوێندکاریدابووم. ئەو کات سەردەمی پێکهاتنی ڕێکخراوەکان

و سەرنجی ڕەخنەگرانەبوو لەقوتابخانە سیاسییەکان. لەگەڵ کۆمەڵێک لەهاوڕێیان، ڕێکخراوێکمان پێکهێنا کە دوایی بە «کۆمەڵە» ناوی دەرکرد. مەبەستمان و ئاسۆمان، دامەزراندنی حزبێکی کۆمۆنیستی سەرانسەری بوو لە ئێران. ئێمە، ئەوکات، خۆمان لەڕێکخراوەکانی ئەو سەردەمە (تودەو چریک و موجاهید و دیموکرات و...) بەجیاواز دەزانی و ڕێبازێکی کۆمۆنیستی ڕاستەقینەمان لەبەر چاوبوو، هەرچەند ناسیۆنالیسم، هێشتا، دەستبەردارمان نەببوو...

شیعری «گەشتێ لەکوردستان» و هەندێک داستانی کورتم، لەوانە: «شیعری دارێنە» کە بەسەرهاتی «سمایلی شەریفزادەیە» لە ئاخرین ڕۆژەکانی ژیانیدا، ئەو کات بەدەستنووس بڵاودەبوونەوە. سمایل، دۆستی نزیکم بوو؛ هاو-ژوورم بوو لە تاران؛ پێش ئەوەی، نەورۆزی ١٣٤٣، ١٩٦٤، بچیتەوە بۆ مهاباد و لەوێوە، لەبەر «ساواک» هەڵێ بەرەو کوردستانی ئەودیو و ئیتر نیبینمەوە...

بەو بۆنانەوە چەند مانگێکیش، بەهار و هاوینی ١٩٧٠، ڕێگام کەوتە بەندیخانەی «قزل قەلعە» لەتاران.

لە ٧٠کاندا، وەک کار-ناسی ئابووری، لە «بەرنامەو بودجە»ی شاری سنە ماوەیەک ئیشم کرد. هاوڕێ و هاوسەرم «فەوزیە» لە و کاتەوە بووە شەریکی خەبات و ژیانم؛ هاوکات درێژەمان بەهەڵسوڕانی هونەری و سیاسی نهێنی داو لەشۆڕشەکەی سالی ١٩٧٩دا، لە ئێران، چالاکیمان نواند. ڤیدیۆی دیکلەمەو وتاری ئاژیتاسیۆنیم، ئەوکات، کەوتە بی بی سی...

کەمیک دواترو کاتی شوڕشی کوردستان، ئێمە درێژەمان بە خەباتی کۆمۆنیستی خۆمان داو لەو سەردەمەدا یەکەمین

سروودەکان هاتنە بەرهەم. لە ١٩٨٠کاندا، »سرودی سڵاوی ئازادی» و «دەنگ هەڵبڕە» و «چەندە لاپەڕەیەک لەدەفتەری بەرباخەڵ» و کۆمەڵێک داستانی کورت، بە کوردی و بە فارسی و هەندێک وەرگێڕان بۆ کوردی و بۆ فارسی، لەوانە چەپکێک لە گۆرانییەکانی «ترەیسی چاپمەن»، لەپاڵ خەباتی چڕوپڕ لەکۆمەڵەی شاخداو لەپال نووسینی شیعر و داستانی کورت (ئاسۆی شۆڕش) بۆ رادیۆ و رۆژنامەکانی حزبی کۆمۆنیستی ئێران و کۆمەڵەدا، چەند مەیدانێکی بابەت و بەرهەمن کە شایانی باسن.

«کانوونی هونەری کرێکاری» ئەودەم دەستمان پێکرد و گۆڤاری «پیشەنگ» بەرهەمەکان و ڕاوبۆچوونەکانی بڵاو دەکردەوە. وەک باسم کرد، ناسیۆنالیسم و هونەری لەو چەشنە، هەر لە پاشکۆوە دزەی ئەکرد؛ بۆیە، من دەنگی ڕەخنەم بەرز کردەوەو و ڕێگای خۆم، لەو کانوونە، جیا کردەوە.

کۆتایی ١٩٨٠کان و بە هێرشی ئیمپریالیستی ئەمەریکا کە بووە هۆی بووژانەوەی زیاتری کۆنەپەرستی لەناوچەدا، ریگای خەبات، لەوێ، تەنگەبەر بووەوە لە ئێمە و سەرەنجام، ساڵی ١٩٩١ وەک پەنابەر، هاتمە سوید. ئێستاش لە سوید درێژە بەژیان و بە چالاکییەکانم دەدەم.

ئەوەی بۆ ئەدەب و هونەر دەگەڕێتەوە، درێژە-دانمە بە شیعر و ڕەخنە و بڵاوکردنەوەیان لە سایت و ماڵپەڕی خۆم:

www.rebwar.nu

هەروەها بەشداریکردنم لە گفتوگۆ و دیکلەمەی شیعرەکان و هاوکاریم لەگەل گۆڤاری "هانا" و چاپێکی تازەی "دەفتەری رۆژانەم»؛ ساڵی ٢٠١٣ش چاپێکی سەرجەمی کۆکراوەی شیعرەکانم بەناوی «بۆ ئازادی»؛ هەرچەند هەندێک لە شیعرەکانم لەو

کاروانەش بەجێمان و ئەوانەی پاش ئەوەش خولقاون، هێشتا، بڵاو نەبوونەتەوە! بەتەمام لەچاپی دووهەمی «بۆ ئازادی»دا ئەوانەش بهێنم. هەندێک تەجرەبەشم هەن بە ئینگلیزی و بەسویدی کە هەر لەسەر ماڵپەڕەکەم داناون...

لەبارەی بەڕێوە-چوونی ژیان و ئیشکردن، وەک مامۆستای ماتماتیک و زانست لە قوتابخاکانی سوید، کارم کردوە و بۆ ئەو مەبەستەش، هەر لە ٩٠ەکاندا، لەزانکۆکانی سوید، خوێندنی تەکمیلی پێویستم خوێند. لەو کاتانەوە، لەگەل هاوسەرم «فەوزیە»، کە ئەویش هەر خەریکی هەمان ئیشە، لەشاری یوتۆبۆری سوید ئەژیم. سێ منداڵمان هەیە کە هەریەکەیان لەماڵی خۆیاندان...

شیعر دەشێ چی بەتۆ بەخشیبێت؟

هەستی هەبوون لەگەل جەماوەر؛ لەگەل خوێنەرو گوێگر! هەستی هەبوون وەک بەشێک لە بەشەرییەتی وشیارو ئازادیخواز

شیعری کوردیی سەردەم، زیاتر، کاریگەریی لەشیعری جیهانیی وەرگرتووە شیعر چۆن دەتوانێ تەعبیر بێ لەعیشق و خۆشەویستی، لە ژانی مرۆڤ ، ژنان، منداڵان، تا هەموو کەس شیعر بەهی خۆی بزانێت؟

ئەمەش خۆی کۆمەڵە-پرسیارێکە. شیعر، وەک ژانرێکی هونەری، خۆی شێوەیەکە لە ناسینی جیهان بەهۆی هەستەوە. لەم جیهانەشدا، عیشق، خۆشەویستی بۆ مرۆڤ (کە دیارە

منداڵانیش دەگرێتەوە) بەهۆی هەستی شاعیرانەوە، بە وشەو بە مۆسیقای وشە، وێنەیەکیان لێدەخوڵقێ کە پێیدەڵێین شیعر. هەڵوێستی کومەڵایەتی شاعیریش کاردەکاتە سەر ئەو وێنەیە.

شاعیرێکی مەزهەبی دەتوانێ، بە دوورو-درێژی، ئەم عیشقە، بەخۆشەویستی خوا و شێخ و ئەولیا بنوێنێ و ژن بەزەوی کشتوکاڵ و ئامرازێک بۆ زاوزێ و بۆ بەهرەمەندی سێکسی بۆ کۆمەڵی پیاو-سالار ببینێ، (نەک وەک مرۆڤێک) بەو جۆرەش، هەستی بۆ دەربڕێ؛ وەک ئەدەب و هونەری عیرفانی، کە بە کوردیش نمونەوی زۆرە. راستییەکەی؛ گەلێک لە گۆرانییە سیکولارەکانیش، لەم سەردەما، لەم جوانی-ناسییە مەزهەبییە نزیکن و کەم تا زۆر، وێنەیەکی کزو کەنەفت لەژن بەدەستەوەدەدەن!

بەڵام ئەو شاعیرەی خۆشی و زەوقی مرۆڤ، لەئازادبوونی تاکەکەس لەهەموو دەردو ژانێک دەزانێ و بەرابەری مرۆڤەکانی لەلا گرنگە (خۆی بەکۆمۆنیست بزانێ یا هەر رێبازێکی تری هەبێ، تەنانەت خۆی بەهەڵسوڕاوی سیاسیش نەزانێ) مرۆڤ بۆی دەبێتە ئامانج و جوانی ئەو مرۆڤە! تەنات، جوانی و زەوق، بۆ ئەم دوو جۆرە کەسە، جیاوازن! جوانیناسی جۆربەجۆر، جوابی زەوقی جۆربەجۆری مرۆڤەکان دەداتەوە.

شوێنەواری، لانیکەم، دوو جۆر جوانیناسی سەرەکی، چ لە شیعرو چ لە باقی مەیداکانی هونەردا بەگشتی، دەناسرێنەوە: ئەوانەی خۆشی ژیان لەرەنجی مرۆڤەکانیتردا دەبینن و ئەوانەی خۆشی و جوانی لەگەشاوەیی مرۆڤەکانیتردا!

ئەم وتو-وێژەمان، دیارە، مەجالێکی بەرتەسکە بۆ لێکداوەی جوانیناسی بەگشتی و رەنگداوەی ئەوە، لەشیعری کوردیدا! من کورتەیەک لەم باسەم، لە گۆڤاری ژمارەیەک و

ژمارەدووی هانادا، سەرەتای ٩٠ەکان، بڵاوکردوەتەوە. پێم باشە لە فرسەتێکیتردا بێینەوە سەر ئەم باسە، چونکە پێموایە دروستبوونی ئەو بۆچوونانەی ئەوکات دەرم بڕیون، لەم بیست ساڵەدا، زیاتر رۆشن بووەتەوەو قسەی لەوانە تازەتریشم هەیە لە سەر بابەتەکە.

گۆران، لوتکەی شیعری نوێی کوردییە شیعری کوردی لەکوێی شیعری جیهانیدایە؟

شیعری کوردی ئاوێنەیەکە لە کۆمەڵی کوردی! کومەڵی کوردی لە کۆنەوە بەفۆلکلورو پاشان بەهونەری عیرفانی و لەم سەد ساڵەی دواییشدا، بەهونەر و بە شیعری مۆدێرن رەنگدانەوەیەکی بەجیهان داوە.

شیعری کوردی سەردەم، زیاتر، کاریگەری لەشیعری جیهانی وەرگرتووە، تا کاری تێکردبێ! «پیرەمێرد»، «بێکەس» و «قانیع»، هەر کامە بەشێوەی خۆی، پەیامی ئاڵوگۆڕ بەرەو کۆمەڵێکی شاری و مۆدێرن دەدەن بە دواکەوتوویی سەردەم و بە جووتیارو بە کرێکاری ئەو سەردەمە! ئەمانە، لەداهێنانی جوانیناسییەکی تازەو جیاواز لەعیرفانی «مەحوی» و «مەولەوی» و ...، لە هەڵپێکانی هونەر و شیعری کوردی لەکومەڵی نێوتەوەییش، دەوریان هەبووە. لووتکەی بەرزی ئەم شەپۆلە «عەبدوڵڵا گۆران»ە!

«گۆران» زیاترین کاریگەری لە شیعری جیهانی وەرگرتووە؛ ئەو فۆرمی شیعری کوردی گۆڕی بەفورمی نوێ و بێجگە لەوەش، بەبڕوای من، لەباری جوانیناسیشەوە، بەهرەیەکی زیاتری بردوە لەجوانیناسییەکی مرۆڤی و شاری.

پاش «گۆران»، ئێمە شاهیدی پاشەکشەیەکین: «هەژار» و «شێرکۆ» دەکەونە نێو دواکەوتوویی ناسیۆنالیسمەوەو دەگەڕێنەوە بۆ جوانیناسییەکی «نوێ»ی جووتیاری و دوور لە شار! تەنانەت، کەم تا زۆر، نەفرەت لە شارو لە مۆدێرنیتە، سیمای دواکەوتوانەی شیعرەکانیان ئاشکراتر دەکا. هەژار، نەک هەر لەفۆرمدا، چەند هەنگاو بەرەو دواچووە، بەڵکو لەباری روانین بۆ مرۆڤەوە و بۆ جوانی مرۆڤەکانەوە، هیچی تێدا نەهێشتووەتەوە...

لەم بیست سی ساڵەی رابردوودا، شیعری کوردی، دیسان، ئاوڕێکی تازە لە ئەدەبی جیهانی دەداتەوەو شیعر لەزمانەکانی دیکەوە(بەتایبەت لە فارسی، تورکی، عەرەبی و ئینگلیزی) زیاتر دەکرێتە کوردی. شیعر، لەفۆرمدا زیاتر سیکۆلار دەبێ. بەڵام جوانیناسییەکەی زامدارە بە دەست کۆنە-پەرستی جیهانی و کوردییەوە. لەم چەرخەدا، ئەدەبی کرێکاری و کۆمۆنیستیش سیمایەکی تازەو تایبەت لە شیعرو هونەری کوردیدا دەنوێنێ. بەم جۆرە، بزووتنەوەکومەڵایەتییەکانی کوردەواری، پەیامی جۆربەجۆری خۆیان بە هاو-زەوقەکانیان لە جیهاندا دەگەیەنن.

تۆ بۆ ماوەی چەند دەورە لە پێشەنگ بوویت، چۆن هەڵیدەسەنگێنیت، هەر لەیەکەم شیعرت کە لەپێشەنگی ژمارە(1) (1985) بەناوی (سپاس) هی (برتۆلد برێشت)ە وەرتگێڕاوە، چەمکی ئایدۆلۆژیای مرۆڤدۆستی و مارکسیستی پێوەدیارە؟ بۆچی هەمیشە ئایدیای چەپ و مارکسی رەنگدانەوەی لەسەر شیعرەکانت هەبوووە؟

ئەمە دوو پرسیارن؛ هەڵسەنگاندنەکانم لەسەر پێشەنگ، هەر لەوێدا بڵاوکراوتەوە؛ بەتایبەت لە پاشکۆی ژمارە ١٢؛ باشترە هەر

لەوێ بیخوێننەوە. دووهەمیش؛ من شاعیرێکی بێ-لایەن نەبووم. من گوێم لەدەنگی هاوخەباتەکانم لەجیهاندا گرتووەو بەکوردی و فارسیش وەرمگێڕاونەتەوە و گەیاندوومن بە خوێنەرانی کوردی.

کۆ شیعری «گەشتێ لەکوردستان» تا ئێستاش جوانی خۆی هەیە شیعری «لەسەر ئارێزەوە»ت هەیە، چۆن لەدایکبوو؟

ئەم شیعرە بەشێکە لەبەرهەمی سەفەرێکم بەشوێنەوارەکانی بزووتنەوەی چەکدارانەی «سمایلی شەریفزادە»و هاوڕێیانیدا، کە ساڵی ١٩٦٩ نووسراوە و بەناوی «گەشتێ لەکوردستان»؛ هەر ئەوکات بەنهێنی، بڵاوکرایەوە. ئەو کارەم بۆن و بەرامەی ئەو کاتەشی پێوە دیارە، گەرچی جوانی و بایەخی تایبەتی خۆی هەر هەیە.

شیعری ئەنتەرناسیۆنال و یەکی ئایار هەر زیندون چۆن دەڕوانیتە شیعری «ئەنتەرناسیۆنال» کە تۆ بەدەستکەوتی هونەری کۆمۆنەی پاریس ناوت بردوەو لە نوسینی» ئۆژین پۆتیە»ی شاعیری فەرەنسایە و یەکەم جار تۆ، بۆ کوردیت وەرگێڕاوە؟

یەکێک لەکارە گەشەکانی هونەری جیهانی ئێمە، ئەم سروودەیە؛ کاریگەرییەکی زۆری لەسەر خەباتی کرێکاری کۆمۆنیستی بووە. پەیامی یەکسانی مرۆڤ و رزگاری یەکجاری لەستەم و لەچەوسانەوە و لەخورافەو نەزانی بەشێوەیەکی کورت، وەها گونجاندوە کە ئێستاش، پاش نزیکەی سەدەونیوێک، هەر جوانەو هەستی جیلە تازەکانیش ئەبزوێنێ.

شیعری (سەد ساڵە، سەد ئەیار) کەبۆ ئایاری (1986)ت نوسیوە، یەکێکە لەشیعرە گەورەکانی تۆ و بەشیعرێکی کرێکاری کوردی ناسراوە، چۆن ئەم شیعرە لەدایکبوو؟

ئەم شیعرەش لە گەرماو–گەرمی گەشەکردنی خەباتی کرێکاری لە ئێران و لە کوردستان، لە پیناوی ئەوەدا کە سەرەتای مانگی مەی، وەک رۆژی جیهانی کرێکار، ببێتە سوننەت، ببێتە ترادیشن، لەولاتدا. لەبیرمە، سروودەکانی ئێمە، بەتایبەت «کرێکارانی جیهان یەکگرن» کەوتە سەر زاری جەماوەر و بەڕێوەبردنی یەکی ئەیار کە لەشارەکان،ساڵ بەساڵ گەرم و گەشتر دەبوو، هەمیشە لەگەل بیرەوەری ئەم سروودە بووە.

(م. خارای) شاعیر، چۆن شاعیرێک بوو؟
با قسەی کەسایەتییەکان دانێین بۆ دەرفەتێکی تر.

یەکێکی تر لەو شیعرانەی کە وەرتگێڕاوە شیعری (چیدی روت و رەجال نابین) لەشیعرەکانی «هاینە» زۆر لەسەر زاری خەڵکەو (بەکری لەگزی) کردوویەتە گۆرانی، ئایا لای خۆشت هەمان گەورەیی هەیە؟ پاشان دەپرسم بۆچی شیعرەکانی «هاینە»ت زۆر وەرگێڕاون لەبابەتی (گۆرانی پارچەچنانی سلیزی) و شیعرەکانی جەوهیل؟

ئەمە، یەکێکە لەجوانترین کارەکانی «هاینە» و لای منیش خۆشەویستە. «هاینریش هاینە»، یەکێک بووە لەهاوڕێیانی مارکس کە خەباتی کۆمۆنیستی و کرێکاری ئەڵمانیای ئەو

سەردەمە، لەشیعرەکانیدا ڕەنگدانەوەی هەیە. «هاینە»ش هاوڕێیەکی شیعریمە، وەک «برشت» و وەک «لۆرکا»! بۆیە منیش دەنگ و هەستیم گەیاندوەتە بزوتنەوەی کرێکاری لەکوردستان. بەڵام من گۆرانییەکەم بەدەنگی «کاڵێ» بیستووە.

شیعرەکانی «جەوهیل» پرسیارێکی ترە. «جەوهیل» کرێکارێکی هەڵسوڕاوی بزووتنەوەی کرێکاری بووە لە ئەمەریکاو لەسەرەتای سەدەی بیستەم. دەنگخۆش و گورانیبێژی ئەو بزووتنەوەیەش بووە. بەپیلانی سەرمایەداری سەردەم، تۆمەتی ناڕەوای کوشتنیان لێدا و ساڵی (1915) تیربارانیان کرد

شیعری «هەی داد» تائێستا لەسەر زاری خەڵکانێکی زۆر واناسراوە کە شیعری زەحمەتکێشانە دەکرێت بڵێم ئەمە ڕەنگداوەی خەباتی چینایەتیەو باشترین شیعری تۆیە؟ ئایا ئەم شیعرە خۆی بەهێز و چاک بوو یان (نەجمەدینی غوڵامی) بەخەڵکی ناساند؟

مایەی شادیمە کە ئەم شیعرە، ئاوا ناوبانگی دەرکردوە

لۆرکا شاعیرێکی گەورە بوو تۆ شیعرێکی «فدریکۆ گارسیا لۆرکا»ت وەرگێڕاوە (لۆرکا) چیت بیر دەخاتەوە؟

لۆرکاش بەهاوڕێیەکی شیعریم دەزانم، کە هەستی خەباتکارانەی بزووتنەوەی جەماوەری لە ئیسپانیای پێش شەڕی دووەمی جیهانی، لەشیعرەکانیدا نواندوەتەوە.

«هەژار» تاوانبارە بەرانبەر ژنان؟! ساڵی (1370)

لەژێر بابەتێکت بە ناوی (حزبی دیموکراتیش) (هەژار) ی گرتە باوەش بڵاوکردەوە رەخنەی توندت لەهەژار گرت و دیوانەکەیت بەکۆگایەک لەکۆپەرستانەترین بۆچوون پێناسەکرد ئایا ئەمە لەبەر ئەوەبوو، کە ئەو شاعیرێکی نەتەوەیی بوو، یان شیعرەکانی هەستی مرۆیی و بایەخدار نەبوو؟

هەردوو هۆیەکان بوون، پێکەوە! هەژار لەسەرانسەری دیوانەکەیدا، ئایدیۆلۆژیای ناسیونالیستی خۆی دەردەبڕێ. هەر بەو شێوەیەش بایەخ بۆ مرۆڤ و بۆ ژن دادەنێ (یان باشترە بڵێین دانانێ!). نەفرەت لەعەرەب و لە فارس و لە تورک، زۆر ئاشکراو بێ پەردەیە! لەعورفی ئەمڕۆی جیهاندا، ئەو قسانەی ئەو دەینێتە سەرشانی گەلانی دیکەو بەو جۆرەی ئەو باسی ژنان دەکات، بەتاوان دادەنرێ!

پێشەنگ و ناسیۆنالیزم شەریک بوون هەر زوو رەخنەت لەپێشەنگ گرت و وتت» ناسیۆنالیزم شەریکە ماڵی پێشەنگە»
چۆن شەریک بوو؟

کاتی خۆی، ئەو رەخیەم لەپێشەنگی ژمارە(١٢)دا بڵاوکردەوە. پێم باشترە سەرنجتان راکێشمەوە بۆ ئەو نوسراوەیە، نەک جوابێکی کورت بدەمەوە.

رەخنەت لەشیعری «کوا وەختی بوو»ی شێرکۆ بێکەس گرتووە کە بۆ د. جەعفەری شەفیعی نوسیوە وتوتە بۆنی ناسیۆنالیستی لێدێ و وتوتە، ئەو وەسفەی شێرکۆ دەڵێی «بۆ شۆڕەسوارێکی کۆنی کورد نوسراوە»؟

کورتەی رەخنەی من لەو شیعرەی شێرکۆ، هەر ئەوەیە کە خۆت لەپرسیارەکەدا هێناوتە. لێکدانەوەی زیاتر لەنوسراوەکەی پێشەنگدا هاتووە.

ساڵی (1984) کە دیوانی شیعری (سرودی سڵاوی ئازادی)ت بڵاوکردوە. وتت ئەم شیعرە، کردەی ئەم شۆڕشەیە؛ مەبەست لە»شۆڕش»، ناڵێی شوڕشی کێ و بۆچی، نارۆشنە! ؟

ئەم پرسیارەش خوی کۆمەڵە پرسیارێکە. مەبەستم شۆڕشی کوردستانی ئێرانو بزوتنەوەی چەپەمن خۆم بەشاعیرێکی بزوتنەوەی کۆمۆنیستی و کرێکاری دەزانم. ئەم دیوانە، بەهەڵبژاردەیەک لەسرودەکان دەستپێدەکات و پاشان شیعرو هۆنراوەکانی ئەوکات کە لەڕادیۆکانی دەنگی شۆڕشی ئێرانەوە بڵاودەبوونەوە، لەم دیوانەدا بڵاوم کردوتەوە

لەو شیعرانەی بۆ کۆمەڵەم نوسیوە پەشیماننیم و دەست لەو میراتەش هەڵناگرم شیعری بۆ «پێشمەرگەی کۆمەڵە»ت لەساڵی (1981) بۆ کۆمەڵە نوسیوە، کەچی دواتر وازت لەکۆمەڵە هێنا، ئایا پەشیمان نیت لەو شیعرانەی کە بۆ کۆمەڵەت نوسیوە؟

لێرەدا، بەکورتی، بەشێک لەمێژووی کۆمەڵەت دێنمەوە بیر. لە دوای هێرشی ئیمپریالیستی (1991)دا، ناسیونالیسم لەناوچەدا بەهێزتر بوو. ئەو هێزە ناسیونالیستییەش کە ئەوسا لە کۆمەڵەدا و (لە کانوونی هونەری کرێکاریدا) لاواز بوو، ئەمجار، بەبێشەرمییەکی تازەوە، رووبەڕووی کۆمۆنیزمی کۆمەڵەبووەوە.

ئیتر، کۆمەڵە، ئەو کۆمەڵە کۆمۆنیستە نەما کە ئێمەخەباتمان بۆ دەکرد. ئەو کات، زوربەی کادرەکانی حزبی کۆمۆنیستی ئێران و کۆمەڵە، لەو حزبە هاتینەدەر و حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریمان پێکهێنا. ئەمانە، لە نووسراوە ولە بڵاوکراوەکانی ئەو سەردەمەدا، بە دوورو درێژی، باسکراون.

سەبارەت بەو شیعرانەی بو کۆمەڵەم نووسیون، نەک هەر پەشیمان نیم؛ بەڵکو ئێستاش من خۆم بەخەمخۆری ئەو کۆمەڵە کۆمۆنیستە ئەزانم کە دروستمانکرد و ئاوای لێهات. گەلێک جاریش بەگژ ئەو کەسانەدا چوومەوە، کە بە لایەنگری سیاسەتی ئیمپریالیستی داگیرکەران و دەسەڵاتدارانی ناسیونالیستی ناوچە، ویستوویانە کۆمەڵە و میرات و مێژوی کۆمۆنیستی کۆمەڵە بەتاڵان بەرن. من نەک وازم لەکۆمەڵە نەهێناوە، بەڵکو وازم لە بەتاڵان-بەرانی کۆمەڵەش نەهێناوە! ناهێڵین ئەم دەسکەوتە کۆمۆنیستییەمان لێ بدزن و بیخەنە توێشوبەرەی ناسیۆنالیسمەوە

کۆمەڵگا لە گەل ئازادبونی ژن، ئازادە ژن، لای تۆ و لەشیعرەکانت جێگەو پێگەی گرنگی هەیە؛ ژن لای تۆ چییە؟ ئایا ئەمە لەڕوانگەی هەستی چەپگەراییەوەیە، یان وەکو کائینێکی گەورە سەیریدەکەیت؟

ژن نیوەی کۆمەڵە، مرۆڤەکان نیوەیان ژنن! لەماف و بایەخ و رێز و حورمەتدا، ژنان بەرابەر و یەکسانن لەگەل پیاوان. ئەمە بۆچوونێکی تایبەت بە من نییە. رێبەرانی کۆمۆنیست، ئازادی و بەرابەری ژن، بەئاوێنەی ئازادی و بەرابەری کۆمەڵ دادەنێن.

کۆمەڵێک، هەر ئەوەندە ئازادە کە ژنەکانی ئازادن. ئێمەی کۆمۆنیست، سەبارەت بەم پرسە، کۆمەڵێک کتێب و لێکوڵینەوەمان هەیە. ئەو هەست و هەڵوێستانەی من لەشیعرەکانمدا دەرمبڕیون، پێداگرتنێکی تازەیە، لەسەر ئەو هەڵوێستانە و بەهیوام ڕێبوارانی ئەم ڕێبازە گەلێک لەوەش زیاتر بکەن.

سرودی (کاک شوان و کاک فوئاد و مام ڕەحمان) بۆ سێ تێکۆشەرت نوسیوە، ئەمانە، ناچنە قاڵبی دەربار (ستایشەوە)؟

مەبەستت لەدەربار چییە؟ شوان و فوئاد و مام ڕەحمان، ئایا شازادەی دەربار بوون؟ یان کارگەر و کۆمۆنیست و زەحمەتکێش؟ ئایا شایانی خۆیان نییە، ڕێزیان لێبگیرێ وەک من لێم گرتوون؟

زۆر شیعرت بۆ پێشمەرگە وتوە. پێشمەرگە، لای تۆ چ مانایەکی هەیە؟

وایە" هەندێک لەشیعرەکانی من بۆ پێشمەرگەی کۆمەڵە بوون؛ بو پێشڕەوانی ڕێبازی خەباتی کۆمۆنیستی" نەک هەرجۆرە پێشمەرگەیەک! پێشمەرگە، بەبۆنەی ڕێبازی خەباتییەوە لای من ڕێزو بایەخی هەبووە.

هاوسەرەکەت پێشتر کاری نهێنی دەکرد؛ ئایا ئێستاش واماوە؟

هەر وەک لەشیعری «نامەت نایە»ش دا دیارە، ئەو لەشار کاری نهێنی دەکرد و من لە شاخ بووم. ئێستاش ئەو هەر هەڵسوڕاوی ڕێبازەکەیە.

نامەکەی روناک، شیعرێکی جوانی خۆمە شیعری»

وەڵامی نامەکەی رووناک « جوانترین شیعری تۆیە. ئەم شیعرە چۆن لەدایکبووە؟

ئەمەش دوو پرسیارە: خۆیشم شیعری «رووناک»م زۆر پێ جوانە. ئەوەی کە دەڵێی جوانترین شیعرم، با بیسپێرین بەخوێنەر. رەنگە هەر کەسێک دەست بنێتە سەر شیعرێکی تایبەت و بەجوانترینی بزانێ. ئەم شیعرە، پاش هاتنی دایکی رووناک، بۆ پێشمەرگایەتی، دروستبوو. بیرۆکەی شیعرەکەش، دەتوانم بڵێم، هی ئەوە! ئەوەی دایکی رووناک بۆیگێڕامەوە، کە چلۆن ماڵاوایی لەرووناک کردوە، بوو بەبیرۆکەی شیعرەکە!

لەدیوانی «دەنگ هەڵبڕە» نوسیوتە: ئەمە یەکێکە لەهەزار دەرد و ژانەکانم» ئەو هەموو دەردو ژانە چین؟ کە تۆ تەنها و تەنها، لەخەمی خەباتی چینایەتی و کرێکاریدا بوویت؟

هەموو دەرد و ژانی کۆمەڵایەتی، ریشەیان لەستەمی چینایەتی دایە؛ لە نەداری و نابەرابەری و ستەمێک دەوەشێتەوە کە ئەم سیستمی «کۆیلەداری کرێگرتە» سەپاندوویە بەسەر زۆربەی جەماوەردا. بۆ نموونە: ئەمڕۆ ئیتر لای گەلێک کەس ئاشکرایە، کە زوڵم و زۆرێک کە لە ژنان دەکرێ، لە بەرژەوەندی سەرمایەو لە چەوساندنەوەی خۆڕایی ژنان لەزیندانی خێزاندا، دەوەشێتەوە. تەنانەت ئێش و ئازارێک کە دێتە ڕێی دڵداری و ئەو هەموو گۆرانی و شیعرەی لێ دەبێتەوە، هەر لە نەداری و نابەرابەری و مەزهەب وسوننەتی کۆن دەوەشێتەوە کە لەخزمەتی ئەم سیستمەدایە. ستەمی نەتەوەیی لە کورد، لە فەلەستین،

ئەمانەو هەزاران دەرد و ستەمی تر، بەسیستمی سەرمایەدارییەوە بەندە. من و هەڵسوڕاوانی ئەم ڕێبازە هونەر یە، بەرەنگدانەوەی ئەو دەرد و ژانانە، ڕێگای ڕامالینی هەموو مەینەت و دەردەکان خۆشدەکەین. بەسەرکەوتنی خەباتی چینایەتی و بەئازادی مرۆڤ لە چەوساندنەوە، ڕێگا بۆ چارەسەری هەموو دەرد و ژانەکان خۆش دەبێ. بۆیە خەمخۆری بۆ ئەم خەباتە، خەمخۆریە بۆ ڕزگاری مرۆڤ لە هەموو ئێش و ئازارێک. دیاریشە من، وەک تاکەکەسێک، فریا نەکەوتووم هەموو ئەو ئێش و ئازارەی دیومەو ناسیومە، وەک بەرهەمی هونەری پەروەردەبکەم.

هەرسێ دیواکەی خۆم پێ جوانە کام لەو سێ دیوانەی خۆتت زۆر پێ جوان و باشن؟ هەرکام بەشێوەیەک لای خۆم بایەخیان هەیە. لەمێژووی خەباتی چینایەتی ناوچەکەشدا، هەرکام جێگای خۆیان هەیە لەگەل ئەوەی تۆ خاوەنی چەندین شیعری گەورەو جوانی، بەڵام هێشتا زۆر لەنوسەران و شاعیران و خوێنەران، بەناوی تۆو بەشیعرەکانی تۆ ئاشنانین. دەبێ هۆکاری ئەمە چی بێت؟

کۆمەل، پێکهاتووە لەچینی ناتەبا. چێژی هونەریش جۆربەجۆرن و نا تەبا. لەوانەیە ئێستا، وەک سەردەمێکی بەهێزبوونەوەی ناسیونالیسم و ئایدۆلۆژیای سەرمایەداری، چێژی هونەری ئەوان دەستی باڵای هەبێ و بەو پێیەش، لەوانەیە، لایەنگرانی چێژی باوی سەردەم، خوازیاری ئەم بابەتە شیعرانە نەبن!

شیعرەکانم لەریالیزم نزیکترن

بەشێکی شیعرەکانت هەرچەندە ساکارن، بەڵام مانا و وێنەی جوانیان تێدایە دەکرێت بڵێیت سەر بەچ قوتابخانەیەکی شیعرین؟

لەپرسیاری پێشوودا باس لەگەورەیی و جوانی شیعرەکانمەو لێرەدا باسی ساکاربوونیان! سەبارەت مەکتەبی شیعری، ئەگەر کارەکانم رەنگدانەوەی هەست و هۆشی کۆمەڵانی کارگەر و چەوساوەبن لەخەباتی چینایەتیدا، لەوانەیە لەریالیسم نزیک بن!

پێموایە لەبەرئەوەی تۆ کەسێکی چەپ و مارکسی بویت و لەژێر کاریگەری ئایدۆلۆژیایەکی مارکسی دابویت، بۆیە بەوشێوە پەیوەست بوون بەمافی کرێکار و رەنج و مەینەت و هەژارییەوە لەناو شیعرەکانت رەنگیداوەتەوە؟

ئێستا باسی تازەتر زۆرن. ئەوەی کە ئایدۆلۆژیای مارکسی چییە و چۆنە، با لێرەدا نەچینە سەری، بەڵام، بەڵێ؛ بێمافی کرێکاران و کۆمەڵانی خەڵک و دەرد و ژانیان، لەشیعرەکانمدا رەنگیداوەتەوە!

شیعرەکانی من لەپێناو ئازادیدا بووە

دەکرێت بڵێم تۆ شاعیری چەوساوەکانی؟

شیعر و نووسراوی من، لەپێناوی ئازادی و بەرابەریدا بوون. لەسەرەتادا بەبۆنەی تیکەڵاوی خەباتمان لەگەڵ ناسیونالیسم،

بەرهەمەکانی منیش ئەو شوێنەوارەیان پێوەدیارە. هەتا هاتووە، بەدوور کەوتنەوەوی خۆم لەناسیونالیسم، بەرهەمەکانیش ئاشکراتر دەکەونە پێناوی ئازادی و بەرابەرییەوە. «هونەری کارگەری»، «هونەری چەوساوەکان» یان لەمانەش دێرینتر «ریالیسمی سوسیالیستی»، چەند نێو و چەند سەر-دێڕن بۆ پێناسەکردنی رەنگدانەوەیەکی تایبەتی هەست و هۆشی مرۆڤ، لەهونەردا! مرۆڤ، هەر بووەتابووە، هەستی خۆش و ناخۆشی خۆی بەرانبەر بەدەوروبەر، لەهونەر دا دەربڕیوە. بەگوێرەی هەڵوێستی چینایەتیش، ئەم رەنگدانەوانە، جیاواز بوون. مانگرتنێکی سەرکەوتوو بۆ کرێکار جەژنەو بۆ سەرمایەدار شین و شەپۆڕ!

لەگەل وشیاری چینایەتی چینی کرێکاردا کە پیێدەڵێین کۆمۆنیسم، هەست و هۆشی مرۆڤەکان، بەتایبەت چینی کرێکار، زیاتر وشیارانەیەو زیاتر تێگەیشتووە کە ریشەی مەینەت و نەهامەتیەکانی، نەک هەر کرێکاران بەڵکو هەموو مرۆڤیش، لەم سیستمە چەوسێنەرەدایە؛ بۆیە هەرخۆشییەک و هەر هەستێکی جوان، یان هەر جەخارێک و هەست بەناکامی و مەینەتبارییەک، بەجۆرێک لەجۆرەکان، پەیوەستە بەهەڵس وکەوتەوە لەم مەیدانەدا. مەبەست لەم رێبازە، چ وەک ئەوکات، ناوی هونەری کارگەری بێ، چ لەژێر هەر ناوێکی تردا بێ، هونەرێکە رووبەڕووی هەر نابەرابەری و مەینەتێک دەبێتەوەو هەر خۆشییەکی مرۆڤی و ئینسانی، دەنوێنێتەوە.

ئەم رێبازە، ئازادی و بەرابەری پێکەوە، دەکاتە ئامانج! بۆ ئازادی، بەرابەری فیدا ناکاتو بۆ بەرابەریش، ئازادی نانێتە لاوە! من سەرسامم کە بۆچی «ریالیسمی سوسیالیستی» بەو دەردەچوو؛

دەنا ئەو ناوە، ناوێکی ڕەسا و پەسا بوو بۆ ئەم ڕێبازە. «هونەری چەوساوەکان» لام زۆر روون نییە. هونەری کارگەریش، لەگەلێک شوێنی دنیا، مەعنای ڕەنگدانەوەیەکی ساکاری ژیان و خەباتی کرێکارانە؛ ژیانێک کە هەمیشەش وشیارانەو پوخت و پاراو نیە! دیارە مەکتەبە جۆراوجۆرەکان ئازادن، بەلاّم من، خۆم بە لایەنگر و هەڵسوڕاوی هونەرێک دەزانم کە سەرچاوەی مەینەتەکان لەسیستمی چەوسانەوەدا دەبینێ و خۆشی و کامەرانی مرۆڤیش لەسۆسیالیزمێکدا دەبینی، کەهەر ئێستا زیندوەو دەستکەوتی گەشی بۆ بەرابەری و بۆ ئازادی و بۆمرۆڤایەتی بەدەستهێناوە. ڕێبازێکە، سەرەڕای هەر گیروگرفتێک، رووی لەئاسۆی ژیانێکە گەش و پاراو، دوور لەئیش و ئازار، بە پانایی هەموو گۆی زەوی!

پرسیارەکە لای من ئاوای لێدێ کە کاری هونەری من چەندە رەنگدانەوەی هەست و هۆشی ئەم ڕێبازەیە. وەلاّمەکەی دەسپێرمەوەبەخۆت و بەخوێنەران.

لە شیعرەوە بۆ خەباتی چەکداری شاخ و دواتر بۆ ناو مۆدێرنەی ئەوروپا، دووجیهانی جیاواز، بۆچی دوو جیهان؟ ئایا خەباتی پێشمەرگانەت کاریگەری لەسەر شیعرەکانت جێهێشت؟ لەبارەی سەردەمی شاخەوە چی دەڵێیت؟

من، ئاڵوگۆڕەکە بە شێوەیەکی تر دەبینم. بەهێزبوونەوەی کۆپەرستی و ناسیۆنالیسم، پاڵی بەئیمەوەنا کە شوێنی، خەبات و ژیانمان بگۆڕین. لاوازبوونی خەباتی کۆمۆنیستیش، هەم لەوێ و هەم لەگۆڕەپانی جیهانیدا، کاریگەرییەکی وایکردوەتە سەر هونەر، کەجێگای لێکوڵینەوەیەکی تایبەتییە.

لەیەکەمین بەیاننامەی (کانونی هونەر و ئەدەبی کرێکاری کوردستان) لەجۆزەردانی (1364) (ژوئەی 1985)د١، هاتووە: ئامانج لەدامەزراندنی کانون، پەرەپێدانی هونەر و ئەدەبیاتی کرێکاری پەروەردەکردنی فەرهەنگی و کۆمەڵانی بەرینی کرێکاران و زەحمەتکێشانە بەخەباتی چینایەتی؟

ئەو بەیاننامەیە، هی سەردەمی خۆیەتی. ئێستا گەلێک شت گۆڕاوە؛ ئەوەندەیە، پەرەدان بەهونەرو ئەدەب و کەلتووری کرێکاری، هەمیشە کارێکی باشەو بەتایبەت روونکردنەوەی پەیوەندی هونەری جۆربەجۆر بەچین و توێژەکانی کۆمەڵ و روونکردوەی رۆڵی هونەر لەخەباتی کۆمەڵایەتیدا، بەچاک و خراپییەوە، باسێکی هەمیشە تازەیەو شایانی لێکۆڵینەوەیە. هونەری کرێکاری، لەگەلێک شوێنی جیهاندا، بەو مەعنایە نییە کە لەو بەیاننامەیەدا هاتووە. ئێستا ئەگەر بماونەوێ، هەر بەو مەبەستەوە، گەشە بەهونەر بدەین، دوور نییە نێوی گونجاوتری بۆ بدۆزیوە. وەک باسمکرد «ریالیزمی سوسیالیستی» رەنگە ئێستا، وەک سەردەمی ستالین واتاکەی خراپ لێکنەدرێتەوەو ناوێک بێ کە ئێمەش بتوانین بەکاری بێنین. کۆسپی گەورە، ئەوە نییە کە بزووتنەوەکە چ نێوێکی هەبێ، بەڵکو کۆسپی گەورە ئەوەیە کە سەرمایەداری توانیویەتی هونەری خۆی، لە «هالیوود»ەوە تا «بالیوود»، بکاتە پاڵپشتی پروپاگەندەی خۆی، بۆ ئابڕودان بەم سیستمە ستەمکارانەیە؛ بۆ بەچاک دانانی ململانێ و رقەبەری نێو مرۆڤەکان، رقەبەری ناسیونالیستی بەپیرۆز دابنێ، مەزهەب، (بەخەرجکردنی ملیار ملیار دۆلار لە دەسڕنجی ئێمە) وەک حەقیقەتێکی پیرۆز بنوێنێ، خێزان، نەک وەک بەندیخانەی ژن

و مندال، بەڵکو بە تەنها پەنا–گەی تاکەکەس بداتە قەڵەم؛ شەڕ و بۆمبای جۆراوجۆرو ئاوارەیی و نەداری، بکاتە بەشێکی جیا نەکراوەو هەمیشەیی ژیانی بەشەر! لەهەمانکاتدا، ئێمە ئەگەر هەوڵێکی هونەریمان دابێ، نێویان ناوە هونەری «ئایدۆلۆژیک»! چما هونەری خۆیان ئایدۆلۆژیک نییەو هونەری خۆیان قینی ناسیونالیستی و راسیستی و ناموس–پەرستانەو دژ بەژن و دژ بە یەهوود و دژ بەهەڵخەڵەتاوانی مەزهەبەکانی تر، بڵاوناکاتەوە!

لەکاتێکی ئاوادا، زیاتر لەهەمیشە پێویستە ئێمە دەنگ و هەست و هۆشمان بەبارێکی تردا گۆشبکەین. زیاتر پێویستە دەنگی «جەوهیل» و «جان لنون» و ئەمانە، لەدژی ناسیونالیسم و لە دژی مەزهەب ببیستین و بڵاوی بکەینەوە؛ زیاتر لەهەمیشە پێویستە دەنگی «برتۆلد برشت» لەدژی شەر، بانگەواز بکەینەوە؛ زیاتر لە جاران مەزهەب و خێزان و ناموس–پەرستی و مالکییەت، بگرینە ژێر هێرش و تەوس و توانج. باوەر و تاسە و تامەرزۆیی بۆ ئاشتی جیهانی و خەبات بۆ نەهێشتنی شەڕ و ئاوارەیی، ئێستا، زیاتر لەهەمیشە پێویست دەکات...

باسەکە کورتکەینەوە:

«ریالیزمی سوسیالیستی»، «هونەری کارگەری»، «هونەری چەوساوەکان»، «هونەری ئاڤانگارد» یان هەر نێوێکی تری لێدەنێین، ئەمە رێبازێکە بۆ وەڵامدانەوە بە پێویستییەکی کۆمەڵایەتی ئەم سەردەمە. کانوونەکەی ئەوسای ئێمەش، هەوڵدانیک بوو بۆ خۆشکردنی ئەم رێبازە. چەندە سەرکەوتوو بوو، یان چەندە تاڵاوی ناسیونالیسم بەو دەردەی برد، باسێکی ترە. رووبەڕوو بوونەوە و خەبات دژی هەلویستی هەڵەی ئەو کانوونەش لەم بوارەدا، بەشێکە لەم ئەرکە! بەڵام رێبازەکە پێویستییەکی کۆمەڵایەتییە! کانوونیش نەبێ، کەسانی تر دەیکەن.

بۆچی تائێستا دیوانێکی چاپکراوی تازەت نییە، دەکرێت پێمبڵێیت، یەکەم شیعرت چی بوو؟

«چەند لاپەڕە لەدەفتەری ڕۆژانەم» لە(90)ەکاندا بڵاوبووەتەوە.

بۆ بەشی دووهەمی پرسیارەکەش: یەکەم هەڵبەستی خۆم دەگەڕێتەوە بۆ دەیان سال لەمەوپێش، سەرەتای لاویم و زەمانی پاشایەتی ئێران، کاتێک کە من بەنهێنی و بەدەستنووس کارەکانم بڵاودەکردەوە. هەر بەو بۆنەشەوە گەلێکیان تێداچوون و هەندێکیان لەبیریش چوونەوە! بۆیەش ئێستا بیرم ناکەوێتەوە کە یەکەم شیعرم کامەبووە!؟

لەناوچەکانی مەریوان و سنە و مهاباد چەند شەوی شیعرت بەڕێوەبرد. دەکرێت بیرەوەری ئەو شەوانەمان بۆ باس بکەیت؟

شیعر خوێندنەوە بۆ کۆمەڵێک پێشمەرگەی ڕێبازی کۆمۆنیستی هەمیشە هاندەرم بووە. بەتایبەت کە گوێگران خۆیان شیعرەکانیان هەڵدەبژارد و داوایاندەکرد کە بیانخوێنمەوە

هیچ شاعیر و هونەر مەندێك هی هەمووان نییە

پێتوایە شاملۆ، شاعیری چەوساوەکان بوو، یان هی هەمووان بوو؟

هیچ شاعیرێک (و هیچ هونەر مەندێک) هی هەمووان نییە. «هەمووان» چینی چەوسێنەریش دەگرێتەوە. زۆر کەس لەدەسەڵاتدارانی چینی چەوسێنەر، ئەوساش و ئێستاش، شاملۆیان خۆشدەویست. بەڵام شاملۆ شاعیری ئەوان نەبوو

دەفتەری یەکەم

گەشتێ لە کوردستان

گەشتێ لە کوردستان

سەرەتا
وا بەهارە کەژ و کێو ڕەنگینە
دڵە خەمگینە؛ بە تاسەو تینە!
خاڵە ڕێبواری خەیاڵم، تا کەی؟
بەهەوای نەی، بە نەشەی مەی، سادەی؛
وەرە با سەیرێ لە کوردستان کەین
ئاوپڕژێنێکی کوڵی دڵمان کەین

با بڵێم باسی هەژاری خۆمان،
باسی ژێردەستی و دیلی کوردان.
با بچین، دێ بە دێ، ئەم شار ئەو شار
دەمێ ڕابوێرە لەگەڵ خەڵکی هەژار

بۆت بکەم باسی جوانی کوردی
ژینی سەربەستی و مەرگی مەردی
بۆی دەماخت بە وەوشە خۆشکەم
نانی خۆشیم لەگەڵت دابەشکەم

هەورامان

خاڵە ڕێبواری خەیاڵ بۆ ئاسمان1
بفڕە تا شاخی بەرزی هەورامان

تاجی زمروت و زیوی کوردستان
چاوگەی ڕوونی ئەوینی "گۆران»

هەستی زوڵاڵی دەریای بەر-بەرین
شیعری سەر ئەسوێ لە عەرشی بەرین

«کۆمەڵە شاخێک سەخت و گەردنکەش"
ئاسمانی شینی گرتوەتە باوەش

سەرپۆشی لوتکەی بەفری زۆر سپی
بە دارستان ڕەش ناو دڵی کپی»

لە عەتری پشووی شنەی شیو و دۆڵ
سا پڕکە جامێ بادەی ساردو سۆڵ
سا پێم دەر، پەی پەی، نە خۆشا و مەی
وە یاد "مەولەوی"، ئەو بەحر بێ پەی

ئێگەن هەورامان یاگەو ئەشق و ویش
هەڵای دڵ یاران مەحزوونەن پەرێش

جەوساوە شاباڵ عەشقش بەرشیەن
گەردوون یەرێمان هیچ لوتفش نیەن

دەخیلت وادەی هەزار و ئەنەن
جەڵای عاشقان هیممەت نەمەنەن

یاگەی وێرانەی دڵان پڕ دەرد
هاڵیەن: هاوار: جوانیٚ ویەرد!

داخۆم رۆژی بوو ئەی هەناسەی سەرد،
بجۆشۆ وەتین عەشقەکەی نەبەرد؟

ئەوجا وە نەشئەی بادەی شیعر تۆ
وێم کەرو وەکوڕ چواردە ساڵەی نۆ

مەست بوو وە نەشئەی بادەی ئازادی
«سیروان» جە «شاهۆ» مەبارەک بادی

خەیاڵەکەی خاو لەغاو وەرگێڕە
ماوە نەماوە بمێنین لێرە

خاو و نەرم خۆیێ بەین بەدەم باوە
بڵێین «مەولەوی» ماڵەکەت ئاوا

مەریوان

لەگەل شەماڵا بەرەو مەریوان
قۆناغی «دوانزەسوارە»ی قارەمان

شاخی هەورامان، دەشتی مەریوان
هێڵانەی هەڵۆ جێی بێچووە شێران

ڕۆحی «قانع» شاد پیری دڵ–گەورە
هەڵۆی قەلە بەرد ئامڕازی هەورە

بادەی شیعری تاڵ وەک بیرەوەریم
بیرۆخەرەوەی گشت قوڕبەسەریم

هاواری گەرووی خەڵکی چارە ڕەش
بە کسپەو سۆزە، وەکو پشکۆی گەش

کڵپەو بڵێسەی شۆڕشی تیایە
ئاووری سووری لە بن–سەردایە

بەحری «زرێبار» ئاوێنەی شیعری
وەک دڵی «قانع» بۆ دەروێش ئەگری

ساڵێ بەو عەیام «زرێبار» شار بوو
سێسەد دەروازە و چوارسەد منار بوو»

ساڵێ بەو عەیام کەوا «فەیلەقووس»
زاڵم و خوێن مژ، پیس و بێناموس

حاکم بوو لەسەر شاری «زرێبار»
زوڵم و زۆری بوو بۆ خەڵکی هەژار

هیمەتی «دەروێش» چەرخی وا سووڕاند
نوقمی بەحر بوو؛ پاشایی دۆڕاند!

دڵی دەروێشە بەحری «زرێبار»
پەروەردەی خەمی خەڵکی خەفەتبار

ئەوا هەم دیسان داگیرکراوە
ئاخر قۆناغەو لەدەست دراوە

دەروێشی فەلا لەبەر بەدبەختی
ئاسمانی دووری زەویەکی سەختی

نای پەرژێتە سەر دەردی گرانی
بێدەسەڵاتی و ڕووتی و بێنانی

سا دەروێش:دەخیل: هیمەت بنوێنە
ڕەگی فەیلەقووس لە ڕیشە بێنە!

ئەوکاتە لەگەڵ زەلی «زەلەبووار»
مەبارەک بادی کەم لە «زرێبار»

نەرم نەرم و خاو خاو خۆ بدەم بە ئاوا
ئاوەکە بمبا بە چەم (پژاوا)

خاڵە ڕێبواری خەیاڵم تاکەی
جێ بێڵە مەنزڵ ڕێگا دوورە دەی

با بچینە سەر «وەیس» بە تۆبەکاری
تۆبە لە گشتێ غەیرەز دڵداری

سنە:

لەسەر ئارێزەوە با بڕوانم
بۆنەکەی خۆشە ئەگاتە گیانم

قیبلەکەم؛ شاری سنەی سەربەرزم!
خاوەنی شۆڕە جوانی تەرزم!

قیبلەکەم؛ شاری کزی مل بەکوێن!
گۆڕی پیرۆزی شەهیدان لەکوێن؟

بابچم دەستە گوڵی لێدانێم
دڵی داماوی لەبەرپێ دانێم

گوڵە بارانی گڵی «سمکۆ « کەم
گڵە بانانی دڵی پڕ سۆ کەم

چەپکە شیعرێکی بڵێم بۆ ”سمکۆ»
تاوەکو دەردی گران بێتەوە سۆ

چاوی ڕاستی مە؛ «گیڤارا»ی کوردی
خۆزگەمان پێت کە بە مەردی مردی

قارەمان، تاجی سەری شێر–پیاوان،
ناوی تۆ بوەتە سروودی لاوان.

بێ تۆ، بێ–بابە هەتیوی سەنگەر
بێ وریشانەوەیە ئاگری شەڕ

ڕاستە وەک بووڵەمڕی دامردوو
کەوتووە شاری سنە کز کردوو8

ژیلەمۆی بێگڕە پڕ سەودایە
ئاگری سووری لەبن سەردایە

کوڕە کورسانی بە عەشقی مەیمان
هەموو گیانیان گڕو سۆزەو پەیمان

لەبن ئەو ئاگرە سکڵی سوورن
مەشعەلی نووری بەرەو ڕێی دوورن

سوێند بە خوێنی گەش و سووری دڵی تۆ
لە جیای دەست و چەکی ژێر گڵی تۆ

بە هەزاران و هەزار دەست و تفەنگ
هەڵ ئەگیرسێننەوە مەشعەلی جەنگ

تا ئەگەینە ئەوی ڕۆژی والا
شەنگە بالا بشەکێنن ئالا

گردی سەیوانی سنە "کوچکە ڕەش»ە
قیبلەگای هەردڵێ وا چارە ڕەشە

«حجرالاسود"ی قیبلەم بێنن
بیکەنە کێلی عەزیزانی من

ئازیەتی شارە ڕەشی کوچکە ڕەشی؟
سا وەکوو، ڕەمزە لەبۆ چارە ڕەشی!؟

تاسەیی دۆستی وەکو ئەم یارە
ناشکێ بەم زووە بەم دیدارە

خاڵە ڕێبواری خەیاڵم هەستە
بەعەشقی* ئەو، ئەوڕۆ دڵەی من مەستە

سواری شابالی خەیاڵ بین بفڕین
تا دەگەینە ئەوی ناوچەی گۆڕین

سەقز و بانە

ئاوی چۆمی سەقز ئەسرینی شار
لایە–لایەی خەمی لاوانی هەژار

ماتەمێ گەرمە لەسەر گۆڕی لاو
نامیقی“ شۆڕە کوڕی پار کوژراو

شۆڕە لاوانی سەقز ئازادەن
ئەو هەموو خوێنە بەفیڕۆ نادەن

سەقز و بانە قەڵای کوردانن
رۆژی خۆی دایکی گەلێ مەردانن

رۆڵەکەی «ئاربەبا» شاری بانە
مشتی گوڕ–مشتی حەنای بێگانە

سەرەخۆشی لەتۆ بۆ کۆستی پار
هەربینا هاتنەوە گۆ، خەڵکی هەژار

ڕوو لە «دارێنە» لە «ئاربابا‌وە»
کە دوا–سەنگەری «سمکۆ»ی لاوە

پێشکەشی کەین بە سەڵای بەرزی چەک
چەپڵە ڕێزانی قەتارێک فیشەک

هەر لەوێوە بە کەژی سوورکێوا
ڕاسپێرن گلەیی بەو دیوا

قارەمانانی دوێ و ئەورۆ درۆ
هێشتا ناسۆرە برینی «سمکۆ»

شۆڕشی کۆرپە لەوێ خنکاوە
نۆکەری دوژمنی خەڵکی باوە

خەڵکی مە، چیدی فریوێ ناخۆن
دوژمنی نۆکەرن و فیکری کۆن

چاوەڕێین هێزی گەل و خرمەی چەک
تێک بڕوخێنێ قەڵاتی دەرەبەگ.

بجووین سا، بە دەراوی خۆشا
ئاوێ بڕژێ بە دڵەی پڕ جۆشا.

هەر ئەڕۆی مووچە بە مووچەو مەزرا
کانیە، ماندوو نەبینی ڕێگا

ئاوی وەک تەرزە بەخێرت دێنێ
چاوە بڕکێشی دڵت دەفڕێنێ

هەر دەڵێی ئاوی دەس و دەستنوێژە
زەمزەمەی ڕوونی چەوی سارێژە

وەکو دڵدارێ بە لێوی سووتاو
بیمژە تا دڵەکەت بێ پاراو

لادێ

ئەورۆ دوو لادێی هاوڕێمانن
پیرو ئیفتادەن و دونیا زانن

وەکو دەشتن، پڕی سەوزی بژوێن
وەک درەخت، سەر لە حەوایێ دەسوێن

گیانە، سەوزە بە گەڵای سەوزی بەهار
پڕی ئەستێرەیەی پۆپی پڕ بار

لقی پڕ میوەیە بێ فیزو نەوی
دەونەێ و ماچی ئەکا، خێوی زەوی

هەروەها سەر قسە دامەزراوە
یەکێ پیرە، ئەوی دی، دڵ لاوە

دەست و لوولاقی ئەمن باریکە
چاوە بێنوورە دڵم تاریکە

چیمە لە کێشەو باسی دنیا
عومرە با بردی چ ما با بیبا

ئێمە چن پێ دەکرێ؟ ئەو بەحرە!
هەوڵ و هەڵدان کوتان، بێ بەهرە.

تا هەڵی گۆزی کەمی لێنایە
دەوڵەتەو تۆپ و تفەنگی لایە

شێخ ئەفەرمێ، هەموو ماڵی دنیا
جیفەیە شوێنی کەون، دینوو و دەبا

سەگە، شوێن جیفەی دونیا دەکەوێ
تاقمی سۆفی زەڕی نابێ بوێ

لاو دەڵێ: مامە قسەت زۆر کۆنە
سەیرە لام ئەو هەموو ترسەت چۆنە؟

شێخ" و "ژاندارمە" و "ئاغا" و "دەوڵەت
هاو مل و ئاخوڕن و گشت بێوڵەت

هەموو تۆپ و تفەنگی خەڵک ترسێن
لەسەر ئەرکی من و تۆ، پڕ دەکرێن

سا ئەگەر ئاوڕی خەباتی مسکێن
دەگەشاو خۆش دەکرا تا هەموو شوێن،

ئەو دەمە شۆڕە کۆڕی نێو سەنگەر
ڕادەسا دەست بە چەک و دەچووەوە شەڕ

نان و فیشەک لە هەموو ماڵێ ڕا
تا بەری سەنگەرەکانیان دەبرا...

دێ یەک دەرکەوت لە دەراوی پاراو
زەمزەمەی "چاکی چلۆنی" کانیاو

کانییەو شەنگە کچەو گۆزەڵە ئاو
منم و قرچەی گیانی سووتاو

بە قومێ ئاو و بە پرشنگێ چاو
دڵە فێنک دەبێ، گیان دەکوڵێ بەتاو

ماڵەکان دەست لە مل و مل-بە-کوین
هەر ئەڵێی بۆ خەمی گۆڕین ئەگرین

دەشت و دەر ئاووسی باسی پارن
لە تەقەی تۆپ و تفەنگ پڕ بارن

گەرچی بێدەنگ و تەقەن ساردو سڕ
وەکو زستانە دەڕەو دۆڵی کڕ

غایەتی، یادی بەهارە چکۆلە
تین و هومێدی دڵە لەو چۆڵە

هەر بینا هەڵدەبێ دیسان ئاگر
ڕۆژی نەورۆزی بەهاری پڕ گڕ

دوژمنان تێک دەشکێن بەو کڵپە
هێزی گەل؛ ئاوری بەسۆز و کسپە

بۆکان

شاری بۆکان ئەوەتا خەمبارە
ئازیەت باری کوڕانی پارە

لێرەیە جووتە–برا کوژراون
کوێربێ دوژمن؛ کە خەڵک هەر ماون

بەحری خەڵک مونجی ئەدا وەک لافاو
سنگیان پڕ لە شەپۆلی پەنگاو

چاوی گشت پڕ–هەڕەشەو دڵیان پڕ
لە حەنای دوژمنی وەک گورگی دڕ

لە هەموو قوژبنی گشت کوردستان
پڕکراوە لە خەڵک سەد زیندان

قارەمانانی خەباتکەر، یەخسیر
دیلی داون بە تەڵەی دوژمن گیر

قارەمانانی نەبەز شۆڕشگێڕ
وەکی بەوران لە دژی دوژمن شێر

قارەمانانی بەبێ ناو و نیشان
ڕۆڵەکانی نەبەزی کوردستان

هاوەڵان چاولەبەری نەورۆزن
چاوەڕێی تینی بەکسپەو سۆزن

گەرچی ئێستا هەموو هەورەو باران
هەربینا هاتنەوە دیسان یاران

بە چەکی تازەوە، نەک وەک هی پار
بە چەکی شۆڕشی گەرمی دێ و شار

بە سەری بڕنەوەوە لیلووپەڕ
کە دەدا موژدە لە سەرکەوتنی شەڕ

سابلاّغ

با بڕۆین ڕوو لە دەرەی شار وێران
تا دەگەینە ئەوی شاری وێران

دڵە هەڵقرچێ بە یادی جاران
ئێرە «سابلاّغە»و قیبلەی یاران

شاری «سابلاّغ»ی "سولەیمان" پەروەر
چۆن ئەتۆ ماوی بەبێ ڕۆڵەی شەڕ؟

کوانێ "عەولاّ"ت و "مراد شیریێژ"ت؟
کوانێ ڕۆڵەی نەبەزو خوێنڕێژت؟

کاکە "سمکۆ"ی لە سنە نێژراوت؟؟
چاکترین شۆڕە کوڕی کوژراوت؟

مینە شەم" چۆنە بەهەشتی جێیە؟
لە بەهەشتی دڵی خەڵک جێی کوێیە؟

ئەو هەموو تۆوە لەنێو جەرگی گەل
ئاوی خوێن دەدرێ هەتا ڕۆژی هەل

ڕیشەکەی ڕۆدەچێ، بەردی عەرزێ
دەکرۆژرێ و دەشکێ و دادەڕزێ

وردە–وردە لە هەرێمی بایەر
دێتە بوون باخی گوڵی سوور–پەروەر

سا دەخیل: شۆڕە کوڕانی سابڵاغ
چاک بەلادا کەن و پێکبێنن باغ

شارەکەی دایکی «هەژار» و «هێمن»
پڕ لە شانازییە چەقڵەی دوژمن

ئەو «هەژار»ەی دڵی پڕ بەستەی جوان
من گوڵۆچن ئەوە خاوەن خەرمان

پێی دەڵێم بەسیەتی نووستن هەستە
تاکو کەی مەستی ئەوینی بەستە

یادی ئەو ڕۆژە بەخێر سەربەست بووین
بە هەوای "جمهوریەت" سەرمەست بووین

پەرچەمی "جمهوری" خەڵکی هەڵبوو
سەرەتای ڕۆژی ژیانی گەل بوو

داخەکەم ئەهرەمەنی زۆرداری
هەم دیسان ڕۆژی گەلی داشاری

غایەتی ڕەسمی خەبات هەروایە
شۆڕش هەستان و شکانی تیایە

هەر خەبات هەڵدەگرێ و هەم دەشکێ
ئاخری دوژمنە پشتی دەشکێ

ویڵ ئەبم

خاڵە ڕێبواری خەیاڵم هەستە
بۆنی خوێنە دڵەکەم پێی پەستە

یادی پیرۆزی شەهیدانی تر
سینگ ئەکات کەیلی هەناسەو دڵ پڕ

کاکە داریوش“ و شەهیدانی لهۆن
گشت ڕەفیقانی خەباتی سمکۆن

هەرکەسێ مردووە دەرکێ پۆڵا
لە حەنای زوڵم و دزێوی بەسرا

بۆ ئەمانە هەموو شیعری خوێنین
بە گەرووی گەرمی تفەنگ ڕاسپێرین

هێزی خەڵکی لە گەرووی چەک ڕادێ
کە دەڵێ: وردبێ قەڵای «شەدداد»ێ

لە کەژی ”قەندیل“ەوە بۆ ئێران
هەورە گرمێکی سڵاوی کوردان

ڕاسپێرینەوە لەجیاتی سوپاس
لە هەڤاڵی عەرەب و تورک و فارس

خەڵکەکان دەس لەمل و یەکگرتوون
دژی "ئیمپریالیزم" تێهەڵچوون

وردە وردە هەموو کانیاوی وڵات
دەبنە چۆم، دەچنەوە دەشتی ئاوات

هەربینا یەکێتی خەڵکانی هەژار
هەم هەڵیساندووە لافاوی پار

ڕەوڕەوەی شۆڕشی گەل کەوتە پەلە
سەری زۆردار، لە خوێن کەوتە مەلە

ڕۆژی ڕووناکی بەهاری هەموو گەل
سەرکەوێ و دەرکەوێ لە ئاسۆی کەل

خەونی سوور

لە مەزرایان،
لە بەر باران،
لە کوچەی تاریکی شاران،
لە لا کۆڵانی دێهاتان
لە کێوان دەشتان، سەحراتان،
دەنگێکی بەرزم دێتە گوێ
خەونم دیوەوگوێم دەزرینگێ
لەوەی دەیبیستم، دەیبینم
خەونی کاکم دێتە بیرم...
لە سەرو دەستی لە گۆ چوو
یان لە خونچەی سەرما بردوو
چیم گوت؟ باسی خونچە؟ نا گیان
گیانی ڕەقبووی لەنێو بەفران
گریانی خوشکم بۆ بابێ
کە ئیدی نان دەری نابێ
مەیتی ڕەقبووی بابی نازدار
فرمێسکی «عەبۆلە»ی هەژار
بێ دەرەتانی و بێ نانی
تەنیایی و بێپشتیوانی

لە زەردی جلی ژاندرمە
کە دێن، پۆتین گرمە–گرمە
دەخۆن مریشک
نا! کەوشی کوڕ
یان سەڵتەی کچ
دەشکەن سمڕ
ئیجارەی مالیک؟! یا تالان؟!
دەبڕن مانگا و مەڕ لە مالان
لەوەی دەیبیستم، دەیبینم
خەونی کاکم دێتە بیرم...
لە گوڵ کە ناپشکوێ ورۆز
لەچاوی من و گەل و هۆز
لە بەهارێ کە بارانی ژەنگە و
وشکیشی، بێ نانی
لە هاوینی بێخەرمانم
ئیجارە چۆن دەم؟ نازانم!؟

لە کرێکاری سەرجادە
کە موهەندیس کرێ نادا
قاچاخچیگەڕی؟! کردوومە؛
بە تاریکە شەو زۆر چوومە.

گرتمیان و زیندان و شەق؛
پارەم نەبوو زیندانی ڕەق.
دەسمایەم نییە بۆ دوکان؛
ئیتر چۆن بچم بۆ بۆکان!؟

کاکم کوژرا لە جەڵدیان
لەسەر وەی گوتبووی: ئاغا گیان

ئیجارەکەم دا بە فیشەک
ناردوومە بۆ «عەوڵا»ی بێچەک

دێتە خەونم هەموو شەوێ
دەقراسکێنی وەکو کەوێ
یا وەک هەوری دە بەهارێ
هەزاران قسەی لە زارێ

لێی تێناگەم دەڵێ: ڕۆڵە
چەک بگووشە بە پەنجۆڵە
چەکم لێ کەوتووە بێناز
ئایساندوومە ئاگری ساز
ئاگرەکەم ئاگری سوورە
لە ئاغاو ئەمنیە تەندوورە

لەگەڵ بۆرە پیاوی شاری
هەموو فەقیرو هەژاری
یەک بن! بشێلن ڕێگایێ،
کە ئاواتی هەموو لایە
لە هەموو دێیەک، مەزڕایە،
لەسەر جادە، لە کارگایە،
لە مەکتەبی دە منداڵان،
لە گشت جێگای زوڵم و تاڵان،
یەک بن بشێلن ڕێگایە
کە ئاواتی هەموو لایە
یەک بن! بیشێلن؛ پتەو بێ!
دەبێ ڕێگاکە هەر هەو بێ!
ڕێگاکەم زۆر سەخت و دوورە.
دەست دە چەک؛ لێیان مەبوورە!
ئەمن گوللەی خۆمم تەقان
هانێ چەک؛ هانێ! برا گیان!
من ئاگری خۆمم کردەوە
تۆش بێ بە دەست و بردەوە

تەعبیری خەونان نازانم
ئاگر بەردەداتە گیانم
هەر دەڵێ و هەر من تێیناگەم
دەڵێ: «مەڵێ سەختە ناگەم

مەڵێ دەربەند بەرد و بەرزە
ئێمە بەبێ ترس و لەرزە
بە یەک هەنگاو چووینە سەرێ
چەندە جوانە دەشت و دەرێ
وەک شەپۆلی لە دەریایە
هەتاوی سوور لە چیایە»

بریا زانیبام تەعبیری
مەلایان ناکەن تەگبیری
هەرزە وێژانی سەر ڕووتیش
دەیخەنە ناو قافیەو کێش
تەعبیری ئەو ئاگرە سوورە،
ڕێگاکە کە سەخت و دوورە
بۆرە-پیاوانی رانگ شڕ
کە بە چەک و شەڕ و سمڕ،
سەردەکەوون لە چیایان،
دەبینن دەشت و دەریایان
یەکبوون، شێلان، پتەوکردن
ئەوجار بە چەک هەڵمەت بردن،
بریا زانیبام تەعبیرێ
داخوا تۆ دەکەی تەگبیرێ؟

براڕۆ

وەک مۆنجی دەریا شەپۆلی عەشام
دوو برا، بەستراوون لە داری ئیعدام
دڵی خەڵک پڕە؛ لێوان لە تاسە
چاو پڕ لە فرمێسک سنگ پڕ هەناسە
جەڵاد بانگ ئەکا: چاویان ببەستن
یەک دەگوڕێنێ
چاوی من؟
بۆچی گوایە ئەترسم لە گوللەی دوژمن؟
یەک دەڵێ:
باشە؛ چاوم ببەستن.
کاکەی دەناڵێ
لاڵایم لاڵ کەن؛
ئابڕوو چوونە!
مەرگ ئەتترسێنێ؟
دەڵێ:
براکەت لە دەورت گەڕێ
بە منەوە دیوتە چوونە سەنگەرێ
ئەزانی مەرگیش من نابەزێنێ
بەڵام، کوێرایم دایێ،
براڕۆ؛
جوانە مەرگی تۆ!
گرمەی موسەلسەل بێدەنگی کردن...
هاواری گەروو، ڕژایە خوێنیان
خوێنی خەس و گەش لە تەختی مەیدان
نووسی:بژی کورد: بەرز بێ کوردستان!

دەفتەری دووەم

سروودی سڵاوی ئازادی

سڵاوێك لە عاشقانی ئازادی

ئەم کۆمەڵە شیعرەم، لەو شیعرانەم هەڵبژاردووە کە کردەی ئەم شۆڕشەن. پێشیینەی شیعریم دەگەڕێتەوە بۆ کۆنتر؛ بۆ ساڵەکانی ١٣٤٠ (١٩٦٠ەکان). کۆمەڵە شیعرێکم لە ساڵی ١٣٥٩ بڵاوکردەوە بەناوی: ”گەشتێ لە کوردستان“ کە کردەی بزووتنەوەی ساڵی ١٣٤٦–١٣٤٧ی کوردستان بوو. شیعرەکانی تری ئەو ماوەیەم بڵاونەبوونەتەوە هەڵبەستەکانی ئەم چەپکەی دەیبینن دوو بەشن: سرودەکان و شیعرەکانی تر سرودەکانی ئەم چەپکە، لە کوردستان لەسەر زارانن و لەنێو جەماوەردا، بەرین بڵاوبوونەتەوە. وەکو سرودەکانی کۆمەڵەش ناسراون.

لە شیعرەکانی تریش هەندێکیان لە میهرەجان و کۆبووەوەی جەماوەری و لە گۆڤارو لە بڵاوکراوەی شۆڕشدا و لە دەنگی شۆڕشی ئێرانەوە بڵاوکراونەتەوە هەڵبەستەکانی ئەم چەپکەیە، هەروەک دەبینن، لە نزیکەوە جێ مۆری شۆڕش و ئاڵوگۆڕی ئەو شۆڕشەی پێوە دیارە و بە دانستە تێکۆشاوم شیعرەکانم رۆژ لە رۆژ زیاتر لە ڕوانگەی ئێمەی کۆمۆنیستەوە بڕوانێ.

ڕەخنەگری و نامەو پێشنیاری ئێوە خوێنەرەوەی دڵسۆز و بە دەربەست، بۆمن یەکجار جێگای سوپاسە.

ڕێبوار

گەلاوێژی ١٣٦٣ – ئۆگەستی ١٩٨٤

سروودەکان

ئەنتەرناسیۆنال

هەستن! ئەی هۆزی بەشمەینەتان
دیلانی برسیەتی دنیا
لە تەنوورەی بیروباوەڕمان،
قرمژنی تریشقە راسا
تەنوورەی ئاخرینە هەستن
با هەڵیپێچین دەورەی کۆن
ڕابین و ژێرەوژوورکەین جیهان،
ئێمەی ”هیچ“ بین بە ”گشت“، ئەی کۆیلان!

ئاخرین شەڕە، شەڕی سەر و ماڵ
با یەکگرتووبین هەڤالان
بە ئەنتەرناسیۆنال
ڕزگار دەبێ ئینسان

دەسەڵاتدار ڕزگارمان ناکەن
نە شا، نە شێخ، نە ئاسمان
با خۆمان بۆ ڕزگاری ڕابین

ئەی خێڵی بەرهەمهێنەران
ڕزگاری گشتی بێ و ڕەهاکەین
گیان لە بەند و ماڵ لە تالان
خۆمان ئاگر خۆشکەین و بوکتین
بە گەرماو گەرمی ئاسنمان

ئاخرین شەڕە، شەڕی سەر و ماڵ
با یەکگرتووبین هەڤالان
بە ئەنتەرناسیۆنال
ڕزگار دەبێ ئینسان

ئێمەین کرێکاران و وەرزێران
کۆمەڵی مەزنی زەحمەتکێش
هەر بە ئێمە دەبڕێ جیهان
تاکەی بۆ تەوەزەلی خوێنڕێژ؟
بەڵام ئەمڕۆ و سبەی، ئەی هەڤالان،
هەر کە فەوتان قەل و دالان،
هەتاوی گەش هەتا هەتایە
تیشک داوێژێ بۆ ئینسان!

ئاخرین شەڕە، شەڕی سەر و ماڵ
با یەکگرتووبین هەڤالان
بە ئەنتەرناسیۆنال
ڕزگار دەبێ ئینسان

ڕێبەندانی ١٣٥٩ شوباتی ١٩٨١

بڕیاری یەکی ئەیار

پۆنگی خوارد مۆنجی دەریای کرێکار
دژی سەرمایە، ئەوەڵی ئەیار!
سوور بوو بە خوێنمان شەقامی شاران
شەقی برد قەڵای سەرمایەداران
زنجیری کۆنی هەزاران ساڵە
دەپچڕێ و جادوو حوکمی بەتاڵە

کرێکارم
هاتوومە مەیدان
ئەڵێم، هەرکارە ئینسانی خوڵقان
سەد ساڵە ئەڵێم،
ئەمە بڕیارە
بڕیاری ڕۆژی یەکی ئەیارە
کرێکارانی جیهان یەکگرن؛
چەرخی چارەنووس لەدەست خۆگرن!

بەرهەمهێنەری بژێوی ئینسان
پرۆلیتاریام چینی شۆڕش-وان
سەد ساڵە سەد جار، کەوتم و هەستام؛
دیسان قایمتر هەستام و وەستام.
شۆڕشی مەزنی ئۆکتۆبەری خوێنین
شۆڕشی من بوو ڕێبازی لێنین

کرێکارم؛
هاتوومە مەیدان
ئەڵێم، هەرکارە ئینسانی خوڵقان
سەدساڵە ئەڵێم،
ئەمە بڕیارە
بڕیاری رۆژی یەکی ئەیارە
کرێکارانی جیهان یەکگرن؛
چەرخی چارەنووس لەدەس خۆگرن!

تەنوورەی ئاخر هەستاوە هەستین
چی دوژمنانی کۆپەرستین
پشتم بەرمەدەن دەست دەنە دەستم
بەرەو سۆسیالیزم لووزەو ئەبەستم
سنوور نامگرێ لەسەر ئەم ئەرزە
سەرمایەداری دێنمە لەرزە

کرێکارم؛
هاتوومە مەیدان
ئەڵێم، هەرکارە ئینسانی خوڵقان
سەد ساڵە ئەڵێم،
ئەمە بڕیارە
بڕیاری رۆژی یەکی ئەیارە
کرێکارانی جیهان یەکگرن؛
چەرخی چارەنووس لەدەس خۆگرن!

خەباتی شێلگیر کارخانەو مەزرا
لەژێر ڕابەری پێشەنگی خۆما
ڕێ دەخەم چەرخی دەوڵەت دەشکێنم
دەوڵەتی تازەی کرێکار دێنم
هەموو ساڵێکیش ئەوەڵی ئەیار
هەڵیدەبژێرم گشت دەسکەوتی پار
ساڵ بە ساڵ زەینم ڕۆشنتر ئەکەم
لە بۆ ڕابەری خۆم حازر ئەکەم

کرێکارم؛
هاتوومە مەیدان
ئەڵێم، هەرکارە ئینسانی خوڵقان
سەد ساڵە ئەڵێم،
ئەمە بڕیارە
بڕیاری رۆژی یەکی ئەیارە
کرێکارانی جیهان یەکگرن؛
چەرخی چارەنووس لەدەس خۆگرن!
ئەمپریالیست و فرسەت پەرستان
کە پێیانوایە مێژوویان وەستان
بلەرزن! گەشەو ڕووناکە ئاسۆ
یەکدەگرین لە دەور ئالای سووری خۆ
بەلافاوی سوور هەروەک بەهاران
جیهان دەکەینە جەژنی هەژاران

کرێکارم؛
هاتوومە مەیدان
ئەڵێم، هەرکارە ئینسانی خوڵقان
سەد ساڵە ئەڵێم،
ئەمە بڕیارە
بڕیاری رۆژی یەکی ئەیارە
کرێکارانی جیهان یەکگرن؛
چەرخی چارەنووس لەدەس خۆگرن!

یەکی ئەیاری 1981
١١ی گوڵانی 1360

پێشمەرگەی کۆمەڵە

ئاگری شۆڕشمان
دوژمنی ترسان
هێرشی هێنا
سەر کوردستان

لە قوڵایی دڵی
زەحمەتکێشان ڕا
هەڵیانکرد ئاڵا
هەستان ڕاسان

پێشمەرگەی کۆمەڵە وەک پۆڵان (3
لەشکرێکی ئەرتەشی سووری کرێکاران
ڕێبواری ڕێبازی
یەکگرتن تێکۆشان
بۆ ڕزگاری گشتی
کرێکاران

دژی ئەمپریالیزم
بۆ ئازادی ئێران

بۆ مافی چارەنووس

بۆ میللەتان

پێشمەرگەی کۆمەڵە وەک پۆلان (3

لەشکرێکی ئەرتەشی سووری کرێکاران

هۆ زەحمەتکێشی کورد

کۆوەبن لە دەوری

پێشەنگی کرێکارانی

کوردستان

هەر چینی کرێکارە

نیزامێکی نوێ

دەتوانی پێکبێنی

بۆ گشت جیهان

پێشمەرگەی کۆمەڵە وەک پۆلان (3

لەشکرێکی ئەرتەشی سووری کرێکاران

وەک ئاگر بەردەبن

لە گیانی دوژمنان

ئەرتەشی خوێنمژان

تێکدەشکێنن

تا ڕۆژی ڕاپەڕین
پێکبێ هێزی تەیار
حوکمی سەرمایەدار
بڕوخێنن
پێشمەرگەی کۆمەڵە وەک پۆڵان (3
لەشکرێکی ئەرتەشی سووری کرێکاران

تێکدەشکێنێ ستەم
شۆڕشی دیموکراتیک
ڕێگای بۆخۆش دەکا
بۆ سۆسیالیزم

بێ وەستان، یەکجاری
بۆ پێشەوە، بێباک
تا لووتکەی ڕزگاری
تا سۆسیالیزم

پێشمەرگەی کۆمەڵە وەک پۆڵان (3
لەشکرێکی ئەرتەشی سووری کرێکاران

جۆزەردانی 1360
حوزەیرانی 1981

سروودی ژنانی تێکۆشەر

شۆڕشە هەستن، ڕاپەڕینە
ئەی ژنانی گشت وڵات
شان بە شانی پیاوان هەستن
بێنە ناو ڕیزی خەبات
***
ئێمەین کە نیوەی کۆمەڵین
وێنەی باڵێکی مەلین
لە کارو شۆڕش سڵ ناکەین
ژنانی تێکۆشەرین
لەڕێی سامدارو پڕ خەتەر
نەترسین و کۆڵنەدەر
لەچی مەیدانا حازرین
کارخانەو مەزراو سەنگەر

کۆیلەتی ژن، ژێردەستەیی،
چەوسانەوەو هەژاری،
بە یەک نیزامەوە بەندە
حوکمی سەرمایەداری
ئەو نیزامەی حوکمی ڕەشی

شەوەی ڕەشی وڵاتە
ڕاپەڕین تێکی بشکێنین
شۆڕشەو هەلی خەباتە
***
کاروانی خەبات بێ ژنان
هەرگیز ناگاتە مەنزڵ
هەڵمەتە! تاکەی دەستەوستان؟
تاکەی دیلی و ترس و سڵ؟!
ئاسۆی گەشمان ڕزگارییە
بۆ گشت نەتەوەی ئینسان
سۆسیالیزمە موژدە–دەری
ڕووناکی و ژینی یەکسان
ئێران سەرانسەر پڕ دەکەین
لە خەباتی ڕێی مەبەست
لە کوردستان ژن و پیاومان
پێشمەرگەین و چەک بەدەست
سەنگەرو مەیدان لە شاخ و شار
پڕکەین لە هەزاران هاوار
با هەربژی کوردستانی
شۆڕشگێڕ و خودمختار

ئۆکتۆبەری 1983

سروودی کاك فوئاد

فوئاد، ڕۆڵەی ئاگر و خوێن
تۆوی شۆڕش لە هەموو شوێن
وەستا شێرانە، بەرامبەر
پەلاماردەر چەشنی سەنگەر
گیڤارای کوردەواری بوو
لە هەموو شوێن دیاری بوو

دەمێ یەکیەتی جووتیاران
دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان
دەمێ سەنگەر دەمێ مەزرا
کوڵ هەڵگرتن لەگەل فەلا

کێ بێ وەک برووسکە وابێ
کوردستانی پێ ئاوا بێ
نەک هەر کوردستان، گشت ئێران
هەموو تووڕەو تازیە-باران
بۆ فوئادێ کە سەنگەرە
یادی لە دڵمان ڕابەرە

دەمی یەکیەتی جووتیاران
دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان
دەمێ سەنگەر دەمی مەزرا
کۆڵ هەڵگرتن لەگەل فەلا
***

شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشان

چرای ڕێی دەروون پڕ ئێشان

وەرن یاران بە شینەوە

ئاوا بیلاوێنینەوە:

کاک فوئاد ئەی شەهیدی ژیر

شۆڕشگێڕی پاک و پەیگیر

***

دەمی یەکیەتی جووتیاران

دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان

دەمێ سەنگەر دەمی مەزرا

کوڵ هەڵگرتن لەگەل فەلا

***

شەرت بێ جێگات بگرینەوە

سەنگەرەکەت پڕکەینەوە

بەڵام سەنگەر پڕن یاران

ئەڵێی گوڵن لە بەهاران

شاخ و کێو پڕ لە پێشمەرگە

دوژمن نسیبی هەر مەرگە

گەلاڕێزانی 1358

ئۆکتۆبەری 1979

سرودی کاك شوان

شەو نەبوو تەقەی تفەنگ

نەسمێ جەرگی شەوەزەنگ

خەڵکی نەڕژێنە کۆڵان

بەرەوپیری کاک شوان

سرودێک لەسەر لێوان

بەخەیربیتەوە بۆلامان

کاک شوانی قارەمان

کاک شوانی قارەمان

***

بەڵێ شەوانی ئەشکان

نرکەی شێرانەی شوان

ئەیوت منم شوانم

پێشمەرگەی ڕەنجبەرانم

شەقڵی شەوان ئەشکێنم

دوژمنان ئەتارێنم

شەقڵی شەوان ئەشکێنم

دوژمنان ئەتارێنم

***

مەرگ لەبەرچاوتان سووک بوو
ئاسمان بۆتان بچووک بوو
بەڵام لاڵ بێ ئاسمان
بۆ شا باڵی تۆی شکان!؟
کاک شوانی قارەمان
پێشەنگی پێشمەرگەکان
کاڵ بوەوە چاوی ڕەشمان
بۆ مەرگی تۆ کاک شوان
***
زەحمەتکێشی شۆڕشگێڕ
ڕۆڵەی جەسوور و دلێر
پێشمەرگەی ناوت بەرزە
دوژمن ئەخاتە لەرزە
کورد لە گشت لایێ ڕووسوور
لە وڵاتی نزیک و دوور
ئێوەن هۆی سەربەرزیمان
لە سەرتاسەری ئێران
***
وەک هەڵۆ بە لارەباڵ
هەڵمەتاندا دا بۆداڵ
داڵی خوێنخۆری دوژمن
کە دەهات بۆ کورد کوشتن
تێکشکاو تێک چەماوە
هێزی دوژمن لەوناوە
***

مەرگ لەبەرچاوتان سووک بوو
ئاسمان بۆتان بچووک بوو
بەڵام لاڵ بێ ئاسمان
بۆ شا باڵی تۆی شکان!؟
کاک شوانی قارەمان
پێشەنگی پێشمەرگەکان
کاڵ بوەوە چاوی ڕەشمان
بۆ مەرگی تۆ کاک شوان
***
لە لوولەی تفەنگەوە
لە مەیدانی جەنگەوە
نرکەی شێرای شوان
دیسان لە دەشت و دۆڵان
یاخۆ لە کوچە و کۆڵان
کووچەی سنەی قارەمان
دەلەرزێنێ ئاسمان
دەلەرزێنێ ئاسمان
مەرگ لەبەرچاوتان سووک بوو
ئاسمان بۆتان بچووک بوو
بەڵام لاڵ بێ ئاسمان
بۆ شا باڵی تۆی شکان!؟
کاک شوانی قارەمان

پێشەنگی پێشمەرگەکان
کاڵ بوەوە چاوی ڕەشمان
بۆ مەرگی تۆ کاک شوان
***
چۆن فوئاد شەهیدی ژێر
سەرتۆپ بووەو ڕۆشنبیر
کاک شوانی خەباتکار
سەرتۆپێک بوو، کرێکار
کاک شوان شێری سەنگەر
ڕۆڵەی فەرەنجی لەبەر
کاتێ دەچیتە سەنگەر
تا سەرکەوتن نایتەدەر
مەرگ لەبەرچاوتان سووک بوو
ئاسمان بۆتان بچووک بوو
بەڵام لاڵ بێ ئاسمان
بۆ شا باڵی تۆی شکان!؟
کاک شوانی قارەمان
پێشەنگی پێشمەرگەکان
کاڵ بوەوە چاوی ڕەشمان
بۆ مەرگی تۆ کاک شوان

سێپتەمبەری 1980

سرودی مام رەحمان

جەوانی ڕابوورد بە ڕەنج و بەکار
بەرزو پیاوانە، پەڵکی سپیدار
بە ڕەنجی خۆیی و ماڵ و خێزانی
رۆژ تا ئێوارەو شەو تا بەیانی
دنیای کردبوو بە خۆشی و سێبەر
بەڵام بۆ ئاغاو بەگی چەوسێنەر

مام رەحمان پیری پێشمەرگەی ئازا
پەیگیر پڕکینە، لە زاڵم راسا
سێبەری ئەخست بەسەر هەژارا
چرایە ڕووناک لەڕێی جووتیارا
ئازاو بەغیرەت بەرامبەر زۆردار
برای بڕبڕەی پشتی کرێکار

خۆی و منداڵ و هاوماڵەکانی
گشت بێبەری بوون لە ڕەنجی شانی
بۆیە وا هەستاو دەستی دایە داس
تا ژێرەوژوور بێ، دەوری حەق نەناس
هێندەی دادڕێ پەردەی فێڵی شا
دەوڵەت لێی ترسا و لەدێ دەرکرا

مام ڕەحمان پیری پێشمەرگەی ئازا
پەی گیر پڕکینە لە زاڵم ڕاسا
سێبەری ئەخست بەسەر هەژارا
چرایە ڕووناک لەڕێی جووتیارا
ئازاو بەغیرەت بەرامبەر زۆردار
برای بڕبڕەی پشتی کرێکار

دەورە گۆڕاوە، شۆڕشە ئێستا
دەستی دایە چەک پێشەنگی فەلا
ئاگری خەبات لە نزیک و دوور
هەڵگیرسا و ڕاسان پێشمەرگەی جەسوور
کە ڕەفتووسارال هەتا مەریوان
زاڵم زەلیل بوو بەدەس جووتیاران

مام ڕەحمان پیری پێشمەرگەی ئازا
پەی گیر پڕکی لە زاڵم راسا
سێبەری ئەخست بەسەر هەژارا
چرایە ڕووناک لەڕێی جووتیارا
ئازاو بەغیرەت بەرامبەر زۆردار
برای بڕبڕەی پشتی کرێکار

سەرتاپای لەشیان کینەی زۆرداران
بە توندی تیرێک دەرچێت لە کەوان
لەوپەڕی مەیدان بەگژیاندا چوون
خۆی و ڕۆڵەکەی وەک شێر شەهید بوون
حەماسەیەک بوو مەرگی باب و کوڕ
خەڵکی ئەو دەورە خۆیان نایە قوڕ

مام رەحمان پیری پێشمەرگەی ئازا
پەی گیر پڕکینە لە زاڵم راسا
سێبەری ئەخست بەسەر هەژارا
چرایە ڕووناک لەڕێی جووتیارا
ئازاو بەغیرەت بەرامبەر زۆردار
برای بڕبڕەی پشتی کرێکار

ئاسۆی سۆسیالیزم

له شیعری «دوو پەیکەرە» هەڵبژێردراوە

ڕۆڵەی شیرینم، گەنجەکەم
بەرامەی تاڵی ڕەنجەکەم
پەیکەرت بەرزە نابەزێ
وەک سوارێک کە دانابەزێ
بەڵام سەربەرزم بە بەرزیت
دڵ قایمم کە نەبەزیت

بە جەربەزەی هاوڕێکانا
نەترسی شەهیدەکا
لە مەیدانا لە زیندانا
بە شکۆی پەیکەرە تانا،
شایی پەنگاوەتە بینم
ئاسۆی سۆسیالیزم ئەبینم

لە ژینی بەشمەینەتمانا
لەژێردەستی زاڵمانا
لە کۆت و زنجیر بەولاوە
چیت هەبوو؟ چیت لە دەستداوە؟

منیش ڕەنجم، کوێرەوەریم
تاڵیم، دەردم، دەربەدەریم،
زیاتر نابێ بە مەرگی تۆ
بۆیە وتم ئەرێ، بڕۆ!
بڕۆ، بێ ئاوڕدانەوە،
بیرە-بیرە و بادانەوە!
هەرچەند داخە لە دڵمانا
نیت لە کۆڕی هاوڕێکانا
بەڵام تینی لە لەشیانا
ورشەیت لە چاوی گەشیانا
وزەیت لە پەلاماریانا
سروودیت لەسەر زاریانا

بە جەربەزەی هاوڕێکانا
نەترسی شەهیدەکانا
لە مەیدانا لە زیندانا
بە شکۆی پەیکەرە تانا،
شایی پەنگاوەتە بینم
ئاسۆی سۆسیالیزم ئەبینم

هاوینی 1362-1983

سڵاو لە پێشمەرگە

سڵاوی گەرمی دڵی پڕ هومێدی مەت پێشکەش
پڵنگی هەردی وڵات، ئەی هەڤاڵی پێشمەرگە
لە دەوری دەست و تفەنگت گەڕێم کە ڕۆژی خەبات،
لە ئاستی هەڵمەتی تیژت، چ ناگرێ بەرگە

ئەو ئێستە تۆی لە شەوی تار مۆمی هەڵگیرساو؛
لەنێو دڵی شەوەزەنگا، وەکو گڕێک راساو!
کە ڕاتشەکاندووە ئاڵا، بە دەستی خاراوت
دەگەی لە کۆسپ و بواران، بە هەستی پاراوت

ئەتۆی کە پێشڕەوی چینی مەزن کرێکاری
ئەتۆی دەکەی خەوی چەوساوەکان بە بێداری
ئەتۆی کە دەنگی بڵاوی فغانی زەحمەتکێش
دەکەیتە لاووک و ئاهەنگی پێشڕەوی بۆ پێش

زەحمەتکێشان چەکداربن

شارو لادێی کوردستان
سۆما هەتا کرماشان
پۆل پۆل هەزاران زەحمەتکێش
تاومان دایە چەک بێ ئەندێش
پێشەنگی جەنگاوەرین
ئاڵا هەڵگر، کارگەرین
شیعارێک لەسەر زارمان:
بۆ ڕزگاری کوردستان

زەحمەتکێشان چەکدار بن
ڕووبەڕووی ستەمکار بن
بە دەستی خۆتان ڕزگار بن
دەبا هەر خۆتان سەردار بن

ئەرتەش، پۆلیس و پاسدار
گۆپاڵن بۆ سەرمایەدار،
سەرکوتگەری ڕەنجدەرانن
داگیرکەری کوردستانن

دەبا داگیرکەر تووناکەین
خود موختاری بەرپاکەین
خۆی سەرەتای ئازادییە
بۆ گەیشتن بەو شادییە
زەحمەتکێشان چەکدار بن
ڕووبەڕووی ستەمکار بن
بە دەستی خۆتان ڕزگار بن
دەبا هەر خۆتان سەردار بن

هۆ ، هەموو چەوساوەی ئێران
ئالآی ڕێگاتانە ئالآمان
با ئەرتەشی گەل پێکبێنین
تا ستەمگەر تێک بشکێنین
لە دژی سەرمایەداری ،
سەرچاوەی گشت ستەمکاری ،
وەرن با ڕابین یەکجاری
بەرزکەینەوە شیعاری:

زەحمەتکێشان چەکدار بن
ڕووبەڕووی ستەمکار بن
بە دەستی خۆتان ڕزگار بن
دەبا هەر خۆتان سەردار بن

ئاسۆمان گەشە ڕوو
لە تاریکی دەرچوو
هەر کرێکار دەتوانێ
نیزامێکی نوێ دانێ،
ئەرتەشی سووری کارگەربین
فەوتێنەری چەوسێنەربین
تا سۆسیالیزم بەرپاکەین
ئینسان یەکجاری ڕەها کەین

زەحمەتکێشان چەکدار بن
ڕووبەڕووی ستەمکار بن
بە دەستی خۆتان ڕزگار بن
دەبا هەر خۆتان سەردار بن

گەلاوێژی 1362
ئابی 1983

حیزبی خەباتکار

له جەرگەی شۆڕشی ئێرانەوه
لەم گڕو کڵپەی کوردستانەوه
لەبۆ یەکگرتن خۆ تەیاردەکەین
بانگەوازی گشت کرێکار دەکەین

دارێژین حیزبی خەباتکار
له پێشڕەوانی کرێکار

سەرمایەداری دێوەزمەی شەوه
سەرچاوەی هەموو مەینەتێک ئەوه
بۆ ڕووخاندنی سەرمایەداری
دونیای بێ ستەم رۆژی ڕزگاری

دارێژین حیزبی خەباتکار
له پێشڕەوانی کرێکار

لەم کوردستانەی مەڵبەندی شۆڕش
قەڵاین وەستاوین بەرامبەر هێرش
پەیگیر بێوچان بێ حەسانەوه
بێ باک له مەرگ؛ بێ گەڕانەوه

داڕێژین حیزبی خەباتکار
لە پێشڕەوانی کرێکار

ڕوو لە ئەستێرەی سووری سۆسیالیزم
بەڕوو تێکشکانی ئەمپریالیزم
لەسەر ڕێبازی ئۆکتۆبەری مەزن
بۆلشویکانی هەرگیز نابەزن

داڕێژین حیزبی خەباتکار
لە پێشڕەوانی کرێکار

با ملیۆن–ملیۆن ڕۆڵەی کرێکار
یەکگرتوو لەگەڵ ڕەنجدەری دێ و شار
ئامادەبین بۆ شەڕی سەرو ماڵ
لەسەر ڕێبازی ئەنترناسیۆنال

داڕێژین حیزبی خەباتکار
لە پێشڕەوانی کرێکار

1362
ئەیلولی 1983

سروودی پێشڕەو

برۆ، بپرسە لە شاخی بڵندی کوردستان
کە هەر بووەو هەتا بووە سەنگەر بووە و مەتەرێز،
بپرسە؛ کامە نەزیلەی لەبیرە ئاوابێ!؟
سرودی شۆڕشی نوێ،
سرودی عەشق،
گەڕابێتە گیانی سەنگەرەکان؟
چونکە کێوی کۆنی کورد
لەبیری نایە سروودێکی وا پاراو
وەکو سرودی گەرووی پڕ-گڕی هەزاران لاو
لە هیچ هەورە برووسکێکی خوڕترین باران:
*
سرودی کۆمەڵەیە
ڕاشەکێنەری ئاڵا
کە ناخی دڵی پڕ جەخاری چەوساوان
گیانی گەرمی سەنگەرەکان
پڕە لە عەشقی بەرینی بەتینی ژینی نوێ
وە دەستی چەوساوان،
بە چەپڵەڕێزی سەدان سەد هەزاران فیشەک،
بە پیری جەژنی شۆڕشی گەرمی گەلانەوە دێ
وە زاری چەوساوان،
کراوەیە لە حەنای زوڵم و زۆری دێرینە
وە زاری شاعیری عاشق پڕە لە گۆرانی
گەرووی پڕە لە سرودی سڵاوی ئازادی
دڵی پڕە لە هەزاران بروسکەی شادی

بڵێ بە چینی کرێکار
بەسەرچوو کاس و کەساسی
وەرە
وەرە پڕی مەیدان
وەرە بە چەشنی کاوە هەڵێنە بەیاخی ئازادی
وەرە چەکوش بوەشێنە
بە کوتک بیپژێنە
مێشکی ئەژدەهاکی سەرمایە
کە حوکمی مێژووە، تۆ
چینی پێشڕەوی
وایە
*
بەیاخی مارکسە ”پێشڕەو“ کەوا هەڵیدێنین
بەڕێی ڕوونی خەباتا بە مەشعەلی لێنین
سروودی ئاگری نەورۆزە وا بەهار دێنین
وە گرد و کۆکەری لەشکر
بۆ سازدانی
هورووژم و هەڵمەتی ئاخر
کە پێشمەرگە
ئەوا بووە بە هەڵگرێکی مەشعەلی نوور
بە ڕێی ڕوونی خەباتا
بە شوێنی ”پێشڕەو“دا
لەشکرێکی ئەرتەشی سوور!

بەهاری 1360–1981

دوو پەیکەرە

تێکستی سروودی «ئاسۆی سۆسیالیسم»
لەم شیعرە هەڵبژێردراوە.

دڵەی فێری خورپەو خەتەر
دڵەی گەنجی ئامانج پەروەر
بووەتە پەیکەر–تا شێک و دێ
دوو پەیکەرەم بۆ داتاشێ

پەیکەرێک لە دەروازەی شار
شەهیدێکی ڕاوەستاوە
پێشمەرگەیەکی کرێکار
دوژمن هێندە لێی ترساوە
بۆ چاو–ترسانی خەڵکی شار
تەرمی لەسەر ڕێ داناوە
کەچی، بووەتە شمڵی هەستان؛
دژ بە زوڵم و زۆر ڕاوەستان!

بەرامبەر بەو، بەژنێکی بەرز
پەیکەرەی ڕەنج، کێوی سەر ئەرز
پەیکەرەی دایکی پێشمەرگە
ڕەنج–کێشاو و دڵ بە بەرگە

قسەی شیعراوی لە زارە
ئەسرینی لەسەر رووخسارە
نیگای شەوقی بروسکەیە
دەنگی نرکەی تریشقەیە
وەک پەیکەرەی رەنجی ئینسان
دەگرمێنێ لەگەل باران:
رۆڵەی شیرینم، گەنجەکەم
بەرامەی تاڵی ڕەنجەکەم
پەیکەرت بەرزە نابەزێ
وەک سوارێک کە دانابەزێ

ئەگەر بەسەر پەیکەرتا
ئاسمان بگری هەتا هەتا
کێو بناڵێ و هەور شیوەن کا و
من سەر-شین بم، کەمە هێشتا؛
بەڵام سەربەرزم بە بەرزیت
دڵ قایمم کە نەبەزیت
لە ژینی بەش-مەینەتمانا
لەژێردەستی زاڵمانا

لە کۆت و زنجیر بەولاوە
چیت هەبوو؟ چیت لەدەستداوە؟؟
منیش رەنجم کوێرەوەریم،
تاڵیم، دەردم، دەربەدەریم،

زیاتر نابێ بە مەرگی تۆ
بۆیە وتم ئەرێ، بڕۆ
لەگەل کاروانی خۆش-ئاژۆ
لەگەل هاو-زنجیرانی خۆ
بڕۆ... بێ ئاوڕ-دانەوە،
بیرە-بیرەوبادانەوە

هەرچەند، داخێک لە دڵمایە؛
تەرمی شیرینت تەنیایە
نیت لە کۆڕی هاوڕێکانا...
بەڵام، تینی لە لەشیانا
ورشەیت لە چاوی گەشیانا
وزەیت لە پەلاماریانا
سروودیت لەسەر زاریانا

دڵەی شاگەشکەی سەرڕەۆم
دڵەی نەسرەوت و بێخەوم
دڵەی فێری خورپەو خەتەر
دڵەی گەنجی ئامانج پەروەر
لەبەر پێی پەیکەرەکانا
چەپکێک شیعری گەشی دانا
وتی پێیان: ئازیزەکان،
زاڵمان، تۆقیون لێمان

ستەمكارى جەللادەكان
شەوگارى رەشى خەفەقان
گەر بە قورسى كێوەكان بێ،
پڕ بەينى ئەرزو ئاسمان بێ
دەرياى ورەى خەباتكاران
دەرەتانيان لێ دەتەنێ

لە جەسوورى شۆڕە-لاوان
دوژمن ماتەو تەنگە زيندان
بە جەربەزەى هاوڕێكانا
نەترسى شەهيدەكانا،
لە مەيدانا، لە زيندانا،
بە شكۆى پەيكەرەتانا
شايى پەنگاوەتە بينم
ئاسۆى سۆسياليزم ئەبينم

نامە
بۆ دایکانی زیندانیەکان

خوشکی خۆشەویستی برات
سڵاوێکی گەرم و گەشی پێشمەرگانە
لە ڕێگای دووری سەنگەری شۆڕشی کوردستانەوە
پێشکەش ئەکەم؛
سڵاو ئەکەم
لەو دڵە میهرەبانانە
شەو تا بەیان
ڕۆژ هەتاوەکو ئێوارە
ئۆقرەو ئارامیان نەماوە
تەیری دڵیان
لەگەڵ دڵی پێشمەرگەکان
لەسەر هەموو زیندانەکان
پەرواز ئەکا
ڕۆڵەکانیان
ڕۆڵە قارەمانەکانیان
لە زیندانا
ئەدوێنن...
سڵاوێکی گەرم و گەش و پێشمەرگانە
هی من و گشت پێشمەرگەکان

لەو ڕۆڵە قارەمانانە
کە لە گەرووی دڕندەدان
لەوێش دیسان

دلێرانە، بەردەوامن
چنگاوشی دوژمنانن
دەروونی پڕ بڵێسەیان
ئاگر بەردەداتە زیندان.
خوشکی خۆشەویستی برات
ڕەنگە بڵێیت
هەر من هەژار
هەر من خەمبار
هەر من ئاوا و هەر من ئاوا

نە، دادە گیان؛
لەبیرت دێ؟ زەمانی زوو؟
کاتێ برات زیندانی بوو
کەم کەس بوایە
بیوێرایە
بە ئاشکرا بیپرسیایە؟!
کەم کەس بوایە
وەکو ئەمڕۆ
هاودەردتان بێ و

هاودەنگتان بێ؟!
بەڵام ئێستا
سەدان هەزار
دایکی رۆڵەو رۆڵەی دایک و
خوشکی براو برای خوشک و
هاوڕێی هاوڕێ و باوکی پیرە
کە هاودەردەو هاودەنگتانەو
هاوزنجیرە!
تەماشاکەن
وڵات هەمووی
دەریایەکی خرۆشاوە
تەماشاکەن
وڵات هەمووی
زیندانێکی پان و بەرینە جۆشاوە
تەماشاکەن
زنجیرەکان ئەوەندە توندکراونەوە
کەوتوونەتە قرچە-قرچی چڕانەوە
بۆیە ئەڵێم هاکا چڕان
بۆچی فرمێسک چاوی ڕەشتان کاڵ کاتەوە؟
سەرهەڵبڕن
دڵی پڕ لە ئومێدەواری بە دوارۆژ
دڵی پڕ لە خۆشەویستی ژینی سەربەرز
دڵخۆشی خۆش بدەنەوە

هەروەک کردووتانە، واکەن
چاکی هیمەت بەلاداکەن
چاوی دڵتان لەو ڕۆژە بێ
کاسەی سەبر لێوان ئەبێ
دەریا دیسان دێتەوە جۆش
لە بیرتانە؟
لەبیرتانە هاوارمان کرد:
«زنجیری زاڵم چڕا
بەخێربێیتەوە، برا»؟؟
لەبیرتانە زیندانیەکان ئازادکران؟؟
لەبیرتانە چ جەژنێک بوو؟؟
بۆچی دەستی دەستەوەستان
لە چۆکی خەفەت هەڵپێکان؟؟
سادەی هەستن
سەرهەڵبڕن
بۆچی فرمێسک چاوی ڕەشتان کاڵکاتەوە؟؟
هەروەک کردووتانە واکەن
چالاکتر لە جاری جاران
چاکی هیمەت بەلاداکەن

ماڵاوایی

(بۆ هاوسەرم، هاوسەنگەرم
کاتێک، بۆکاری نهێنی، بۆ شاران دەچوو)

میهرەبانم
تەمی خەمت
خەمی ڕۆیشتن و دووریت
نیشتوەتە سەر
لووتکەکانی کوێستانی دڵ
دڵەی سەربەرزو بە سەبرم
گۆرانییەکت بۆ دەڵێ:
ئەگەر بازوو–بەندێکیش بێ
هەڵیشت بەستم لە باڵم
هێشتا بە دوورت دەزانم
چی بکەم؟ هەی هاوار بەماڵم
سا، بەخێرچی چاوەکانم؛
خۆشەویستم! قارەمانم!
بڕۆ
بەهارمان بۆ بێنە
هەرچەند بڕۆی،
هەرچەند دووربی،
تەنانەت تا
گەرووی خەتەری ئەژدیها،
****

هەرچەند دڵم
هەر ئێستاکەش تاسەی دیداری کردووی
هەرچەند دڵم
لەگەل هەموو هات و چوویەکت
بە تووندی
دێتە خورپە،
بەڵام،
هەموو نامەیەکیش کە دەینێری
گوڵێکی ئەو بەهارەیە
سا بەخێرچی! چاوەکانم
پێش چوونەکەش تێربڕوانە،
با لە پەردەی بیرەوەریم
نیگارە میهرەبانەکەت
ئەوەندەی تر جێگا خۆش کا
با یا دەکەت
گزنگی خۆری بەیان بێ
لە کوێستانی
سەربەرزو تەمگرتووی دڵم
تینی تاوی بەهاران بێ
شینایی زەنگی ئاسمان بێ

وەڵامی نامەکەی رووناک

کۆرپە شۆڕش–پەروەردەکەم؛
رۆڵە شیرینەکەم؛
رووناک!
خۆزگە، شنەی بای بەیانی،
بۆنێکی تۆی ئەهێنا بۆم؛
خۆزگە ئەتزانی، یەکجاری،
چەند بە–تاسەی بینینی تۆم؛
دڵ بە خورپەی بیستنی پێکەنینی تۆم؛
تامەزرۆی بۆنی هەناسەی بەربینی تۆم!

چەند خۆش دەنگت لەگوێمدایە،
کۆرپە شیرینەکەی دایە،
کە بە زەنگی دەنگی نەرمین
ئەت وت: دایە؛ دایەی شیرین؛
کوانێ؟
بابم کوا؟

لەکوێیە؟

خاڵم، لەکام شار؛ کام دێیە؟

نامەیان، بۆ هەرگیز نایە؟

منیش ئەموت: گیانی دایە

بابت لەوێ

لە چیایە...

تۆش بەو دەستە بچکۆلانە،

کاغەزێکت کرد بە نامە؛

کە زانیت من بۆ ئێرە دێم،

ئامانەتی نامەت داپێم؛

جوابی نامەت داواکرد لێم.

***

ئازیزە دڵ-خەمینەکەم؛

ڕووناک!

رۆڵە شیرینەکەم؛

ئەوا منیش لە سەنگەری ئەوانەوە؛

لە سەنگەری شۆڕشی کوردستانەوە؛

یادگارە شیرینەکەی یادی بابت،

لەجیاتی وان،

وا خۆم دەنووسمەوە جوابت

نەکا دڵە بچکۆلەکەت

بە دووری دایەش خەمین بێ؛

نەکا نەرگسی چاوانت

لێڵی شەونمی ئەسرین بێ!

خاڵۆ و بابە، پێشمەرگە بوون

بەشوێن خۆری بەهارا چوون؛

خۆری گەشی ئاسمانی روون؛

بەهارێک کە هەموو منداڵ،

دەوریان پڕ بێ لە باب و خاڵ؛

نە تۆ، نە "ئازاد"، نە "خەیال»،

نە "گەلاوێژ"، نە هیچ منداڵ،

چاوتان نەشێوێ بە ئەسرین،

لێوتان پڕ بێ لە پێکەنین،

دەنگی سروود و کایەتان

یان نەغمەی "دایە-دایە" تان،

بچێ هەتا ئاسمانی پاک؛

چاوە راستەکەمی رووناک!

بەفرانباری 1361؛ ژانویەی 1983

سەد بەهار بەشوێن «مارکس»دا

بە بۆنەی سەدەمین بیرەوەری
مەرگی مارکس
١٤ی مارسی ١٩٨٣

هاوڕێ!
هۆزان!
مەزن!
رابەر!
هاوڕێ مارکس!
سەد بەهارە بەجێتهێشتووین!
سەد بەهارە؛
سەد بەهاری
پڕ لە هەڵس وکەوت و خەبات،
کەوا سیمای دلێرانەت
پیری پسپۆڕ
گەشترین و روونترین ئەستێرەمانە
بەرەو ئاسۆی
گەش و روونی سۆسیالیزم،
بەرەو ئاوات؛

زۆر لەمێژە
ئاڵای پیرۆزی بیروڕات
کەوتوەتە سەرشان و باهووی
پرۆلیتاریای جیهانی
کەوتوەتە دەستی لێزانی
پاڵەوانی بیروباوەڕ
هاوڕێی پێشڕەوی جەنگاوەر،
هاوڕێی لێنین؛

هەرچەند ئەوا ماوەیەکە
گەردی زەردی
نەشەکاوەیی لەمێژین
نیشتوەتە سەر
ئەو ئاڵا سوورەی تۆو لێنین
بەڵام ئەمڕۆ
کەوا دیسان
سەراسەر کۆمەڵی جیهان
وەک خاکە-لێوە، لێواوە؛
بە تەوژمی شۆڕشی پرۆلیتاری
گەردی زەردی هەل پەرستی
لە ئاڵاکەت دەتەکێنین؛
چەنای چەند ساڵ
پاش تۆو لێنین،

ئاڵای سووری بیروباوەڕی پیرۆزتان
دەشەکێنین؛
بەهاری ساڵ
بە گوڵی ئاڵ
بە گوڵی ئاڵی ئاڵای سوور
دەنەخشێنین؛
هاوڕێی هۆزان!
ئێمە هەمان،
هاوڕێیانی مانیفێستی کۆمۆنیستین!
ئێمە هەمان،
هاوڕێیانی مانیفێستی کۆمۆنیستین!

گۆرانی زارە بچکۆلەکان

لە بێدەنگی
تاریک و بەسامی شەودا،
کێشک–دەری حەسانەوەی هاوڕێکانم
گوێی وشیارم
ئاگاداری خشەی مارو خشپەی مێروو
چاوی وریام
ئامادەیە
بە بینینی هەر نامۆیەک
بڵێ: مەبزوو!
گوێی وشیارم
لەگەل هەموو هەناسەیەک
لەنێو هەموو گرمەی تۆپێک
ئاگاداری نرکەی دڵی
شاخی سەربەرز و تووڕەیە
کە بە سکاڵاوە دەڵێ:
هەر نەبووە؛ نەبووە؛
نەمدیوە؛

بە عومراتی عومری هەزار ساڵەم
قەت نەمدیوە،
هیچ دڕندەی هیچ ئەشکەوتێک
ئاوا

چۆلەکەو باڵندەو کەروێشک و سمۆرەکانم
پەل پەل بکا!
شنۆم پێدا،
هۆی ناڵەی چاکتر بزانم
وتی:
ئەمرۆش
لە گەڕەکی "بەر-کەرێزی" شاری سەردەشت
چەپکێک گوڵی
دڵی پازدە منداڵی ساوای،
بەتەمای کایە لەگەڵ گوللەتۆپی
نەتەقیوی
رازاوەی بەداونراوە
بە تەقینەوەی ئەو گەرای مەرگپژێنە
دوژمنکردە
هەڵپڕووکان!
دڵم داخورپا بە جەخار
شاخی سەربەرز، بە سەرکاسی
وتی: منیش
شەپۆڕو شینم بۆ گێڕان
ناڵەم گەیشتبوە ئاسمان
کەچی کۆمەڵی مناڵان
لەسەر گڵکۆی سووری یاران
دەنگی سروودیان لێک ئاڵان

گەرم و گەش و بەسۆز وتیان:
فیدابوونی کۆمەڵ-کۆمەڵ
رۆڵەی وشیار و پێشمەرگەی شۆڕش پەروەر
ئاڵای بڕوا راشەکێنەر
زیاتر خەمەو داچڵەکێنەر،
لە مەرگی ساوای بەستەزمان!
دڕندەیی ئەم دەعبایەش
سەیرنییەو
دەرسی هەمان
مەدرەسەکانی هیتلەرو
باقی سەگە دڕەکانی دنیاخۆران،
لەم پەڕ تا ئەوپەڕی جیهان،
دووبارە دەوردەکاتەوە
هەر بۆ هەمان زبڵدانیش
دەڕواتەوە
ئێمەی نەوەی دوارۆژی نوێ
زارمان لە هاوار ناکەوێ
ئازادیمان زۆر خۆشدەوێ
ئازادیمان زۆر خۆشدەوێ

بە نرکەوە شاخی خارا
هەناسەیەکی هەڵکێشا

وتی: ”زاره بچکۆلەکان
ئاگرێکیان لە دڵ بەردا
دەرسێکی وایان فێرکردم
بە عومراتی عومری هەزار ساڵەم
قەت بیرم نایە شتی وا!
ئێستا، منیش هێندە تووڕەم
هێندە کەیلی کینەو تۆڵەم
هاکا دڵم، گەورەو گران
لەژێرپێی لەرزۆکی دوژمن
دای لە شریخژنی بورکان.

هاوینی 1362
1983

نامەت نایەت
نازانم بۆ؟

بۆ هاوسەرم؛
کاتێک لەشار،
خەریکی تێکۆشانی نهێنی بوو

چاوەکانم؛
ماوەیەکە
خولیایەک لە سینەمدایە
خولیای خەم و خەتەرەی تۆ
نامەت نایە؛
نازانم بۆ؟؟
رەنگە هەرهی ئەو خولیایە
مەلی شیعرم نایەتە گۆ؛
دەفی شیعرم دەنگی نایە!

مەلی شیعرم،
لەگەل دارودرەخت و ئاو
کانی؛ سەوزەڵانی؛ دەراو
لەگەل نەسیمی خۆش ئاژۆ

ماوەیەکە نایەتە گۆ!
تەنات بۆ هاوڕێی هاودەنگ
یا شینایی ئاسمانی زەنگ
مەلی شیعرم ناجریوێنێ
ماتەو بێدەنگ
ناپرسی بۆ؟
چونکە نامەی پڕ لە ورەو بێباکی تۆ
پاراون
هەست هارووژێنن
بۆ نەترسی و قارەمانی
ئاوێنەی باڵا–نوێنن؛
کاتێک کە سوور–سوور دەزانی،
ئەژدیهای رەشی سەرمایە
بۆ قوتدانت
هەمیشە لە کەمیندایە
دیسان نیزەت پێیەو
بەرەو گەرووی خەتەر–خێزی دوژمن
ئاخێز ئەکەی!

کاتێک وایە؛
پەرۆشم کە نامەت نایە!
نامەت کە دێ،
وەها هەستم پێدەبەخشێ
کە هەرگیز هیچ

نەشەی شنەی نەسیمی تۆ
شەوقی بەربەیانی ئاسۆ
یان کیژی مانگ
بە سەرمای گەلاوێژ تەزیو
دەم و چاوی لە کانیاوی پیرۆزەیی
ئاسمانی بەیانییا، خاوێن شۆریو
یان هەزاران
دیمەنی جوانی کوردستان
ئاوا هەستم نابزوێنن
خەیاڵم ناهارووژێنن!
ئێستا، بەڵام، نازانم بۆ
نامەی تۆ، دەمێکە نایە!؟

جاری جاران
قەت پێنج رۆژی پێنەچووە
پەیکی شاران
بە خەتە لار و خوارەکەت
نامەیەکی بۆ ئەهێنام
گوڵی پشکوتووی تینووبووم
پاراو ئەکریام
ئەشنیام...
ئێستا بەڵام؛
پێنج حەوتووە؛

گیرۆدەی ئەم خەم و خولیام،
گیرۆدەی خولیای خەمی تۆ،
نامەت نایەت، نازانم بۆ؟!
سا، بە نەسیمی بەیانا
هەورێکی نامەت بنێرە!
با، نەرمە–بارانی وشە
پاراوم کا
با، وەک نەسیم
وەک گوڵ،
گەڵا
بیمەشنە؛
با مەلی دڵ بێتەوە گۆ
پەری شیعرم بێتە گۆرانی و گفتوگۆ
لەگەڵ نامە جواکەی تۆ!

ئۆگەستی 1982

دەنگی سرود

لە شاری سنە روویداوە
کلاس پڕە
لە ویتە–ویتی شۆخ و شەنگ
ویتە ویتی منداڵێکە
نامەی موعەللیمێکی پار
ئەخوێنێتەوە بۆ یاران

پاسدار موعەللیمی نەزان
قین لەبەری دەروون هەرزان
بە قیژە–قیژو جنێودان
نامەیان لێ دەفڕێنێ و دەیدڕێنێ و دەقیژێنێ:
«تاکەی؟ تاکەی؟
دەستیان ئەبێ لێهەڵگرن
لە من پرسن،
سەڕاسەر هەموو ئەم خاکە
بە دارو بەردو خەڵکیەوە
بە منالی بەر لانکیەوە،
بۆ سووتان و بۆمبا چاکە!»

چاوی ”ئاوات“ و“ئارەزوو»
پڕبوو لە فرمێسک و
بوغز، گرتی گەروو
تاکو لەپڕ
دەنگی زوڵاڵی منداڵان
بێدەنگی کلاسی شکان
دەنگی سروودی ”کاک شوان»
سەرتاپای پاسداری لەرزان!

بەهاری 1365 – 1981

ئەم دڵەی من

دڵم،
ئەوسا، کە منداڵ بوو
بە مردنی هاوڕێیەک، هاوسەنگەرێکم کۆست
کەوتەبوو
دوێنێکانێ
بە گیرانەوەی شارەکان،
دادەخورپا
بەڵام ئێستا
دڵەی قەلەندەری خاراو
هێندەی دەردی گەورە و گران
بە ئارەقەی رەنجی نێوشان
بە بارانی شیعری پاراوی خەمڕەوێن
تواندوەتەوە
ئێستا، نەک هەر بۆ تاقە یار
یان ژێرپەل بوونی گوندو شار
بەڵکو بۆ ئەو دنیا تازە
ئەم دڵەی من دێتە خورپە!

پایزی 1361– 1982

بۆ هاوڕێ جەمال

هونەرمەندی سروودبێژ

ئەتوانم بەچاوم بڵێم:
مەگری؛ مەگری!
یان بە سابڵاغی قارەمان
بڵێم: مەگری!
یان بە ئێوە گەلی کوردی رۆڵە کوژراو
بڵێم: مەگری!
ئەتوانم تەنات بڵێم:
دایکی شەهید، دە بەس بگری!
بەڵام، چی بکەم لە دڵە دەربەدەرەکەم؟
مناڵە ژێرنابێتەوە،
گوێم ناداتێ و
بەکوڵ ئەگری!!

خەڵکی وەرن
ئەم شەهیدە نازبوردوە
تەرمی تفەنگێکی پڕی لەسەر پێیە
لە تابووتا
تەرمی دڵی دەربەدەری هەمووما

لە تابووتا وەرن! وەرن،
خوێن بگرین بۆ کاک جەمال
نە؛ نە؛
هیچکەس نابێ بگری!
سوور پۆش کەن و
لەسەر گڵکۆ
دەستی هەڵپەرکێی بۆ بگرن

ئاخر، ئەم قەرەباڵەغە
زەماوەندی کاک جەمالە
ئاخر جەمال
هەر لەمێژە داگیرسابوو
بە قەلبی خۆی چەشنی لالە،
دەوروپشتی ڕوونکردبوو
دوێنێ شەویش
بڵێسەی سەندو وەک ئاگر
بەربووە گیانی دوژمنان
بە سروودی
ڕێژنەی گوللەی کلاشینکۆف
هێرشی کرد؛
خوێنی خۆی کردە تەوژم و تین بۆ فیشەک
بوو بە "ئارەش" بۆ گەلی کورد
گیانی خۆی نایە ناو گوللە

با دوور بڕوا
با سنووری ئازادیمان
بەرین تر کا...

وەرن، منالْ؛
هاوڕێ بچکۆلەکانی کاک جەمال؛
ئێوەش وەکو دڵی کۆست کەوتووم، منالْن!
بێن و ماڵاوایی لێکەن؛
کاک جەمال ئەچی بۆ سەفەر
ناش یەتەوە!

ئاخۆ ئێوە،
لەگەل کێدا
سروودی "ئەنتەرناسیونال»
یا "بڕیاری یەکی ئەیار»
یا "مام رەحمان» و "کاک شوان»
ئەخوێننەوە،
پاش کاک جەمال؟؟
منالْەکان
ئەو سینگەی وا سروودی گەرمی ئەهەژاران
بەرامبەر بە گوللەی گەرمی ئەرتەش و پاسدار
راوەستا
نەکا بێن و
سروودەکان لەناو گەرووتان، برفێنن!
زانیوتانە؟

ئاخر سروودی کاک جەمال
کام سروود بوو؟
پاش وەی سەد جار
وتی، وا سەدەی بیستەمە
ئەی گەلی کوردی قارەمان
دە راپەڕن بۆ کوردستان،
پاش وەی سەد جار
وتی شەهید تۆ نامری
پاش هەموویان
ئاخر–سرودەکەی وابوو:
بە خوێنی خۆ
گۆشەیەکم لە ئالأی سوور
نەخشاندووە
دەسا مەگرین
تەرمم بخە سەرشانی پان و بەرزی کرێکاران
کفنم لە هەور بۆ دروست کەن
با ببارێم
لەگەل دوا دلۆپی باران
لەسەر ئێران
تۆویی ئازادی پێ شین کەم
گزنگی خۆر
ئەخەم لە پەلکەزێڕینە
با کفنەکەمی پێ سوور کەم

ئەمجار ئێوەش
کفنم بکەن بە دەسرەی سووری داوەتان
نەک بە دەسرەی ئەسرین سڕین
چونکە ئەمن بۆیە مردم
هەتا ئێوە
ئازادو سەربەخۆ بژین
هەتا ئێوە
هەموو رۆژێک
دەنگی زوڵاڵی سرودتان
بێتە ئاسمان
بهاڵێتە دەورویشتم
لێم بێتە شادی و گۆڤەند
بێمە سەما

چونکە ئەمن
بۆیە مردم
هەتا ئێوە
ئازادو سەربەخۆ بژین؛
بژین؛ بژین!

پووشپەری ١٣٦٠،
تەموزی 1981

دۆشکا

پێشکەشە بە گوردانی کاک فوئاد

گەشن، گەشن، دانە–دانە و پۆل–پۆل ئەستێرە
بە ئاسمانی زولاڵەوە، بیانژمێرە
وێنەی یادی شەهیدەکان دەدرەوشێنەوە
ورەی بەرزی پێشمەرگەی پێ دەگەشێنەوە
تاسە–بارە، مانگە شەوی بە پایز تەزیو
بۆ دیداری مەریوانی هەرگیز نەبەزیو
تاسە–بارەو نازانێ بۆ هەوری حەریری
نایەڵێ ئەو دەشتە شین بێ بە تیشکی شیری
تا دەبینێ، باسک و شان و شاخی «بیسەران»
ڕازاوەیە، لێی دامەرزاون پێشمەرگەکان
بێ ئەسپایی، بەبێ تەقە، بن بەرد–بە بن بەرد
تاریکایی هەور حەشارەو شەوە قەڵای مەرد
ئەمجارە مانگ، گەرچی سەرما تیشکی تەزێنێ
بەو هیوایە کە پێشمەرگە دوژمن بەزێنێ،
تیشکی لەژێر هەوری رەشا دەشارێتەوە
تا دۆشکەچی دوژمن، کوێرایی دابێتەوە
دوشکا" وێنەی باڵندەیەکی باڵبەست کراو
زەلیلی دەستی دوژمنە، سەر شۆڕو داماو،

چاوی ترسی بڕیوەتە ئاسۆگەی خەتەر
پێشمەرگە وریا دێتەپێش، دوژمن بێخەبەر!
بست بە بست و هەنگاو هەنگاو، گەمارۆیان دا؛
قەڵای دوژمن کەوتە ژێر چنگ لاوانی وریا
بروسکە بوو، ناکاو، نرکەی دەنگی دلێران،
چەقەڵی دز هەڵدەلەرزین لە ترسی شێران
وەک چۆن بێچوە دەعبایەک لە هێلان دەردێنن،
دەریان هێنان، بێ ئەوەی حەتتا بجروینن
دوشکا کەو بوو، کەوتە چنگی هەڵۆی پێشمەرگە
پێشمەرگە کێو بوو هەرەس بوو چی دەیگرت بەرگە
دایان تەکاند هەرچی تیا بوو؛ چەک و جل و بەرگ!
شێری ژیان، چنگی خستە دڵ و جەرگی مەرگ
سا بڕوانە، شەوقی شادی چۆن دەشتی پڕکرد
شەپۆلی وەک سێڵاو هەستاو هەموو خەمی برد
زریوەی گەشی ئەستێرە پڕبوون لە شادی
سەمای هەورو تریفەی مانگ، جەژنی ئازادی!
دوشکا ئێستا چووەتە سەر شانی شاخێکی بەرز
نایەڵێ دوژمن ببزوێ لە ئاسمان و ئەرز
کەوێکی گەروو-پاراوە، کاتێ دەخوێنێ
تیری تەرزەی مەرگ، بۆ دوژمن دەبارێنێ!

زستانی 1359؛ 1981

بۆ: ڤیکتۆر خارا

ئێمەش لێرا،
ڤیکتۆر خارا،
گۆرانیمان ئاگراوین؛
ئاسایی نین!
خەونی خاوی بەیانی نین!

من بەو شیعرەت هەستم سازە
لەسەر تەلی گیتارەکەت
لەسەر تەلی گیتاری دڵ
عەشقی دونیایەکی تازە
ئارەزووی بۆنخۆشترین گوڵ
ئەکات بەو چەشنە ئاوازە
وێنەی مەلێکی باڵ وەشێن
داوتە لە شەقەی شا باڵان
وێنەی شنەی بەری بەیان
رووی ئاسۆم، سوور ئەتەزێنێ؛
عەتری یادی گیانفیدایی
هاورێیانی کۆڵنەدەری جەنگاوەرم
لە ناخە میهرەبانەکەی سنگی پڕ هیواو باوەڕم
ئەبزوێنێ!

ئێمەش لێرا
ڤیکتۆر خارا
گۆرانیمان ئاگراوین
وەکو "لۆرکا» ی شاعیر وتی:
پێش ئەوەی باسی کوێستان بێ
ئەبێ هاواری ئینسان بێ
تەلی شیعری گیتاری دڵ
هاودەرد، هاوخۆشی چەوساوان
لە بینینی بەهارو گوڵ
لە هاژەی خوڕی شەتاوان
موژدەی مەرگی سەرماو سۆڵەو
سەختی زستان
بەدی ئەکا؛
تەلی شیعری گیتاری دڵ
لە بینینی دەوڵەمەندی
پۆشتەی پەرداخ
دیمەنێکی جینایەتکار
دیمەنێکی گرژی تووڕەی هەڵلووشی کار
کاری گرانی تاسێنەر
دیمەنێکی قەمچی و قانوونی سەرکوتکەر؛
یان ساتوورە خوێناویەکە
کە پەنجە هونەر مەندەکەت پێی پەی کرا،
دیمەنی وا
بەدی ئەکا!
بەڵام هەستی نوێی ئێمە

هەر بەڕاستی
وێنەی باڵندەی باڵ وەشێن
هیچ سنوورو سەر زەمینێک
دیلی ناکا!
با لەم شاخە بەرزانەوە
لەناو شنەی شۆڕشی کوردستانەوە
لە بەربینی توند گوشراوی
کارگەرانی ئێرانەوە
تا ژێر چەکمەی «پینۆشە»ی سەرکوتکەری تۆ
تا هەندەران؛
گوڵی سوورو سەوزەڵانی
بەهاری بەرینی جیهان
وا لێک گرێدەین، هیچ بایەک
گوڵاڵەکان نەپڕووکێنێ!
لە خوێنی گیانفیدایانی
عاشقی دوارۆژی ئینسان
ئاڵایەکی سووری بەرین
لە ئەرز هەڵبکەین تا ئاسمان
تا کرێکاری گشت زەمین
یەک بگرین
تا کرێکاری گشت زەمین، یەک بگرین.

خەرمانانی 1362؛ سیتامبەری 1983

دەریای جەماوەر

وەرگێڕاوی شیعرێکی «شاندور پتۆفی»
شاعیری شۆڕشگێڕی مەجار

یاخی بووە
دەریای بەرین
دەریای بەرینی جەماوەر
یاخی بووە
هێزی سامدار
وەک شەپۆلێکی پڕ خرۆش
رادەچەنێ
ئاسمان و ئەرز ئەلەرزێنێ
تەماشای ئەم سەما بکەن
ئەم مۆسیقا توندە ببیەن
ئەی ئێوەی هێشتا بێ–خەبەر
ئێستا ئەبێ چاک تێبگەن
کە جەماوەر
خەریکی چی خولقاندنە!؟
دەریا،
بە گرمەو گاڵەیە
کەشتیەکانیش شەپۆل ئەدەن
شەپۆل ئەدەن و نوقم ئەبن
بەرەو قوڵایی دۆزەخی...

ئەستووندەک و با-وەر-گێڕیان
تێکشکاون
دڕاون و داشۆڕاون

هیچ بناوان و بەر-پۆنگێک مەپارێزە!
یاخی ببە!
قووڵایی لێڵت بنوێنە؛ کەف چەرێنە!
کەفی غەزەب و تووڕەیت
حەوادە، تا هەوری ئاسمان،
پێی بنووسە بە ئاسمانا
بنووسە بۆ ئەبەدییەت:
هەرچەند کەشتی، بەسەرشانی شەپۆلەوە
دەشنێ و دەڕوا و
شەپۆلەکان لە ژێرەوەن
بەڵام، چارەنووسی کەشتی ئەم دنیایە
بە دەست و باسکی بەهێزی
شەپۆلەکانی دەریایە!

بەهاری 1365

دەرزی قژ

شیعرێک لە تاسەی ئاسۆی کچمدا

هیلالی مانگ
بە لاجانگی ئاسماوە
لەنێو کۆمەڵی ئەستێران
هێندە جوانە
ئەڵێی
دەرزی قژێکی زەردی ئاسۆیە
داویە لە زولفی شەبەقی؛
لەنێو وریشەی ئەستێرەی
قژی تازە شۆراویدا
گەمارۆیە!
نەبوو جارێک
هیلالی مانگ ببینم و
نەڵێم ئەی بۆ؟
کوانێ ئاسۆ؟؟

جۆزەردانی 1362؛ ژوئیەی 1983

دەفتەری سێهەم

دەنگ هەڵبڕە

سەرەتایەکی کورت بۆ چاپی ١٩٨٨ (١٣٦٧)ی کۆ-بەرهەمی «دەنگ هەڵبڕە»

سڵاوێکی گەرم و گەش

ئەمە، سێهەمین هەڵبژاردەی شیعرەکانمە.

یەکەمین، «گەشتێ لە کوردستان» بوو، هی ساڵی ٤٨ (١٩٦٩) کە ساڵی ٥٨ (١٩٧٩) بڵاو بووەوە؛

دووهەمین، «سڵاوی ئازادی» بوو کە ساڵی ٦٣ (١٩٨٤) بڵاو بووەوە؛

ئەمەش سێهەمین هاوار و بانگەوازمە بۆ کۆمەڵانی بەش-مەینەت کە دەنگمان هەڵبڕین و دەرد و ژان و هیوا و ئاواتمان دەربڕین.

گەرچی ساڵ و زەمانێکی هێندە بێ-ڕەزایە کە خۆم پێم وایە، یەک لە هەزاری دەرد و ژانەکانم دەرنەبڕیون...

ڕێبوار

پایزی ١٣٦٧ (١٩٨٨)

دەنگ هەڵبڕە

دەنگ هەڵبڕە!
دەنگت بە سەرما نەلەرزێ
«گەلاوێژ»ە چاو-گەشەکەی ڕووتەڵەکە
دەی
بە سرودی «کاک شوان»
دەنگ-هەڵێنە؛
با بەرخۆلە رووتەڵەکانت نەلەرزن
بە تەزووی بای ئەو سەرمایە!
بڵێ؛ بڵێ؛
لەم دنیایە،
هاوماڵە هەژارەکانی بابەودایە
هێندەیان چاکەتی پەشمین
بەدەست و پەنجەی ماندوویان، بۆ چنیوین
کە نەک هەرمن
هیچ منالێک سەرمای نەبێ!
بڵێ؛ بڵێ:
ئەم دنیایە، هێندەی پەشم و خوری تیایە
کەنەک هەر بەرخۆلەکانم
هیچ بەرخێک نەبرێتەوە و سەرمای نەبێ!

بڵێ: سرودووم ئەخوێنم
دەنگی زوڵاڵم هەڵدێنم
کاک شوانەکەم ئەدوێنم
تا زگ-زلە چاو-چنۆکەکان
کەچاکەتە پەشمینەکانیان رفاندم
کە بەرخۆلە نەشمیلەکانیان رووتاندم
پەت ئەکەم؛
ئەیانفەوتێنم!

دەنگ هەڵبڕە
دەنگت بەسەرما نەلەرزێ
گەلاوێژە چاوگەشەکەی رووتەڵەکە
دەی
بە سروودی کاک شوان
دەنگ هەڵێنە؛
بابەرخۆلە رووتەڵەکانت، نەلەرزن؛
بەتەزووی بای ئەو سەرمایە!

بەهاری 1364

بانگەواز

بە شوێن وشەی جەنگاوەرا
مەچۆ،
دیوانی شاعیران مەپشکنە!
دەستت ناکەوێ وشەی وا
پڕ-بەپڕبێ و
بانگەوازت هاوار بکا
نابینیەوە پۆشینی وا
بە باڵای خەیاڵت بکا
وەرە لێرە
لەزۆراوا و مەجبووراوا و جەوراوا و
مەینەتاوادا
وشەی جەنگاوەر رژاون
گوللەن، نارنجەکان بۆمبن
بەسەرهاتی پێشێل کراوانی ئێستا
ئێوارەیەک
پیاوێک، دەسڕەیەک تەماتەی شڵەقاوی بەدەستەوە
خۆی بەدەرگای ئوتوبوسا هەڵواسیوە،
ئەچێتەوە بۆ زۆراوا

نزیک سێ–ڕای «پپسی کۆلا»
سەیرکردنی حەسرەتاوی کارخانەکەو
قفڵی دەرگا
یادی رۆژانی رابردووی
کار و ئیعتساب و غەوغا
بریسکەی قین دێنێتەوە بەچاوی دا!

نیوە شەوێک
ژووری زیندان
تەنیا هەردووکەسی تێدا:
دیل و دیلکەر
زیندانی،
لەتاس–بردنەوەی شەللاقی حەفتا و هەشتادا
تەماشایکرد
لە پەنجەرەی تەلبەندەوە
نیگای دڵسۆزی ئەو پیاوە و
هەزار جووت چاو
سەیری ئەکا

هەتاو جەهەنماوی یە و
لەسەر ئیسفاڵتی رەشی رەق
فەرماندەکان
هەشسەد سەرباز

بۆ ئیتاعەت ئەگەوجێنن:
قۆناغە تفەنگ، سینەخیز، بدەو بئیست،
شەق و جنێو، پەیتا پەیتا؛
شەرای مەرگ و
ڕشانەوەی خوێن،
چل، پەنجا...
پاش مانگێکیش
سەدان جەنازە دێننەوە
لە جەبهەوە، بەجادەدا!
***
سەعات چواری ئێوارە بوو،
زستانی پار،
لەنێوچەڕە دووکەڵەکەی بۆمبارانا
بەتاکسییەکەی
چەند بریندارێ گەیاندە بیمارستان
هاوسێ و بەراوسێ پێ یان وت:
ماندوونەبی؛ بچۆرەوە خانەت ئاوا!
کەهاتەوە،
لەجیاتی «حەبیبە» و «فوئاد»
«فەرامەرز»، «فەرشاد» و «زیبا
دووکەڵێکی شین دەبینرا
لە کەلاوەی ماڵەکەوە
بەرەو ئاسمان خۆی لوول ئەدا!

پیرۆزبایی یەکی ئەیاری هەشتاوحەوت
چوومە ماڵێک،
بردمیە ژووری نێوئەشکەوت!!
وتم: سەدەی بیست و
یەک هات،
ماڵ و ئەشکەوت؟!
وتی: هاوسێکان بەغیلیمان پێئەبەن؛
ئاخر،
تۆپ–بارانی پێشوو
پریشکێکیشی تێنەکەوت!

شوانێک لە خومپارەیەک هەڵەنگوت
تەقیەوە؛ هەردو لاقی برد!
یەکێک وتی: بەستە زمانە نانی بڕا!!
یەکێک وتی: چۆن بەکەس و کاری بڵێن؟!
ئەمن لەگەل دایکی گریام
بەلام،
بۆ وشە دا نەمام:
جێگە پەنجەی
چنگی ئاسنی سەرمایەم پێ نیشاندا!
***
بەشوێن وشەی جەنگاوەرا
دا مەمێنە!

وەرە لێرە

گوێ لە دڵی دەرداژنی هەژارگرە

لەگەڵ هەر لێدانێکی دڵ، کارەساتێک:

پیاوێک، لەبێدەرەتانی خۆی هەڵواسی

ژنێک خۆی کوشت

ژنێک هەنەزاکانی کوشت

پیاوێک کوڕی خۆی هەڕاجکرد

ژنێک،

بۆ تێرکردنی منداڵەکانی

خۆی هەڕاجکرد!!

لەو کاتەوە تۆ ئەم شیعرە ئەخوێنیتەوە

هەر لەم چەند دەقیقەیەدا

سەدان کەس مردوون لە برسا

کەچی ئەوان،

لەبەرهەمی رەنج و کارمان،

وڵاخەکان بە پەتاتە پەروار ئەکەن

شیر و قاوەش بۆ ماسییەکان

هەڵئەڕژێننە دەریا!

بە شوێن وشەی جەنگاوەرا

دامەمێنە

دەنگت لەگەل ئەم سرودە لێک ئاڵێنە:
وانابێ؛ نا!
تاکەی چی کردەی ئێمەیە
بەگەرووی هەرگیز تێرنەبووی
سەرمایە و تاڵانا بڕوا؟؟
کاتێک ستەم،
ئاوا، ڕاشکاو ئاشکرا
شمشێری رووتی کێشاوە و
بەڵێن ئەدا:
چۆن وابووە، هەرواش دەبێ هەتاهەتا؛
وەرە تێکڕا
چنگ لە چاوی گەردوون گرین
لێرە ، لە کۆریا، ئەفریقا
لە هەرشوێنک دەستمان ئەگا
شمشێری شەقکەرت توندکە
لە لا-لەغاوەی ئەژدیها!
بڵێ: مردووی گۆڕ-نەکراو؛
عومری ستەم
عومری چەوسانەوە،

تەواو!
لە کۆمۆنەوە تا ئێستا
بەبرسیەتی
بەشەڕ

بە کوشتاری جەمعی
بە بۆمبەکەی «هێرۆشیما»
ژماردوومە
چەندت جینایەت لە لە پێدا!
چاری کارم ناسیوە: نا؛
ناژیم لە ژێر بۆمبارانا؛
کوێر نابم بە بۆمبی شیمیا؛
چارم یەکگرتنە و گۆڕێن
سەرهەڵێنان
دەست هەڵێنان
بۆ گۆڕێن
بۆ
گۆڕ-کردنی مەینەتاوا
تاکەی کۆڕ کۆڕ، تەنیا تەنیا
بمتلێنیەوە لە خوێنا؟
چەکدارم ، چەکم یەکگرتن
یەک بوون، تێکڕا هەڵمەت بردن
یەک بوون ، یەخەی ستەم گرتن
تا گۆڕی نابوودی بردن!

خەرمانانی 1366

سواری ماندوو

سواری ماندوو،
دابەزیبوو؛
لە غاوی خستبووە سەر مل ئەسپەکەی و
هێی کردبوو...
ئەسپ حیلاندی و
بەرەو ئاسۆ
سواری بەزیوی بەجێهێشت...

سواری ماندوو
دەستی بە حاڵ، لە دەرکەدا
دایکی بە پیریەوە هات
روومەتی دایک
خەریک بوو دەگەشایەوە
بە پێکەنەنین
ناکاو تێکچوو!!
خۆڵ و بووڵیان بەسەرداکرد!
پێکەنین و شایی دامرد!
سوارەکەی چەکی پێنەبوو!!
وتی: دایە،
کرێوەیە

سەرما و تۆفی خۆڵینەیی
ناهێڵێ چاو بتروکێنی...
وتی: دایە،
کڕێوەیە
هەور ڕەندوویەکی قورسە
ئاسمانێکە نەوی بووە
نەوی، چەسپی زەوی، بووە...
دایک
لە چەقی دەرگادا
هەردوو پێی لە عەرز چەقیبوو!!
نەیدەزانی
بدا لە پڕمەی گریان یا...
یا تووڕەبێ و دەرگا داخا!؟
وتی: دایە،
کڕێوەیە...
ڕێگا–ون–کردن ئاسانە،
ڕێگا–دەر–کردن گرانە
وتی: دایە
دوێنێ شەوێ،
لە خەونم دا،
دیم هەڵۆیەک
باڵی شکاوی کێش ئەکرد
لەو کڕێوە و تۆفادا
خۆی کرد بەدرزی دوو بەردا...

وتی: رۆڵە
دڵم نایە بڵێم
بەخێر نەیەتەوە؛
کوا ئەسپ و چەک و جل و بەرگ؟؟
کوا سەری نەترساو لە مەرگ؟؟
***
سبەی، دایک،
بەدەم ئێشەوە هەستا بوو
دنیای بەسەردا رووخابوو:
هەتا سوار بووی،
دڵنیا بووم
باری گران هەتا هەتا
شانم هەلا-هەلا ناکا
هەتا سوار بووی
خەونی تێری
خەونی حەسانەوەم ئەدی
هەتا سوار بووی
ئەگەر ئەو کێوە کار بوایە
لە خۆم ڕادەدی دای گرم
هەتا سوار بووی
هەموو رۆژێک چاوەڕوان بووم
جێ هیوای دەر و جیران بووم
بەڵام ئێستا،

چۆن سەر بێنمە ناو سەران؟
چۆن بچمە ناو دەر و جیران؟
پێت وایە چی؟
دوێنێ شەوێ
لە خەونم دا
چەقەڵی چۆم
هەڵۆی بێ باڵی دەخنکاند!!
پێت وایە چی؟
ژین هەر تاڵەو
مەینەت هەر میوانی ماڵە
کرێوە و تۆف
چی بوو لە چاو
دەستی بەتاڵ
باری گران
زگی لە برسان هەڵگوشراو؟
چی بوو لە چاو
شەق و شەلاخ و شکەنجە و
پەتی ملی ئیعدام-کراو؟
بۆ کوێ ئەڕۆی؟
کوا دەرووی روون؟
کوانێ رێبازی دەرباز بوون؟
بەتەمای چیت؟
حەسانەوە؟
لای ئەوکەسەی بە رەنجی تۆ حەساوەیە؟؟

رۆڵەی دایکی
چار ناچارە
چار ناچارە
هەر زۆر کوژەی زۆردارە
خۆ هەر تۆ نیت
دەست هەزارە
لێرە، لەوێ
خەریکی چارانی کارە...
سواری بەزیو
ئەژنۆی تەزی تێ هاتەوە
حیلەی ئەسپە تەریوەکەی
دیسان وەبن گوێ هاتەوە...
- رۆڵەی دایکی
چار ناچارە
بار ئەبێ بگاتە مەنزڵ
چ کەس نییە غەیری خۆمان
دەریایەک دەستی تا مەرزۆین
زۆرین وەکو خیزی چۆمان...
سواری ماندوو
چاوی لە چاو دەدزیەوە
چاوی گەڕاند

هەزاران چاوی سەرزەنشت
هەزاران چاوی بەپرسیار
هەزاران چاوی پڕ ئومێد
لە دەور و پشت...
چاوی گەڕاند
لە ئاسۆوە
ئەسپەکەی، بەرەو لای، بەغار
یاڵی بەدەم باوە داوە...
ڕۆڵەی دایکی
لێرە شەپۆل،
لێرە دەریا؛
کڕێوە و تۆف
دێت و دەڕوا...
ئەم ئاسمانە،
سەری بەهەور نەگیراوە
هەور کە ڕۆیی
ئاسمانی شین
ئاسمانی زەنگ
هەتاوی گەش هەتا
هەتا...
سوار هەستا بوو؛

دەستی لە یاڵی ئەسپەکەی توند ئالا بوو؛
لنگی لە ئاوزەنگی، قایم، شەتەک دابوو؛
بە نێو کڕێوە و تۆفانا،
لە چاوی گەشاوەی دایکی،
بەرەو ئاسۆی روون
ئاوا بوو...

زستانی 1364- 1986

بیهێنە پێش چاو

وەرگێڕانی ئازاد، لە گۆرانی
«ئیماجین»ی «جان لینۆن»
بە دەنگ و میلۆدی، زیندوو-یاد: «کاروان عوسمان»
لەسەر یووتیووب هەیە.

بیهێنە پێش چاو؛ ڕۆژێک بێ
هەمووان هەموو شتێکیان بێ!
ئاسانە ئەگەر تێیفکری؛
هیچ شتێک موڵکی کەس نەبێ!
بیهێنە پێش چاو کە هەمووان
هەر بۆ ئەمڕۆ بژین،
یەکسەر

ئەم وڵات و ئەو وڵات و
سنوور نەبێ!
کوێی دژوارە؟
ناکرێ وابێ؟

پێناوێک نەبێ بۆ کوژران

نە بۆ کوشتن؛ نە خوێن ڕشتن!

تاوێک تێفکرە، چەن خۆشە

جەهەنمی پاش مەرگ نەبێ؛

بەهەشت نەبێ!

ئایین نەبێ!

سەر سەریشمان، هەتا بڕۆی،

غەیری ئاسمان چیتر نەبێ

بیهێنە پێش چاو

کە هەمووان

لە ئاشتیدا بژین، یەکسەر؛

ڕەنگە بڵێی،

من، خەیاڵ هەڵیگرتووم

بەڵام هەر من نیم وا دەڵێم

بە هیوام تۆش

ڕۆژێکی بێیە کۆڕمان

دنیاش گەش

بیهێنە پێش چاو

موڵک نەبێ

سەد بریا تۆش دەتسەلماند

نەتەماع بێ، نەبرسیەتی،

بەشەر هەموو برابان!

بیهێنە پێش چاو

کە هەمووان

پۆشتە و خاوێن بێنە دەر؛

گشت یەکسەر!

ڕەنگە بڵێی

من خەیاڵ هەڵیگرتووم

بەڵام هەر من نیم وادەڵێم

بە هیوام تۆش

ڕۆژێکی بێیە کۆڕمان

ئەم جیهانەش

وەک یەک بژین هەموومان

دڵی شکاو

کردی بە ژووراو پێی وتم:
هاتووم دڵت بێنمەوە جێ!
وتم:
کچێ؛
خۆ دڵم لە جێ نەچووە،
قرپ شکاوە!
دڵ کە شکا،
ئەبێ بەناز بیگریتەوە
ماوەیەکیش،
وەک کۆرپە بیگریتە باوەش؛
بەو پەڕی داشتیارییەوە
ئەبێ هەڵی بەستیتە مل...
هەتا پیرتریش بم، کچێ،
گرسانەوەی
ئەم دڵە ئاسان شکاوەم،
ماوەی زیاتری پێئەچێ...

هاوینی 1367

لەم بازاڕە بێڕەحمەدا

من ئەوکەسەم
هەموو ڕۆژێک
ژیانی ئەمڕۆم دەفرۆشم
بۆ کڕینی نانی سبەی...
ئەمڕۆش دیسان
هاتوومە دەر
«هەی ژین»، «هەی ژین»،
ژیانی ئەمڕۆم بفرۆشم
لێم ناکڕێ؛
خاوەنی نان لێم ناکڕێ!
*
هانایەکم پەنگاوەتە بین و گەروو
هەی داد، هەی داد
لەم بازاڕە بێڕەحمەدا،
ژیان هەرزانترە لە نان!

بەهاری 1367

بەرەژان

بەرەژانمە،
بۆ شیعرێکی تازە و پاراو
بۆ شیعرێک بۆ
شا بووکی رازاوەی دڵم
جەژنی پێناس،
یەکی ئەیار
بەرەژانمە و
لە ژوور، لە دەر،
گیرۆدەی خولیای شیعراویم
کام وێنەی هەرە پاراوم؟
هەرە جوانم؟
کام ئاواتم؟
کام خەون، کام ئەفسانە، کام راز؟
کامە موفرەدات و تەعبیر؟
کامە کێش و کام قافیە؟
کام توێشوو؟ کام چێژ، کام رەوشت؟
کام گوڵی کام دیوانی کام
شاعیری بەرز؟
کۆن بێ؟ هاوچەرخ بێ؟

هاوزمان؟
کێ بدوێنم؟
کام کرێکاری جەنگاوەر؟
کام مانگرتن؟
کام سەرکەوتن؟
کام رابەر، کام
بونیادی چی–ستەم تێکدەر؟
کام مرواری
لە بن دەریای قووڵی هونەر
بێنمە دەر؟
کام بیر؟ کام را؟
کام رۆمانسی ئاگراوی؟
کام هەست و سۆزی باڵداری خەیاڵاوی؟
بگرمەوە
بۆ هەوێنی شا شیعرێکم
شیعری ئەیار؛
هەنگی پرسیار
هەنگی پرسیار
هەنگی پرسیار؟؟؟؟
وروژاوتە ناو شانەی مێشکم
شانەی دڵی شەیدام
هەنگی پرسیار...
لە ژوور لە دەر

کاتی نان خواردن، کاتی کار
کاتی نووستن...
هاوڕێکانم ڕەنگە بڵێن
چی قەوماوە لە ئاست ڕێبوار
وا شێواوە؟
پێم خۆشە پڕ-بەدڵ بە زار
هاوار بکەم:
هاوڕێکانم
وەڵامێک
سەد وەڵام
هەزار
بۆ پرسیار
بۆهەنگی پرسیار...

خاکە لێوەی 1365

سەد ساڵە، سەد ئەیار

سەد ساڵە
ژینی سەوز
بە ئاڵای ئەیارم خشاوە
هەشسەد و هەشتا و شەش
لە یەکی ئەیارا
پڕگەرووی «شیکاگۆ»
خرۆشام
بەسیەتی برسیەتی و کۆیلەیەتی
خرۆشام
ئازادی
خرۆشام
خاک سەوزبێ و ئاسۆ سوور
ئاسمان با پڕبێ لە ئاوازی شادی
خرۆشام،
رۆستەم بووم
کاوە بووم
«ئاشیل» و «پرۆمتە» و «فەرهاد» بووم،
«ئیسپارتەکووس» من بووم

رۆستەمم
رۆستەمێک وەک ئەسفەندیار،
پۆلاپۆش
بە پۆلای یەکیەتی ئەیار
ئاشیلم،
ئاشیلێک پاژنەشم پۆلا
کە پاژنە بۆشەکەی تەفرەقەم دانا
کاوەم من،
کاوەیەک ئالا-هەڵکردوو،
نەک هەر تۆڵەی رۆڵە،
تۆڵەی گشت کردوو
پرۆمتەم
ئاگرم هێنا بۆ بەشەر
هیچ خوایەک ناتواتێ ببێ بە لەمپەر
ئیسپارتەکووسێکم لە خاچ دابەزیوو،
ئاگرم،
بەربوومە دنیای دارِزیو

سەد ساڵ بوو
کە «باستیل
پێشێلی هێرشی من ببوو
ئەستێرەی «کۆمۆن»م
دەمێک بوو هەڵببوو

هەشسەد و هەشتاو شەش
یەکی مانگی ئەیار
بێترس لە کوشتار
بێخورپە لە ئیعدام
خرۆشام: ئازادی!
لە نووری کازیوەی ئەیارا،
لە زەردەی بەیانی ژێردارا،
خرۆشام: یەکیەتیم؛ ئازادیم، بۆ هەژار
ئابلۆقەی ئاگرم؛ برووسکەم؛ بۆ ستەم، بۆ نەیار
لە زەردەی کازیوەی ژێردارا
پێنج کەس بوون؛
پێنج چاوی خۆرەتاو،
با لەبیرنەچنەوە:
«شپیس»، «لینگ»، «ئەنگل»و
«فیشەر» و
«پارسونز»
پێنج کەس بوون،
پێنج ئالا
پێنج سروود،
پێنج دەنگی بانگەواز
بانگەواز
بانگەواز
بانگەواز

به هەنگاوی بڵیند
سنووری دەهاڕی
ئۆقیانووس، شاخی بەرز،
نەبوونە دیواری
بانگێشتی رزگاری.
پریشکی شیکاگۆ
بوو بەگڕ
گڕێکی دنیا-گر
سەد ساڵە
سەد ئەیار
ژینی سەوز
بە ئاڵای ئەیارم خشاوە
مکزیکۆ
تا «لەندەن»
تا «تۆکیۆ»
«ئیسکاتلەند»، تا «گدانسگ»، «سۆ ڤە تۆ»
تا «تاران،
تا ئێرە
کوردستان

لە کوردستان
پۆل-پۆل پوورەم
پۆنگ خواردووە

لە کارخانە و کوورە و کارگاو
لە مەیدان و بازاڕی شار
لەم ڕۆژی یەکی ئەیارا
شەپۆلێکم
لە دەریای بەرینی کارا
دەستم لە دەست
هاو–زنجیرانی هاو–مەبەست
سەرم لە ڕیز
هاو–چارانی بێ–ئەژمارا
لەم ڕۆژی یەکی ئەیارا،
ئەی ئەو کەسەی وا نامناسی!
ئەی ئەوکەسەی وا نامناسی
یا دەمناسی و خۆت گێلدەکەی،
بەڵام ، کاتێک بیری گیرفان،
گیرفانی پڕ
ئەکەیتەوە،
خێرا
بیری بازووی منی بەرگ–شڕ
ئەکەویتەوە!
تۆ نامناسی و
من دەتناسم!
لە قرچەی گەرمای هاوینا،

باری قورسی سەر شانم تۆی؛
لە سەرما و سۆڵەی زستانا
کوا نووی کوژاوەی ماڵم تۆی؛
کە دەست–بەتاڵم و بێکار
هیچم نییە لە گیرفانا
ژان و برک و نەخۆشینی مناڵم تۆی؛
لە مەشخەڵانی شۆڕشی کوردستانا
سەر–دانەوێن بۆ زاڵم تۆی؛
ئاڵای سوور من،
ئاڵای شۆڕ تۆی؛
ئازادی ئازادی، منم
زنجیری پێی ئازادی تۆی؛
دڵداری مەم و زین منم
دڵپیسی «بەکرە شۆفاری مەرگەوەر» تۆی؛
عەشقی نەمری فەرهاد منم،
دەمەتەشوێی فەرهاد–کوژ تۆی؛
***
لێرەوە
تا «گدانسک»
هەتا «سۆ وە تۆ»
پێکدەگەن

لێک دەگەن

دەنگی من بە کۆ

ئەجۆشێ؛

ئەخرۆشێ؛

کۆمەڵ ڕێک ئەخا

هەر هەستاو

دەیبینی

کۆیلەتی رووخا!

لە یەکی ئەیارا

دەنگم دەنگێکە،

بۆ هەژاری بێجەژن،

جەژنم جەژنێکە

ماڵ بە ماڵ، ئەگەڕێم

چی ماڵی هەژار

پیرۆزبێ

یەکێتی و

جەژنەکەی ئەیارا!

1386/ ١٩٨٧/

- **ئاشیل**: وەک ئەسفەندیار، لە ئەفسانەی ئێرانیدا، ئاشیلیش، لە ئەفسانەی یۆنانی کۆندا، پاڵەوانێکی پۆلاپۆش بوو، تەنیا پاژنەی نەبێ!

- **باستێل** : زیندانی کۆنی فەرانسا کەلە شۆڕشی 1789دا، روخێندرا

- **کۆمۆن**: یەکەمین حکوومەتی کارگەری کە بە شۆڕشی کرێکارانی پاریس بەرپابوو – 1871

- **ئیسپەرتاکووس**: کۆیلەی ڕێبەری شۆڕشی کۆیلەکانی رۆم

با هیچ خەمێ رێی پێنەگرێ

با هیچ خەمێ
رێی پێنەگرێ
نە ڕۆمەڵخەزای شاران و
نە بۆمبارانی هەڵەبجەو
نەجەهەننەمی جەبهەکان
با هیچ خەمێ رێی پێنەگرێ؛
جەژنی شادی «ئەیار»ە دێ!
نەبێکاری
نەبرسیەتی
رەنگ–زەردی مناڵی پەتی

نە؛ هیچ خەمێ
با
ڕێ بەم شادییە نەگرێ!
بخرۆشێ!
سروود بڵێ!
با ئاڵای سوور بەلرفە بێ؛
با ورشەی چاو، بروسکە بێ
شریخەت هەورە–گرمە بێ

با دنیایەک شادی و سەوزی و بەهرەمەندی
لە ناخی زەوی هەڵقوڵێ
با هیچ خەمێ ڕێی پێنەگرێ
وەک چریکەی هەزاران باڵندەی بەهار
تێ–چریکێنە سروودی
یەکی ئەیار!

ئاخر ئەمساڵ
دەیان و سەدان
هەزاران
ئیعتسابمان بەدەستەوە
سەدان جار دێینە خیابان
تێ–چریکێنە سروودی یەکی ئەیار
ئاخر ئەمساڵ
دەیان هەزار هێرش و هەڵمەت
دەبەینە سەر
کۆیلەیەتی!
لە «کۆریا»، «ئەفریقا»، «ئەلمان»

«ئینگلیز»، «ئەمریکا» «لەهستان»

لە هەر شوێنێک دەستمان بڕوا

ئاڵقە–ئاڵقەی ئەم زنجیرە

ئەپچڕێنین؛

وەک مارشی پتەوی ئەمڕۆ

هەنگاو بەرەوپێش هەڵدێنین

نیزامی کۆیلەیەتی کرێ

دا ئەڕزێنێن؛ ئەیفەوتێنین!

با هیچ خەمێ رێی پێنەگرێ!

زۆرمان دژواری کێشاوە

زۆریان دژواری پێچەشتین؛

لە کوردستان،

هەزار–یەکێک لەو تاڵاوەم

کرد بە گەرووی چەقۆیەکدا؛

چەقۆ، سەرتاخوار، دوو–لەت بوو؛

دەم تا مشتوو!

با هیچ خەمێ رێی پێ نەرگرێ؛

ساڵمان لە ساڵ خۆشتر ئەبێ؛

وەک چریکەی هەزار منالّی کرێکار

تێ–چریکێنە سروودی

یەکی ئەیار!

جەژنی ئەیارم خۆش ئەوێ

لە زمان منالێکەوە

باوکم وتی:
رۆڵە، نەورۆز سەری ساڵە؛ ژیانەوەی کشت وکاڵە؛
جەژنی گوڵ و گیای سەر زەوی...
دایکم وتی:
رۆڵە، قوربان و رەمەزان
جەژنن ، بەڵام،
ئێستاش نەمزانیوە بۆچی!؟
گوێشم لێبوو،
پێشمەرگەیەکی کۆمەڵە
وتی: رۆژی یەکی ئەیار
رۆژێکە وا
کۆمەڵ-کۆمەڵی کرێکار،
گشت بە یەک زار
لەو جەژنەدا دەنگ هەڵدێنن:
بەسیەتی، بەسیەتی
ستەم و کۆیلەتی، بەسیەتی؛

وەختیەتی، وەختەیەتی
وشیاری و یەکێتی؛
وەختیەتی!

پرسیم: ئەمانە یانی چی؟
وتی:
یانیٚ؛ دایکت، باوکت، ماندوونەبن؛
ئێوارانە، گەلێک زووتر
دەستیان هەڵگرتبیٚ لە کار؛
بە دەستی پر، بێنەوە ماڵ؛
هەر خۆیان، گەورەی خۆیان بن
هیچ لە دەسڕەنجیان نەڕفێنن؛
تۆیش لە مەدرەسە بخوێنی
نەک شەکەت بیٚ لەشت بە کار!
وتی:
یانی؛ ژیان بیٚ ئەزیەت و ئازار
بیٚ لێدان وبیٚ تووڕەیی
پڕ لە مۆسیقا و گۆرانی و
ئاوازی شاد
ژیانی سەربەست و ئازاد
وتی:
ئەیار، جەژنێکە وا
مژدە ئەدا

بۆ بەهارێک
نەک هەرسێ مانگ
هەتا هەتایە بەهارە!
چەند ئەم قسانەم پێخۆشە!
شادمانی و جەژنی ئەیارم خۆش ئەوێ؛
جەژنی ئەیارم خۆش
ئەوێ!

بەهاری1364

ماسی

ئێمەی ماسی ڕۆخانەی خوڕ
فێرین چلۆن
لە ناو تاشەبەردی تیژا
مەلە بکەین
بێین و بچین
بژین
هەڵدەین و
بخەملێین
بەبێ ئەوەی
ملمان بشکێ!

لێم دەپرسی

لێم دەپرسی
«کەی بوو چاوت بە ژین پشکووت؟»
ژین بوو چاوی بە من پشکووت!
دایک و باوکی ژین هەر خۆمم
نە ژین دەناسم و نەمەرگ
ڕۆژێک گوڵم
ڕۆژێک میوەم
ڕۆژێک دانم
هەمیشەش وەک ئاسمانی شین
بەسەر
بە ڕۆژ و نزاری
ئەم جیهانەدا دەڕوانم
لە خوداوەند قەدیم ترم
نەمر خۆمم
هەمیشەم من؛
نە پرسیاری»کەی پشکووتم» جوابی هەیە
نە بەتەمای شین و گڵکۆم!
چاوەڕوان بە!

کاتێك شەش دەرت گیراوە

کاتێک شەش–دەرت گیراوە،
پەڕی شیعر دێتە فریات
پەڕی شیعر بە وەفایە
گوێ نادا، تۆ،
چەندە بێ وەفا بووی بۆ ئەو؛
پاش ئەوەش رزگاری کردی
ئەگەر ساردیت لێ ببینێ
ئەدا لە شەقەی شاباڵ و
ئەڕوا
تا
سەفەرێکی تر!

جێ پێ

بروسکە و تاریکی
شەڕیانە؛
بە ریژنەی خوڕەمی باراناو،
گەڵاکان، خۆئەشۆن؛
دارەکان،
دەستە سەوزەکانی دۆڵ و شاخ
بە پەنجەی گەڵایان
سڵاو لە بارانی خوڕەم و با ئەکەن؛
هەرجارەش
برووسکە ئەدوێنن...
تاریکی قیرسیچمە و
ناهێڵی
کاژەلەی چاوانی بەتاسەم،
تاسەیان بشکێ، لە
شیری نوور،
دیمەنی سەوز و جوان؛
برووسکە
نێزەیە و تاریکی-تارێنە؛
برووسکە
شیعرێکە چریکەی دڵ-بزوێن

برووسکە

رۆشنایی...

بەڵام ئاخ:

جێگە پێی بچکۆلەی «گەلاوێژ»

لەسەر قورٍ نەخشابوو؛

نیوەڕۆ

خەڵکەکە،

لە ترسی بۆمباران،

پەڕیوەی دەرببوون؛

هاتن بۆ پەناگا.

گەڵاوێژ،

سرک و جوان،

کەوتبوە پێش دایکی

پێی پەتی تەزیوی

پێکەنینی لێوی؛

بزەی دوو چاوانی...

کاژەلە سرکەکەی پیَ پەتی!

ئێستاکە،

لە ژێر ئەم بارانە ساردەدا

ئاخۆ تۆ

لە کام کەپری شڕا

باخەڵی دایکی خۆت

کردوەتە پەناگا؟

پایزی 1365

بەختە-باران

لە شکرێک شەونم سەرو ژێر...
لەشکرێک ماچی فێنک بوو،
گەڵاکانی
ئەم–شان و ئەو–شان ئەکرد و
رایان دەمووسین، بێ دریێغ؛
لەشکرێک عەتر و گوڵاو بوو
بۆنی خاکی ئاو–لێپژاو
لە شکرێک سپووری کار–پوخت
دەم و چاوی خیابانیان
وەک روخساری قولە–رەشێک
گەش، بە مژدەی بەرابەری،
رەش و پڕشەوق
ئەشۆردەوە.
منیش هاتبوومە سەما؛
رووت و پەتی،
چوومە بەری.
بەڵام کەی بووە بەهرەی من
لە شادی وا،

لە سەرچاوەی هەرەپوختی
جوانی ئاوا،
هەتا سەربێ؟!
هاتە پێش چاوم سێڵاوی جنووبی شار
چەند روخساری
منداڵی لە قوڕ-گەوازوی
ماڵی هەژار؛
ژەنگی مەزرا؛
دۆوکی بێستان؛
هاتە پێش چاوم هەزاران
ماڵی ئاوارەی بێ دەوار؛
بێ دەوارانی ئاوارە
نەحەساوە
لە تیر و تۆپ و خومپارە؛
منداڵەکان،
دێن و دەچن
هیچ سەرپەنایەک شک نابەن؛
جنێو بە ئەرز، ئاسمان، ئەدەن؛
ئەمانەم هاتە پێش چاوان...
شادیم لێبوو بە ژەقنەمووت!!

هاوڕەنج

هاوڕەنجەکەم؛
نامەت کە هات
سەرت بوو
نات بە سینگمەوە؛
پەرێشانی و پەژارەت بوو،
ناسیمەوە؛
گۆرانییەکی خەماوی بوو
لە تۆی دڵ و دەروونتەوە
لە گەل ئەم دڵەی ئاشنا،
تێر–تێر دوا؛
منیش خێرا
چەپکێ گوڵی زەردەخەندەم
بە پیراییتەوە هێنا؛
ئەی ژنە نازەنیکە!
دەستی خۆشەویستم ئالاند،
بەدەوری شان و بالاتا؛
قژە جوانەکانتم، تێر–تێر،
بۆن پێوەنا؛ پەژارەکەم لێ وەرگرتی؛
رووتم بەرەو
ئاسۆی گەشی
بەری بەیانی وەرگەڕاند
تا فرمێسکت بوو بە شەونم
لەسەر گوڵی
روومەتی سووری گەشاوەت،
گوڵ خەندەران!

بەهاری 1364

خۆشەویستیت

چاوەکانم

هەر کوێ ئەچی،

وەک نەسیم بی،

بۆنی خۆشی میهرەبانی،

بە شوێنتا ئەشنێتەوە؛

وەک چرا بی،

تەمی رەشی چی-تاریکی،

لە پێشی پێت ئەکشێتەوە؛

هەر بەو جۆرەش،

خۆشەویستیت

لە دڵمدا،

بەو نەسیمە ئەشنێتەوە؛

بەو چرا، ئەگەشێتەوە؛

بەهاری 1362

وەڵام

چاوەکانم
سڵاوێکی پێشمەرگانە،
سڵاوێکی گەش و بۆن خۆش
سڵاوێکی شاعیرانەت
پێشکەش ئەکەم؛
خاتر-نامە شیعراویەکەتم پێگەیشت
چەندە خۆشە
چەندە پڕە
لە عەتری بۆن-خۆشترین گوڵ
عەتری تاسە و چاوە-نواڕی
هی تەلیسمی
دڵ-داخورپێنی دڵداری
وتم: شەرت بێ
لە وەڵامی نامەکەتا
شیعرێکی جوانت بۆ بێژم!
زۆر هەوڵم دا؛
پەریچەی شیعری بێ پەیمان

(هەرچەند بەحاڵ هاتە زمان)
بەڵام چاک نەهاتە سەما...
نەکەوتە سەربەستە و بەندان؛
سەر شەپۆلی
هەست هارووژێنی مۆسیقا؛
لە ئەنجاما
بوو بە شەرمان!
ئێستا تۆراوم لە پەری!
مەگەر خۆت بێی
لە گوڵزاری دڵی میهرەبانەکەتا
دیسان پەری
بێتە شیرینترین سەما

پایزی 1362

وەرە

چاوەکەمی؛
شیرینەکەم!
ئەگەر مەبەستت ئەوە بوو
گڕی تاسەم تێ بەربدەی
ئەگەر ویستت
نوقمی دەریای تاسەم بکەی
ئەگەر ویستت
هاوارم بەرزببێتەوە
کە پێت بڵێم:
وەرە؛ تو گیانی خۆت، وەرە؛
ئارەقی گەرمی ماندووییم و ماندوویت،
بەشنەی نەسیمی هاتن،
لەدەست و لە هەست، لابەرە؛
ئەگەر ویستت
کوردی و کورتی
بڵێم: وەرە؛
بەچاوان، گوێ بەفەرمانم
پڕ تاسەتر لە هەرجارێک
ئەڵێم: وەرە!

بەهاری 1362

سەرنجی مانگ

مانگ،
له خاڵیایی هەورەوە
وێنەی کچێکی لێهاتوو
چۆن پەنجەرە دەکاتەوە
بەدەم هاتوچۆی کارەوە
سەرنجێکیش رادەدێرێ
بۆ دنیای دەر،
سەرنجمی دا؛
دڵەی سەر–شێتی دەربەدەر
تاهات جوابی سەرنجەکەی بداتەوە
پەنجەرەی خاڵیایی هەوری
لێ داخرا!

هاوینی 1361

دوو گەلاوێژ

ئاسمانێک بەو بەرینییەو
یەک گەلاوێژ!
بەڵام چاوە گەشەگانت
جووتێک گەلاوێژی گەشن؛
جووتێک باڵندەی تیژپەڕن،
لە ئاسمانی چاوەکانما
بە گەرووی گەشی بیلبیلە
پڕ بە هەزار
باخی بەهار
ئەجریوێنن
خۆزگە ئەمزانی ئەڵێن چی!؟

ئاو

ئەلبەت ئەڵێی
ئەمن کێوم
نەوی نابم؛
منیش ئاوم
ماندوو نابم
داتدێنم و دەتشۆرمەوە!
بەردی لووتکەت
دەهێنمە پێدەشتی نەوی؛
دەچمە نێوان
چی درزی بەردی بەندەنت
دەبمە سەهۆڵ،
دەتتەقێنم؛
دەتروخێنم!

زستانی 1363

درەخت

درەختێکم
لە تیرەی بەرزە-درەختان
بە ئارەقی رەنج و خەبات پەروەردە بووم
بنجم هەزار پۆیە و
لە نێو زاخە و
کۆڵێت و زنجی شار و دێ
رۆچووم
رۆچووم
لق و پۆم باڵای کردەوە و
پەل لە ئەستێرە دەکوتم و
بێباک لە چی تەور و تەوراس
بەرەو هەتاو
بە گژ هەوری چڵکن دا چووم
***
تۆف و کرێوە و با بابێ
باکی نییە
ئەو درەختەی
بنجی هەزار پۆی لە دڵی
کۆمەڵانی رق-ئەستووری وریادا بێ

تەوژمێکم
لە بای سەڕسەڕ
مەینەتاوای ستەم تێکدەر
هەزار نەسیمی خۆش پەیام
ئەشنێ لە هانای هەناسەم
بۆ گشت بەشەر؛
گزنگێکم
لەبەربەیان
تیشکاوێژی چی دەلاقەی ماڵی تاریک
گەنم، گەرما، رووناکی، تین
دیاریمە
دیاریمە بۆ ژین

لەم جیهانا من کێویێکم
هەر دۆڵێک، هەر داوێنێکم
خەرمان–خەرمان
گوڵی سووری ئاڵای ئاڵە

بەرهەمێکی
رقی پیرۆزی کارخانەم؛
من سەمەرەی
بێ سەمەری

ڕەنجی گەرمی کوورەخانەم؛
هیوای دەستی بێ حەقدەستی
بێ بەشی بێ خانە و لانەم؛
ڕاست کەروەری جیهانی کۆنی ئاوە ژووم
میعمارێکی نوێکردنەوەی ئەم جیهانەم

من مستێکم لە هەزار مست
گرێکراو
ڕاساوم لە ژێر چەناگەی
دێوی دزێوی سەرمایە
ئەمن دەستێکی تامەزرۆم
تامەزرۆی یەکبوون، یارمەتی
دەستانی کار
بۆ تێکدانی
ئەم ستەم–مەینەتاوایە
بۆ خولقانی
ئەو دنیایە
ستەم تێیدا ئەفسایە و
شەتی خرۆشانی شادی و بەهرەمەندی
دەریایەکە
دوایی نایە!

زستانی١٩٨٦

نەرگسی بەر باران

تازە حەمام؛
چاوی شەهلات
پیاڵەیەک هەنگوین و شیرە
پڕ-پڕە لە
خۆشەویستی و
شیرینی ژین
پڕە لە زەردەی شەرمێون
بیرەوەری
شەرمی شیرینی ئەوکاتەی
بێ خەبەر
دەرگام کردەوە
لە ژێر هەڵمی ئاوی گەرما
چەمای خەمای
تا نەتبینم
باخی سێوانت شاردەوە
ویستت دەرگات لێ پێوەدەم
تا بۆنت نەگاتە بینم
...

وێنەی مەڕمەڕێکی بێگەرد
بەدوندی لووتکەی جوانییەوە
لەناو هەوری حەریریدا،
غرووری رووت و پەتی بووی
بەچاو
وتم بە پەیکەرت،
وتم:
پەیکەرەی مەڕمەڕی
وتم: ڤێنووسی تاشراوی
وتم: لەشت مەشارەوە،
با بتبینم؛
ئەی پەری ئاسمانی جوانی...
خەندەی چاوت،
چاوی شەهلات
لە ژێر رێژنەی ئاوەکەوە
وێنەی نەرگسی بەر باران،
چۆن دەشەمزێ،
شپرزاو
دواندی نیگام؛
دواندنی سەرگەردانی!

تازەحەمام!

دیمەنی وا نیگا-لاوێن،
وەک شیعرێکی تەڕی حافز،
هەر بۆ دەور کردنەوە چاکە
کۆتوپڕ، دەرگام کردەوە
دەریای جوانی وشیرینی ژین
لە پەنجەرەی تەمی بەهاراوییەوە
خۆی نیشاندام
کەچی نەتهێشت
مەلی نیگام
ئازاد و تێر مەلە بکا
لە دەریای بلووری جوانی
بەسەمایەکی ئاسمانی
پێچتدا لە
ئەندامی وەک پەیکەرەی رووتی یۆنانی؛
بەڵام نیگای چاوی شەهلا
کانیاوێکی
شەتاوی گەشی بەهاری
بەردایە ناو
مەزرای نیگای چاوەکانم
چاوەکانم روون بوونەوە
مانای نیگاکەتی زانی
ئێستاش منم و چاوەڕوانی

تا نەرگسی چاوەکانت
بە سەرنجێکی گەرم و گەش
تاسەی سەرنجم بشکێنێ
گیانی ماندووم پاراو بکا
وەک زنوێر
بە ئاوی کانی!

زستانی 1360

ئاخێزێك

کوردستان
دەمێکە گڕکانی بە-کڵپەی شۆڕشی
گەلێک جار
لە سووتووی خۆتەوە
هەمدیسان
ئاگرت گرتەوە
بۆ فەوتانی ستەم
بڵێسەت سەندەوە
کەچی هەر
نامراد
تامەزرۆی ئازادی
مایتەوە!
ئەزانم کە چەندجار
بە گورگان-خواردی دای
ڕێوی شوان؛
کوردستان!
کوردستان؛
مەڵبەندی کۆڵنەدان
بە ستەم خوو-نەگر

ئەی دایکی چەنای چەند شۆڕشی جوانەمەرگ،
لە ستەم یاخی بوو،
ئەی ئاگر؛
ئەی لە پاش چەنای چەند هەڵس و کەوت
هەمدیسان تێهەڵچوو
بە تینتر؛
چلۆن بوو
گشت جارێک
ئاواتی ئازادیت
پەرپووت بوو؟
کۆرپەکەی شۆڕشت
پیرێک بوو
پێش ئەوەی پێ بگرێ
سەری لە گوێی قەبری هەرەسا
ئەلەرزی؟
سەرچۆپی شایی-گێڕ
زەروو بوو؟
کە دەمی ناوەتە خوێنی تۆ؟
دڕووبوو؟
ریشەکەی تێراوی ئارەقی رەنجی تۆ؟
ستەم بوو؟
دەس-کیسی دوژمنی ستەمگەر؟

بۆ ملی ئازادی
چۆن نابێ بە چەقۆ؟
زەروو بوو
دڕروو بوو
دەس–کیسی دوژمن بوو
دوژمن بوو
چۆن هەرەس ناهێنێ بە هیوات؟
بە رزگار–بوونی تۆ؟
کوردستان؛
مەڵبەندی کۆڵنەدان
بە ستەم خوو نەگر
ئەی دیسان سەر–هەڵبڕ
بە نێو–چاوانتەوە
ئەمجارە،
تیشکێکی نوێ دیارە
ئەو تیشکەی
نەمامی ئاواتی رزگاری یەکجاری
لە قووڵایی دڵی رەنجدەرانا خەملان
ئەو تیشکەی دەگاتە هەر زنجێک،
هەر ماڵی ژین–تاڵێک
شەوقێکی ئامانجە
لە چاوی موشتاقی پیاو و ژن؛

بزەی سەر لێوانی
منالّی رەش و رووت؛
بۆ زنجیر، شریخەی پچڕانە!
برووسکەی فەوتانە،
کاتێک کە دائەدا بۆ دوژمن؛
پێشمەرگەی پێشڕەوی کۆمەڵەی کوردستان!
کوردستان؛
گیرۆدەی ژێر عابای پشووبر؛
گیرۆدەی گێژاوی مەینەتی رۆژ لە رۆژ پەرەگر؛
کراسی مەینەتت دادڕە!
سەری سەرفەرازیت،
یەکجاری هەڵبڕە!
پێشێلی چی-ستەم، کوردستان؛
یاخی بە!
ئەمجارە،
دوژمنی چی-ستەم چی-زنجیر
کارگەرت رابەرە؛
ئەمجارە،
جەسوورێک ڕابەرە،
ئاخیزی بەرو پێش
هێلانەی چۆلەکەی هیواکەی
درەختی بژوێنی دوارۆژە و

ماڵاوای یەکجاری

لە دوێنێ و لە هەرەس، کردووە
ئەمجارە،
دڵسۆزێک رابەرە
مەچەکی چەقۆگر،
مەچەکی هەرەسی،
لە پنجەی پڕهێزا، گوشیوە و
چەقۆکەی سەر ملی ئازادی،
لە دەستی دادەخا!
بە ستەم خوو-نەگر،
کوردستان؛
یاخی بەو
ئاخیزێک تا هەستان!
کراسی چی مەینەت
یەکجاری دادڕە!
سەری سەرفەرازیت
یەکجاری هەڵبڕە!

بەهاری 1365

ســـڵاو

سڵاو،
که گەرم و گەش نەبوو،
بەکارنایە!
سڵاوی سارد و سڕ
یانی:
ماڵیات دەدەم؛
دەچەوسێمەوە،
مل داکێش؛
تۆ سەرداربە!
بەرقەراربی؛
هەر تۆسوار بە!
من چاوم سپی، پیادەم!
نەک پیادە،
من چارەوێم؛
فەرموو؛ سوار بە!
کۆیلەم؛ رەعیەتم؛ کارگەرم!
تۆ کۆیلەدار؛ تۆ ئاغا؛ سەرمایەداربە!

بمتوانیایە

بمتوانیایە
بە تۆڕێک خۆرەتاو بگرم
لە نێوەڕاستی ئاسمانا
قەتیسی کەم؛
بمتوانیایە
هەردوولاقی باریکەلەی سەعاتەکەی سەر مەچەکم
پێوەند کردایە
هەڵنەیەن؛
بمتوانیایە
هەر ئێستاکە
هەموو بانگەوازەکانی مارکس و لێنین
بە شیعری خۆش
بە گوێی دڵانی موشتاقی
بەشمەینەتانی سەرزەمین
بگەیەنم.
ئەمجار،
تۆڕم دەکردەوە؛
جەژنێکی هێندە شکۆدار
بەرپا دەبوو،
ئیتر خۆر، دڵی نەدەهات
جێمان بێڵێ!
پایزی 1366

ژانی لەدەستچوونی یاران

ژان

بۆ کچێکی ئیعدام کراو لە شاری سەقز

قەڵا لە جەرگمان دەکەندرێ،
کە شێت نابین!
گێڕایەوە:
دەستێک لیباسی کچانەی
سێ-چوار کون تێ
سوور-بوو بەخوێن
لەگەل جووتێک کەوشی وێڕنی
ناسکی پاژنە خوێناوی
فڕێدڕایە نێو حەوش و
نێوکۆشی دایک؛
لەگەل، ئەسکەناسێکی پەنجا-تمەنی:
«- ئەو پارەیەش،
مارەیی کچەکەتانە!!»

قەرەنەی بام،
پڕ بە سوڕنام
دەم قیژان : «ژان» و
دەم بیقان!
گەر تەپڵ بام
وام لە ورگی بەتاڵ دەدا
بانم بەسەردا رووخابا!
ویۆلۆن بام
وام ئارشە لەکەمان دەدا
هەموو ژێیەکانم بە جارێک
بقیژایەن
چەنگیان خستایەتە جەرگی
هەموو ویژدانێکی بێفەڕ
***
بوغزم قووت داو
چاوم بڕیە بەرژەوەند و
بەرەو ئاسۆ،
رێم گرتە بەر...

هاوینی 1362

ئەی رابەرە دڵسۆزەکە

بۆ برام ، هاوڕێم، «مووسا»
نێو–چاوانت قەڵەشاوە و
لە پەناما دانیشتووی
لەناو بڵێسەی خوێنەوە
ئاوا؛
هەی داد؛
تێم ئەڕوانی
چ سەرزەنشتێکم ئەکەی!؟
بۆچی ئەمن کامە کێوم
کە بەم چەشنە
گڕ–کانت خستە دڵمەوە !؟
***
خەڵکی گریان
بە هەزار چاو
هەزاران هەژار خرۆشان
بە هەزار دڵ
کە بۆچی پەژارەکانی
ئەو ئازیزە دڵسۆزەتان
لە دڵە شەیدای عاشقەکەی
نەسڕیەوە،

با دەست بۆ نێو-چاوان نەباو
دڵی ئێمەی هەژار، ئاوا؛
خەڵتانی خوێن و گڕ، نەکا!؟
ئەمنیش هەر
بە عەشقی سووری ئازیزیان
سوێندم ئەدان
هەزار پەنجەم، بەرەو دوژمن،
وەک سیرەگرتن،
راکێشا
بەڵام روانینی تەماوی هەژارەکان
لە چاومدا،
بەسەرشانی نیگامەوە
قورسە و گران...
هەزار بریا
بمتوانیبا
نیگایانم، وەک نێزەیەک،
تیژ کردایە،
کە لە ناخی قووڵاییەکانەوە رۆچێ
تا لەو دیوی نێو-چاوانی قەڵەشاوی « کاک مووسا»وە
لەودیو دڵی بریندار و شەقارمەوە
ریشەی دەردەکە ببینێ و
هاواری کا!!

با، بەس سەر–زەنشتم کەیت و
دەستی یارمەتی دا بیڵی
با، دەست و بیروباوەڕی
هەزار هەزار
خەڵکی هەژار
زامی دڵی بریندارم
سارێژ بکا
***

کاتێک کە مرد،
بەیانی بوو...
کاتێک کە مرد،
ئاسمانی مات،
ئاسمانی چۆڵ، لە مانگ و ئەستێرە و لە خۆر،
تابلۆیەکی خۆڵینەیی خەفەتبار بوو...
بۆیە، هەرچیم لێئەپرسین
نە مانگ، نە ئەستێرە، نە خۆر،
ئاگاداری مەرگی نەبوون؛
هەرچیم پرسی،
غەیری کاسی
جوابێکیان پێ نەدامەوە!
***

کاتێک کە مرد،
چما گوڵ بوو
لە کوێستانی دڵم، دامرد!

لە خەونمدا سکاڵای کرد؛
-مەگەر بەخەون سکاڵایم بدیبایە-
لە خەونمدا سکاڵای کرد،

هەر بەیەک روانینی چاوم
کە ئاوێنەی باڵا-نوێنی شکۆی ئەو بوو،
هەستی بە مەزنی خۆی کرد؛
ئیتر، دەستی گێڕایەوە
ئیتر، دەستی بۆ نێو-چاوانی پان و گەش
نەبرد؛
نەمرد؛
لە خەونمدا!
لە خەونمدا
هات،
شکۆدار
پۆشتە و پەرداخ و پڕچەک و شۆخ و سالار
هاتبوو بۆ لام
بەڵام هەیهات
پشتی تێهەڵکردبووم و

هەرچیم ئەکرد
نە نێو–چاوی گەش و پانی
نە روخساری میهرەبانی
بەدڵە تاسەبارەکەم
نەدا نیشان
نەیدواندم
هەرچیم دوان...
***
چەپکێ گوڵم
بە پیراییتەوە هێنا
با پێکەنی
تۆ خۆت گوڵ بووی هەمیشە گەش
گەشی و رووخۆشی و پێکەنین
تێکۆشان و پشوو نەدان
سەمەر بەخشین بە ژیانمان
ئاوا، تەسەل، پڕ و پەیمان
ئێستاش ئەبێ لە تۆ فێربین!
***
–بۆچی وات کرد ؟
–ئەی بۆ ناتوانم نەهێڵم
منداڵەکان سەرمایان بێ؟!
–بۆچی وات کرد !؟

–ئەی بۆ ناتوانم نەهێڵم
پێشمەرگەکان سەرمایان بێ؟!
ئەی بۆ ناتوانم نەهێڵم
پێشمەرگەکان برسییان بێ؟!
ئەی بۆ توانام نەماوە
ئەم ئینسانە تەڵ–بژێرە دلێرانە،
تێر و تەسەل و حەساوە،
بکەم بە گژ تاریکیدا؟!
بکەم بە گژ
سەرچاوەی چارە–ڕەشیدا؟!
ئەی بۆ ناتوانم...
***
دەی، هەی هاوار؛
ئەو هەموو خۆشەویستەت بوو
بۆ یەک کەلیمەت نەدرکاند؟!
ئەی بۆ هەرتاقە یەک وشە
یەک کەلیمەت
بۆ ئەم هاوڕێ و بڕا دڵشکاوەت
نەدەنووسی؟!
جەخار ... جەخار
دڵی بەکوڵ گڕ–تێ–بەردراوم
هاوار!
ئەمە وابوو؟

وابوو و
من نەمزانیبوو؟
لە قووڵایی گەشی و رووخۆشیتا،
ئاوا،
دڵت پڕ بوو؟
ئاوا، گر–کانێک رەنج و خەم لە دڵتابوو؟
خەسار ... خەسار
دڵی بەکوڵ گر–تێ–بەردراوم،
هاوار!

***

بەسەر هەموو ئەمانەدا؛
چۆن دڵت هات جێمان بێڵی؟!
چۆن دڵت هات
بەبێ–خۆتمان بخەیتەوە؟!
چۆن دڵت هات
پێشمەرگەکان چاوەڕوان بێڵیتەوە؟!
هاوڕێیانی نانەوایی، بەری بەیان،
چاوە–روان بوون،
چۆن دڵت هات
وەک هەموو رۆژ
نەچی، ماندوو–نەبینییان لێکەی؟
لەو کاتەدا
بیرت نەبوو؟

بیرت نەبوو، بەزەردەی زەهراوی دوژمن،
چۆن دڵی من
لەگەڵ هەزار دڵی هەژار
ئەگوشرێت و
چۆن چاومان ئەتۆزێتەوە؟
لەو ساتەدا
تەنانەت پرسیارێکیشت
لە دڵە دڵسۆزەکەی خۆت بکردایە
بزانە قەت دڵت دەهات
بەبێ-خۆتمان بخەیتەوە؟
***
نەتکردایە؛ نەتکردایە؛
ئاوا، کۆڵەکەی پەیکەرت
بەلادا، نەڕوخاندایە
چ کارێک بووا!؟
ئەڵێم بڵێم
دڵرەق! بۆچی لەوکاتەدا،
بۆچی ئێمەت لە بیر نەبوو؛
بەڵام چی بکەم
دڵم نایە
دڵم نایە؛...
***

نە؛ وانەبوو!
نە؛ وا نەبوو، تۆ بەهێزبووی؛
پاڵەوان بووی، ڕێبەر بووی؛ ڕێ–نیشاندەری
هۆزی پاڵە و رەنجدەران بووی...

من بەهیوام
کە تۆ ئێستاش،
پاش ئەم دەردەش،
یارمەتی–دەری رێگام بی!
بە گفتوگۆی رێ–نوێنت
بە رووخۆشی و پێکەنینت،
خارای سەختی دڵنیام بی
ئەی رابەرە دڵسۆزەکە!
ئاخر، هەر کەسێک ئەبینم
باسی گەشی و خۆشیت ئەکا:
ئاخر–جارێک کە من بینیم
گوردانێک پێشمەرگەی بەرەو
پشتی جەبهە، بەڕێ–ئەکرد...
ئاخر–جارێک کە من بینیم
نامەی بۆ ناو–شار ئەنووسی
رێنوێنی بۆ ئەناردن...

ئاخر–جارێک کە من بینیم
نامەی بۆ دێهات ئەنووسی
کاروباری پێئەسپاردن؛...
ئاخر–جارێک کە من بینیم
سەری نیگەهبانی ئەدا...
ئاخر–جارێک کە من بینیم
لە ماڵێکی بەش–مەینەتا
بەتاقەت،
بە میهرەبانی
خەریکی کردنەوەی گرێ
کردنەوەی دەلاقەی روون
بوو
بۆ بەرەژەوەند
بۆ داهاتوو؛...
ئاخر–جارێک کە من بینیم
سەر چۆپی ریزی هەڵپەڕکێی
پێشمەرگەکانی گرتبوو؛...
ئاخر–جارێک کە من بینیم
کۆمەڵێک منالی لە خۆ کۆکردبووەوە،
کایەکی فێر ئەکردن؛...
ئاخر–جارێک کە من بینیم...
***

ئەی رابەرە دڵسۆزەکە
ئەی بەڕەنجی ئینسانەکان
دڵ–پڕ–ڕەنجی پیرۆزەکە
تابلۆ تابلۆ،
بۆت ئەنووسم
قەسیدەیەک سکاڵای دڵ؛
هەر وشەیەک،
وەک مرواری
لە دەریای فرمێسکی گەشا ئەشۆمەوە و
دانە–دانە، ئەی نێمە لای یەکترین و
شیعرەکەی تۆ ئەهۆنمەوە
***
ئەمە خوێنی ڕەگەکانمە
قەترە–قەترە ئەیان گریەم
ئەیکەمە لەعل و یاقووت و
ئەی هۆنمەوە بۆ «مووسا»

خۆزگە
خۆزگە
توانیبێتم
ئاوێینەی باڵا–نوێن بم
ئەو چنارە سەرفەرازە
کە وەک هەرەسهێنانی کێو

بەسەر پشتم دا شکاوە،
بۆ ئێوە خەڵکی مەینەت-بەش
ئێوەی خۆشەویستی «مووسا»
بەخوێن و رەنجی هەزاران رۆڵەی ئاوا
پاڵەوانانی وەک «مووسا»
ئاسۆتان گەش؛
پڕبە-پڕی دڵ
بنوێنم
با بزانن!
با نەوە داهاتوەکان هەڵیگرن
لەم سەردەما
لەم سەرما و تاریکی و تەما
شاسوارێکی ئاوا ئازا
بۆ رەنج و بۆ چارەرەشی ئینسانەکان،
ئاوا گریا!
با بزانن
لەم سەردەما
لەم سەرما و تاریکی و تەما
کەڵە-پیاوی ئازای ئاوا
پشتی دایە بەر ئازاری گرانیان و
پشتی شکا!

بابزانن

با لە جەژن و خۆشیانا

یادمان بکەن؛

//

لە ئەو

کە بەڕەنجی شان و

بەزمان ، بە دڵ، بیر و بڕوا

بەدەس، بە لەش، بە چەک، ئاگر،

چوو بە گژ قەڵای ستەما؛

چەنای چەند جار،

رق و قەهری شۆڕشگێڕی

بەسەر ستەمگەرا رووخا؛

چەنای چەند جار

دەستی گرانی زاڵمی

لەسەر زاری خنکێندراوی

هۆزی بەشمەینەتان، لادا؛

خۆشی و خەندە و میهرەبانی

رێگای روونی کامەرانی

وەکو دیاری یەکی شیرین

ئەبرد بۆیان

ماڵ بە ماڵ

دەرگا بە دەرگا؛

با بزانن

با لە جەژن و خۆشیانا

یادمان بکەن؛

//

لە من

کە لە پرسانەی دا

بە هەزار مەرهەمی شیرین

قسەی خۆش و گەرم و بەتین

هی هاوڕێ و دۆست و هەڤاڵی «کاکە مووسا» ،

هێشتا لێم دانەمرکاوە

دڵی برین؛

لە من کە دڵم شکاوە

لە من کە دڵم خاراوە

سەرەڕای سەد برینی قووڵ

ئاڵام تا ئاسمان هەڵداوە!

پایزی 1363

هەتاو نەبوو

بۆ هاوڕێ «خوسرەو رەشیدیان»

ئەی ئەوانەی
کە روخساری خۆشەویستی هاوڕێ «خوسرەو»
لەگەل خەندە و شیعرەکانی
لە دلّتانا
هەمیشە و دایم زیندووە؛
ئەی ئەوانەی
مژدەی رۆژی رزگاریتان
لە شێوەدوانی شیرینی،
بە هەزار شێوە، بیستووە؛
ئەی ئەوانەی
هاوڕێ»خوسرەو»ی رابەرتان،
فەرماندەی سەنگەر-شکێنی جەنگاوەرتان،
لە ئاگرا،
لە بلّێسەی بەرزی گڕا
دلّسۆز و بەدەربەست، دیوە؛
ئەی ئەوانەی
لە رۆشنایی ئەو برووسکە
کە لە جەرگی شەوی چڕا
دڕنی بە تاریکی ئەدا

هیواتان گەش
ڕێگاتان ڕوون
دەست و دڵتان قایم؛ پتەو؛
لەو ڕێبازە گرێداوە؛
ئەی ئەوانەی
دەرسی بێخەوشی و بێگەردی
دەرسی عەشقی بێئەوپەڕتان
بە دوا ڕۆژی شادی ئازادی و سۆسیالیزم
لە بیر، بۆچوون و کردەوەی هاوڕێ خوسرەو،
چاک ناسیوە؛
ئەی ئەوانەی
ئەو ڕووخسارە خۆشەویستە
چاک دەناسن و دەزانن:
هەتاو نەبوو
چونکە هەتاو
گۆنای نسار نالاوێنێ؛
ڕوبار نەبوو
چونکە ڕوبار
بەرەو هەوراز هەڵناگەڕێ؛
ئاگر نەبوو
چونکە ئاگر
هەر ستەمکار ناسووتێنێ؛
ئەو خۆشەویستەمان بەڵام،
تاوی بە ڕۆژ و نسار بوو؛
ئاگری جەرگی ستەمکار بوو؛

لە هەورازا و لە نشێوا،
خرۆشان وێنەی روبار بوو؛

ئەی ئەوانەی
بە بیستنی هەواڵی گرانی مەرگی
دڵتان کەیلی پەژارە و رقی پیرۆزە؛
وەرن دەیسا؛
وەرن با یادی ئازیزی
بەرز و
بەرز و
بەڕێز بگرین!...
لە هەرشوێنێک،
چەوساوەیەک، دڵبرینێک،
بە ئاواتی رزگاربوون لەم
مەینە–تاوای ژین–تاڵیە
رۆژ بە شەو و
شەو بە بەیان دەگەیەنێ،
با دەست لە ناو دەستمان بنێ؛
با ئاڵای ئامانجی «خوسرەو»
بەدەستانی
بەرین ترین بێبەشانی ئیمان خاراو
بەرز و بەرزتر
شەکاوە بێ!

زستانی 1364

گوێگرن

بۆ دکتۆر دەروێش

گوێم لە قاقای
لرخن و زەهراوی مەرگە...

ئەو دێوەزمە
دڵتاریکە دڵتەنگە غەرەزاوییە
حەقیەتی ئاوا
پێکەنیٚ!...

لەسەر سینگی دکتۆر دەرویش دانیشتوە!
بە دوندی ئەو شوێنە بەرزەوە حەقیەتی،
خۆی رابنیٚ!
ئەو دکتۆرەی
چەنای چەندجار
گوڵی ژینی
لە چنگۆڵەی ئیسکینی مەرگ
دەرهێنا بوو،
بیٚ ئەوەی بیڵیٚ بژاکیٚ!
لەو زەرب و چەنگە دژوار و پیرۆزەدا،

هەمیشە و دایم دکتۆر بوو
پشتی مەرگی لە عەرز دا بوو؛
ئێستا مەرگ
چۆکی داوەتە سەر سینگی
دکتۆر دەرویش؛
دەیجا چلۆن
لرخن و سیخن، ژەهراوی،
قاقای جینایەت لە سینگی
ئیسکینی بێدڵ
نەکێشێ؟!
بەڵام، تۆ دەنگ؛
چاک گوێگرن؛
ئێسک و پروسک!
لە نێو ئەو قاقا لرخن و زەهرینەوە
قرچە و خرمەی
ئێسک و پرووسکی تێکشکاوی مەرگ ئەبیەم!!
ئاخر، دکتۆر،
پێش کەوتنی،
راست، بڕبڕەی ئێسکلینی مەرگی پێکابوو؛
وەکو «ئارەش»
هەموو هێز و توانای گیانی
کردبووە تەوژمی تیر و
راست، بڕبڕەی پشتی مەرگی، دا بێژابوو
ئاخر، دکتۆر،

هەر دکتۆری برین و ئێشی هۆزی مەینەتبار نەبوو؛
هەڵمەت بەری جەنگاوەری
مەیدانی مان–ونەمان بوو
پارێزەری جەنگاوەری
بەهەشتی ژینی ئینسان بوو!!
لە داوێنی بێدرێغی شاخ و داخی شۆڕشاوی کوردستانا،
دەوەن و درەخت و دارو بەردی وحشی،
دەستەمۆی بوون!
بۆی دەبوونە
تەخت و رەختی خاوێنی ئوتاقی عەمەل
تا گیانی هەرگیز نەسرەوتووی
جەنگاوەرێکی کرێکار
لە چنگی چرووکی مەرگ
رزگار بکا؛
بیکاتەوە بە گژمەرگ و
تاریکی و ستەمگەریدا
بەڵی دکتۆر،
پێش کەوتنی،
راست بڕبڕەی ئیسکینی مەرگی پێکابوو!!
چاک گوێگرن!
چاک گوێگرن!
قرچە و خرمەی
ئێسک و پروسکی تێکشکاوی مەرگ بیبەن!

پایزی 1367

لەگەڵ شاعیرانی تر

چیدی رووت و ڕەجاڵ نابین

وەرگێڕانی ئازاد لە شیعرێکی «هاینریش هاینە»
بۆرژواکان!
بۆ ئاوازی کلیساتان،
کەوای ساتان
تان و پۆ زێڕ و زیو و ئاوریشم
لەبەر ئەکەن؛
کێ ئەو کەوای چنی بۆتان؟؟
ئێمەی رووتی برسی بێ–نان!
ئێمەی کرێکاری کارگای پارچە چنین،
ئێوە، ئاوا پۆشتە ئەکەین،
کەچی، خۆمان رووت و برسین!

خاوەن شکۆکان! داراکان!
بۆ شکۆداربوونی لەشتان،
کەوڵی ئاوریشمینی دەڵپ لەبەر ئەکەن؛
کێ ئەو کەوڵەی چنی بۆتان؟؟
بۆ ئێوەی دەسەڵاتداری خاوەن شکۆ؟!

ئێمە؛
کرێکاری کارگای پارچە چنین،
ئێوە، ئاوا پۆشتە ئەکەین،
کەچی خۆمان رووت و برسین!

بەڵام کاتی دەسەڵاتی ئێمەش کەهات،
کاتێک شکۆتان دوایی هات،
کاتێک دەستی دەسەڵات و
دەستوور–داریتان کۆتا بوو،
ئەوجار،
ئێمەی کرێکاری کارگای پارچە
کفنەکەتان
بە گیان، بەدڵ
بۆ ئەچنین
بۆ ئێوە و
بۆ دنیای کۆنتان!

گوێگرن لە
قرمژنی مارشی راپەڕین!
ئێمەی کرێکاری پارچە
چیدی رووت و رەجاڵ نابین؛
چیدی رووت و رەجاڵ نابین!

هاوینی 1365

گۆرانی پارچە چنانی «سیلزی»

وەرگێڕانی ئازاد لە شیعرێکی «هاینرەش هاینە»

تەنات فرمێسکێک
لە چاوی بێ نوورا
نەماوە؛
لە پشتی دەسگاوە،
بەدیانەکرۆژێ
خەریکی تەونین و
بەدەستی توڕەیی، دەنووسین:
هۆئەڵمان!
کفنەکەت بۆ ئەچنین؛
پۆی لەعنەت، تانی قین؛
بە بەری چنینی کفنەوە
سێ لەعنەت ئەنێرین؛
سێ لەعنەت:
لەعنەتێک ئاڕاستەی ئاسمان
کەسەری سوجدەمان لە حەنای دانەوان
بەسەرمای زستان و بە ژانی برسیەتی؛
بەهیوای خۆرایی،
بە دۆعای پڕوپووچ،

نزامان بردە لای؛
کە پێمان پێکەنی؛
بە سووکی خستینیە بەردەستی زاڵمان!
کفنەکەت
پۆی لەعنەت
تانی قین؛
کفنەکەت بۆ ئەچنین

سێ لەعنەت؛
لەعنەتێک بۆ سوڵتان؛
شای خاوەن–شکۆکان؛
کە دادی نەپرسین؛
خراپتر، ئاخرین قڕانی دەسکەوتی رفاندین؛
فەرمانی دەسڕێژ و کوشتاری دەرکردین؛
کفنەکەت،
پۆی لەعنەت،
تانی قبن،
کفنەکەت بۆ ئەچنین؛

سێ لەعنەت:
لەعنەتێک ئاراستەی نیشتمان؛
کە تێیدا، هەر شەرمەو
هەر عارە دەپشکوێ؛

که تێیدا، گەندەڵی و رزیوی
هەر کرم هەڵدێنێ؛
کفنەکەت،
پۆی لەعنەت،
تانی قین،
کفنەکەت بۆ ئەچنین؛

کە ئێمە،
وەک مەکۆ
لە ژێر چەرخی کارا
لە دەریای مەینەتی رەنجی بێ ئەژمارا
گیرۆدەی هاتوچۆین،
خەریکی چنینی کفنی تۆین!
هۆ پیری پەککەوتە؛
هۆ زورهان!
کفنەکەت،
پۆی لەعنەت،
تانی قین،
کفنەکەت بۆ ئەچنین!
بەبەری چنینی کفنەوە
سێ لەعنەت ئەنێرین

هاوینی 1365

داستانێکی زستانە

وەرگێڕانی ئازاد لە شیعرێکی «هاینریش هاینە»

هاوڕێکانم

من ئەمەوێ

گۆرانییەکتان بۆ بڵێم

گۆرانییەک

نوێتر،

خۆشتر لەوانی زوو!

ئێمە هاتووین هەر ئێستا و

لەسەر ئەم زەویە،

بەهەشتی بەرین بونیادنێین!

ئەمانەوێ لەم دونیایە

بەختەوەر بین!

چیدی نابێ بەشی ئێمە

هەر مەینەت بێ و کوێرەوەری؛

نامانەوێ تەوەزەلەکان چیدیکە

چی بەرهەمی دەستە چالاکەکانمانە،

هەڵیلوشن!

لەم دنیایە

هێندە نان و هێندە گوڵ و

هێندە جوانی و

بەرهەم هەیە،
که بەشی گشت لایەک بکا؛

خواردەمەنی و شەهدی شیرین
هێندە هەیە کە بەشی هەمووومان بکا
ئەمە تەنیا لەسەر زەوی
با ئاسمانیش بەجێ بێڵین
بۆ فریشتە و چۆلەکەکان!

هاوینی 1365

لەشکری برسیەتی

وەرگێڕانی ئازاد لە شیعرێکی «نازم حیکمەت»

لەشکری برسیەتی ڕێ دەکا
ڕێ دەکا
تا زکێ نان بخوا
تا ژەمێ گۆشت بخوا
چەند پەڕێ کتێبی دەست کەوێ
شنەیەک ئازادی لێی بدا
ڕێ دەکا و پردەکان جێ دێڵێ
وەک شمشێر دەیبڕێ
ڕێ دەکا و دەرگا، گەر پۆڵاش بێ،
بەرگەی پێی ناگرێ؛
دیواری قەڵاکان تێکدەدا
پێ لە خوێن، ڕێ دەکا

لەشکری برسیەتی ڕێ دەکا
بەهەنگاوی هەوری بە گرمەی بەهاری
ڕێ دەکا؛
سروودی ئاگرن
پڕ هیوا بە ئاڵای وەک گڕی
پڕ هیوا بە هیوا

لەشکری برسیەتی ڕێ دەکا
شار بە کۆڵ،
بە کۆڵان و ماڵ و زنجیەوە؛
دوکەڵکێشەکان و
ماندوویی بێ ئەوپەڕی
کاتی هاتنەدەری کارخانەی
لە کۆڵە

لەشکری برسیەتی ڕێ دەکا
گەڕەکی فەقیری زنج نشین
بە شوێن خۆیدا دەبا
ئەوانەی دەمرن و
نیانە بستێ خاک لەم ئەرزە بەرینەی
بێ ئەو-پەڕ...
لەشکری برسیەتی ڕێ دەکا
ڕێ دەکا برسیەکان تێر بکا؛
ڕێ دەکا ئازادی پێشکەش کا
بەوانەی نیانە
پێ-لە-خوێن ری دەکا!

زستانی 1364

لەگەل دەریای شینی «پوشکین»

لە یەکەمین دیدارمدا
لەگەل «پوشکین» ،
تەماشام کرد
ئەو شاعیرە
دەریایەکە شین و بەرین...
نزیکەوە بووم
بە یادی
رۆژانی رەنگینی لاویم
خۆم هاویشتە باوەشی شینایی زەنگی
بەڵام ئەبینم کە جێ جێ
ئەو دەریایە
بێ بن نییە
بنی لیخن ، رەش دەچووەوە
هەرچەندە شاباڵی چریکەی
لە پشت سەد وحەفتا پەردەی
ساڵەهای ساڵ،
هێشتا چەندە دڵبزوێنە؛
ئەبینم بەڵام چریکەی
روون و رەوان

بەرو بەرژەوەندی ئینسان
لینگ لە ئاوزەنگی توند ناکا!
ئەسپی خەیاڵی
بێ–لەغاو لە غارنادا!
هێشتا، پڕە
لە خورافە و گێژ و مەنگی؛
زنجیرێکی لە گەروودا!!
قووڵ تێی ڕۆدەچم؛
دەبینم:
سەیریش نییە؛
ئاخر «پوشکین»،
هی سەردەمی هەڵبڕانی هەموو زنجیرەکان نییە؛
شیعری ئەمڕۆی هەڵبڕینی هەموو زنجیرەکان نییە!

بەهاری 1363

کلووچە

بە شوێن گۆرانییەکی «جەوهیل» دا:

واعیڤی ریشپان، ریشدرێژ،
شەو بێ، رۆژ بێ،
لە کونەکانیان دێنەدەرو
شەویلکەیان ماندوو دەکەن
لە باسی حەڵاڵ و حەرام؛
گوایە چاک و خراپت لێ روون کەنەوە
بەڵام کاتێک پرسیار ئەکەی
ئەی چی بخۆم!؟
بە زمانی لووس
«برام» ، «برام»،
شێر و رێویت بۆ دێننەوە:
«هەمیشە و دێیم خواردنی خۆشت دەبێ
لە بەهەشتی شکۆداری ئاسمانەکان
هەڵفڕە بەرەو ئاسمان!»
«ئێستا کارکە و
عیبادەت کە؛
لە نێو خاک و خۆڵدا بژی
کاتێک هەڵفڕیت بۆ ئاسمان
نان و کوولوچەت پێ دەدەن؛
باوەڕ ناکەی؟!»

دەمانەوێن

بە شوێن گۆرانیەکی «جەوهیل»دا

ئێمە دارتاش و خەیات و
کرێکاری کەشتییەوان و
چی کچە جل-شۆر و ئاش-پەز
هەرچی هەیە
چی غەوواصە
کە بۆ دەستهێنانی مرواری گەش گەش
لە قووڵایی قووڵی دەریاوە رۆدەچن،
چی کڵفەت و کارەکەری خوێن شیرینە
کە قژیان وا شیرین و جوان پەرداخت ئەکەن
نانەواکان
نەجارەکان
سپوورەکان
ئەو کەسانەی کە وردە-شت ئەچننەوە
ئەو تفڵە بەستەزمانانەی
بۆ کرێیەکی بێقابل
نەمامی ناسکی لەشیان
لە ژێر کارا، ئەپڕووکێنن،
هەموو ئەمانەمان، دەوێن؛
هەموو ئەمانەمان دەوێن،
کە لە «یەکیەتی گەورە»دا
یەکگرتوو بن!

ئاواتەکەم

ئاخر گۆرانی جەوهیل؛ لە جیاتی وەسیەتنامەی پێش تیرباران!

ئاواتەکەم،
ئاسانە؛ بۆم جێ بەجێ بکەن:
میراتێکم نییە هەتا دابەش بکرێ؛
پێویستیشم بەوە نییە
خزم و کەسم تازیەبار بن؛
بەردی ئاوە-سوو، خەوش و خاڵ، تێی نائاڵێ!
پەیکەرم ؟
ئاخ؛ ئەگەر بەدەستی خۆم بووایە،
پێمخۆشبوو ببمە خۆڵەمێش
نەسیمی شادیش ئازاد بووایەو
بە شنە
خۆڵەمێشی ئەم پەیکەرەی
ببردایە
بۆ شوێنێک کە
گوڵاڵەکانی لێ ئەڕوێن...
بەشکم لەو خۆڵە مێشەوە
هەندێک گوڵی ژاکاو، دیسان

بژیەنەوە و

هەمدیسان بشکۆفێنەوە!

ئەمە ئاخرین ئاوات و داخوازیمە؛

ئێوەش هەموو،

با شاد و بەختەوەر بژین!

سپاس

به شوێن شیعرێکی «برتولت برشت» دا بەناوی
«ستایش بۆ کاری نهێنی»

شکۆدارە؛
دەنگهەڵێنان لە جەمعێکداو
دوان لە باسی ستەم و چەوساونەوە؛
دەنگی دلێرت هەڵێنی
بە بانگەواز
هۆزی چەوساوە بدوێنی
ستەمگەر پێشێلی پێت کەی
بیفەوتێنی؛
شکۆدارە؛
بەڵێ، یەکجار شکۆدارە!

چەند دژوارە ،
چەندە بە کەڵک و دژوارە
کاری بچکۆلەی ڕۆژ بە ڕۆژ
سەرسەختانەو بە نهێنی
ریز بە ریز، شانەو تۆڕی حیزب
سازبکەیت و
ڕێک–وپێک، لێکی ئاڵێنی؛
*

لە پێش چاوی داچەقاوی لەشکری زۆر و سەرمایە،
قسەکردن،
لەو حاڵەش دا،
خاوەن–قسەکە داشاردن!
تەنانەت کاتی سەرکەوتن
سەرکەوتوەکە
بە هەزار پێچ و پەنادا
دەربازکردن
مردن،
بەڵام،
ئەو مەرگەش لە چاو ون–کردن!

کێ بێ بەدڵ، بە گیان،
نەڕوا، لە پێناو ناوبانگی بەرزا؟
بەڵام کێیە
تەقەللای وا لە پێناوی
ونبوون ، ون–کردنی ناوی!؟

سەرەنجامیش، تەماشاکە؛
زگ–هەڵگوشانی دەست–بەتاڵ،
لە شانازی دەگێڕنەوە
کە میوانی سفرەیان بێ!

دەریان؛
شەپۆلی بەهێزن،
کە هێز نییە باشاریان کا!
هۆ ناوبانگ؛
هۆ ناوبانگی بەرز؛
لێ یان گەڕێ!
لەو مەزنکارانە گەڕێ!
ئەوانەی وا
کاری گران، شانازی بەرز،
هێزی بەرین و دەریای پان
ئەخولقێنن؛
لێیانگەڕێ؛
نایان بینی!
چونکە ئەوان، بەرزترن لە بانگەواز!

بەڵام ئێوە،
نەناسراوە رواڵەت-داپۆشراوەکان
تەنیا تاوێک وەرنەپێشێ؛
وەرنەپێشێ،
با سپاسێکتان پێشکەش کەین!

بەهاری 1364

لایە لایە

به شوێن شیعرێکی «برتولت برشت»دا
«لایەلایەی ژنێکی کرێکار»

منداڵەکە لە شیعرەکەی ئەوا کوڕە، لای من کچە؛
بە بۆنەی ٨ی مارسەوە!

لایلای لایلای،
سەحەر لایلای؛
شەوگار کردی و
من کردم، لای
شەونخوونیم پێوە کێشای
سەحەر لایلای

*

کاتێک لە زگما ئەجووڵای
چاوم حەزی لە دیداری چاوانت بوو
بینم حەزی
بۆنکردنی هانای هەناسەکانت بوو
دەستم حەزی لاواندن و
زمان و گفتوگۆم حەزی دوانت بوو

*

لایلای لایلای؛
کاتێک جووڵای

رۆڵە بەستە زمانەکەم، لای،
بە قورسی قاڵبە خشتەکان
پشتی من دەهاتە ژان و
تۆش بەیەکەم تەجرەبەی رەنج
تێر ئەتاسای...

*

ئۆخخەی...
بەس نەبوو نەمردی؟!
رۆڵە لایلای؛
لایلای لایلای،
کاتێک جووڵای،
شادمان وتم بە بابت:
کام دوکتور، باشە؟
کام دەرمان؟
خستیە بیرم:
«پارە کوا؟
ئەی نان؟ ئەی ژیان؟»
بێبەش لە شادی خۆم؛ لایلای لایلای،

کە دەجووڵای
وت–وویرەم بۆ ئەکردی:
«تەماشەکە،
کێو–کێو خشتمان هەڵچنیوە

گەرچی خۆمان
-هەی لە بێداد-
لێی بێبەرین،
دیسان هەر دەستی وەک خۆمان
ئەیکاتە کۆشک و ماڵی جوان،
سەحەر لایلای!
هەزار بریا، لە دەسترەنجمان بەهرەمەندبای!
لایلای، گوڵم؛ دڵم؛ لایلای!»
*
دووکان پڕە لە نانی جوان؛
دەستی برسی ناگاتە پشت شیشەی دووکان
دەبوا بەو نانە، تۆ تێربای؛
لایلای لایلای،
ئاسکی ئارام-نەگرتووم، لای؛
وت-و ویرەم بۆ ئەکردی:
«تۆ، کە لە زگما هێند سرکی،
کاتێک هاتی،
دەبێ کۆڵنەدەربی، لایلای!»
کە بە ئاواتی نەمردوو،
پاش وەی رەنجی هەڵگرتنی نۆ مانگ و نۆ رۆژم کێشای،
تۆم دەستکەوتبوو
بابت لە کار دەرکرابوو
هیوامان بە کار و بە نان لە دەست دابوو

برات، تامەزرۆی زگێ تێر لە شۆربا بوو،
تەنیا لای «مارکس» و لای «لێنین» بوو نووسرابوو
که چلۆن ئێمەی کارگەر،
ئەبینە خاوەنی دوارۆژ؛ ئەبینە خێوی داهاتوو...
*
کاتێک تۆم بوو،
کچم، لایلای؛
لە جیاتی پۆیلانە و شادی،
سەرەخۆشییان لێکردم،
بنوو، لایلای؛
وتیان: باب و برای خۆشبن؛
کۆڕیش ئەبێ، کچیش ئەبێ،
قەیناکا کچ بوو ئەمجارە؛
چار ناچارە!!
بەڵێ؛
ئاوا، هەوەڵی رۆژ،
مۆری کۆیلە-بوونیان لێدای
سەحەر لایلای؛
لە ساڵ و زەمانێکی وا بێ-ڕەزادا
هاتیە دنیا؛ رۆڵە لایلای؛

زەمانەیەک
کە پووشەک و بیسکویت و چۆڕێک شیر،
خۆی سەرکەوتنە،
یان ماڵێکی رۆشن و گەرم بەدەستهێنان
سەرکەوتنە،
لەم شەڕی مان و نەمانا؛ رۆڵە، لایلای؛
بۆ بە-خێو کردنت، رۆڵە،
ناچاربووم شەڕکەم، شەو و رۆژ،
چون،
بۆ نانێک
بۆ تێری تۆ،
بەشداریم لە
تیمی پارێزگاری ئیعتسابەکەماندا
پێویست بوو؛
دەبوو بچمە جەنگی ئەفسەر،
جەنگی پاسدار
جەنگی فەرماندەی سەرکوتگەر
بچمە جەنگی تانگی دوژمن
بۆ بەخێو کردنی تۆ
من!
سەحەر، لایلای؛
***

خنجیلانەی خۆشەویستم،
کچم، لایلای؛
سەرەنجام من،
لە کۆڕی خەباتا، ئاوا،
تۆم پەروەراند؛
رۆڵە، لایلای؛
ئێستا، تۆم هەی؛
کچۆڵەیەکی کارگەر،
بێبەش لە چی بەهرەمەندییە بۆ بەشەر،
ژینێکی تاڵتر لە تاعوون لە رێتایە؛
بەڵام من،
تۆ،
گیانی دایە،
بۆ رۆژێک پەروەردە ئەکەم
شان–بەشانی من و ئەو هەموو هاوچارە،
دەست بدەینە
چارانی چاری ئەم کارە؛
دەست بدەینە
ژێر رووخانی باری قورسی ئەم دنیایە
لایەلایە؛
بۆن خۆشتر لە گوڵم، لایە!
***

هیچت پێنادەن،

بزانە!

هەرچی بێ، بەدەستی بێنە!

تۆم نەبینی، شەو لە خیابان رۆژکەیتەوە؛

شێرە کچێک بە،

بوێر و

نەگەڕاوە!

رەنگە زۆر هەڵکەوتوو نەبی؛

بەڵام هیوام پێتە سەحەر

مل بە ژینی کۆیلە نەدەی!

لە سەفی کۆپین دا، عومرت زایە نەکەی!

شەوگار کردی و

من کردم، لای؛

شەو-نخونیم پێوەکێشای؛

بەسەر-گەردی مشتە بچکۆلەکانت بم،

هەر ئەڵێی بۆ زەرپ و چەنگی شەڕی سبەی

خەریکی خۆت ئامادە کەی

سەحەر، لایلای!

***

کچم لایلای؛
درۆ و فریوم بۆ نەدای
بڵێم «شاخ و باڵت وایە»
بەڵام سەحەر، گیانی دایە؛
منیش بۆیە رەنجم نەدا،
تۆ، سبەی رۆژ،
بە سیمەخار–دارەکانا ئاویزان بی؛
یان بۆ چۆڕێک ئاو، هاوار کەی؛
یان لە کونجی ماڵا،
کۆیلەی چیشت لێنان و
پەڕۆی منالْ،
گێژ داکەوی؛
رۆڵە، لایلای؛
سەحەر، لایلای؛
سبەینێ تۆش لەم رێگادای؛
لەگەل هەموو ئەوانەی وا وەک ئێمە وان
دەست ئەدەینە چارانی چاری ئەم کارە
تاکو ئەوان
هێزیان
وەک خاک هەرس بێنێ!
لایلای لایلای؛
سەحەر، لایلای!

من وەک بابت
تۆش وەک من وای
لەگەڵ هەموو وەک خۆم و
خۆت و
وەک بابت
دەست لە ناو دەست
بکەینە کارێ،
چارێ کەین؛
تا لەم دنیایەدا، چیدی،
دوو جۆر ئینسان نەبێ لایلای؛
دوو جۆر ئینسان
نەبێ لایلای!

زستانی 1365
ی مارس19878

باخچە

باخچە–باخچەو رەنگاو–رەنگە
دیوانە خۆشەکەی «گۆران»؛
باخچە–باخچە گوڵی شاری
باقە–باقە گوڵی کێوی
رەنگ و بۆن و بەرامەی خۆش
بەرامەی نەرگس ... ونەوشە
هەرچەند جار–جار
هەروەک کوێستان
گوڵەکانی، نەک زۆر بۆنخۆش
تەنانەت پڕ خاڵ و خەوشە،
هەزار جار شەرتم کرد، وتم:
تەنیا هەر ئەم تاقە–گوڵە
ئەکەم بە بۆ
ئیتر ئەبێ
بچمەوە سەر کاری ئەمڕۆ
بەڵام بۆنی گوڵێکیتر
رام ئەکێشێ
هەتا دیوانە خۆشەکەی
شیعر–شیعر
ئەخوێنمەوە هەتا ئاخر!

هاوینی 1362

ڤیکتۆر هوگۆ

شکۆداره «ڤیکتۆر هوگۆ»

لە دوورەوە
وەک «نۆتردام»
بەتایبەت کە
ورد بێتەوە لە کەتیبەی بەردی پایە و
هاورای داد
لە بێدادی زەمانەکا؛
*
«ئیسمرالْدا»
بۆ خۆرەتاو،
بۆ ئازادی،
سوجدە دەبا
ئاو دەکا بەدەم «پشت کوور»ی
ژێر کۆت و بەند و تازیانەی
«لووئی» یەوە...
ئەو زانا پسپۆڕە، بەڵام
کاتێک ئێمە
دەستمان برد بۆ
شکاندنی

ئەو کۆت و بەندەی «پشت کووڕ»ی
لە ستوونی نەحسی «واندوم» شەتەک ئەدا،
کاتێک بەشەق
«واندۆم»مان لە ریشەهێنا،
کاتێک پشت ملی «خۆر»مان گرت
سوجدەببا
بۆ داوێنی «ئیسمڕاڵدا»
کوێی دەئێشا؟
که وەک بیانوو بگرێ، ئاوا،
نووزەی ناڕەزایی کێشا!؟
«هوگۆ»ی شکۆدار
بچێته
سەر دوندی کتێبەکانی و
دەست حەوادا،
هێشتا دەستی
بە گوێزنگی ئێمه ناگا!

بەهاری 1367

لەگەڵ کێتە؟

وەڵامێک،
بە شیعرێکی «یفتۆشینکۆ»،
شاعیری سۆڤیەت
شیعرەکەم لە رادیۆی «مۆسکۆ»وە بیست:

«یفتۆشنکۆ»ی شاعیردێت و
زەنگۆڵ-زەنگۆڵ،
فرمێسک هەڵدەوەرێنێ:
«ئەی هاوارم هەی، بۆبەشەر؛
ئەی هاوار ... بۆمبی لە ناوبەر؛
بەڵایەکە ژیان-تێکدەر
ئەی هاوارم هەی بۆ مناڵ،
سووتام، برژام، بوومە زوخاڵ...»
حاڵی نیم بۆ وا پەشێوە!؟
ئەو شاعیرەی ئاشبەتاڵکەر؛
ئەوەی تفی کرد لە رێباز
لە ئاسۆی رزگاری بەشەر؛
تادەبینم
دەیخاتە باری هەڕەشە:
«هەرکەسێک شمشێر بکێشێ
بە شمشێریش ئەبێ بمرێ...»

لەگەل کێتە؟

لەگەل کێتە، شاعیرەکەی دەربارانی

خاوەن شکۆ و بۆمبی ئەتۆم؟

شاعیرەکەی دەربارانی پشتیوانی

«یارۆزلٚسکی» و «خومەینی»؟

لەگەل کێتە ئەو هەڕەشە؟

«تاچر» و «رەیگان» و «بگین»؟

«یارۆزلٚسکی» و « پینۆشە»؟

ئەوان

خۆ بەرزە شمشێریان

بەرۆژ، بەشەو

شەق و پەقم ئەکەن، ئەم کوژن،

کارم، رەنجم، خوێنم ئەمژن

ئەی باشە ... تۆ ... لەگەل کێتە؟

لەگەل منی پێشێلکراو؟!

ژین تێکدراو؟

لەنێو براو؟

ئەی لاژگ خۆم

ئەگەر باوەڕ بە ڕیات کەم!

سا من، تازە

شمشێرم دەمەزەرد ئەکەم

با، بەس بێ فرمێسکی ریا!

پێت بلٚێم؛ روون و راشکاو:

هەرکەستان شیری کێشاوە،
ناحقیەتی؛
مەگەر منی پێشلکراو؛
بەرهەمی رەنجم و گیانم تالآنکراو؛
مل راکێشن،
ئەی هۆزی سەرچاوەی مەینەت؛
راپەڕیوم
بە شمشێری رقێکی هەزاران ساڵە،
سەری گەندەڵتان پەڕێنم
با مناڵ و گەورەی بەشەر
لە نەگبەتتان رزگاری بێ؛
کوێربێتەوە سەرچاوەی کوێرەوەری و شەر؛
گوم بن یەکسەر؛
بە خۆتان و چی بۆمبتانەوە
مەرگ هێنەر؛
با نەمانتان یەکجاری بێ!
با گشت گەڵا، گوڵ و چرۆ و
درەختی ئەم دنیا، یەکسەر،
شاد بەشنەی بەهاری بێ!

بۆ دەرەوە

بەشێک لە شیعرێکی «محمود درویش»،
شاعیری فەلەستینی

لە هەرکوێ دەتەوێ بژی؛
بەڵام لە نێو ئێمە مەژی!
کاتی ئەوەت هاتووە کە
وەدەرکەوی
لە هەر کوێ دەتەوێ بمرە؛
بەڵام لە نێو ئێمە مەمرە!
بۆ دەرەوە
لە وڵاتمان
لە مەڵبەند و لە دەریامان
لە گەنم ، خوێ
بۆ دەرەوە
لە رەنج و ئێش و ئازارمان
هەموو شتمان؛
تەنانەت لە
بیرەوەرییەکانیشمان!

ئۆکتۆبەر

به شوێن چریکەی «لێنین»ی «مایاکۆڤسکی»دا

ئەوا، ئێستاکە وەختیەتی،
باسی «لێنین»تان بۆ بکەم؛
نەک لەبەر سووک بوونی باری
پەژارەی گرانی مەرگی

بەڵکو بۆیە،
رەنجی ئاڵۆزی ئەو کاتە
بووەتە دەردێکی ئاشناو
ناسراو روون
***
رۆژگار؛
ئەی ساڵ و زەمانە
شیعارەکانی «لێنین»تان پێدەسپێرم
بیبەن ، تا پەڕی بێکەران!
فرمێسک باران
بۆ هەر کارەساتێکی شووم
کەی؟ کوانێ کردەی ئێمەیە؟
کێ زیندووترە لە لێنین
لە گشت بەرینیایی جیهان!؟

دەترسم لە
وشە–وشەی تازیەنامە و لاواندنەوە؛
وا، لە خۆڕا،
خەرمانەی نوور ئەگرن بەسەر هەر کەسێکا!
زۆر بێزرام
ئەگەر بە تاجێکی شیعرین
دامپۆشیبێ
نێو–چاوانی سیمای راستەقینەی «لێنین»؛
ئەو سیمای ئینسانی و بەرین!
بە رێزگرتن،
شکۆ–بەخشین بە ئارامگا،
ریزی دوور و درێژ و پڕژماری رێزگیران،
پەرۆشی وەم،
لە نێو عەتر و عەبیری رێز لێنان
ساکارییە زاتییەکەی «لێنین»
ون بێ، بزر بێ لە چاوان.
مەرگیش حەتتا،
هێندەی نەکردووم پەرێشان
ئەڵێم نەکا
رەنگینی نەخش و نیگاران
«لێنین»، وا بگۆڕێ لێمان!
ئەگەر ئەو رەنجە دژوارە،
ئەو رۆژەی لێ کردمە رۆژی تاڵترین،
تاڵترین رۆژی ژیانم،

خەم رەوێنی ئەو کەسەرە و
هەزاران کەسەری گران
بیرەوەرییە گەشەکەی
خۆشترین رۆژی ژینمە:
کاتێک ژینم
وەک فیلمێکی
سەر پەردەی خەیاڵی تەمەن،
سەرنج ئەدەم،
رۆژی گەشی بیست و پێنجەمی ئۆکتۆبەر،
رۆژی سەرەتای ژینی نوێ،
لە ئاسۆوە
وەک خۆشترین،
گەشترین رۆژ، بە دی ئەکەم؛
ئەو رۆژە وا
سەر–نێزەکانمان، ورشەدار،
بە خرمژنی هات و چوومان
سەمایەکی شادیان ئەکرد؛
ئەو رۆژە وا،
کەشتییەوانەکان بە گوللە و تۆپ و بۆمب
کایەیان ئەکرد؛
«سمۆڵنی»* لە شریخژنی جەنگاوەرانا
سەمای بوو؛
دەسرێژی ریزی موسەلسەل
لە پەنجەرەوە را–ئەخوشا؛

«–دەی! هاوڕێیان!
گورج بن خێرا!
چاوەڕێی چی ڕاوەستاون؟!
سواری زرێپۆشەکان بن!
بەرەو ئاخرین سەنگەرە نەگیراوەکانی دوژمن
بۆ پێشەوە!
لە شکرێکی وا بەرینین
کێ هەڵی دەگرێ بەرانبەر
مشتێک مفتە خۆری دارا
بکشێینەوە !؟»
–بەسەرچاو؛ هاوڕێی فەرماندە!
–دادەی هاوڕێیان
بە ڕاست، ڕاست!
پاشان،
ڕۆچوون
بە جەرگی تاریکی شەودا!
بەبەر کڵاوی کەشتیەوانەکانەوە،
پیت پیت،
وشەی «ئاو ڕۆرا»
لە نوورا، ئەبریسکایەوە و
وەک بەڵگی زێڕ، ئەدرەوشا!
لێرە و لەوێ، فەرمانده‌کان، فەرمان ئەدەن؛
لەو لا، سێ کەس ڕاوەستاون،

خەریکی باس و گفتوگۆن
چەندە نامە
چەندە داواکاری، چەند سوێند:
«تکایە ئێمەش بنێرن
ئێمەش دەچین
بۆ ریزی هەرەپێشەوە!»
***
لە بن قووڵایی رێڕەوی «سموڵنی»* دا
لەو جەرگەی هەڵا و گرمەدا
نادیارە و سەرگەرم و ئارام و بێدەنگ،
هاوڕی «لێنین»؛
شەو تا بەیانی
لە داڵغەی وەزعی جیهان
بەری بەیان
راگەیاندنێک دەر ئەکا:
«بۆ هەموان!
بۆ هەموان!
راگەیاندنێک، بۆ هەموان!
بۆ هەموو ئەو رووت و رەجاڵانەی
لە سەنگەردان!
هەموو کوێرەوەری-کێشان؛
ئارەق-رێژان؛

بۆ هەموو دەروون پڕ ئێشان!
نان بۆ برسی!
زەوی و زار بۆ
جووتیاری فەقیر و هەژار!
سوڵح بۆ میللەت!
گشت دەسەڵات بۆ شووراکان!»
***
هەزاران دەست
هەزاران زار
هەزاران دڵی بەدەربەست
هەزاران گەرووی پڕ هاوار
هەزاران چلچرای چاوان
دەستی تامەزرۆی بەرهەم و
دڵی بە ئاواتی شادی و
چلچرای چاوی چاوەڕوان
وتیان: ئێمەین
ئێمەین حزبی هاوڕێ «لێنین»!

دووپشک و مار؛
خاوەن زەوی؛
خاوەن پارە؛
خاوەن فەرمان؛
خاوەن شکۆ؛

سەرمایەدار؛
پیلانگێڕی، کشت، کردن کۆ؛
قیژاندی: هەی داد! هەی هاوار،
هاوار بۆ دەوڵەت و بۆ دین؛
ڕەجاڵی هان داوە، «لێنین»!
***

سەرباز وتی:
بە زیندوویی، قەبری خۆم پێهەڵدەکەنن؛
بە گژ برای خۆمدا ئەدەن؛
ئەگەر لەگەل هاوسەنگەریش سکاڵام بێ،
ئەقیژێنن، هاوار ئەکەن،
باسی ئیعدام و دار ئەکەن،
بە نیشتمان سوێندم ئەدەن،
کام نیشتمان؟
زیندانی من؛
بەهەشتی وان؛
سا هاوڕێیان،
دەخیلتانم
لەو حزبەدا ناوی سەربازیش بنوسن!
***

دووپشک و مار
سەرمایەدار
پیلانگێڕی گشت، کردن کۆ:
هەی هاوار؛ عاسای دەستم ڕۆ!
***

جووتیاری هەژاریش وتی:
ڕەنجم بێبەرە؛ ڕەنجەڕۆم؛
دەستم خاڵییە؛ دەسخەڕۆم؛
ماڵوێرانم؛ دەربەدەرم؛
بۆ لای کێ شکایەت بەرم!؟
کاتێکیش ئەلێم: برایان
چارێ؛
تەکبیرێ؛
نان! ژیان
ئەڵێن : کافر!
هەی بێ ئیمان!
جەهەنم ، دووپشکی تیایە؛
چڵکی دەستەم ئەم دنیایە!
سا، هاوڕێیان!
جەهەننەم لە جەهەننەم و
بەهەشتیش پێشکەش بە خۆیان؛
منیش سەربازی ئەم حزبەم؛
با هەر بژی یەکیەتیمان!
***

دووپشک و مار؛

خاون زەوی؛

خاوەن پارە؛

خاوەن فەرمان؛

خاوەن شکۆ

سەرمایەدار؛

پیلانگێڕی گشت، کردن کۆ:

دەسەڵاتم رۆ ، دینم رۆ!

سا، دەی! سا، دەی!

پەپکەی پیلان؛

لە دەوری ئەو ئاگرە سورە!

دەی!

گەمارۆ!

***

پرۆلیتێر؛

خاتری جەم، دەنگی دلێر؛

ئاڵای سووری، بەدەستی دەمار–خاراوی،

شەکاندەوە!

سەڵای سروودی ئازادی

وەکو شریخژنی بورکان،

تەقاندەوە!

روو لە ئاسۆ
بەشمەینەتی گشت کردن کۆ؛
بە تەوژمی بەرزی هەنگاو
قەف–قەفی پەپکەی پیلانی پساندەوە!
لە قووڵایی دڵی بەشمەینەتانەوە،
ئاڵای سووری سەرکەوتنی شەکاندەوە!

***

گەرچی پاشان
هەلاهەل، زەهری خۆی پژان،
نەیهێشت بەری رەنجمان بەرین،
بەڵام ئەوا،
دیسان هیوا
هەوێنی نوێی بەستوە و
هەتاوی روون
تیشک و تین داوێتە دڵی
بەشمەینەتانی سەرزەمین

ئۆکتۆبر – نۆڤەمبری 1986

«سموڵنی»: مەدەرەسەیەکی کچانە بوو لە شاری پتروگراد (لێنینگراد) کە شەو و رۆژی شۆڕشی ئۆکتۆبەر ، بووبە ستادی فەرماندەیی بۆلشویکەکان، بۆ رابەری ئەو شۆڕشە.

«ئاورۆرا»: نێوی کەشتی جەنگی "ئاورۆرا" بە ناوچاوانی کڵاوی کەشتییەوانە شۆڕشگێڕەکانەوە نووسرابوو.

بەراست-راست: وشەیەکی سەربازییە؛ واتا: بە راست وەرگەڕێ!

پەپکە: پاپۆکە؛ مار، پاپۆکە دەدا...

****هەتا**... "هەزاران دەست» بە شوێن چریکەی "مایاکۆڤسکی"دا چووم؛ لەوە بەم لاوە، باسی درێژەی شۆڕشی ئۆکتۆبەرە!

دەفتەری چوارەم

چەند لاپەڕە لە دەفتەری ڕۆژانەم

چەند لاپەڕێك لە دەفتەری رۆژانەم

سالەهایە
هەڕەشەی چاوی چاوەشیان،
دەرگای زیندان،
ژووری ئیعدام،
نەگبەتی لە برسان، ئینسان-کوژی مەرگ و نەمان،
بەرەو رووی خەنجەری نیگام
دەکاتەوە!
نیوەی چەقۆی ئەم جیهانەش،
چلەی زستانی جەهەننەم،
دابارین و
باری برین، باری جەنازە و وێرانی
باری گرانتر لە گران!
***
گوێم وا پڕبوو لە نرکە و نالەی بۆمباران
کپ مایەوە
لە هاوار و هانای هاوپشتی هاومالان:
هاوزنجیرانی ژێر چەقۆکانی جیهان!
***

شەوێکی مارس، مانگی ئازار،
چاوم چەواشەی ئەستێرەی کاروان–کوژە،
بەرگی خودای شەرم لە بەر
روچووم بە رەشی چاڵاوی زیندان و
زیللەت و مەرگا
لە دیواران،
بوومە تریشقەی رووخێنەر؛
پەنجەرە و دەرگا و دەروازەم
لە کازیوە خستە سەر پشت؛
چاوەڕوانی کازیوە بووم؛
تومەس، هەمان کاروان–کوژە،
سەرووی ئاسۆی لێ گرتبووم!
***
هاوارم کرد:
سی و پێنج–سەعات–کار،
ئازادی
وتم شوورا، شوورا دڵە؛
دڵی لێدەر!
با لە کارگاو مەعمەلەوە
بە ڕەگاو–ڕەگی کۆڵان و
جادە و گەڕەک و مەیدانا
گەشی و خۆشی بخاتە گەڕ!
بەڵام هەیهات؛
زنجیری پێی ئازادیمان نەپچڕابوو،
شوورا، پەساپۆرتی نەبوو،
تلیاک بوو،
قاچاخ کرابوو!!
***

چاوم گلۆفت؛
دیسان چاوەشی نیشتمان،
ئەمجارە، چۆغەی لەبەرە!
دیسان دەستی درێژ دەکا
نێزەی برژانگم بشکێنێ،
بۆ چاوەزار
زەهری روانینم بستێنێ؛
ئەمیش لە نیگای چاویدا،
سێبەری نەردەی زیندان و
داری ئیعدام،
نەگبەتی و مەرگ و برسیەتی
دەپەرچێنێتە بەر نیگام
ئەمیش دەست دێنێ برژانگی خەنجەر ئاسا و
بەرگی مارسم لێ دارنێ
ئەمیش دەستی کردە پەرژین
دەستم نەگاتە نەگبەتی، بیخنکێنێ!
نەگبەتی لە دەستم خەلەست؛
سواری با-ڕەش بوو؛ هاتەوە!
***

هاتن؛
چۆن دەعبا دێ، ئاوا؛
دەعبای چی!؟ کام وەحش؟ کام دەعبا؟
ژین لای، ئاوا بێ قیمەتە؟؟
مەرگ هەرزان
نەک هەرزان، مەرگباران بوو!

ئەوەی لە شوێنی جێدەما،
بەس، نەمان بوو!
***

لەو گەرمەی مەرگبارانا،
گەڵای داران،
لە بەرچاوم
چەن بێعار و کەمتەرخەم بوون:
«چلۆن دڵتان دێ دەپشکوون؟!»
***

خەجاڵەت بێ پیرە مێژوو!
تاکەی، هەروا بنێینە سەر زکی برسی،
دەستی ماندوو!؟
خەجاڵەت بن، دار و درەخت و تاڤگەکان!
«تاڤگە“ی من چاوی لێکناوە؛
کاتێک ئاخر-ماچیشم کرد،
جوابی ماچەکەی نەداوە!
***

کاروان کوژە،
باری گرانی هەرەسی
ئەخاتە سەرشانی من و
وەک عادەتی جارانیشی
گۆرانی بە مەینەتەکانم هەڵدەڵێ
من ژان، من مەرگ، میوانمە،
ئەو دەڵێ: «پێ و قەدەم خێربێ»!
***

بارانی ڕەش
چما چارەنووس دەبارێ
شەوەزەنگ زرینگاێیەوە،
شەو، دیسان شەوگاری دەبێ!
***
«حاجی بووش»، هاتووی چی بکەی؟
ئاوی حەیاتت بۆ ئاوارەییم پێیە،
دەربەدەریم ئەبەدی کەی؟!
پێشتر پێیان وتی «گەو هۆم»
ئێمە،
لەوێش هەین،
لەوێش هەر
ڕێگات نادەین:
زنجیرکەرانی دنیای دیل!
تەفروتوون بن لە دنیامان؛ با ئازاد بین!
«گەو بەک توو هێڵ»

چاوەشەکان، چۆغە لەبەر
چاوەشەکان، پۆستاڵ لە پێ
موکەببەرەیان هەڵگرت و
بە جادەکانا کەوتنە ڕێ
پەیمانیان بۆ مەرگ و زیندان، نوێکردەوە!
دەست لە ملان بوون، با-ڕەەش و کاروان-کوژە!
***

دەبا ، منیش
چنگ بە کاکۆڵی خوای ئەم جیهانەی مەینەتدا کەم ،
تا گەوزاندن!
دەبا ، منیش
وێڕای ئێوە
مەعمەلەکان بخەوێنم
چنگ بە گەرووی قازانج–پەرستییاندا کەم ،
تا تاساندن!
دەبا ، منیش
دەستانی ئاوەدان–کەرم
بەژێر دەستی وێرانکەراندا دەم
تا وێرانی وێران–کردن
کارم دەوێ؛
نانم دەوێ؛

دەست بەرداری ئازادی بم؟؟
کاکۆڵیان دەکێشمە نێوخۆڵ؛
کازیوەی بەیانم دەوێ!
***
یەکی ئەیار ،
من و بەهار
ئاڵای سور و دەشتی سەوزی

ئاسمان و ئەرزمان ئەڕازان؛
با چاوەشەکانی دنیاش
زیندان و زنجیر بریسن!
هەر بینا شان و باڵامان
سەردەرگای گشت
زیندانەکانی هەڵتەکان!

چ بەستەزمانە ئازادی

چ بەستەزمانە ئازادی؛
زمان بەستراو و بەستەزمانە ئازادی
ئەگینا گەر
زمانی ئازاد گەڕابا،
دوو تفی دەکردە ناوچاو
ئەربابانی ئەم دنیایە
کە میدالیای ئازادی ئەدەن لە سینگی
«شوارتسکۆف» و «کۆڵین پاوڵ»!

شاژن

دنیا چی بەسەرهاتووە!؟
لە کوێن کارگەرانی چاپ و مەعدەنکاران،
وا شا-ژن دێتەوە مەیدان؟؟
جاری جاران،
شا-ژنی بەریتانیایان
حەفتا و حەوت کون دەشاردەوە
تا من و تۆ
ئەم یادگارە نەنگینەی گەندەڵ-پەرستی سەرمایە
نەبینین و
پێیان نەڵێین:
ماڵی گەندەڵیتان وێران؛
ئاخری سەدەی بیستەم و
شایەتی و شاژن راگرتن!؟
بەڵام ئێستا،
دنیا چی بەسەرهاتووە؟!
شا-ژن و سەگانی پۆلیس
لە بەریتانیای مەعدەنکاران و
چاپچییەکان،
بە ئاشکرا و رۆژی رووناک،
دێنە مەیدان و جادەکان
بۆ دڵدانەوەی سەربازان؟!

هەڵەبجە

نان بە روبعێک،
چوار چەپک نان، بە دینارێک
نان بە روبعێک،
چوار چەپک نان، بە دینارێک
فاتم؛ رۆڵە؛ فایدەی نیە!
گیانی دایکی؛
سبەینێ،
ئەچین بۆ مەعمەل!
***

-ئەو رۆژە من،
لقێک پیاز چییە، نەمدیبوو،
نەمجنیبوو،
سەرم سوڕمابوو: ئەو بۆنی پیازە چی بوو؟؟
دەستم لە شۆردن داشۆری و
«ئاوارە»م بە کۆڵمدا دا و
(دوایی ناوم نا "ئاوارە"؛ سێ رۆژە بوو)
تەماشام کرد،
هەڵات-هەڵاتێک بوو، شار؛ مەپرسە!

کێ بڕوای ئەکرد؟
هاوماڵیش، هێشتا، چاوی نەدەگڵۆفت!
بۆنی سێو بوو؟؟
سووتانی چاو؟؟
نە، تۆ بڵێ دەرخۆنەیەکی پۆڵایین بوو
ئاسمان!
بڵێ بارانی تاعوونی و
تۆفانی هێڵنج و کۆکە
بڵێ هەوری کۆنکرێتی
بارانی تاعوونی باراند؛
ئەو تاعوونەی
نێویشی چووبووە کۆرکۆرەی ئاشی
مێژوو،
ئێستا لە من
وەک «هێرۆشیما» و «داخائۆ»،
زیندوو،
سەری هەڵێنابوو!!
جەژنانە بوو؟؟
جەژنانەی رۆژی کۆمۆنە؟؟
یان بەرە-جەژنانی نەورۆز؟؟
هاوار بە ماڵم... .. چۆن بیڵێم !؟

(بە ساقە؛ ئامان! نەکەوی!
«ئاوارە“ گیان؛
سووک بێ؛ ئازارت نەگاتێ...)
...
چەند کۆرپەی ناز؛
بەباوەشەوە، یان تەریک؛
سووتاو، خنکاو، رەش-هەڵگەڕاو!
سەعاتی مەچەک دەگەڕا
بەلێم دڵی خاوەن-سەعات،
بێ چرکە و ترپە، ڕاوەستاو!
چەن جەنازە؟؟!
جا، ژماردنی هەڵدەگرت؟؟
پڕپڕی ماڵ و شەقام و جادەی شارێک
شارێک شەهید بوو،
بە جارێک!
حەددی چییە، «گرینیکا»؟!
قەقنەسەکەی «گرینیکا»،
لە خۆڵەمێشیەوە، دیسان
کەوی خۆ-خۆر بوو، ئەی قاسپاند!
لێرە، بەڵام،
لەنێو جەنازەکانا من
کەوێکیشم دی،
کەوێکی خاڵ و میل دار،

قاسپەکەری هاو-خاڵانی
بەرەو سەر-کانی کەو-کوژان!!
بەرو
هەرەس و
جار
لە دوای جار،
هەڵوەشان!
ئەمجارەش بۆ
زەلکاوی ئاوا پڕ ژار و
ئازار و ژان!!
«گرینیکا»ی چی؟!
ئەمجارە،
ئیتر، فاتم و ئاوارە
جوابی قاسپەی خۆ-خۆرانەی نادەنەوە!
راوچی تاعوونی، هەر چی بێ
کاکۆڵی بۆ ناو خۆڵەمێش، دادێننەوە!

١٩٨٨/٠٤

«عەفوو»

هەموو رۆژێک،
ئێوارانە،
گەرم و گوڕ،
چەک و ڕەخت بەستوو،
شریخە و شاخەی پێکەنین؛
بندەست و کیف، پڕ لە نانی گەرم و تازە،
بۆ دەماخی هۆزی بەش مەینەت و هەژار،
پڕ لە شیعری کەللەتەزێن
بۆ هەست وهۆشی لەشکری بەرینی کار،
پڕ لە نوسراوی تەم–رەوێن،
لەسەر–رێگای هەنگاوی چینی کرێکار،
بەڵێ، هەموو رۆژێک ئاوا،
خۆمان ئەکردەوە بە نێو ئۆردوگادا.
«دەنگی شۆڕش؛»
«دەنگی حزبی کۆمۆنیست»ە و
هەر گرمەی دێ!

...

تاکوو رۆژێک،
رۆژێکی خەزان–بەهار بوو؛
لە ئاسمانی بێگەردەوە
ژەهر باری!

هەوری مەرگ
به گەردەلوولی ژەهراوی
لەسەر شاخەکان دابەزی
بە هەنگاوی قورس
ئاستەم
لوولی دۆڵ بوو!
تفێکی ژەهراویشی کرد
لە ناوچاوی گەشی کانی
***
جەنازەکانم، هێشتاکو، نەژماردبوو،
نرکاندم:
«هەی زبلی مێژوو! ...»
گوتی:
«سەهوم کردوە؛ عەفوو! ...»
گوتم:
ئێمەش
رۆژێک ئەبێ
وەک رۆژەکانی ئۆکتۆبەر
تەخت و بەختی تزاری-مان
چۆن هەڵتەکاند،
تۆش دەنێرین
بەرەو زبڵدانی مێژوو!
ئەوجار نۆرەی ئێمە دەبێ، بڵێین:
«عەفوو!»

حەقتان چییە؟!

حەقتان چییە،

باسی هەڵەبجەی من ئەکەن؟!

لە ئێوە بوو، منداڵ–بەکۆڵ؟؟

لە ئێوە بوو دەستی ماندوو؟؟

ئەو کەسەی

دەستی کەفاوی

لە نێو تەشتی قاپ و کەوچک شۆرین دابوو،

لە ئێوە بوو؟؟

لە ئێوە بوو

منداڵی مەمکی–دایک–مژ؟؟

ئێوە خۆ، دەمێک بوو،

وەتەن؛ نیشتمانتان

سەروەت و دین و ئیمانتان

نابووە ناو کیفەکانتان

یان سندووقی پشت سەیارە و

تێتان قووچاندبوو،

شارتان جێهێشتبوو!

حەقتان چییە
تەرمەکانمان
ئەنێنە سەر یەک و ئەیبەن
لە بازاڕی بۆمبافرۆشەکانا، وا،
ئەیدەنە بەر داری حەرراج؟!
حەقتان چییە
تەرمی من ئەکەنە پەیژە
بەرەو لووتکەی دەسەڵاتتان؟!
حەقتان چییە
لە پشت جەنازەکانمەوە
حەشار ئەگرن،
تا گڕ-دانێکی تر لە ستەم
لە تەنووری چەوسانەوە؛
لە جەهەنم؛
تاو بدەنەوە بۆ گیانم!
ناماقووڵتان کرد،
ناهێڵم!
بەسیە ئیتر!!

قەڵادزێ

ئاخێک بە قەد شەوی پاییز
بەقەد ڕۆژانی بێکاریم
درێژ بەقەد
ڕیزی زیلی سەرجادەکان
کە هاتن و
دەستیان کرد بە جەرگی شارا!
چییان نەکرد؟!
چییان نەکرد!؟
ئێستا، نەک دێ، شار دائەگرن!!

***

«ئەم لێفە شڕەم، تا ئێستا، سێ دینار کرێی بردووە»
«ئەم کۆچمە کۆچی حەوتەممە»
«شەشمان، بە هەڵدێرانی گەڵابەی سەر پردەکە،
تێداچوون و
دوو منداڵمان
بوون بە ژێر دیوارێکەوە»

***

ئاوی پشت سەدەکەی «دووکان»
چەندە مەندە
ئاخۆ
چ ئاخێک لە ناخیدا پەنگابێ؟؟
کۆنکرێتی سەد
خەریکە
پشتی بشکێ!!

شەهید

قولچماخ هات
لوولەی ساردی دەمانچەکەی
ئاڕاستەی ناوچاوی دێ کرد
دی ئەیڕوانی،
روانینی مەحکوومی ئیعدام
کە چاویشی نەبەسترابێ!!
...
شاخەی دەمانچەو
هاڕژنی پەیکەری دێ
هەر وەکو گیان بەختکردوویەک
وەک درەختێک
شکایەوە؛
بەرهەمی رەنجی جەماوەر
زیندەوەرێکی شەهید بوو
پەیکەری دێ
لە خوێنی تۆز و خۆڵیدا
تلایەوە!

نەفرەت

شۆفڵ، وەکو سەگ ئەوەڕی
قەپی ئەکرد بە لاڕانی دیواری ماڵە هەژارا
دیوار، هاڕژنی ئەکرد و
قەدقەد ئەشکا و
دا ئەڕوخا...
میچی تێکقرماو
رهێڵی سەر ئەرز ئەبوو
دەتگوت پێڵووی چاوی مردوو،
نەو، زیندووە
چاوی تورەی
لە ژێر پێڵوی کۆنکرێتی؛
نەفرەتێکی کۆنکرێتی
بۆ دوارۆژی هەستانەوەی
«بازیان» و «برایەتی»
هەڵگرتووە!

جەنازە

نیشتمانچییانی شینگێڕ
فرمێسکی زۆریان هەڵوەران
تۆ بڵێی: وەک گەڵای داران
بۆ شاری دە هەزار شەهیدی
ژار–باران،
گیرام درۆ بوو، بەس زۆر بوو
گیرام هیچیشیان نەگوت
جگە لە
قسەی مەعلووم،
هەر جۆر و بۆر بوو،
بەس زۆر بوو!
بەڵام ئەگەر
ئەو جەنازەیە من دیبووم،
ئەوانیش بینی بوایەتیان
گریانی درۆیینەیان
لێ دەبووە راست
شەپۆڕ و شین!

ئاخر ئەو جەنازەیە من

دیم،

ناوی

«خۆشباوەڕی» بوو

ناوی باوکی «ناسیونالیسم»

لە دایکێک بەناوی «ئایین»

هەرزانی

دینار، بە نیو-دیناری دوێ،
روبعێکی پێر
بایی پەنجا فلسی پارە
هەرزان و تاڵان
بێن بەرن
ئێستا چی هەرزانە، پارە!
کێ دەڵێ بازاڕ گرانە؟
هەندێک شت هەر خۆڕاییە؛
وەرن بەرن!
مەراق، لە هەرزان هەرزانتر،
هەر مفتە، مفت!
ئەگەر گلیش نەدەیتەوە هەر پێت ئەدەن!
قسەی خۆڕایی وەک خۆڵە!
دەرگای هەر حزبێک کەیتەوە
پڕە لە وشەی سۆشیالیست و جەماوەر
هەتا ببەی بارت دەکەن!
بازاڕی عەجایەباتە
بە زمانی سۆشیالیستیش،
ناسیۆنالیسمت بار دەکەن!

ئەوەی دەیڵێن نایڵێنەوە:
«کات ناسکە
برایەتی گورگ و مەڕە
وەرە؛ برایانە بەرە،
پارەی هەرزان،
مەراقی مفت،
قسەی خۆڕایی، ... پێشکەشە؛
وەرە! بەرە!
بیخۆ! بینۆشە! بیپۆشە!
با تۆش کارت گران نەبێ،
کارەکەت هەرزان بفرۆشە!

دەفتەری پێنجەم
هەستی پاراو

وەرگێڕاوی ئازاد لە گۆرانییەکانی
«ترەیسی چاپمەن»

یاخیبوونی کۆمەڵانی مەحرووم لەم مەینەتاوایە کە بۆرژوازی پێی دەڵێ کۆمەڵ، لە هەست و سۆزی ئەم ژنە شاعیر و گۆرانی بێژەدا، ڕەنگدەداتەوە. ڕووی قسەی، لە دەردو لە شادمانی ئێمەشە. هەر بۆیە، دەدا لە تاری دڵی ژنان و پیاوان و لاوانی یاخی لە ستەم! ئەم ئاوازانە خۆی، یاخیبوونێکە لە نابەرابەری و لە ستەم؛ لەو هەموو یاسای کۆن و لەو دیوارانەی پێش بە هەست و سۆزی عیشق و دڵداری ئازادانە دەگرن.
ئەم یاخی بوونە، گەشییەکی تایبەتی پێبەخشیوە کە نەک هەر سکاڵا لە ڕەنج، بەڵکوو ئومێد و شەوقی ئینسانی ئەم زەمانەش لە خۆیدا دەنوێنێتەوە. با ئەوەش بزانین کە هەستی کەم–تەجرەبەی ئەم خانمە جەوانە، تەواو خاراو نیە و بە شنەی نەسیمی ڕزگاری سەمایەکی تەواو ناکا، بەڵام ئینسانی کارگەر و ڕەنجکێش، بۆنی ئازادبوون لە کۆت و بەندی لێ هەست دەکات و پێی دەبووژێتەوە چونکو شەپۆلی ئەم سۆزە لە پشتی دیواری کەلامیش قەتیس نەماوە و تەنانەت، ئەوانەش کە ئاشنای زمانەکەی نین لە هەست و سۆزەکەی بێبەهرە نەبوون...
بە وەرگێڕانی ئەم چەپکە ئاوازە ویستم پەردەی کەلام بدەینە لاوە و ڕاستەوخۆتر لە هەستی زوڵاڵیدا، مەلە بکەین.

ڕێبوار
پایزی 1989

قسه له شۆڕشه

تۆ ئاگات لێ نییه؟
خەریکن له باسی شۆڕشێک دەدوێن
وەک سرته دێته گوێ
تۆ ئاگات لێ نییه؟
***
هەتاکو له سەفی کۆپیندان
که دەنگیان هەڵدێنن لەبەر خێر-خانەکان
هەتاکو مەحتەلن له سەفی بێکاران
که لێک-کۆبوونەوە
بۆ هەنگاو-بەرەو-پێش
هەڵهێنان،
دەستەنگان،
خەریکن ڕاپەڕن
خەریکن هەستن و
بەشی خۆ
بگرنه دەستی خۆ
فەقیرو هەژاران
خەریکن ڕاپەڕن؛
ئەوەی هی خۆیانه
یەکجاری بیگرن
***

تۆ ئاگات لێ نییە؟
باشترە بۆی دەرچی
پێت دەڵێم!
باشتر وایە هەڵێی!
دە یاڵڵا!
ئاخر،
قانوونەکان،
خەریکن دەگۆڕدرێن
قسە لە شۆڕشە
***

ماشێنی تیژ-ڕەو

تۆ ماشێنێکی تیژ–ڕەوت دەستکەوتووە.
منیش بلیتێکم دەوێ؛
بۆ هەرکوێ بێ!
ئای کە خۆشە!
ڕەنگە پێکەوە بتوانین
شوێنێک پەیداکەین و بڕۆین...
بۆ هەر کوێ بێ!
خۆ، هەر لێرە باشتر دەبێ!
لە سفرەوە دەست پێ دەکەین
هیچمان نییە لەدەست بچێ
ڕەنگە، هەندێ،
کار و باریشمان باشتربێ...
گەرچی
من خۆم نازانم بڵێم چۆن دەبێ...
***
تۆ ماشێنێکی تیژ–ڕەوت دەستکەوتووە
منیش
پلانێکم هەیە
کە لێرە ڕزگاریمان بێ...

من لە فرۆشگایەکی شیک
کار بکەم و دابمەرزێم؛
هەندێک پووڵ پاشەکەوت بخەم...
زۆریش دوورناکەوینەوە
هەر لە قەراغ شارەوە دێین
هەتا ناو شار...
تۆ و من
دەتوانین هەردووکمان
ئیشمان هەبێ...
جا ئەمجار لێت حاڵی دەبێ
مەعنای ژیان دەبێ چۆن بێ!!
بەڵام
بۆ باوکە پیرەکەم
دژوار ئەبێ
ئەو
خۆیەتی و
شوشە مەشروبەکەی؛ ئیتر
ئاوا دەژی؛
دەڵێ بەدەنی زۆر پیرە،
بۆ کارکردن
من دەڵێم بەدەنی گەلێک
لەوە جەوانتر ئەنوێنێ
دایکم، لێیداوە ڕۆشتووە؛
جێی هێشتووە!

چاوەڕوانی زیاتری بوو
لەوەی ژیانی پێیدابوو...
ئاخر،
کەسێ دەبێ هەبێ
لە بابە پیرەکەم پرسێ
بۆیە،
مەدرەسەم بەجێ هێشت
(چم کردایە؟)
***

تۆ ماشێنێکی تیژ-ڕەوت دەستکەوتووە
بەڵام ئایا هێند تیژ دەڕوا
وەک باڵی پێ بگرینەوە؟
ئێمە خەریکین بڕیارێک ساغکەینەوە
ئەمشەو ئێرە بەجێ دێڵین
ژین بێ، یان مەرگ، لەم ڕێگایە؛
لەبیرمە کە گازمان دەدا، لەنێو ماشێنەکەی تۆدا
سورعەتمان هێندە زۆر بوو، من
هەستم بە مەستی دەکردو
چراکانی شار لەبەر پێماندا دەکشان...
باسکی تۆ،
بە
ئیحساسێکی شیرینەوە،
شانمی لە ئامێز گرتبوو

منیش هەستم بەوە دەکرد ...
ببمە کەسێ؛
ببمە کەسێ...
***
تۆ ماشێنێکی تیژڕەوت دەستکەوتووە
ئێمە بە گەردش و سەیران،
هەروا، دەڕۆین...
تا خۆمان بەسەرکەینەوە
تۆ، هێشتا،
کارت دەست نەکەوتووە و
منیش
لە فرۆشگەیەک
کچێکی
فرۆشیارم
من ئەزانم... ئەوزاعمان باشتریش دەبێ
تۆ کارێک پەیدا دەکەیت و
منیش تەرەقی دەکەم و
ئێمە
لەماڵۆچکەکەمانەوە
دەگوێزینەوە ماڵێکی گەورەو
لە حوومەی شار دەژین...
***

تۆ ماشێنێکی تیژ–ڕەوت دەستکەوتووە
منیش ئیشێک کە هەموو خەرجمان دەردێنێ
تۆ تا درەنگان، لە باردا،
مەشرووبی خۆت دەخۆیتەوەو
ڕەفیقەکانت زیاتر لە منداڵەکانت دەبینی؛
من هەمیشە
تامەزرۆی ژینی باشتر بووم
پێموایە دەکرێ
من و تۆ
پێکەوە
بە دەستی بێنین...
من تا ئێستا
پلانێکم
دا نەڕشتووە
جێیەک نەچووم
کەوایە: سا،
ماشێنەکەت هەڵگرەوبڕۆین...
***
تۆ ماشێنێکی تیژ–ڕەوت دەستکەوتووە
بەڵام ئایا
هێند تیژ دەڕوا
کە باڵی پێبگرینەوە؟

تۆ خەریکی
بڕیارێک ساغ دەکەیتەوە
ئەمشەو،
ئێرە،
بەجێ دێڵی
ژین بێ؛
یان مەرگ،
لەم ڕێگایە...

ئەوبەری خەت

ئەوبەری خەت
کێ دەوێرێ
پێ بنێتە
ئەوبەری خەت!؟
ژێر پردەکان
ئەوبەرەوەی نیشانەکان
کە سپییەکان
دادەبڕێ
لە ڕەشەکان!...
لایەک بگرە!
دەنا، بڕۆ بەڕێتەوە!...
***
ئەمشەو
هەڵڵا بەرپا دەبێ
لە خیابانە پشتوەکانی
ئەمەریکا...
دەکووژن
خەون و ئاواتی
ئەمەریکا...
کچۆڵەی ڕەش،
وەبەر پەلامار دەکەوێ

هیچکەس
هۆیەکەی نازانێ
داستانەکە
دەکەوێتە رۆژنامەکان
فشار–خوێنی راسیستیەکان
دەچتە سەرێ
رۆژی دواتر
هەڵلایەکی گەورەتری لێ بوەتەوە!
هەڵمەتەکارد،
هەڵمەتە تفەنگ،
دوو کوڕی ڕەش دەکوژرێن و
کوڕێکی سپی کوێر دەبێ
کچۆڵەی ڕەش،
وەبەر پەلامار دەکەوێ
هیچ کەسیش ناوی نازانێ
چەندەها کەس بریندارن،
توڕەو جاڕز؛...
***
کچەیە
ئەو کەسەی
تاوانبار دەکرێ!!

ئەودیو دیوار

دوێنێ شەو قیژەکەم بیستەوە!
....
قریشکەو
زیڕڕەیەک
لەودیو دیوارەوە؛
شەوێکی
هەم دیسان
خەو-زڕان؛
زەنگم دا بۆ پۆلیس،
(ئەی چی بکەم؟!)
ئەو نەیامەتیانەش
هەمیشە درەنگ دێن
-ئەگەر تازە بشیەن-
کاتێکیش دەگەنێ،
پێت دەڵێن؛
ناتوانن
لە کاری خسووسی
مێردێک و ژنەکەی،
خۆیان تێگەیەنن!!
لە دەرگاش چوونەودەر
چاوەکانی ژنە
فرمێسکی
وەک باران
هەڵڕژان؛
***

دوێنێ شەو
قیژەکەم بیستەوە ...
پاشانیش بێدەنگی؛
کە مۆخ و ئێسقانمی پێ تەزی!
بەخۆم گوت
بەشکم خەون ئەبینم؛
بەشکێکم خەون بێ
ئامبولانسی سەر ڕێ
پۆلیسیش کە دەڵێ
من لێرەم هێمنی پارێزم؛
کە عالەم بڵاوەی لێبکا!
پێم وابێ
ناتوانین
وەنەوزێک
بخەوین ...

ژیکەڵانە!
ئەمشەو لام دەمێنیتەوە؟

«بەداخەوە»
هەموو ئەو شتەیە
کە ناتوانی بیڵێی
ساڵ بەدوای ساڵدا دێ و دیسان
وشەی ئاوا ئاسان نایە
وشەی وەکو
«بەداخەوە»
***

«لێم ببوورە»
هەموو ئەو شتەیە
کە ناتوانی بیڵێی
ساڵ بەدوای ساڵدا دێ و دیسان
وشەی ئاوا ئاسان نایە
وشەی وەکو
«لێم ببورە»
***

بەڵام خۆ دەتوانی بڵێی:
ژیکەڵانە، ئەمشەو لام دەمێنیتەوە؟

ژیکەڵانە،
ئەگەر ڕێک و ڕاست پێم گوتبای
ئەگەر
بە وەخت و وادەی خۆی
پێم گوتبای
ڕەنگە
ببوایتە هی من!
***
«خۆشم دەوێی»
هەموو ئەو شتەیە کە
ناتوانی بیڵێی
ساڵ بەدوای ساڵدا دێ و دیسان
وشەی ئاوا ئاسان نایە
وشەی وەکو:
«خۆشم دەوێی»!

عالەمێك شت

ئەو ژیانەی
هەمیشەو دایم ئاواتە–خوازی بووبم
پێموانییە هەرگیز پێیبگەم
ئەمن کارم کردووە بۆ کەسانی تر
هەتا قەبر
هەمیشەش تامەزرۆ ماوم
بۆ ژیانێکی ئاسوودەو
عالەمێک شت،
عالەمێک شت...
...
کە ماشێنێکی لووکسم بێ
پڕ بێ لە لیباسی فاخیر
ویڕ–ویڕکەیەک
بانگی لێکەم
هەموو شتێکم بۆ بێنێ،
هەمووان بەغیلیم پێ بەرن
منیش لەپێش چاوی ئەوان
خۆش ڕابوێرم!
عاڵەمێکیش شتم هەبێ!
عالەمێک شت!

ژینێکی ئاسوودەو رەحەت
بە شامپانی و خاویارەوە
خۆزگە ئەوکات بێی بمبینی ...
چونکە دەزانی ئێمە کێین
ئەوانەی لایقی باشترین شتی ژیانن
ئەوانەی کە دەزانن پارە قەدری چەندە
کە پێشێلی بەدبەختین و
هەر لەکاتی
لەدایک بوونیانەوە عالەمێک
لە نەداری نسیبیانە!
ئاخ
ئەوکات
ئەوان پێم دەڵێن:
«هێشتا کات بەسەر نەچووە رۆحم نەجات دەم»
پێم دەڵێن: «هەمووی بدەرەوە!!
بیدەرەوە؛ هەموو ئەوەی
لە چەوسانەوەی ئینسانەکانی تر دەستت خستووە!»
با بڵێین:
«زیاتر لەوەی پێویستت بوو
هەڵت لووشی!!»

ئاخ

ئەمە هەر

ئەو خەونەیە

کە دەتکاتە تۆزی بانان

یان دەتکاتە خانی خانان...

...

من نابێ بەتەنیا بمرم

هەموو شتەکانم پێش-خۆم دەدەم بەرەو

قەبرێکی هێند پان و هێند قووڵ

کە جێگای خۆم و

ئەو عالەمە شتەی

تیدا بێتەوە

چەند هەست بە تەنیایی دەکەم!؟

ئینسانی چاک...

تەنها ئینسانە چاکەکانن کە

لایان خاتر-جەمم...

ئینسانی چاک

کە خەریکن

ئەو گشتە شتەی خۆم

دەخەنە ئیختیارمەوە...

هەموو دوژمنانی لێ دووردەخەنەوەو

خەمی تەنیاییم ڕاودەکەن...

***

من خەریکم خەون دەبینم
خەون دەبینم
خەون دەبینم...

کچە، بلیتی خۆی وەرگرتووە

کچە، بلیتی خۆی وەرگرتووە
پێم وایە دەیەوێ بڕوا
پێم وایە دەیەوێ بفڕێ؛ بۆ دوور بفڕێ!
کەس نەیتوانی
دەست بێنێتە ڕێگای، نەڕوا
یان بەزۆر پێشی پێبگرێ!

بۆچی نەڕۆی؟! ئاخر بۆچی؟
دوور وە کەوە،
لەم ستەم-مەینەتاوایە
لەم هەموو زەخت و زووخاو و خۆخواردنەوە
بڕۆ
بەرەو
ڕابواردن...
هەرگیز
هیچیان
بەتۆ رجوا نەبینیوە...
...
گەورە کچ، دەرەتانی کوا؟

کوا ڕیشەیەک
که قورس و مەحکەم ڕایبگریٚ؟
هیوای هەر دەبیٚ ئەوە بیٚ
رۆژیٚک، لە کەسیٚک گرۆبیٚ
هەندیٚ کەسی عەوام
پیٚی دەلیٚن هەلاتوو،
ڕەدوو-کەوتوو،
یا خۆد، دۆڕاو؛
بەلام ئەو خۆی باش دەزانیٚ
بلیتەکەی بۆ کویٚی دەبا!
ئەو، جیٚگای خۆی،
لە هەتاودا پەیدا دەکا!
بەلیٚ،
ئەو کچە دوور دەڕوا،
دەفڕیٚ؛ دەفڕیٚ؛

بۆچی؟

بۆ ئینسان دەمرێ لە برسان،
کاتێک خۆراک
بەشی بژێوی گشت دەکا،
لەم جیهانا؟!
بۆچی، کاتێک
ئێمە هێندە زۆر و زەبەند
لە هەرلا هەین،
هێشتا،
هەندێکەس هەن تەنهان!؟
بۆ بە مووشەک دەڵێن سوڵح-پارێز
لە حاڵێکدا
ئاڕاستەی کوشتار کراون؟!
عیشق، نەفرەتەو
شەڕیش، سوڵحە
«نە»، «ئەرێ»یە و
ئێمەش، گوایە، هەموو ئازاد!!
بەڵام
کەسانێک هەن،
خەریکن
جواب پەیدا دەکەن؛

هاکا ڕۆژێکی وا گەیشت؛
لەناو ئەم هەموو پرسیارو ئاڵۆزییەدا
کەسانێک هەن
لەدووی حەقیقەت دەگەڕێن
کەسانێک بەشوێن جوابەوەن
هاکا ڕۆژێکی وا گەیشت
کاتێک کە کوێر
چاوپێچەکەی دادەماڵێ و
زمانی زمان–بەستراوان
لە باسی حەقیقەت دەدوێن ...

بۆ ئازیزم

دوو حەوتوو، لە زیندانێکی «ڤێرجینیا» دا؛
بۆ ئازیزم، بۆ ئازیزم؛
بیست هەزار دۆلار زەمانەت
بۆ ئازیزم، بۆ ئازیزم؛
عالەمیش پێی وایە گەوجم!
بەڵام ئەوان، خۆ، لە عیشق،
هیچیان لێ حاڵی نەبووە!
ئێمە بۆ عیشق
کاری وەهامان کردووە...
من، پێویست بێ،
هەڵدەگەڕێم بە کێوێکدا
گیانیشم دەنێمە پێناو
گەیشتن بە تۆ؛
تۆ، تۆ، تۆ!
هەموو رۆژێک،
پشکنینی رۆحم دەکەم؛
بۆ ئازیزم،
بۆ ئازیزم؛
وەڕەز و جاڕزم دەکەن؛
منیش درۆیان بۆ دەکەم؛
لەبەرخاتری ئازیزم؛

من کەوتوومە شوێنی دڵم!
کەللەشم داناوە کەوا،
بە ووردی، لەم عیشقە بگا
کەس ناتوانێ هەڵم بوێرێ!
من کەوتوومە شوێنی دڵم،
مێشکیشم داناوە،
پڕ شەوق،
شێت وشەیدا
بایەخی ئەم
عیشقەو ئەم فیداکارییەی
من تێ بگا!

ئەگەر ئێستا نە

ئەگەر ئێستا نە، ئەی کەی؟
ئەگەر ئەمڕۆ نە، دەی کەی؟
بۆ پەیمانت گرێداوە لە عیشقێک کە
دوارۆژ بیلێی؟!
فایدەی چییە؟
دەتوانی سەبرکەی هەتا
بەیانی دێ
هەتا ئەم رۆژە کەیشەوە
دەکرێ هەر سەبری لێبگری
دەتوانی سەبری لێبگری و
ئەم دڵەشت لەدەست بچێ!
دەتوانی سەبری لێبگری و
زوو زوو پەشیمان بیتەوە!
ئێستا، تاقە-شتێک کە ئازادە، عیشقە!
دەبێ لەهەرکوێ تووشی بووین،
باوەشی بۆ بگرینەوە!
دڵبەر، لەوانەیە، زوو زوو خۆشەویست بی!

ئەگەر ئێستا نە، پاشان چی؟
ئێمە هەموو دەبێ لەژینی خۆ بەهرەمەند بین!
هەمیشە ئیحساسمان وابێ
هەمیشە پێمان وابێ کە
ئەوا، هەر ئێستا، وەختیەتی!

بۆ تۆ

کەلامێک شک نابەم بیڵێم
هیچ کەلیمەیەک ناتوانی
ئەم ئیحساسە دەروونیەی
بۆتۆ هەمە
بیدرکێنێ!
هەستێک لەناخی دڵمەوە
کە دەستی پۆلیس و گاردی لێکوتایە
کە دەستی عەقڵ و مەنتیقی لێکۆتایە
ئەمانەوا هیچ کەلیمەم
بۆ بەیانکردنی ئیحساس،
پێ ناهێڵن؛
هەستێک لەناخی دڵمەوە
بۆ تۆ، بۆ تۆ،
تەماشام کە،
خۆم بۆ کۆنترۆڵ ناکرێ!
پێتوایە لەتوانامدایە؟
ئاخر
ئابەم تەوژمی ئیحساساتەوە
چیدی ناتوێنم خاوەنی هەستی خۆم بم

کەلیمێک شک نابەم بیڵێم
هیچ کەلیمەیەک ناتوانێ
ئەم ئیحساسە دەروونیەی
بۆ تۆ هەمە
بیدرکێنی
هەستێک لەناخی دڵمەوە،
بۆ تۆ، بۆ تۆ

دەفتەری شەشەم
چەند شیعرێکی تر

بەڕێز جەنابی سەرکۆمار

وەرگێڕانی ئازاد لە ئاوازیکی «پینک»
ستران-بێژی ئەمەریکایی

بەڕێز؛ جەنابی سەرکۆمار!
وەرە؛
تاوێک لەگەل من
بو گەڕان؛
چما دوو کەسی ئاسایی و
ئەتۆش، لەمن چاکتر نەبیت
هەندێک پرسیارم هەن، ئەگەر
رێک و راست جوابم دەیتەو:

چۆن هەست دەکەی
کاتێک
ئەم گشتە بێ-خانەو-لانە
لەخیابانەکاندا دەبینی؟
دوعا بەدەرگای کێ دەکەی
تۆ
پێش نووستن؟؟
چۆن هەست دەکەی
کە دەڕوانیتە ئاوێنە؟
سەرت بەرزە؟

چۆن خەو دەتباتەوە، کاتێک
باقی–ئێمە شیوەنمانە؟!
کاتێک دایکێک
فریای خواحافیزییەکەی ناکەوێ؟!
چۆن ئەتوانی بەسەربەرزی
هەنگاو بنێی؟!
ئەتوانی ڕاست بڕوانیتە ناوچاوم و
بڵێی بۆچی؟؟

بەڕێز جەنابی سەرکۆمار،
تاقانە بوی بەمنداڵی؟
نەکا، ئێستاش تەنیاو تاک بی!؟
تاقانەو تەنیاو تەریکی؟
چۆن ئەتوانی بڵێی
هیچ منداڵێک پشتگوێ نەخراوە؟
ئێمە، نە گەوجین و نە کوێر!
گشتیان لەزیندێکانتان
تۆش خەریکی
ڕێگای جەهەننەم خۆش ئەکەی!!
ئەوە چ بابێکەکەوا
مافی کیژی خۆی زەوت دەکا؟

ئەوە چ بابێکەکەوا،
لە کیژۆڵەی خوی بێزارە
چونکە کچی،
خۆی، خۆشەویستی کچێکە؟!
ئاخۆ، ڕای «خاتوونی ئەوەڵ» چ بێ؟
لەقسان
ویسکی و کۆکایینتان لێبڕاوە؟!
چۆن خەو دەتباتەوە، کاتێک
باقی ئێمە شیوەنمانە؟!
کاتێک دایکێک
فریای خواحافیزییەکەی ناکەوێ؟
چۆن ئەتوانی بەسەر-بەرزی،
هەنگاو بنێی؟!
ئەتوانی
ڕاست، بڕوانیت بە
نێوچاومدا؟!
کە باسی کاری سەخت ئەکەی؛
گوێگرە با پێت بڵێم
کاری سەخت
چۆنە:
کرێی کەمترین و

منداڵێکیش بەڕێوەبێ!

پێت بڵێم کاری سەخت چۆنە؟؟

دووبارە بەرپاکردنەوەی

ماڵێکی بومباران کراو!!

بڵێم کاری دژوار چۆنە؟؟

جێ–خەوخۆش کردن

لە مقەبا؛ لە کارتۆن!!

بڵێم کاری دژوار چۆنە؟؟

کاری دژواار

کاری دژوااهار ...

تۆ یەک رێزەیش،

ئاگای کاری سەخت و دژوار،

هەر نازانی؛

نازانی؛ نا!

کاری دژواار

کاری دژواهاار...

ئاای ی ی ی...

چۆن ئەتوانی

بەسەر–بەرزی

هەنگاو بنێی؟!

بەڕێز؛

جەنابی

سەرکۆمار؛

باوەڕناکەم

هازت بێ

تاوێک بگەڕێین

وایە؟ یان نا؟؟

دەستی ماندوو

«دەستی ماندوو لەسەر زکی تێرە»
پەندی پێشینان
خەجاڵەت بێ؛ پیرە-مێژوو!
ئاخر تاکەی
بنێینە سەر زکی برسی
دەستی ماندوو؟

ئەقێژینن: «قەیران، قەیران»
ژین هەرزانەو ژیان گرێن

کوڕەی عەرزم کردە بەهەشت
چەرخی ئاسمانم گرتە مشت
بەڵام چەرخی چارە- نووسم،
دوورتر لەگشت

«دۆعا” یان کوشت
هەزار خەون و روئیایان کوشت
«ندا» یێن کوشت
هەزار رازو نزایان کوشت

«ڤیکتۆر خارا»،
«جان لنون»و
«جەوهیل» و
«چەگەڤارا»یان کوشت
لەکوێ غەرقی شەرم و
شەڵاڵی ئارەقی خەجاڵەت بووی
پیری پرتووکاوی مێژوو!!

پاشەو–پاش تاکوێ بچمەوە
هەتاهاوڕێ مارکسم بڵێ:
گوڵ لێرەیە
هەر لێرە سەمای بۆ بکە!؟

خەجاڵەت بی پیرە–مێژوو!
ئاخر تاکەی
بنێینە سەر زکی برسی
دەستی ماندوو!؟

میوانی تۆن

بەدووچاوی
وەک زرێبار،
گەرمی گرینە؛
دەشتی شینی مەریوانە،
سەرگەرمی شینە!
لە“تاڵە سوار“
دائەبەزن دوو سواری سوورپۆش؛
میوانی تۆن؛
«کاک فوئاد»ی دڵگەرم و رووخۆش!
میوانی تۆن؛
هاتوونەوە
لەتەورێزەوە
میوانی تۆن؛
بیانگرە لە ئامێزەوە
لەهەواڵی
هەڤاڵانی تەوریزو تاران،
چەپک چەپک
گوڵیان پێیە“ پڕ-پڕ بەدامان؛
بیاندوێنە؛
بابوت بڵێن سرودێکی نوێ
گەش و روونتر
لەو سروودەی کە بیستووتە دوێ؛
دەستە-دەستە

لاوانی سەربەرزو شوڕشگێر
بەرانبەر بە جووخەی ئێعدام،
بەدەنگی دلێر،
ئەگورڕێنن؛
تەختو بەختی دوژمن ئەلەرزێ
ئەلێن:
دوژمن"راوەستاوی بەرانبەر بەکێ؟؟
بەرانبەر بە ڕندووی قورسی شۆڕش وەستاوی
دژی سێڵاوی باوەڕو هێرش هەستاوی!
وا بەیانە،
بۆیە وایە،
ئەی سەر لێ شیواو!
ئەستیرەکان
ئەتوێنەوە
نێو نووری هەتاو
زەردەخەندەی گزنگی خۆر، لەزاری لاوان
پەرچەمی فەتحی بەیانە،
کاتی تیرباران
ئەستێرەکانی گەلی کورد
لەگەڵ پیشەنگان
شەبەقی سووری
ئاسمانی هیوایان نەخشان!
شەهیدانی شورشگێڕمان
پێشەنگی خۆرن؛
بناغەی بنکەن-کراوت بەخوێن ئەشۆرن

شیرین ئەدوی

شیرین ئەدوی، کاڵی شیرین!
گفتوگۆت چەندە شیرینە؛
ئەی ناسکە چاو کاڵەکە
کە گەشترین گوڵی نێرگز
ئەبێ زۆر زۆر منەتبار بێ
ئەگەر بڵێم
وەک چاوەکانت رەنگینە!
***
شیرین ئەدوی، تەڵی ناسک
تەڵی ناسکتر لە لاولاو
کە گۆمی مەنگی چاوانت
پڕ-پڕە لە شادمانی
شادمانی مەعسوومانە
دڵی پاراوی شۆڕشگێڕ
پڕ دەکەی لە گورج-وگۆڵی؛
***
تەڵی تەڕی نەرگسی باخ؛
رازێنەری سەنگەری شاخ!
بۆکوێ؟
بۆ شار ئەچیتەوە؟
جەخارو داخ!!

تا هەتایە

بە شوێن، ئاوازێکی ڤیکتۆر خارادا؛
بۆ چەگەڤارا.

بانگەوازی
لووتکەکانی مێژوو،
وتیان:
خۆشمان بوێی!
هەتاوی ورەی بەرزت بوو،
لەگەماروی مەرگەساتا،
گۆشی کردین

ناخی دڵمان
پڕە لەعەشقی زوڵاڵی
هەست کردنەوە بەحوزوورت
هاوڕیی فەرماندە: «چەگەڤارا»!
کەدەستانی بەهەیبەت و
مەزنی تۆ
تەوژم ئەداتەوە مێژوو
سەراسەری «سەنتا کلارا»
بەخەبەری دیداری تۆن!

ناخی دڵمان

پڕە لەعەشقی زوڵاڵی

هەست کردنەوە بەحوزوورت

هاوڕیی فەرماندە «چەگەڤارا»!

هاتوویتەوە

گڕبەردەیتە گژەبای دڕ

بەهەتاوانی بەهاری

کە ئاڵای سوور باڵا بکا

بەتیشکی زەردەخەندەکەت

ناخی دڵمان

پرە لەعەشقی زوڵاڵی

هەست کردنەوە بەحوزوورت

هاوڕیی فەرماندە «چەگەڤارا»!

عەشقی شوڕش-پەروەری تۆ

سەرەتای تازەی خەباتە

کاتێک هەموان

سەوداسەری

دەستانی رزگاری-دەرتن!

ناخی دڵمان

پڕە لەعەشقی زوڵاڵی

هەست کردنەوە بەحوزوورت

هاوڕیی فەرماندە «چەگەڤارا»!
ئێمەش پەیگیرو پێداگر
چون–جاران: شان–بەشانی تۆ؛
لەگەڵ فیدل،
بەڵێنمان بۆت بەردەوامە
هەتا هەتایە" فەرماندە؛
هاوڕیی فەرماندە «چەگەڤارا»

دەفتەری ئاخر
چاپ نەکراوەکان:

لێرەدا، ئەو شیعرانە دێن کە لە کۆبەرهەمەکانی پێشوودا نەهاتوون. هەندێکیان لێرە و لەوێ چاپ کراون یان لە سایتی خۆم بڵێو کراونەوە؛ هەندێکیشیان هەر بڵاو نەکراونەوە. لەوانەیە هەموویان بەکات، تازە نەبن؛ یان وەرگێڕدراوی بەرهەمی هەر ئەو شاعیرانە بن کە هەندێک لە کارەکانی لە کۆبەرهەمەکاندا هاتوون؛ یان وەک یەکەمین پارچە کە بە یادی فۆئاد، بەشێکی کراوە بە سرود و بڵاو کراوەتەوە ... هەندێکیشیان تازەن و هی چەند ساڵ و چەند مانگی رابوردوون.

بۆ فوئاد

کارێکی ساڵی ١٩٧٩

سروودی «کاک فۆئاد، هەڵبژاردەیەکە لەم شیعرە

کە لێرەدا، بە ڕەنگی شین دیاری کراون.

کاتێک کە شەیتانی گەورە
ئاگری بەردا لەم دەورە،
بۆ سەر خاکی کوردەواری
یاجووج و ماجووج داباری؛
ئەرتەشی وپاسدار وەک دوژمن
بە خوێن-خۆری و ئینسان کوشتن،
هاتن؛ وەک لافاوی بەهار
ڕشتیان خوێنی خەڵکی هەژار،
ویستیان چاومان بترسێنن
کۆرپەی شۆڕشمان بڕفێنن،
پێشمەرگە، وەک پڵنگی لان،
لێی دەرکەوتن، بە هەزاران.
لێیان کوشتن، وەک گەڵای دار
بە دە و بە سەد و بە هەزار.
«فۆئاد»، ڕۆڵەی ئاگر و خوێن

تۆوی شۆڕش لە هەموو شوێن؛
وەستا، شێرانە، بەرانبەر
پەلامار–دەر، چەشنی سەنگەر!
«گیڤارا»ی کوردەواری بوو
لە هەموو شوێنێک دیاری بوو!
دوژمن، کە چاکی دەناسی
پشتی دەلەرزی لە باسی
خستیە ناو داوێکی گەورە؛
جاش و پاسدار، لێی دا دەورە؛
بە جاش و تۆپ و تەیارە،
دەیسا، بەرسەریدا، دابارە.
شێرانە لێیان هاتە دەست.
بەخێر بێ مەرگی ڕێی مەبەست!
لێی تلاندن؛ نەیەک، نەدوو،
چاک لێی کوشتن، بە ئارەزوو!
بەڵام، لاڵ بم، ڕێزی شەستیر،
گلاندی شۆڕشگێڕی ژیر.
کۆستی کەوت دایکی کوردستان
لە شەهید پڕ بوون گۆڕستان!
سەرەخۆشی بێ لە گشت یاران
لە دایکە «بەهیە» سێ جاران!
جێی دایکی وا بەرزی هەورە،

دایکی سێ شەهیدی گەورە!
ئیتر کێ بێ وەکوو «فۆئاد»
تەواوی ژینی بەخت بکات!؟
کێ بێ وەک برووسکە وابێ
کوردوستانی پێ ئاوابێ!؟
نەک هەر کوردوستان، گشت ئێران؛
هەموو توورە و تازیە باران؛
بۆ «فۆئاد»ێ کە سەنگەرە
یادی لە دڵمان ڕابەرە!
دەمێ یەکیەتی جووتیاران،
دەمێ کۆڕی زەحمەتکێشان؛
دەمێ سەنگەر، دەمێ مەزرا،
کۆڵ هەڵگرتن لەگەل فەلا!
شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشان،
چرای ڕێی دەروون پڕئێشان؛
وەرن یاران بەشینەوە،
کاک «فۆئاد» ئەی شەهیدی ژیر
شۆڕشگێڕی پاک و پەیگیر!
شەرت بێ جێگات بگرینەوە
سەنگەرەکەت پڕکەینەوە!
بەڵام سەنگەر پڕن، یاران؛
ئەڵێی گوڵن لە بەهاران...

شاخ و کێو پڕ لە پێشمەرگە؛
دوژمن نەسیبی هەر مەرگە!
قوولتر بێ شۆڕش لەم دەورە!
بڕووخێ شەیتانی گەورە!

بەهار

له شیعرەکانی «هنری جۆرج»،
شاعیری ئەمریکایی ۱۹۳۳

دیسان عەتری بەهارە وا
گیانی بەخشیوە بە هەوای
مانگی نیسان
سەوزە گیا
زەوی پۆشیوە
سەراسەر بەرژەوەندی گیان
وا ڕەمزی ئال و گۆڕە دێ
لە پیش چاوی هەموو ماندا
شادی جیهان ئەنەخشێنێ
گەر هەبێ چاوی بیبینێ
لەسەر چلە شکۆفەی ورد
چرۆ سووربواتر ئەنوێنی
گەڵای سەوز گەشتر ئەدرەوشێ

هۆ دەورانی نەگبەتی و شووم!
وەرزی تازەت لە زگ دایە

بیهێنە بوون
با کازیوەی هەتاو و

شادی بدرەوشێ
چەند خۆشە شۆڕشێک
دنیای
سبەینێی لێ دەزێ...
خۆشە بەهار و مانگی مەی
مایەی شادی
مایەی ئۆخەی ...

سیمان

که گورانییەکانی «ماری تۆلای»،
ستران بێژی ئینگلیزی

ئەو شوێنە من تێدا دەژیم
دیوارەکانی سیمانن
تەبەق–تەبەق لە سەر یەکتر
هەمووی سیمان
میچی سیمان
تەختی سیمان
چما زیندان!
زیندانێک کە
پیویستی بە کلیل نیە
دەرگاکان هەموو ئاوەڵان
بەڵام
گیرفانی بەتاڵم لێم بوونەتە
تەڵە و زیندان

(کورس):
بۆیە منیش
خەریکم هەڵی دەکڵۆشم
ئەم سیمانە هەل دەکەنم
ئاگاداری تۆوەکانی بن عەرز دەکەم
چرۆ دەرکەن و باڵاکەن

هەلی دەکۆلم من ئەم سیمانە
من خەریکم هەلیەکەنم
*
*
من نامەوێ لێرە بژیم؛
کەس نایەوێ
جێگایەکی نەگبەت
کە ڕۆحم یان تییدا دەناشت؛
(هەر بەو شەرتەی توانیبایان)
قەتیسی چوار–دیواریەکم دەکەن؛
چما زیندانی بم!

بەلام منیش خۆ کول نادەم؛
ئەم ئەرزەی لە ژیر پیم دایە
ئاخری دەکەم بە هی خۆم

(کورس):
بۆیە منیش
خەریکم هەڵی دەکڵۆشم
ئەم سیمانە هەل دەکەنم
ئاگاداری تۆوەکانی بن عەرز دەکەم
چرۆ دەرکەن و باڵاکەن
هەلی دەکۆلم من ئەم سیمانە
من خەریکم هەلیەکەنم
*
*

من ئەمەوێ
دووبارە ئەرز
ئاسمانی بەرین ببینێ
هەست بە تیشکی گەرمی هەتاو
بکاتەوە؛
تامی باران هەم دیسان بچێژێتەوە؛
نەفەس بکیشی،
تا هەرچی زیندەوەرانی ژێر خاکە
هەڵ نەکورمێن
بژیەنەوە
کاتیک کە من
دەستم بە خاک
دا رودەکەم

(کورس):
بۆیە منیش
خەریکم هەڵی دەکڵۆشم
ئەم سیمانە هەل دەکەنم
ئاگاداری تۆوەکانی بن عەرز دەکەم
چرۆ دەرکەن و باڵاکەن
هەلی دەکۆلم من ئەم سیمانە
من خەریکم هەلیەکەنم

مەگری، پایز!

سەد پایز پاش «جەو هیل»

مەگری، پایز
شین مەگێڕە
بۆ سەدەمین ساڵیادی
«جەوهیل»ی ئازیز...
***
ئەگەر ئەوان
گەرمای پەیکەری «جەوهیل»یان
بە گوللەباران دامران،
نەیانتوانی
بانگەوازی گەرم و گەشی
بەر دەسڕێژ دەن
بانگەوازی «جەوهیل» نەمرد؛
گوللە قەت کاری لێنەکرد ...
بانگەوازەکەی، ئەمەتا
ئەمەتا لە گەرووی مندا؛
گەرووی «نازم حکمەت»، «برشت»؛
لە بانگەوازی «جان لینۆن»،
لای «جۆن بایز»، «لۆرکا»، «ێراگۆن»، «دیلان» و
«ویکتۆر خارا» ...

وا بەگشتمان
هاو–بانگەوازی «جەوهیلین»
بۆ گشت پەڕاوپەڕی جیهان!
دە بەس بگری؛
پایز، پایز؛
***

وا سەد ساڵە
یەکیەتی گەورەی جیهانی کرێکاران،

سەد بنج،
سەدان
ریشە دەکا
لێرە و لەوێ
بانگەوازی
هاندەر و ڕێکخەری «جەو هیل»
دەگاتە مەنزل
مەنزڵی
دڵی جەماوەری بەرین.
بریا ئێستا
«جەوهیل»، لێرە،
لەلامان با
جەخار، جەخار؛
«جەوهیل»، نەما تەماشاکا
چەند دەنگمان دلێرە ئێستا
بە بانگەواز
بانگەوازی یەکگرتوویی!

بۆ منالّە بێ-ڕنگەکان؛
بۆ کچانی کارخانە و بۆ
هەموو چەوساوەیەکی کار، ئێمەین،.
ئێمەین دەنگی بێدنگەکان
جەخار، نەما تەماشاکا
بەدیهاتووی ئاواتەکانی ئەوکاتی
نان و حورمەت و ئازادی
تا چەندە دەستەبەر بووە و
دەشکۆفن و هەمیسان دەگەشێنەوە.
جەخار، نەما تەماشاکا
چۆن سەرمایە
ترنجاوەتە کونجووڕی
قەیران و داعش و فاشیسم
-وەک چۆن «جەو هیل» ئەو زەمان، ئاواتەخواز بوو-
وا کۆیلەتی کریگرتە
کەوتوەتە بەر پەلاماری
نەوەد و نۆ لە سەر سەدی، چەوساوەکان!
دەبەس بگری
پایز، پایز
خۆشکەرەوە بارانەکەت
بەرزە
بانگەوازی گەش
و ڕێکخەری جەو هیلی ئازیز!

نۆڤامبەری ٢٠١٥

پاریسی «پێرلاشەز»

مەستانی ئەفیوونی ئائین،
سەرەتای ساڵی ٢٠١٥،
هێرشیان کردە سەر
«شارلی ئەبدۆ» لە پاریس؛ ڕۆژنامەی
١٥ی نۆڤەمبری هەر ئەو ساڵەش
هێرشیان کردە سەر
تالاری شادی و مۆسیقای «بەتاکلان»
هەر لە پاریس!
پاریسم
بریندار
بەتیری مەستانی ئەفیوونی ئائینە

***

پاریسی «پێرلاشێز»
پاریسی کۆمۆنە
بە گەرووی خوێناوی
ئاوازی هاودەردی «بێرووت» و
هاودەردی «ئەنکارا» و
هاوپشتی «کۆبانێ»،

پڕ گەرووی زامداری
ئاوازی ئەخوێنێ:
هاودەردین
پێکەوە پێکراوین بە تیری سەرمایە
بەتیری جیهادی سەرمایە و
بە تیری پۆلیسی سەرمایە،
چما دوو بەرداشی سەر و ژێر،
هەستیمان ئەهاڕن؛
ئاردەشانی خوینمان
سنووری گشت بەزاند...
***
کە دەسڕێژ لە «شارلی»
کە دەسڕێژ لە قەڵەم
لە گەرووی بانگەوازی «ڤۆلتێر»
نەیتوانی
نە قەڵەم بشکێنێ
نە «ڤۆڵتێر» بێدەنگ کا،
هاتنەوە مەستانی ئەفیوونی و
ئەمجارە
تەقەیان لە شادی و ئاواز کرد
«بەتاکلان» یان گەوزاند لە خوێنا
***

پۆلیسی گەمژە و گەوج
خاج لە نێوچاوانی ئەکێشێ و
خیش ئەکا و
بە پۆستاڵیشەوە دێتە سەر
گەڵای سووری شەقام
سەر ئازادی مرۆڤ
وەک کردەی کۆنیشی
لاژە-لاژ،
ویرد و ئەورادی پووچ
ئەخوێنێ بە خۆیا
***

بەڵام خۆ پاریسی «پێرلاشێز»
پاریسی «کۆمۆنە» و «پوەتیە»
شەقامی بەرنەدا
بە ئاڵای ئاوازو
بە ئاڵای شادی،
بە
«پیانۆ پرۆتێست»
هاوپشتە و
هاوەدەنگی جیهانێک کە چاوی هەڵدەبڕێ
مشتە بۆ ژێرچەنەی جیهادی و
پۆلیس و
سەرتاپای بێدادی نگریسی ئاژاوە!
***

ئەوێستا
پاریسە و
جیهانە و
هاوپشتی

پاریسە و
هەستانە و
هەڵدێرانی مەستان
هەڵدێرانی مەرگ و
مەنگانی مەرگ-خواز
پاریسەو
شەقامە و شادییە و ژیانە
کۆمۆنە و ئوکتوبەر
ڕێ-نیشاندەرمانە!

٢٢-١١-٢٠١٥

بڤە!

له یادی سه رده شت عوسماندا
٠٥|٠٥|٢٠١٣

«بڤە! نەکەی!»
ئەمە روونترین پەیامی چاوەشی چۆغە–لەبەرە؛
بە پەیکەری لە خوێن–گەوزاوی «سەردەشت»دا
ئاراستەی من و توی دەکا!
«بڤە! نەکەی؛»
نەکەی پەردە لەسەر دە غەڵی و تالان هەڵماڵی!
نەکەی باسی
چالە–نەوتی پەیکەری کارگەر قووت–دەر،
ژنی سووتاو،
منالّی بێ ناز و نەوا،
درامای «دۆعا»
لە هەڵلا دەی!
ئە گینا چی؟
ئەگینا قوززڵقورتی مەرگ!!»
دەڵێ: «چاوێک لار بڕوانێتە گیرفانم
هەر ئەو بەڵای بەسەر دێنم
بە سەر زاری «سەردەشت عوسمان»م هێناوە

ئازادی بە زنجیرەکانتا هەڵ-بڵێی؛
ئازادی ئاوازی رەنگین
بو قفڵ و نەردەی زیندان و
پۆستاڵی چاوەش دابنێی؛
دە نا قسەی زلتر لەزار؟! بڤە؛ نەکەی!!
وسکوت! قوڕ و قەپ! دەنگ نەکەی!!»
***
بەڵام پەیکەری نەبەزی «سەردەشت عوسمان»
پەیامێکی تری پێ یە:
دەلی: «ئەوان خەتی سووری بڤەی خۆیان
بە خوێنی من نەخشاندوە
ئەفسانە ی تۆ خۆش و من خۆش،
گەیشتە خاڵی کۆتایی گوللەی گەرم؛
چی یان لە «جە وهیل» کرد، ئاوا؛
بەڵام کوشتنی مرۆفێک
چەکی بەهیزتر لە گوللەی گەرمی دەوێ!
منیش نەمردم؛ وەک «جەوهیل»
منیش،
بۆ ئێوەی جەنگاوەر،
ڕوونتر لە پەیامی «جەوهیل»،
پەیامیکی دی شک نابەم
شیوەن مەکەن!
یەکگرتووبن!

٢٠١٣٠٥٠٥

بۆ فەرخوندە؛

عالەم پڕە
لە بانگەوازی «فەرخوندە» و
جەخاری مەرگی «فەریناز»؛
بانگەوازی یاخی بووەکان؛
«فەرخوندە»ین
«سوهەیلا»ین
«نیدا»ین
«دۆعا»ین و «فادیمە»ین
«پیلا»ین...
«ڕێحانە»ین و ... «فەرینازین»...
لیستەیەکی بێ کۆتایی...
***
هاواری یاخی-بووانی هەناسە-سوار:
تاچەند؟!
تاکەی؟!
تاکەی تیژاو؟!
تاکەی سوهەیلای جەورکێش!؟
تاکەی چاومان
ئەکەنە چاڵی چەتوونی!؟
***

ڕۆژ–نه–ڕۆژێ
پەیکەری سووتاومان
ئاڵای نەفرەتێکی یاخی بووە
یاخین ئیتر
لە ئائین
لە نەریت یاخین
لە تەشی ڕستنی شیرین
دەست–بەچەک لە بێداد یاخین!
لە حوکمی بێدڵی خەمسارد،
پێشێلکەری گوڵاڵەی ژین
پێشێلکەرانی فەرخوندە،
لەبەنگییانی کوێر و کەڕ
لە نۆکەرانی حوکمی دین
حوکمی دەسەڵاتی پارە
حوکمی نینسان–فرۆش
یاخین!
***
ئێستا، فەرخوندە ئاڵایە
دەسڕێژە، هەڵمەتە، مشتە
ڕاساوە
لە
ژێرچەنەی ریشنی ئائین
لە ژێر چەنەی
بێ
ڕیش و بێ شەرمی «سیمین»
بەڵێ فەرخوندە بوو بە مشت
مشتی یاخی بووان لە دین
***

سیمای خویناوی فەرخوندە
گوڵێکە، ئاڵایەکی سوور
بە موژدەی نەورۆزی تازە
نەورۆزی هاودەنگی بەرین
نەورۆزەکەی پیرۆز کردین
***

ساڵی تازە
بەهاری تازەی هاودەنگی
لە «پامیر»ەوە تا «ئوسلۆ»
پڕ لە بانگەوازی نوێی
«یاخین؛ یاخین»
سوهەیلا ش یاخییە لە جەور
هۆزی جەورکێشان یاخین!
لە ئائین
لە نەریت یاخین!
لە تەشی ڕستنی شیرین؛
چەک بەدەست، لە بێداد یاخین!
لە حوکمی بێدڵی خەمسارد،
لەدەسەڵاتی سەرمایە و
حوکمی پارە لەسەر ئینسان؛
لە ژاکانی گوڵاڵەی ژین
بە سمکۆڵی
بەنگییانی ئەفیونی دین؛
لە حوکمی ئینسان-فرۆشی جیهان
یاخین!

نەورۆزمانگی ٢٠١٥

بژی کوبانێی بەرەنگار

مەستانی ئەفیوونی ئایین؛
هاتن؛
چۆن دەعبا دێ، ئاوا!
دەعبای چی؟
کام وەحش؟ کام دەعبا؟
ژین، لای ئاوا، بێ قیمەتە؟؟
مەگەر سەرمایەی بێ-بەزەی
ژینی مرۆڤ بەتاڵان-بەر؛
کەڵەگای شێتی سەرمایە
مەستی ئەفیوونی ئایینی چاوچڵێسی
پڕ-چەک، پڕ-پارە، مێشک-بەتاڵ
هاتن؛
کوشتیان؛
گرتیان؛
بردیان؛
ماڵیان ڕمان؛
ملیان پەڕان؛
کۆڕەو؛
ئاوارەیی؛
دیلی؛
کۆیلەتی و
ئینسان-
فرۆشی لە نێوبازاڕ!!
***

خەڵکی چەکدار؛
خەڵکی ڕێکخراوی چەکدار؛
دایکان و کچانی چەکدار؛
پیاوان، لاوان، گشت بە یەکجار؛
بوونە دیوار؛
بوونە قەڵای بەرخوەدان و بەرەنگاری؛
بوونە دەسڕێژ؛
بوونە ستران و هاوار:
ئازادیمان؛
ئازادی هەموو کۆمەڵگا؛
ئازادی مرۆڤایەتی
بۆ سەرنجامێکی رزگار

***

مەستانی ئەفیوونی ئایین؛
کەڵەگای بێڕەحم و بەزەی
خوای سەرمایە؛
پڕ-چەک، پڕ-پارە، مێشک-بەتاڵ؛
دڵ-بەتاڵ لە شەرم و شکۆ؛
هەر لە چەشنی باجەی خەمساردی بانکەکان؛
هاتن؛
بردیان، کوشتیان، گرتیان،
ملیان پەڕان، ماڵیان ڕمان؛
کۆڕەو، دیلی،
ئینسان-فرۆشتن لە بازاڕ!!

بەڵام کۆبانێ قەڵابوو
بەرخوەدان و بەرەنگاری خەڵکی چەکدار
کچان و ژنانی دلێر؛
دەست–ودڵ–یەک–گرتوو؛ بوێر؛
سینگی کچان،
نەک قەڵغانی گولە،
بووبە قۆناغی چەکی هێرشکەر؛
دەسڕێژی قارەمانانەو
ژینگەی ستران و هاوار:
ئازادیمان؛
ئازادی هەموو کۆمەڵگا؛
هەموو مرۆڤە بەیەکجار
***

کۆبانێ قەڵابوو؛
مشت بوو؛
بۆ بن ڕیشی مەستانی ئەفیوونی ئایین؛
بۆ سەرسینگی خودای خەمساردی سەرمایە؛
بۆ نێوچاوی کەڵەگای شێتی بێمایە

بژی بەرخوەدانی گشتی خەلکی چەکدار؛
دایکان و کچانی سەنگەر؛
قەڵا و دیوار
بژی کۆبانێی بەرەنگار

٠٤-١٠-٢٠١٤

بەجێم هێشتی

خوشکم، خەجێ، هاتبوو بۆ دیداری من
کە خوشکی گەورەمان، حومەیرا،
چرای ژینی کوژایەوە...!

بەجێم هێشتی و
ماڵاوایی
ئاسایی بوو...
بەتەمابووم
کە دوایی بێیتە پێشوازم؛
باوەشی گەرمی خۆشکانە
نەک ئاوا، سارد!!!
مەگەر خۆت نەت وت «بەخێرچی»؟؟
ئەی بۆ شێوانت باوانم؟؟
ئەی بۆ سارد و سڕە، ئێستا، باوەشی گەرمی دایانم؟؟
جووتە-خوشکێک بوون، من و تۆ،
وەک جووتێک چاو
ئێستا، چۆن چاوم هەڵێنم؟؟
چۆن
تەنیا-باڵ و تەنیا-چاو،
چۆن؟؟ تەنیا، باڵ بوەشێنم؟؟

چلۆن ئێستا،
میوانداری
میوانە خۆشەویستەکانت کەم؟؟
*
ئۆف؛ جێم هێشتی!!!
کە هاتمەوە،
ئینساف نەبوو...
باوەشی سارد
بەتەما بووم...
بەتەما بووم...بە باوەشی گەرمەوە؛ وەک جاران
بێی بە پیریمەوە، دیسان...
کەچی
تەنیا
زەردەیەکی نەرم و نیان
لە پشت شیشەی ساردی قاپە عەکسێکەوە!!!
بۆ کوێی ببەم؟؟
چی لێ بکەم؟؟

١٧-٠٢-٢٠١٤

ئەچین بە گژ رۆژ-گیرانا

تەوارە جەنگاوەرەکەی
بە گژ هەوری ئاسماندا چوو
ئەی ئەو نیوەکی پەیکەرم
هاو–شابالی بال–وەشینم
کاتێک کە بووی
ساڵ و زەمانەی بێ–رەزا
گوێزەوانەی بۆ نەکردی
لەجیاتی پۆیلانە و شادیش
سەرەخۆشییان لێ کردم...
بۆ سەبووری خەمیش وتیان :
«پێ و قەدەم خێرە،
ئیشەڵڵا»
کە نیۆیان بۆت ئەدوزیەوە
لە جیاتی «نەرگس» و «نەسرین»
لە جیاتی «ئازادە» و «ئالا»
غەیزیان بەوەدادەپۆشی
ناوٚت بنێن:
!!«کافیە» و «بەسێ» و «ئینتیها»
کاتێک هێشتا
خەونەکانت
تێکەڵاو گورگانە–شەوێ...

هێشتا تازە
گەزە-گەزە
دارە-دارە
خەریک بووی دەکەوتیە سەر پێ
لەسەر دەسگای تەون دانرای؛
چاوە گەشەکانت فێربێ،
دەستی «نازدار»
چلۆن گورج-گورج هێلمە ئەبڕێ و
چلۆن کەڵکیت ئەوەشێنێ!

زۆر لەمێژە
منیش و تۆش
لە کوورەی کارا قاڵ ئەبین
خشت-بە-خشتی
بینای بەرزی ئەم جیهانە
دەستێکی من
دەستێکی تۆ
لەسەر یەکتری هەڵ ئەچنین
هاو-ڕەنج؛
هاو-شادی! هاو-سەنگەر!
ئەی ئەو کەسەی
کە ئاوێنەی چاوەکانت
بەرانبەر چاوم ئەدرەوشی و
ئەبین بە شیعری توولانی هەتاهەتا

رۆژی بەری
که پێکەوه
له تاری دڵ، گەرووی پاراو
یەکەم نەغمەی شادی یەکبوون
لێک-ئاڵانی ئینسان
نەغمەی شیرینی دلداریمان هەڵێنا
هەزار درکی مەم و زین و
هەزار داوی کەڕوو-هێناوی دابی کۆن
کەوته نێوان!
تەم و-مژی لێڵی زەمان
سیبەری رەشی عابای شووم
بەری نیوەی ئاسمانی ژین،
نیوەی هەتاوی، لێ گرتین
لێمان بۆەته
. .. مۆتەی نگریسی رۆژگیران
ئیستا بەڵام
ئیمه دوو دەستی به هیزین
هەر دوو نیوەی یەک پەیکەرین
خودای کارامەی سەر-زەوین
له ژێر میچی کارخانەکانەوە چەرخی
ئەم رۆژگاره ئەسووڕینین

دەستەکانمان
وەک دوو ڕۆخانەی خرۆشان
مایەی بەهرە مەندی زەوین
وەک دوو–ڕیزە–چرای
بەرانبەر–یەکی خیابانیک
....

یەك بین

سروودێکی جیهانی کرێکاری

بڕوانە
تۆفانی شۆرش هەستاوە
هێرشی ڕەشی دیوەزمەش لەولاوە
هەڵکەین ئاڵای
هەڵمەت–بەری و ڕاپەرین
باکمان لە مەرگیش نیە، لەم پێناوە!

هاواری هەڵمەت؛
پەلاماری غیرەت؛
با کوێری کەینەوە سەر چاوەی مەینەت؛
هەمو شەڕ و
کوێرەوەری و
ستەمگەری
بروا و
نەیێتەوە
تا ئەبدییەت!
کارگەرین رابەر
پیشرەوی جەماوەر
یەک بین، یەک بین؛

ئێمەین،
رزگاری بەشەر!
هەستین گشت
زنجیری دیلی بچڕێنین
ئازادی و بەرابەری بۆ جیهان بینین!

لیرەوە بانگ دەکەین
هەتا «شیکاگۆ»،
دەنگ دەینە دەنگی یەک
کارگەران بەکۆ
با هیچ دیوارێک–بەر
بەم
دەنگە نەگرێ
نەتەوە، رەنگ، ڕەگەز،
جیام ناکا لە تۆ
***

هاواری هەڵمەت؛
پەلاماری غیرەت؛
با کوێری کەینەوە سەر چاوەی مەینەت؛
هەمو شەڕ و
کوێرەوەری و
ستەمگەری
بروا و
نەیێتەوە
تا ئەبدییەت!

کارگەرین رابەر
پیشرەوی جەماوەر
یەک بین،   یەک بین؛
ئێمەین،
رزگاری بەشەر!
هەستین گشت
زنجیری دیلی بچڕێنین
ئازادی و بەرابەری بۆ جیهان بینین!

***

بۆ دنیایەک بێ–برسی و
بێ–مەترسی
رابین ئەی کۆمەلانی چەوساوە
هەستین،
تێکڕا،
خوێنمژ تەفرو توونا کەین
باکمان لە مەرگیش نییە لەم پیناوە
کارگەرین رابەر
پیشرەوی جەماوەر
یەک بین؛ یەک بین؛
ئێمەین
رزگاری بەشەر
هەستین گشت زنجیری
دیلی بچڕێنین
ئازادی و بەرابەری بۆ جیهان بێنین
کۆشکی ستەمگەری و
حوکمی سەرمایە

تێک دەین؛
بیرووخێنین
لە ریشەی بێنین؛
«بەسیە چەسانەوە!»
دەنگ دەین لەم دنیایە
هێزمان لە یەکگرتن دایە؛
یەکگرین!
کۆشکی ستەمگەری و

حوکمی سەرمایە
تێک دەین؛
بیرووخێنین
لە ریشەی بێنین؛
«بەسیە چەسانەوە!»
دەنگ دەین لەم دنیایە
هێزمان لە یەکگرتن دایە؛
یەکگرین!
کارگەرین رابەر
پێشرەوی جەماوەر
یەک بین؛ یەک بین؛
ئیمەین
رزگاری بەشەر
هەستین
گشت زنجیری دیلی بچرێنین
ئازادی و بەرابەری
بۆ جیهان بینین!

دیالۆگ

بۆ پەیکەرەی بێنازی لێنین!

وتم:
ئەی هاوار؛
یەکجاری
خەریکن چاوم دەردێنن؛
کۆوەبووی دەور ئاڵای ستەم
خەریکن چاوم دەردێنن!!
ئالام دەکێشنە نیو خۆل
پەیکەرەی لینین ئەشکینن!!

شانیکی هەڵتەکاند، وتی:
لێیان ببوورە؛ نافامن!
ئەوە نیە،
بە چۆکەوە
دەچنە بارەگای «ئینجیل» و
«بوودا» و
«قورئان»!؟
لێیان ببوورە؛...
نافامن!

وتم:

ئاخر

خۆیان لە خۆیان نابوورن

خورافەی خوا

خورافەی خاک...

...

زکی یەکترین هەڵئەدرن ...

وتی:

با ئەوە دەردیان بی!

خۆیان ویستیان!

کەوتوونە شوین ئینجیل و مەسیح ی شوان؛

دەڵێن عالەم گشت ئاژەڵن!

شوانیان دەویَ!!

چی یانە لە رێبەری دلسۆز و لێزان؟!

«یەڵتسین» ی مل–پانیان دەویَ!

دایم سەر خوش

داهاتی هەزاران رۆبلی

چ دەر بەستە

عالەم هەیبی،

یاخۆ نەیبیَ نانی شەوی؟؟ ...

دیسان دەڵێ : لێ یان گەڕێ
خۆیان ویستیان
ئەڵێم: ئەمانە لەترسی
ئاو،
پەنا بەر
ئاگر دەبەن!!...
من سەرسامم
ئەی ئاخۆ ، هاو-خەمان، لە کوین؟؟
من لەدووی هاو-خەمان،
هاو-خەباتان چاو دەگێڕم...
بانگەواز کەین
کە خۆمان خواوەندی زەوین
ئێمەی بێ-نیشتمان و دین
لە کوێین؟؟ بۆ نایەنە مەیدان؟؟
چەقی نێوە-راستی مەیدان؟
با خۆمان کەینە خاوەنی ئاڵای خۆمان؛
با وەک لێنن
مەیدان، بە ستەم چۆل کەین و
بانگ هەڵێنین:
نە ئاو؛ نە ئاگر!
هەر خۆمان پشت و پەناین!

سەرەتای ١٩٩٢

وەرە هاوڕێ!

ئینسانی ئەم زەمانەیە گورانی دەڵێ
هەر دەڵێ و نایڵێتەوە
دەڵێ:
بەڵام دا
لەو کۆسپەی کەوتوەتە
نێوان من و هیوام
کە ڕێ دەگرێ لە دەستم، هەستم
کە جیهانم بە گوڵی شادی
بە میوەی بەرهەم
بۆ بڕازێنێ
سەرم لە ئاستی خولقاوی خۆم پێ دەنەوێنێ
لۆکەم لە گوێ دەتەپێنێ
تەمی تاریک بە بەر چاوم دا دێنێ
عەشقم؛ هیوام لێ دەستێنێ
... دەمخاتە تەندووری ڕەنجەوە
دەمتاسێنێ
...دەلی:
وەرە هاوڕێ،
وەرە
وەرە، چون تۆم هەبی،

ئاڕاستەیە هێزو،
وزە سێڵاوە،
نەپارێزە،
کۆسپ
ئەشکێنێ...
وەرە نێو دەستانم
کلیلی خۆشبار بە
با بیکەمەوە قوفڵی هەموو گیانم
وەرە نێو دەستانم
وەرو نێو ئێسک و پرووسک و گیانم
.وەرە چاوم با ببیە بریسکەی هیوا، وەرە ئالا
.وەرە، تۆ ئەوینی تو عەشقی دڵ و لەش بزوێن وەرە
گیانە لە دلایە
وەرە ، با ببیە هێزی زرانی ببیە گریکی گرسانی توانی
هە مووگیانم
وەرە، بۆ ڕاماوی؟!
وەرە تۆش سیس مەبە،
بشکۆفەرەوە؛
باوەشی گەرم و گەشم
بژیەنەرەوە؛ گوڵی والآبە!
.وەرە دەریام، دەریام من؛
وەرە، تۆش قیبلەنمای دەریا بە

وەرە،

با ئەم ژانە لەسەر،

ئەم لۆکە لە گوێ

ئەم تەمە تارە لە چاوم

.ئەم زرێ لە دەست و هەست،

چێ بە حەوادا

.وەرە با بێ، ئاخرین فەتح و زەفەر بێ

دەستەکانم بهاڵێنم بە شان و باڵای مرادا

با سووکی و بێ–قەدری نوغرۆ کەم و رایمالم

.   بە چاڵی فەنادا

با گەو رەتر لە هەموو

پاڵەوانانی هەموو دەورانان

هەتاو و شادی بچێنم

.   بە هەموو دنیادا

١٩٨٩

ئاسنگەران

منداڵێکە

سەری کردوەتە سەر ڕانی

هەوریکی چڕ

بە هەزار زار

قوم–قوم بەفری لی ئەمژێ...

...

کچیکە شۆخ

لا–رووومەت سوور

لە نێو حەریری گزنگی بەربەیانا

خەوی ناز بردوویەتەوە؛

...

بەش–مەینەتێکی ڕووگرژە

قاڵی ژینی لە–میژە–تاڵ

شانی ڕەوەزی

داوەتە

بەر تیشکی ئاورینگاوی

خۆری رۆژی چلەی هاوین؛

...

ئینسانێکە
یەخسیرکراو
بە کۆت و بەندی سەد هەزار–هەزارساڵەی
بەرد و تەلان
لە کەللەی بەردینیدا، تەم
پەژارەی چارانی کارە؛
...
کە مانگ
بەلەمیکی سپی
خنجیلانەی
سەر دەریای یەشمی ئاسمانە
زەویش سپی پۆشی بەفرە
وەک مرواری
لە بن قولایی یەشمینی ئەو دەریاوە
بریسکە–بریسک
بە ئومیدی رۆژ بوونەوە
مانگ و ئەستێرە دەدوێنێ؛

کە تاریکی
ئەنگوستە–چاوە و شنەی با و
نەرمە–باران
بە گوێی گوڵ و گیای داوێنا ئەچرپێنن:
«بەهار، بەهار»،

گوڵ
دەکەونە سەما و ئاواز و گۆرانی:
بەیان، بەیان!
...
ژنی هەورە و
دایکی ڕەوەز و گوڵاڵەو
باوکی کانی و سیلاوی خوڕی بەهاران
...

هەڵۆیەکە
باڵی ئامادەی فڕینەو
هەڵنیشتوە
بەم شەوگارە
بەم ڕۆژگارە
سەری دەسوێ
لە سینگی بەرینی ئاسمان!
...
بەهاری جوان
زستانی جوان
پاییزی جوان و هاوینی
«ئاسنگەران»

زستانی ١٣٦٤
١٩٨٦

ئەم ڕێبوارە

قارەمانی ئەم داستانە
ڕێبوارێکە
پاژنەی کەوشی هەڵکێشاوە
هەر کوێ ئەچێ
گوڵزارێک کە ئاوەدانی و
شادمانی
بە ...
جێ دێڵێ
هە تا چاو بڕ ئەکا، جادە ...
ڕووباری ژین
جار–جارە پۆنگ ئەخواتەوە و
شار
ورشەدار
بە هەزار ریزی چلچرا ...
چما ئاسمان
کۆشی
لە سەر تەکاندبێ؛
گشت ئەستیرەکانی یەکسەر
لەو شوێنە
هەڵ–ڕژاندبێ...

پڕ–به–خیابان
سەمفۆنیای زرق و بریقی دووکانەکان
ئەم–سەر–تا–ئەو–سەر ڕازاوە
کۆشک و تەلار و مالی جوان
خشتێک لە زێڕ
خشتیک لە زیو
...

پڕ–بەپڕی تەلارەکان
قالّی نەرمین و ورشەدار
بە نەخشی ماسی–دەرهەم *و
جقە–بوتتە *و
کلاو–فەرەنگ*
لە داستانی خۆیان ئەدوین...
کەڵکیت بە نێو قالّی تەونا
شەو و رۆژ
سەروخواری ئەکرد
بە ئاهەنگی چەکوش–وەشین
بە شوێن چنگی ئاسنی دا
تورونج–تورونج*
گیانی بە بەر تەوندا دەکرد

قارەمانی ئەم داستانە
رێبوارێکە
دەستی پیرۆزی بۆ هەر چی دەبا
خۆڵ بێ، دار و بەرد و هەوا بێ
گۆمی چۆم،
یا خود سینەی دەریا
خێرا
ژیان؛
خێرا بەهرەمەندی
پڕ بە باڵا
بە بەر هەموویاندا دەکا
ئەم ریبوارە دەست و پێ مەتفەرکە،
بەڵام
ئیوارانە
لە زنجیکی تاریکا رۆژ دەکاتەوە
رۆژ هەتاوەکو ئیوارەش
کامیۆن-کامیۆن
خشتی وەک زێڕ
خشتی وەک زیو
بۆ کۆشک و تەلار بار دەکا

ئەو، هەتاوەکو بەیانیش
بە چنگی ئاسنی کەڵکیت
تۆزی تەون

تێکەڵاو هەناسەی دەکا
بۆ ژیرپێیشی
بەرێکی زبریش شک نابا
چما ئەو دەستە پیرۆزەی
لە کەلەپچێکی جادوودا
چما دیوارێکی نەدیو
لە نیوی خۆی و
کردەی دەستی پیرۆزی دا
***
ئیستا ئەویش
بڕیاری داوە کە جادووی
کەلەپچەی دەستی هەڵبڕێ!
بڕیاری داوە کە هێرش
بۆ دیواری لەمپەر بەرێ!
***
ئەگەر فەرهاد
بە تەشوێی عەشقی شیرینی
بەگژ کێوی «بیستوون»دا چوو
هەتا
دیوان–دەر
کونی کا،
تا ئاوی لەودیو–قەتیس–ماو،
بە لێوی تینووی خەڵکی شار
بگەیەنێ؛

ئەگەر هەتاو
به ودمی گزنگی گەرمی
سەهۆڵی شاخ ئەکا بە شەتاوی بەهار
قوڕی دەشت ئەکا بە گوڵزار؛
...
ئەم ڕێبوارە
بڕیاری داوە بە تەشوێی دەست و هەستی
بیستوونی سەر–ڕێی هەلکەنێ
شاخ–بەشاخی ورد و خاش کا
زبڵی نەریتی کۆن ڕادا ...
بڕیاری داوە
وەک هەتاو
سەهۆلی شاخ بکا بە ئاو
تا دەستی بە گوڵزار ئەگا
بڕیاری داوە
تەنانەت، گەر حەوت کاڵەی ئاسنیشی
هەڵکێشاوە،
تا کۆسپ و دیوار تیک نەدا

هەتا دەستی
دەست–لەملانی
کردەی دەستەکانی نەکا،
هەدا نەدا!
ریبەندانی ١٣٦٧

بێنە پێش چاو

دارِشتنێکی تر لە وەرگێڕانی «ئیماجین»
لەسەر میلۆدییەکەی «جان لینۆن»
لەسەر داخوازی هاوڕێ «ڕەزا یوسف بەیگی»
کە خۆی و بەڕێز «ئەیلەم ئەکتاش»،
لەسەر ئەو میلۆدییە، ئاوازەکەیان دیسان خوێندەوە

بێنە پێش چاو بەهەشت نەبێ...
زۆر ئاسانە، گەر بتەوێ؛
نە جەهەننەمێک لەو ژێرەوە
سەر–سەریشمان، هەر ئاسمان...
وای دابنێ کە هەموومان،
بژین بۆ ئەمرۆۆهۆۆهۆ
بێنە پێش چاو وڵات نەبێ؛
کارێکی وا گران نیە...
بیانوو بۆ کوشتار نەبێ..
نە ئائینیش بەهانە بێ!...
بێنە پێش چاو کە هەموومان
بژین، ژینی ئاشتی یی ییی ی ...
ڕەنگە بڵێی خەیاڵاتیم

بەڵام من خۆ بە–تەنیا نیم ...
بە هیوام تۆش ڕۆژێ بێی...
ئەمجار گشت جیهان یەک بین...
بێنە پێش چاو موڵک نەبێ
نازانم بتوانی یان نا ؟؟
نە تەماع بێ نە برسیەتی...
خوشک و برایەتی گشت ئینسان...
بێنە پیش چاو کە هەمووومان
شەریک بین لە ... جیهااان ...
ڕەنگە بڵێی خەیاڵاتیم
بەڵام من خۆ بە–تەنیا نیم
بە هیوام تۆش رۆژێک بێی ...
ئەمجار گشت جیهان یەک بین ...

عەقڵی مەیموونی

کە ئینسان
کوڕنووشی لە دەسکردی خۆی کرد،
دانووشتا و
گەڕاوە سەر حاڵی مەیموونی و
کۆیلەتی قبووڵ کردا!
کە ئینسان
خوداکانی خۆلقان
کوڕنووشیان بۆ بەرێ،
زنجیری کۆیلەتی کەوتە پێ؛
کەوتە دەست؛
کەوتە مل؛
....
ئیتر هەر ئینسانە و
هەستانە و
هەر زنجیر-پسانە و
هەم دیسان هۆنینی زنجیر و
خولقانی خواکانە و
هەم دیسان
کۆیلەتی و
دا
نووو
شتا
ن
نازانم
کە تۆ خۆت

خالقی زەینی خۆت
خۆشی خۆت
ئازادی و بەندی خۆت
بی
ئیتر
پێویستیت چی ئەبێ بەو کۆتە؟؟
بەو بەندە؟؟
بەو خوایەی سەرمایە
کە خوایە و بەهەشتە، بۆ ئەوان
بۆ ئێمەش جەهەننەم؟!
...
دەی، ئەو خوا بت کا بەقوربانی عەقڵە مەیموونییەکەت!
لێی گەڕێ! گشت ڕۆژێ،
لە خوێن و ئارەقت،
بژیوی پێ مەدە!
با بمرێ!
تێک-ڕووخێ
ئەو خوایە!
سەرتاپای نەگبەتی
هەرەس کا و
داڕووخێ!
با بەس بێ
مەیموونی و
دا
نو
و
ش
تان!

بەهار

بەهار
منداڵێکی ساوا
چاوی گەشی
بە ڕووی خۆر و ئاسمانا
ئەکاتەوە...
پێ ئەکەنێ
ئەتریقیتەوە، شاد و گەش
گەورە ئەبێ
هەڵ ئەدا و جوانی ئەخەملێ
جوانترین لیباس ئەپۆشێ
لە شەتاوی سارد و زوڵاڵ، ئاو ئەنۆشێ
گەشی روومەتی
نیشانەی تێروتەسەلی و خۆشییە...
ئەی منداڵەکانی ئێمە
بۆچی وانین؟!

بەهاری ١٩٩٠

مۆنۆلۆگ لە گەڵ بەهار

بەهارەکەم،
پڕ بە کۆشی هەورەکانت
پڕ گوڵدان و باخچە و حەسار
پڕ دەشت و دەر
گوڵت بۆ هێنام، زۆر سپاس!
ڕاوەستە تاوێک با منیش
چەپکێک لە حەقیقەت بچنم
پێشکەشت کەم:
-هەوای عەتراویت ناگاتە دەماخی من...
ئاخر لێرە دەیفرۆشن!!
ئاو و هەوای خۆش بڕ دەدەن
لە منی دوور دەخەنەوە
لەت-لەت، بەش-بەش، پێم دەفرۆشن!
لەجیاتی ئەوە دووکەڵی خیابانم دەرخوارد ئەدەن
بۆ هەناسەم!!
هەوای هەناسەم دەفرۆشن!!
ئاوی بارانت دەفرۆشن؛
ئاوی سوێر و گەرم دەکەنە تانکرەکان
ئەویشم هەر پێ دەفرۆشن!!
هەتاوە گەشەکەت دەبەن
ئەویش بەقەد پەنجەرەکان لەت-لەت دەکەن،
جا، لەت-لەت، بە منی دەفرۆشن!!

سەرتاپای تۆ،
سەرتاپای بەهاری ژیان
هەمووی براوە بە-تاڵان
قۆرق کراوە وەک پاوان
سەرتاپات بە من دەفرۆشن!!
لە بری گشتی
ژیانم، هەستیم لێ دەکڕن!
....

بۆ وڕ و کاس تەماشام ئەکەی؟!
تێناگەی؟؟
....؟؟
ئەی هاوار، لە بیرم نەبوو؛
خۆ تۆ ئاگای «کڕین و فرۆشتن» هەر نازانی...
تۆ هەر مەعنای بەخشین و بەخشران ئەزانی...
هەر مەعنای بەخشینی باران، تیشکی هەتاو،
عەتری نەسیم...
بەخشینی بێ-بڕانەوە...
بەخشینی بێ فەرق
بێ جیاوازی
جوانی بێ ئەوپەڕ ئەزانی...
مەعنای بەخشینی بێ دریغ و بێ ئەوپەڕ نەبێ،
تۆ نایزانی...

ببووره پەرۆشم کردی!
هاکا منیش
وەک سێڵاوەکەت بخرۆشێم
بدەم لە ڕیشەی فرۆشتن
لە ڕیشەی تاڵان و پاوان...
با هەر بەخشین
بەخشینی بێ دریغ، بێ فەرق...
لەم جیهانەدا بخەملێ و
باڵا بکا!

بەهاری ١٩٩٠

هەرگیزیش دەبێتە ئەمڕۆ!

لە شیعرەکانی برتۆلد برشت؛

ئەوەتا، زوڵم و زۆر
به هەنگاوی قایم
ڕوو بە ڕووت!
خەریکە
خۆی بۆ دەهەزار ساڵ تەیار کا!
پێت دەڵێ: وابووە و واش دەبێ تا هەتا...
ئەوەتا، هەر دەنگی ئەوانەو دلێرە!
لە بازاڕ
ئیستیسمار
دەنگ-دلێر نەڕڕاندی:
«من تازە خەریکم دەست-پێکەم!»
بەڵام لە مرۆڤی چەوساوە،
گەلێ کەس دەناڵن:
«ئەوەی وا داخوازی ئێمەیە، هەرگیز، سەر-ناگرێ»
...
ئەگەر زیندووی مەڵێ «هەرگیز»!
هیچ یەقینێک یەقین نیە!
ئاوا نامێنێ، هەتا سەر!
پاش ستەمگەر، ستەمدیدە دەنگ هەڵدێنێ!
لە کێ وە چەوساندنەوە دەوام ئەکا؟؟

لە ئێمەوە!
لە کێ وە چەوساندنەوە نابوود ئەبێ؟؟
ئەویش دیسان، لە ئێمەوە!
ئەگەر لە پێ کەوتووی، هەستە!
ئەگەر شکست خواردووی، دیسان،
هەستە بۆ شەڕ،
چاکی هیممەت بەلادا کە!
ئەوەی جێگای خۆی ناسیبێ
چلۆن پێشی پێ دەگیرێ؟!
ئاخر،
شکاوانی ئەمڕۆ
سەرکەوتووانی سبەینێن؛
«هەرگیز»یش دەبێتە ئەمڕۆ!

١٩٩١

بەهاری بژوێن

ئاسمانی شەو-یەشمین، بە ڕۆژ گەش و شین
پێیە هەوری پاراو
هەوری ئاوریشمین
هەوری پاراو، لە ئاسۆوە سەر-هەڵداو
بەرەو یەکتر ئەکشێن و هەنگاو هەنگاو،
لێک کۆ ئەبن
دەست لە ملی-یەک-ئاڵێن،
بەرەو تاقی بەرزی ئاسمان، دێن و دێن.
هەوری سپی و ڕەنگ پەمەیی و هەوری ڕەش
بە سەماوە، یەکتر ئەگرنە باوەش...
وردە-وردە،
یەک-چین، یەکپارچە و یەکڕەنگ
ناخی ئەرز و ئاسمان پڕ ئەکەن لە دەنگ
شریخژنی هەور و شیری ترووسکە
ئەبارێنێ
تەرزە، باران...
برووسکە...
هەر دەرەیەک و هەر دۆڵێک، لافاوێک؛
هەر خەوش و خاڵێک کەوتۆتە سەر ئاوێک؛
هەر لافاوە و بەرەو لافاوێکی تر
لووزەو-بەستە و دەست-لەملانی یەکتر.
هەر لافاوە و بەرەو دەریا مل ئەنێ؛

هەر کانییە و قوڵپە–قوڵپ،
پێ ئەکەنێ
زەوی وەکوو کچێکی حەمام–کردوو
نەرگسی چاوی ئەترووکێنێ، زوو–زوو؛
گزنگی خۆر
لە درِنی هەور
وەک شانە
دەستی بە زەوق دابێتی لەو زولفانە...
چرۆ، گەڵا، بۆنی خۆش، ئاسمانی شین؛
گوڵ، ئاڵای سوور...
بەهاری بژوێنی ژین...

١٩٨٧

له ئاوێنه خوێناوی یەکەی

بۆ یەکی ئەیاری ١٩٩١ پاش داڕووخانی
سۆڤیەت و باسی نەزمی نوێی خوێناوی!

کە چەنگیز
هەموو گۆی زەوی کردوەتە یەک وڵات،
یەک جەهەننەم،
بۆ چەقۆی، بۆ قەدارەی؛
من ئەمرۆ
له ئاوینەکەی چاوی سووری ئەوا
قەوارەی بەسامی توانا و
هێزی خۆمم بەدی کردوە؛
کە ئەو
گۆی زەوی کردوەتە کەمپی کار
تاکو شیرەی لەشم،
گیانم و هەست و هۆشم
بە نەزمێکی«نوێ»
لە نێو تاڵ-بە-تاڵی ڕەگ و ئێسک و پێستم
دەربکێشێ،

کە ئەو
گۆی زەوی کرد وەتە
یەک حەبس-خانەی عوومی،
لە بۆ گیانی نەسرەوت و زنجیر-پسێنم

کە دێ تا بە سەد قوفڵ:
بە قوفڵی سنوور و نەژاد و
چەقۆی قینی مەزهەب،
ڕەگەز، میللەت و...
سەد قوفڵی تر
کۆ بە کۆ
تاک بە تاک
ئێمە لێک دابڕێ،
:لێی دەپرسم
ئەگەر ڕاست دەکا و
خۆی تەیار کردوە
بۆ هەزار ساڵ،
بۆچی هێند لیم دەترسێ؟؟
پێی دەڵێم:
بێ و تەماشای شکۆم کە!
کە دەستم لە سەر شانی فەلەک خستوە
تەماشای شکۆم کە
کە ئەمڕۆ وەکوو ساڵی ساڵان
بەڕێژە بەڕێوەم!
هەمو گۆی زەویش هی منە
پیی دەلیم:
دا تەماشای شکۆم کە
تا لە ئاوینە خوێناوی یەکەی
چاڵی چاوتا
منیش مەرگی تۆ و!
ژینی ئینسان ببینم

١٩٩١٠٤٢٢

نەك شار-بەدەر؛
دنیا-بەدەر!

من کەمتەرخەمانە وتم:
شاعیرێک شار–بەدەر کرا
چونکە فەرمووبووی:
لە باغ دا، ئیللا و بیللا،
هەر تەنیا گوڵی سوور جوانە!
تفی کرد کرد لە باقی گوڵان!
ئەم سەر–تاشراوانەش دەڵێن:
لە بێستانی ئینسان، تەنیا، هەر کوولەکە؛
کوولەکە و بەس!
تف لە چارەی باقیتریان!
وتم: گیرام،
کارنامەی دزێوی نازیسم مان لەبیرچووبێ؛
یان کوێر بووبین، نەماندیبێ
چلۆن سەرمایەی جیهانی
بای کردە هەنگڵی «هیتلەر»
یان کەڕ بووبین، نەمانبیستبێ
چلۆن راسیست،
لە «واشینگتۆن»ەوە تا «بەرلین» و تا «ستۆکۆڵم»
بە زوڕنای پۆلیسی ئەمن هەڵدەپەڕن...
گیرام هەر کوێر و کەڕ بووین و
ئەمانەمان نەدی و نەبیست!

هەر بەتەنیا بەو تاوانەی
ئاوەها، یەکەناس، دەڵێن:
«لە بێستانی ئینسان، تەنیا،
هەر کوولەکە؛ کوولەکە و بەس؛
تف لە چارەی باقی–تریان»؛
پەیمانم داوە
راسیستیش شار–بەدەر کەم!
...

وتی: لە کوێی وا نابینی چرکەی چەقۆ و
نابیستی بۆنی بارووت و
بۆنی خوێن نابیەی لە خیابان؟؟
شار–بەدەر چییە؟؟
هەر یەکسەر
مەگەر دنیا–بەدەریان کەین!

١٩٩٢

دەستەکانت

تەپ و تۆز...
رمیبازێن
ڕەش-سوار، ڕەش-سوار...
قڕە، قاقا، لرخە
قاقای جەردە و جینایەتکار
ئەروا
هەریم تا هەریمی جیهان
شاییلۆغان...
رەش سواری مەرگ دین بۆ تالان
چیم هەیە من؟؟
دەستەکانت
سیحری ژیان
چیم هەیە من؟؟
دەستەکانت
لە نیو مشتەکانی دا چارەی رزگاری خۆم بەدی کرد
چیم هەیە من؟؟
دەستەکانت
ئەی تۆ بۆ من
سەرتاپات بەهەشتی ژیان!
سەراسەری بەهەشتی تۆم هەیە؛ چون چیم هەیە؟؟

چیم هەیە من؟
زنجیرەکان، بۆ فری دان
بۆ خستنە ملی ئەوان!!
بۆ تالان دێن
بۆ تالانی دەستەکان دێن
کە دەست گیرا، ئالا بە چی راشەکێنین؟
کە دەست گیرا، بە چی
ئاسۆ نیشانی یەکتری بدەین؟
بۆ تالان دێن
باکت نەبێ
!بەهەشتی دەستەکانی تۆ هەرگیز بە تالان نابرێ
بۆ تالان دێن
باکت نەبێ
مادام کە من، دەستە مشت-کردووەکانی تۆم هەیە
ئاراستەی نیوچاوی رەشیان!!

تەپ وتۆز،
ڕمبازێن
دین بۆ تالان؛
!باکت نەبی
کە من دەستم، دەستت،
مەحکەم ئالای خوینرەنگ بەرز راگرێ
!گەردی زەردی تەپ و تۆزی سمکۆلانیان
قەت نایگرێ

!بۆ تاڵان دێن
تالان؟ تالان؟ دوای رووت کران؟؟
چیم هەیە من؟
هەموو دارایی یەکەی ئەوان!
هەرچی ئەوان
تا ئیستا هەر بردیان بردیان
تەپ و تۆز
ڕمبازێن
ڕەش سوار، ڕەش سوار
قاقای جەردەو جینایەتکار،
ئەروا
هەرێم تا هەرێمی جیهان
شایی لوغان
...دین، دین، تالان
ڕەش سوار، ڕەش سوار
باکت نەبێ
!هەموو ئەسپەکانیان لێ بێ سوار دەخەین
سەراسەری ئەم عەرزەمان
لی کردوون بە کونە مشک
بۆ ئەسپ گلان
بۆ سوار گلان
!سواران کە سەر زین زیادین
ئیتر ئەمجار پیادە سوار!
چیم هەیە من؟؟

ئەسپەکانیان
هەردوو پێی چالاکی تۆم هەیە بۆ ئەسپەکانیان
دادەی وزاق
بۆ یەکەم جار
لە مێژووی ملیۆن سالەمان
دادەی سوار بە
لینگ دە بە تاو ئەسپی ژیان!

١٩٩٠\١٣٦٨
ریبەندانی ١٣٦٨
١٩٩٠

کچی بەهار

دایکی سپی پۆشی زستان
کچێکی قژ–سەوزی بووە
. قژ–سەوز و پشوو–عەتراوی
بە ئاهەنگی دڵ–بزوێنی
دەهۆڵی هەوری بەگرمە
سەرچۆپی سەمای گرتووە

گوڵاو–بارانی بە خوڕڕەم
چەپک–چەپک
. قژی سەوزی کچی بەهاری شۆردووە
شانەی گزنگی لێ داوە

پەلکە–زێڕینەی ڕەنگینی
... هەر وەکوو تێل، تێگرتووە
قاقای سپی
کانیاوە کەف–پژێنەکان
ئەڵێی شەپۆلی دەریایان
ڕیز بە ڕیز، شوێن یەک خستووە
ئەلیی شیعری جەنگاوەری سروودێکی شۆڕشگێڕیان
هەڵبەستووە

بشێوەی خاکەلیوەیە
خاک شێواوە
سەهۆل-بەندان و بەستەڵەک
هەڵتەکاوە...
بەرگەی شنەی با ناگرێ

سەمای سیحراوی و گۆرانی کیژی بەهار
ئاهەنگی تازە بوونەوە و ژیانی نوێ...
ئەچریکێنێ
سەوزەڵانی بەر پەنجەرە و
چەپکە نەرگسی ناو گوڵدان
بۆنی بەهار...
ماڵ بە ماڵ، ژوور بە ژوور دێنێ

کۆڵان و خیابان و سەربان ...
خۆیان داوەتە بەر ڕێژنەی
بارانی بێ-بڕانەوە؛
شار، بە پیر بەهارەوە دێ
ئاسمان
بە تاقی نوسرەتی هەوری بە گاڵەو ڕەنگاوڕەنگ
.. گەش ئەدرەوشێ
**

ئەی کچە قژ–تۆزاوییەکەی مەیدانی کار!
لێزمە–بارانی بژوێن
تەپ و تۆزی ئاسمان و ئەرز دائەشۆرێ
تۆش وەکو من بچۆ بەری
با قژە تۆزاوییەکانت بشواتەوە...
نەرم و خاوێن
زولفت بەرەڵای بەر با کە
بیکە بە ئاڵای شێوانی
ژیانی بەستەڵەک–بەستوو
خونچەی دڵت با بشکوفێ
وەرە
دەست لە ناو دەستم نێ
بۆ هەڵپەڕکێ..
لە هەوای ژیانێکی نوێ.
ژیانێک کە بەهار تێیدا
مانای ڕەنج و
ماندوویەتی زیاتر نەبێ

ژیانێک کە شادی تێیدا
وەک گوڵی کەم–عومری بەهار
تیپەڕ نەبێ

دەستت با بێ
با دەستەکانی من و تۆ
گوڵی سوور و سەوزەڵانی
وا لێک گرێ دەن، هیچ بایەک!
گوڵاڵەکان نەپڕووکێنێ
با بەهارێک بە خێر بێنین
خونچەی قونجاوی دەروونی پر ئاواتمان
بشکۆفێنێ!

؟؟١٩٩٥

هێز لە یەکیەتی دایە

لە شیعرەکانی «جەو هیل» ١٩١٢

دەتەوێ ئایا رزگار بی
لە کویلەتی کرێ–گرتە؟؟
دەی وەرە
وەرە ناو کۆڕی
«یەکیەتی گەورەی سەنعەتی»١
دەتەوی ئایا رزگار بی
لە نەداری و لە برسیەتی
دەی وەرە، بەشی خۆت بیکە؛
دەستت با بێ!
هێز لێرەیە؛
هێز، لە پێکەوەبوونی کرێکاردایە!
کەوا ڕاوەستاون پتەو،
دەست لە ناو دەست!
دەسەڵات ئەمەیە!
هێزێکی ئاوا دەبێ گشت
دەسەڵاتی لەدەستدا بێ،
لە هەر شوێنێ!

...

دەتەوی ئایا لە ئاسمان
کۆشکی زێڕینت بی و لێرە،
لە کۆڵیت بژیت، مەینەتبار؟؟
دەتەوی ئایا لە بەهەشت بە باڵ بفڕی
بەڵام لێرە، شەنگە-شڕەت بە کۆڵتەوە؟؟

ئەگەر لە باسی «بەرخی قوربانی»
ماندووبووی،
دەی وەرە پەیوەس ببە بە
کۆڕی «گەورەی سەنعەتی»

...

ئەگەر بۆ تام و چێژ گۆڕین
گۆشتی ڕان و هێلکەت دەوێ
دەی وەرە، بەشی خۆت بیکە!
دەستت با بێ!
ئەگەر دەتەوێ قولجماخ
لە تەپڵی سەرت ڕاکێشێ
ڕێکخراو مەبە؛
سەندیکاش
پووشێک ناژی!

ئەگەر پیش مردنت هیچت ناوێ

لە گەل کارفەرما

تەوقە بکەو عاقل بە!...

وەرن! هەموو ئێوەی کارگەر؛

خەڵکی هەر وڵاتێک کە هەن؛

وەرن پەیوەس بن بە زومرەی

«یەکیەتی گەورەی سەنعەتی»!

ئەمجار

با بەشی خۆمان لەم

کورەی ئەرزە

دا وابکەین؛

و ەرن!

وەرن،

بەش بە حاڵی خۆمان،

بیکەین؛

دەستان با بێ!

کچی شۆڕشگێڕ

شیعر و ئاوازی «جەو هیل» ١٩١٥

هەر وەکو هەموان دەزانین؛
لەم دنیا پڕ لە مەینەت و نەگبەتەدا
ژنانی جۆراوجۆر پەیدا دەبن!
هەندێک لە کۆشک و عەمارەتی جوان-جوان دەژین
جوانترین لیباس ئەپۆشن
شاژنن و شازادەن و
نەجیب زادەن
کە جوانییان بە ئەڵماسە و بە مرواری
بەلام خانمی جێگای ڕێز و تاقانە
هەمان کچی شۆڕشگێڕە؛
هەمان کچی یاخی،
کچی خەباتکارە
کە بۆ چینی کرێکار، خۆی،
مروارییەکی نایابە!
پیشتریش بوومانە ئێمە، کچی ئاوا...

بەلام بۆ «یەکیەتی گەورەی کرێکاران...»
لە مانەش زیاتر پێویستە!
چون، عەزەمەتە جەنگین مان بۆ ئازادی
وێڕای کچانی شۆڕشگێڕ؛
بەڵێ،
ڕەنگە،
دەستەکانی بە کار کردن زبر بووبن؛
ڕەنگە جل و بەرگیشی زۆر-زۆر جوان نەبن؛
بەڵام دڵێک
لە سینەی دا لێدەدا کە
ڕاست و ڕوونە لەگەل هاو-چینی خۆی؛
لەگەل هاو-نەوعی خۆی...
تاڵانکەران، سەرتاپایان دێتە لەرزین
کاتێک کە ئەو
تووڕە
وەجواب دێت و
هێرش دەکا!
ئاخر، تاقە خانمی جێگای ڕێز و تاقانە،
هەمان ئەوە؛
هەمان کچی شۆڕشگێڕە!

لەشفرۆش!

داستانی عیشقت دەریایەک
دەریایەکی شکۆدارە
بە عشقێک کە
هەر بە زەردە-خەندەیەک دەیتوانی
پەژارەی شەوانی سڕی پاییز
بکاتە ئاسۆی رووناکی
بەری بەیانی بەهاری!

*

ئەوانەی وا چنگ و پەلیان
لە کڕینی دەریا دەریا
خوین و عەرەقی ئێمەوە
هەڵژەندبوو
عیسمەتی عیشقی تۆیان
ئاڵۆزاند؛
پیش ئەوەی تۆ
نەنانەت فرسەت پەیداکەی
خۆت بناسی
نێوی فاحیشەیان لێ نای!
*

لە بازاڕی
بێ-ڕەحم و بێ-بەزەی تیجارەتدا
تۆیان فرۆشت!
جوانترین هەستی تۆ،
عیشقی تۆیان
وەک کۆترێکی
سپی بچکۆلانە کوشت و
ناسکترین و جوانترین هەستی تۆیان
بە دیانی ئاسنین
کر...
ۆشت...
...
ئاوا، تۆیان لە ئیحساس
بەتاڵ
کردەوە
پەژارەیەکی قووڵی ئینسانی
لە پشت پێکەنینەکانت دا
جێی خۆش کرد...
داستانی عیشقت
لە هەستی
بە سامی مردنی
ژینێکی پڕباردا
تو...و...ا...یە...وە
ناسکترین و جوانترین
هەستی تۆیان
بە دیانی ئاسنین
ک...ر...
ۆ...شت

رۆحی تۆیان
به سکەیەکی بێ قابل
کڕی و فرۆشت
تا هەڵپەی سوود
ماوەیەکی تریش لە سەر
تەختی سەروەری بمێنێ
هەرکاتێکیش پێویستیان بوو،
روخساری نگریسی خۆیان
لە ژێر سەرپۆشی «عیففەتی عوومی»دا
بشارنەوە،
ناوی فاحیشەیان لێ نای!
بەڵام بەڕاستی «فاحیشە» ناوێکە وا
لە سەرتاپای ئەوان زیادە !
چونکو فاحیشەکان هەرگیز
غرووری تێک–
ڕوو...
خاو...
یان...
تا
مەقامە پەستەکەی ئەوان
دا ...
نا ...
شکێ...
نن!

٢٠٠٥

بە شوێنەواری باب دیلانا؟

پاش تەقینەوەکانی لاهوور و بەغدا و بروکسیل
بە شوین ئاوازەکەی باب دیلانا بە ناوی:

...Blowin´in The Wind
How many roads must a man walk down
?Before you call him a man
Bob Dylan

بەسەر چەند گوڵی ژاکاودا
هەنگاو بنێم
تا بگەم بە «بەسیەئیتر»؟؟

لە چەند شار؟
چەند وڵات و چەند
پارچەی جیهان؟؟
بازدەم بەسەر
چەند هەزاران؟
پەیکەری شەڵاڵی خوێندا؟؟

چەن «دیلان»ی خنجیلانەم
لە سەر کەنار
بێ لایە–لایە جێ بێڵم؟؟
تا دەرباز–بوون لە شەوەزنگ؟؟
«لاهوور» و «بەڵخ» و «بامیان»
«بروکسیل»، «پاریس» و «لەندەن»

«ئەنکەرا»، «ئەسەمووڵ»، «عەدەن»،
«قەندیل»، «ئامێد» و «کوبانێ» و ......
چەند جار ئەبێ مار–گەستە بم
لە ماری پەروەردەی مزگەوت؟؟
چەند جار
لە بەر
چەند دەرگای زیندانی ئێران
هەڵ لەرزم تا بەری بەیان
چەند پەیکەری
بە پەت–تاساوی ئازیزان
هەموو ڕۆژێک
بە ساردی
بگرمە ئامێز؟؟
...

چەند مانگ
بێ مووچە،
بێ مەعاش
خۆم و مناڵ
زگ هەڵگووشین....؟؟؟
ئیتر گەیشتوەتە گیانمان!!
ئەی کەی جادە و شەقامی شار
پڕ کەین لە هەزاران هاوار؟؟
گەرووی گەندەڵی گەندەڵی
کەی وا بوگشین
مافی خوراوی کۆن و نوێ
دەستەبەر بێتە بەر دەستان؟؟
...

باب دیلان،

رۆژێک لە ڕۆژان،

وتی: «وەڵام،

ئاژوانە لەگەل بای زەمان! ...»

بەڵام ئێمە

داوین

بۆ ئەو بای سەرگەردان؛

تۆڕین؛

یەخسیر-کەری وەڵام

پەیکەرمان

ئاڵاوەتە

چی کۆت و زنجیر و شیر و تیر

شانمان

ترنجاوەتە ژێر

تاقی تەنگی ئاسمانیان

چاوەڕوانی

ئاژوانی با و

باب دیلان

نین

تاقی فەلەک هەڵدەتەکێنین و هەتاو

هەتاو ئەبێتە میوانمان!

سەرەتای ٢٠١٧

دژی سێدارە و ئیعدام

بۆ ڕۆژی جیهانی دژ بە سزای سێدارە
١٠ی ئۆکتۆبەر!

دەکووژن؛
چەن بە خەمساردی؛!
تاکوو پێش بگرن بە کوشتن؟؟
گێل-گەمژەن ئایا
یاخود من دەگەوجێنن؟؟
دەنا بۆ دڵداران دەکوژن؟؟
دڵدارانی ژین-خوشەویست و ژیان-بەخش،
بۆ چی دەکوژن؟؟
پێش بە کامە تاوان دەگرن؟
خۆشەویستی «نا-یاسایی»،
«نا-شەرعی» ئایا تاوانە؟؟
دڵداران و ژیان-بەخشان
شیاوی بەردە-بارانن؟؟
***
دەکووژن
چەند بە خەمساردی!!
پێش بە تاوانکاران بگرن؟؟
تاوانی ئەو سەربازە چییە نایەوێ
خوشک و برای

ئەو بەری خەت، بەرەی بەرانبەری، بکوژێ؟؟
سزای، ئایا، تیر-بارانە؟؟
گەر دز و جەردە، شیاوی
سزای لە-سێدارە-دانە،
چ بکەین لە ئێوەی عالەم-دز
لە ئێوەی جەردەی ئاشکرای
ژێرسای یاسای چەوساندنەوە؟؟
سا، گوێکرن؛
دز و جەردە یاساییەکان!
بکوژانی دڵدارانی ژیان بەخش و
تیر-بارانکەری سەربازان!
بەتەمای گەوجاندن مەبن!
نە خۆ بدەن لە گەمژەیی؛
نە من بە گەمژە بزانن!
ئێوە، تەنیا حوکم-ڕانن!
بەڵێ؛ حوکم-ڕانن، ئێوە کە دەکووژن بۆ تۆقاندن!!
حوکم-ڕانیەکەتان،
ئێوە،
بەندە بە کوشتن؛ ترساندن!!
بە کوشتنی خەمساردانەی
بێ-بەزەی

پیلان–دارێژراو:
لە سێدارە–دان، تیرباران، مل پەڕاندن!!
دەنا، تەمبێ؟؟
کێ تەمبێ دەکەن؟
بکوژان؟
بکوژانی ڕاستە–قینەتان نیشان دەم؟
نیشانتان دەم ئەوانەی وا بۆ کوشت وبڕ بار–هێنراون؟؟
دستەمۆ کراون؛ ڕۆژ تا ئێوارە گۆژ دەکرێن
بۆ کوشت وبڕ؟؟
نیشانتان دەم؟؟
هێزی چەکدارتان!
بەڵی هێزی چەکدار و سپاتان
سپای گەورە و گرانی پڕ–چەکتان!
پەنتاگۆنتان!
بێتاوان–کوژان
منداڵ–هەتیو–خەران؛
منداڵ–کوژان؛ پیر و زورهان–کوژان
جیرە–خۆرانی چنگ و پەل خوێناویتان!
ئامادەن سزایان بدەن؟!
ئامادەن، ئایا، جیرە–خۆری چنگ و پەل خوێناویتان،
سزا بدەن؟!

دە بەسیە درۆ و دەلەسە!
ئیتر بەسە!
پێ بێن کە هیچ بکوژ و هیچ دز، هیچ تاوانکارێک،
بەو شەرت لە خزمەت تالانگەریتاندا بن
لە خزمەت حوکمڕانیتاندا، بکوژن؛
تەمبێ نابن!!
...
نەخێر؛ ئێوە؛
بکوژ و تاوانبار تەمبێ ناکەن!
بەڵی ئێوە
دەکووژن تا حکوومەت کەن!
بۆ ترۆر و ترساندن و تالانکردن!
بۆ ترۆر و ترساندنمان
ڕۆڵەکانمان ئیعدام ئەکەن!!
شەرم و ڕووخان بۆ حوکمتان!
ڕیسوائی یەکجاری مێژوو،
بەشتان!!

١٠ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٨